

Cyfarfod

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Dyddiad ac Amser

10.00 y.b., DYDD IAU, 11EG MEDI, 2025

Lleoliad

Cyfarfod Rhithiol

* NODER *

*I gael mynediad cyhoeddus i'r cyfarfod, cysylltwch â ni

Pwynt Cyswllt

Lowri Haf Evans

01286 679878

Lowrihafevans@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd 4 Medi 2025)

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

AELODAETH (18)

Plaid Cymru (8)

Y Cynghorwyr

Ioan Thomas
Menna Baines
Huw Rowlands

Edgar Wyn Owen
Elfed Wyn ap Elwyn
Dafydd Meurig

Arwyn Herald Roberts
Meryl Roberts

Annibynnol (4)

Y Cynghorwyr

Angela Russell
Elwyn Jones

Richard Glyn Roberts
Sedd wag

Aelodau Lleyg (6)

Elwyn Rhys Parry
Carys Edwards
Hywel Eifion Jones
Dewi Lewis
Dr Peter Barnes
Paul Mills

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor

R H A G L E N

1. YMDDIHEURIADAU

I dderbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol

3. MATERION BRYS

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried

4. COFNODION

5 - 17

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion cyfarfod o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd 22ain o Fai 2025 fel rhai cywir

5. GWEITHREDU PENDERFYNIADAU'R PWYLLGOR

18 - 25

I ystyried yr adroddiad a chynnig sylwadau

6. DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL CYNGOR GWYNEDD AR GYFER 2024/25 26 - 42

- Ystyried y Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft sy'n ymddangos yn yr atodiad
- Herio'r Pennaeth Cyllid am sgoriau risg sydd wedi eu nodi, a'r naratif sy'n egluro'r cyfiawnhad am y sgôr
- Ystyried Cynllun Gweithredu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft
- Cymeradwyo'r Datganiad, ac argymhell fod Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr yn ei arwyddo

7. DATGANIAD O GYFRIFON 2024/25 (AMODOL AR ARCHWILIAD) 43 - 137

I dderbyn a nodi Datganiad o Gyfrifon y Cyngor (yn amodol ar archwiliad) am 2024/25.

8. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO 2024-25 138 - 159

I ystyried cynnwys yr adroddiad, cynnig sylwadau ac addasiadau, a chymeradwyo'r Adroddiad Blynyddol

9. RHEOLAETH TRYSORLYS 2024/25

160 - 169

I ystyried a derbyn yr adroddiad

10. ADRODDIADAU ARCHWILIO CYMRU - DIWEDDARIAD CH1 AC ADRODDIAD RHEOLAETH STRATEGOL AR FALANSAU A CHRONFEYDD WRTH GEFN 170 - 202

1. I ystyried a derbyn Rhaglen Waith Archwilio Cymru Chwarter 1
2. I ystyried Adroddiad Archwilio Cymru – Rheolaeth Strategol ar Falansau a Chronfeydd wrth Gefn

11. ADRODDIAD BLYNYDDOL CWYNION A GWELLA GWASANAETH 203 - 224

I dderbyn yr adroddiad gan gyflwyno unrhyw sylwadau neu argymhellion ar y drefn gwynion wrth wneud hynny.

12. ADOLYGIAD O'R CYNLLUN DIRPRWYO 225 - 230

I ystyried a chefnogi diwygiadau arfaethedig i'r Cynllun Dirprwyo i Swyddogion ynglŷn a chaffael gwaredu eiddo ac argymell y Cyngor Llawn i gymeradwyo y newidiadau

13. BLAENRAGLEN Y PWYLLGOR 231 - 233

I ystyried y flaen raglen waith

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO 22 Mai 2025

Presenoldeb:

Cynghorwyr:, Elfed Wyn ap Elwyn, Elwyn Jones, Edgar Wyn Owen, Arwyn Herald Roberts, Huw Rowlands, Meryl Roberts, Angela Russell ac Ioan Thomas

Aelodau Lleyg: Eifion Jones

Swyddogion: Dewi Morgan (Pennaeth Cyllid), Ffion Madog Evans (Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau), Luned Fôn Jones (Rheolwr Archwilio Mewnol), Delyth Jones-Thomas (Rheolwr Buddsoddi), Caren Rees Jones (Cyfrifydd Grŵp - Cyfalaf a Rheolaeth), Gwyn Llŷn Parry (Cyfrifydd Grŵp - Cyfrifeg ac Ariannol), David Lloyd Williams (Cyfrifydd Grŵp), a Lowri Haf Evans (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth)

Eraill a wahoddwyd:

Eitem 9: Cyng. Nia Jeffreys (Arweinydd Cyngor Gwynedd) a Dewi Wyn Jones (Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor)

Eitem 18: Alan Hughes (Archwilio Cymru), Aled Davies (Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant) a Llywela Haf Owain (Uwch Ymgynghorydd Iaith a Chraffu)

Eitem 19: Alan Hughes ac Yvonne Thomas (Archwilio Cymru)

Eitem 20: Cyng. Llio Elenid (Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol), Ian Jones (Pennaeth Gwasanaethau Corfforaethol) a Helen Parry (Uwch Swyddog Statudol Diogelu Gwybodaeth)

1. ETHOL CADEIRYDD

PENDERFYNWYD ail ethol Carys Edwards yn gadeirydd y Pwyllgor hwn ar gyfer 2025 / 26

2. ETHOL DIRPRWY GADEIRYDD

PENDERFYNWYD ail ethol Rhys Parry yn ddirprwy gadeirydd y Pwyllgor hwn ar gyfer 2025 / 26

Yn absenoldeb Carys Edwards a Rhys Parry gynigiwyd ac eiliwyd i Mr Eifion Jones gadeirio'r cyfarfod, yn unol ag Adran 9.12.3 o Gyfansoddiad y Cyngor.

3. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Menna Baines, Carys Edwards, Dafydd Meurig, Rhys Parry a Rob Triggs, a'r Cyng. Huw Wyn Jones (Aelod Cabinet Cyllid)

Yn dilyn marwolaeth sydyn ac annisgwyl Mrs Sharon Warnes, cymerodd y Cadeirydd y cyfle i gydymdeimlo a'i theulu. Nodwyd bod Sharon yn gyn gadeirydd ac aelod presennol o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, yn gyn Swyddog o'r Cyngor ac yn aelod ar sawl pwyllgor arall a byrddau gwasanaethau ers ei hymddeoliad; yn berson parchus a chydwybodol ac y bydd colled ar ei hol. Cafwyd munud o dawelwch.

Llongyfarchwyd y Cyng. Ioan Thomas ar gael ei ethol yn Gadeirydd y Cyngor ar gyfer 2025/2026

4. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Dim i'w nodi

5. MATERION BRYS

Dim i'w nodi

6. COFNODION

Derbyniodd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfodydd blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd 16 Ionawr 2025 a 6ed o Chwefror 2025 fel rhai cywir.

7. GWEITHREDU PENDERFYNIADAU'R PWYLLGOR

Cyflwynwyd adroddiad oedd yn rhoi amlinelliad o sut mae adrannau'r Cyngor wedi ymateb i benderfyniadau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fel bod modd i'r Aelodau gael sicrwydd bod eu penderfyniadau yn cael sylw. Nodwyd bod yr adroddiad yn rhoi cyfle i'r Aelodau ystyried y penderfyniad a wnaed gyda bwriad o ddileu'r eitem / penderfyniad pan fydd y weithred wedi cwblhau.

Diolchwyd am yr adroddiad

Mewn ymateb i bryder bod tair sedd wag Aelod Lleyg ar y Pwyllgor, nodwyd bod ymateb da wedi bod i ymgyrch ddiweddaraf y Cyngor i geisio Aelodau Lleyg ar y Pwyllgor a bod bwriad cynnal cyfweiliadau ym mis Mehefin gyda'r gobaith o gyflwyno enwau i'r Cyngor Llawn 03/07/25.

PENDERFYNWYD

- **Derbyn cynnwys yr adroddiad**

8. CYLCH GORCHWYL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cyflwynwyd adroddiad gan y Rheolwr Archwilio yn amlinellu Cylch Gorchwyl diwygiedig ar gyfer y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i sicrhau bod y Pwyllgor yn gweithredu yn unol â Datganiad Safbwynt CIPFA: Pwyllgorau Archwilio mewn Awdurdodau Lleol a'r Heddlu 2022 ac i sicrhau cydymffurfiaeth â'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang.

Ategwyd bod diwrnod o hyfforddiant wedi ei drefnu ar gyfer yr Aelodau i drafod y cylch gorchwyl mewn manylder ynghyd a gofynion a chyfrifoldebau'r Pwyllgor.

PENDERFYNWYD:

Nodi a chymeradwyo Cylch Gorchwyl Diwygiedig Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

9. HUNANASESIAD CYNGOR GWYNEDD

Croesawyd y Cyng. Nia Jeffreys (Arweinydd y Cyngor), a Dewi Jones (Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor) i'r cyfarfod.

Cyflwynwyd drafft o'r prif faterion i'w cyfarch o fewn dogfen Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2024/25 ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor gan ofyn iddynt am fewnbwn i gynnwys yr adroddiad. Adroddwyd bod yr Hunanasesiad yn ofyn statudol o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 sydd hefyd yn nodi bod angen cynnwys y Pwyllgor yn y broses hunanasesu.

Tynnwyd sylw at y ffaith bod y Cyngor eisoes yn casglu llawer o dystiolaeth ac yn cyhoeddi dogfennau sy'n cynnwys y math o wybodaeth sy'n ddisgwyliedig i'w gynnwys o fewn yr hunanasesiad - dogfennau megis (ond ddim yn gyfyngedig i) adroddiadau blynyddol Perfformiad, Cydraddoldeb, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Datganiad Cyfrifon Blynyddol.

Amlygwyd bod cyflwyno'r prif faterion ar ddechrau'r broses yn ymateb i ddymuniad y Pwyllgor o gael cyfle i roi mewnbwn i gynnwys yr adroddiad. Bydd y Pwyllgor hefyd yn cael cynnig sylwadau / argymhellion i'r adroddiad drafft terfynol cyn cyflwyno i'r Cabinet a'r Cyngor Llawn yn fis Hydref 2025.

Diolchwyd am yr adroddiad

Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol:

- Bod yr adroddiad yn hawdd i'w ddarllen
- Bod angen mwy o bwyslais ar ddatblygiadau gwasanaethau gofal yn hytrach na datblygiad tai yn unig yn Cynllun Penrhos
- Strategaeth Llifogydd - cais i ystyried gwelliannau i'r brif ffordd A499 ger Pwllheli
- Pryder effeithiau Erthygl 4
- Trefniadau Diogelu Ysgolion – effaith ariannol ac effaith ar ddelwedd y Cyngor – angen sylw pellach

Mewn ymateb i gwestiwn pam bod Rhaglen ARFOR, sydd yn dod i ben Mawrth 2025 wedi ei amlygu fel risg, a bod angen sicrwydd parhad i'r Cynllun, nodwyd nad oedd Llywodraeth Cymru wedi penderfynu beth oedd dyfodol y rhaglen, sydd yn ei hun yn risg. Ategwyd nad oedd llythyr o gynnig i ariannu ARFOR i'r dyfodol wedi ei dderbyn a heb sicrwydd o barhad nac o ffynhonnell ariannol, bod hyn yn rhoi pwysau ychwanegol ar y Cyngor. Y bwriad yw aros ychydig wythnosau i weld be ddaw gan y Llywodraeth, cyn asesu'r sefyllfa.

PENDERFYNWYD

Derbyn drafft o'r prif faterion i'w cyfarch o fewn dogfen HUNANASESIAD CYNGOR GWYNEDD 2024 /25

10. CYFRIFON TERFYNOL 2024 / 25 – ALLDRO REFENIW

Nodwyd bod yr adroddiad yn manylu ar wariant y Cyngor yn 2024/25, sefyllfa alldro tanwariant neu orwariant yr adrannau unigol, a'r rhesymau am hynny. Cyfeiriwyd at dalfyriad o sefyllfa derfynol yr holl adrannau sy'n amlygu'r symiau i'w parhau ar ddiwedd y flwyddyn ariannol ynghyd â'r prif faterion a meysydd ble fu gwahaniaethau sylweddol.

- Fod y sefyllfa ariannol wedi gwella ers rhagolygon Adolygiad Awst a Thachwedd.
- Bod derbyniadau grantiau sylweddol yn hwyr yn y flwyddyn i nifer o feysydd gan gynnwys Oedolion, Addysg, Economi a Chorfforaethol wedi gwella'r sefyllfa ariannol erbyn diwedd y flwyddyn.
- Fod gorwariant yn parhau yn y maes lleoliadau all-sirol plant, gwasanaeth Derwen, gofal cartref a gwastraff.
- Sefyllfa ffafriol ar nifer o gyllidebau corfforaethol yn cynorthwyo i leddfu'r sefyllfa ariannol ar gyfer y Cyngor yn ei gyfanrwydd.

- Yr Ymarferiad cynaeafu cronfeydd yn rhyddhau £1.65 miliwn o gronfeydd i'w rhoi yn y Gronfa Trawsfurfio ar gyfer blaenoriaethau'r Cyngor.

Amlygwyd,

- Adran Oedolion Iechyd a Llesiant: Gorwariant ar ddiwedd y flwyddyn yn £857 mil, sy'n lleihad o'r rhagolygon o £3 miliwn a gafwyd yn gynharach yn y flwyddyn. Eglurwyd, ers yr adolygiad diwethaf bu i'r adran dderbyn grantiau ac incwm sylweddol sydd wedi cynorthwyo'r sefyllfa. Ategwyd bod pwysau amlwg yn parhau yn y maes Gofal Cartref, gyda chostau staffio uwch a lefelau salwch a chyfraddau oriau digyswllt yn uchel, tra bod pwysau sylweddol hefyd ar y gyllideb darparwyr gofal cartref preifat a defnydd o staff asiantaeth yn un o'r materion yng ngofal preswyl mewnol.
- Adran Plant: Ers adolygiad Tachwedd, gorwariant yr Adran wedi cynyddu o £3.7 miliwn i £3.8 miliwn, oherwydd cynnydd yng nghostau lleoliadau all-sirol o ganlyniad i gymhlethdodau pecynnau a defnydd cynyddol ddiweddar o leoliadau heb eu cofrestru, sy'n fwy costus. Pwysau hefyd i'w weld ar gyllideb y Gwasanaeth Derwen.
- Adran Addysg: Yn sgil derbyn bid ariannol ar gyfer y maes cludiant ysgolion, nodwyd bod y sefyllfa ariannol yn y maes wedi gwella. Bu i'r adran hefyd dderbyn nifer o grantiau ynghyd â chwtogi ar wariant sy'n golygu bod tanwariant o £191 mil ar ddiwedd y flwyddyn.
- Adran Economi / Byw'n Iach. Dros y blynnyddoedd diwethaf mae Cwmni Byw'n Iach wedi derbyn cefnogaeth ariannol gan y Cyngor uwchlaw'r taliad cytundebol. Er bod y swm yn is na'r flwyddyn ddiwethaf, mae'r swm gofynnol wedi cynyddu i £281 mil erbyn diwedd y flwyddyn.
- Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol; Gorwariant o £656 mil. Ym maes bwrdeistrefol, pwysau ychwanegol ar gyllidebau staff glanhau strydoedd a glanhau toiledau cyhoeddus, tra bod colledion incwm yn faterion ym meysydd cynnal tiroedd a thoiledau cyhoeddus. Er hynny, bu gwelliant yn incwm gwasanaethau prifffyrdd ac Ymgynghoriaeth Gwynedd.
- Adran Amgylchedd: Tueddiad o orwariant yn y maes casglu gwastraff ac ailgylchu yn parhau, ac wedi cynyddu i £1.1 miliwn. Mater arall o fewn yr Adran yw bod diffyg o £826 mil mewn incwm parcio erbyn diwedd y flwyddyn.
- Adran Tai ac Eiddo: Tueddiad o bwysau sylweddol ar lety dros dro digartrefedd yn parhau gyda gwariant yn y maes yn £6 miliwn eleni, o gymharu â £6.8 miliwn y llynedd. Cyllideb ychwanegol o £3 miliwn wedi ei ddyrannu o bremiwm treth cyngor, cyllideb un-tro ychwanegol a ddyrannwyd fel rhan o'r drefn bidiau ac ymhellach i hyn, derbyniad grant ychwanegol gan Lywodraeth Cymru ar ddiwedd Mawrth 2025 i gynorthwyo gyda'r pwysau ychwanegol.

Am nifer o resymau adroddwyd ar danwariant un tro ar benawdau Corfforaethol gan gynnwys Treth Cyngor. Bu i'r holl gynghorau dderbyn grant sylweddol gan Lywodraeth Cymru ar ddiwedd Mawrth tuag at y pwysau ychwanegol sydd yn wynebu Llywodraeth Leol, sydd wedi cynorthwyo i leddfu'r sefyllfa ariannol.

- Ysgolion; Balansau'r ysgolion wedi gweld gostyngiad bychan o £0.26 miliwn, gan leihau o £8.5 miliwn yn 2023/24 i £8.3 miliwn yn 2024/25. Ar ddechrau'r flwyddyn ariannol roedd rhagolygon o leihad sylweddol ym malansau ysgolion, ond yn dilyn derbyn grantiau gwerth £4.4 miliwn gan Lywodraeth Cymru ar ddiwedd y flwyddyn, golyga fod lefelau'r balansau wedi eu cynnal.

Cymeradwywyd yr holl argymhellion a'r trosglwyddiadau ariannol gan y Cabinet ar y 13eg o Fai 2025 ac o ran y camau nesaf, nodwyd bod gwaith ar y gweill i gwblhau datganiadau ariannol statudol 2024/25 i Archwilio Cymru eu harchwilio

Diolchwyd am yr adroddiad, am waith yr Adran Cyllid dros y flwyddyn ac am iddynt gwblhau'r gwaith o fewn yr amserlen. Cydnabuwyd bod derbyn gwybodaeth reolaidd dros y flwyddyn o gymorth i'r Aelodau fod yn gyfarwydd â'r sefyllfaoedd.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan Aelodau:

- Byddai gorwariant yr Adran Oedolion wedi bod yn bur wael oni bai am y grant sylweddol a dderbyniwyd. Pwysig felly dysgu cadw at gyllidebau.

PENDERFYNWYD

- **Derbyn yr adroddiad a nodi'r risgiau perthnasol**

11. RHAGLEN GYFALAF 2024-25 - ADOLYGIAD DIWEDD BLWYDDYN (SEFYLLFA 31 MAWRTH 2025)

Amlygodd Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau mai prif ddiben yr adroddiad oedd cyflwyno'r rhaglen gyfalaf diwygiedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol (sefyllfa 31 03 2025), a chymeradwyo'r ffynonellau ariannu perthnasol. Cyflwynwyd yr adroddiad i'r Cabinet 13 Mai 2025 lle cymeradwywyd yr holl argymhellion. Gofynnwyd i'r Pwyllgor dderbyn y wybodaeth ac ystyried y risgiau oedd yn ymwneud a'r rhaglen gyfalaf.

Cyfeiriwyd at ddadansoddiad fesul Adran o'r rhaglen gyfalaf £194.5 miliwn am y 3 blynedd 2024/25 - 2026/27 ynghyd a'r ffynonellau sydd ar gael i ariannu'r cynnydd net sydd oddeutu £19.4 miliwn ers yr adolygiad diwethaf.

Prif gasgliadau'r adolygiad: y Cyngor wedi llwyddo i wario £85.2 miliwn yn 2024/25 ar gynlluniau cyfalaf, gyda £61.6 miliwn (72%) ohono wedi'i ariannu trwy grantiau penodol.

Eglurwyd bod effaith heriau ariannol diweddar yn parhau ar y rhaglen gyfalaf. Nodwyd bod £33.4 miliwn ychwanegol o wariant arfaethedig wedi'i ail-broffilio o 2024/25 i 2025/26 a 2026/27 a'r prif gynlluniau sydd wedi llithro ers y gyllideb wreiddiol yn cynnwys:

- £16.8 miliwn Cynlluniau Strategaeth Tai
- £16.0 miliwn Cynlluniau Ysgolion (Cymunedau Dysgu Cynaliadwy ac Eraill)
- £10.8 miliwn Cynlluniau Cronfa Ffyniant Cyffredin
- £5.9 miliwn Adnewyddu Cerbydau ac Offer

Yn ogystal, llwyddodd y Cyngor i ddenu grantiau ychwanegol ers yr adolygiad diwethaf, oedd yn cynnwys y grantiau canlynol:

- £10.6 miliwn Grant Cronfa Ffyniant Cyffredin gan Lywodraeth y Deyrnas Unedig i'w ddosrannu ar draws siroedd y gogledd.
- £1.9 miliwn Grant Rhaglen Gyfalaf Llety Trosiannol gan Lywodraeth Cymru.
- £1.4 miliwn Grant ARFOR 2 gan Lywodraeth Cymru.
- £1.0 miliwn Grant Cronfa Datblygu Tir ac Adeiladau ac eraill gan Lywodraeth Cymru.
- £0.8 miliwn – Grant Cyfalaf Cyffredinol Ychwanegol gan Lywodraeth Cymru.

Cyfeiriwyd at y wybodaeth am Ddangosyddion Darbodus Cyfalaf y Cyngor sy'n ofyn adrodd newydd yn 2024-25 ac amlygwyd bod y Cyngor wedi cydymffurfio efo'r polisi ar fenthycia at ddibenion cyfalaf.

Diolchwyd am yr adroddiad

PENDERFYNWYD

Derbyn y wybodaeth a nodi'r risgiau yn ymwneud â'r rhaglen gyfalaf

12. CYFRIFON TERFYNOL HARBYRAU GWYNEDD AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN 31 Mawrth 2024

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau. Eglurwyd, yn unol â'r gofynion statudol o dan Ddeddf Harbyrau 1964 bod rhaid i Cyngor Gwynedd, fel awdurdod harbyrau, ddarparu datganiad cyfrifon blynyddol sy'n ymwneud â gweithgareddau harbyrau Abermaw, Aberdyfi, Pwllheli a Porthmadog. Gyda throsiant yr harbyrau yn is na £2.5m, fe'i hystyriwyd yn gorff llywodraeth leol llai o faint ac felly bod gofyn cwblhau ffurflen datganiadau cyfrifon a ddarparwyd gan Archwilio Cymru i gwrdd â'r gofynion statudol.

Cyfeiriwyd at yr adroddiad alldro, oedd yn egluro sefyllfa derfynol incwm a gwariant yr Harbyrau ar gyfer 2024/25, ac amlygwyd bod £24k o danwariant ar ddiwedd y flwyddyn. O'r swm yma, adroddwyd bod tanwariant ar staffio yn £14k tra bod gorwariant o £18k ar gynnal adeiladau oedd yn cynnwys gwariant un-tro yn Aberdyfi a Phorthmadog ac Abermaw. Ategwyd bod gorwariant o £10k ar gyflenwadau a gwasanaethau ac yn benodol ar arwyddion a rhybuddion. O ran yr incwm, adroddwyd bod y lefelau ffioedd yn agos iawn i'r gyllideb ac yn £3k yn is na'r targed gyda defnydd o'r gronfa adnewyddu wedi ei wneud i gyllido'r gwariant un-tro sydd wedi ei weithredu.

Tynnwyd sylw at ffurflen safonol yr archwilyr allanol ynghyd â'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol, sydd yn sicrhau system rheolaeth fewnol gadarn. Amlygwyd bod y cyfrifon eisoes wedi bod yn destun archwiliad mewnol a bellach wedi eu hanfon at yr Archwiliwr allanol, Archwilio Cymru i'w harchwilio. Ategwyd, dim ond os bydd angen gweithredu newidiadau yn dilyn archwiliad y bydd fersiwn ddiwygiedig yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor yn yr Hydref.

Gofynnwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio dderbyn a chymeradwyo'r Cyfrifon am 2024/25 ac i'r Cadeirydd arwyddo'r ffurflen yn electroneg.

Diolchwyd am yr adroddiad.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad

Cymeradwyo:

- **Cyfrif Incwm a Gwariant Refeniw 2024/25**
- **Ffurflen Flynyddol ar gyfer y Flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2025, yn amodol ar archwiliad gan Archwilio Cymru**
- **Cadeirydd i arwyddo'r ffurflen yn electroneg**

13. ADRODDIAD CHWARTEROL RHEOLAETH TRYSORLYS

Cyflwynwyd adroddiad gan y Rheolwr Buddsoddi yn adrodd yng nghyfarfod y Cyngor Llawn ym Mawrth 2025 cymeradwywyd y Strategaeth Rheolaeth Trysorlys ar gyfer y flwyddyn 2024/25. Nodwyd bod y strategaeth yn gofyn i'r Rheolwr Buddsoddi adrodd ar ddangosyddion darbodus rheoli'r trysorlys yn chwarterol gydag adolygiad o'r flwyddyn ariannol llawn hefyd i'w gyflwyno i'r Pwyllgor pan yn amserol.

Eglurwyd bod yr adroddiad gerbron yn rhoi diweddariad ar y cyfnod hyd at 31.12.2024.

Adroddwyd bod y flwyddyn wedi bod yn flwyddyn brysur a llewyrchus iawn i weithgaredd rheolaeth trysorlys y Cyngor wrth i'r gweithgaredd aros o fewn y cyfyngiadau a osodwyd. Cadarnhawyd nad oedd unrhyw fethiant i ad-dalu gan y sefydliadau roedd y Cyngor wedi buddsoddi arian gyda nhw a bod y cyfraddau llog wedi bod yn sefydlog ac wedi cynhyrchu incwm llog.

Ar 31ain Rhagfyr 2024, roedd y Cyngor mewn sefyllfa gref iawn gyda buddsoddiadau net a hynny oherwydd y lefel uchel o fuddsoddiadau a chyfalaf gweithredol. Roedd hyn yn cynnwys arian y Bwrdd Uchelgais a'r Gronfa Bensiwn.

Cyfeiriwyd at y Dangosyddion Darbodus gan dynnu sylw penodol at y Meincnod Ymrwymadau gan nodi ei fod yn arf pwysig i ystyried os yw'r Cyngor yn debygol o fod yn fenthyciwr hirdymor, ac felly yn siapio ffocws strategol a miniogi penderfyniadau. Eglurwyd bod y Cyngor yn disgwyl parhau i fenthycu uwchlaw ei feincnod atebolrwydd hyd at 2025 a hyn oherwydd bod y Cyngor yn dal cronfeydd wrth gefn gyda'r llif arian hyd yma, wedi bod yn is na'r rhagdybiaethau a wnaed pan fenthycwyd yr arian. Erbyn 2026 rhagdybiwyd bydd angen benthyca swm bychan iawn, a hynny ar ddiwedd y flwyddyn ariannol ac felly bydd posib ariannu hyn drwy fenthycu tymor byr ac nad oes angen benthyca yn y tymor hir yn seiliedig ar y rhagamcanion cyfredol.

Nodwyd bod yr holl weithgareddau wedi cydymffurfio'n llawn gyda chod ymarfer CIPFA.

Diolchwyd am yr adroddiad.

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiad a nodi'r wybodaeth

14. CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL

Yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS), Safon 11.3 Cyfathrebu Canlyniadau, sy'n nodi bod "yn rhaid i'r prif weithredwr archwilio gyfathrebu canlyniadau gwasanaethau archwilio mewnol i'r bwrdd (Pwyllgor Llywodraethu) a'r uwch reolwyr o bryd i'w gilydd ac ar gyfer pob archwiliad fel y bo'n briodol, cyflwynwyd adroddiad gan y Rheolwr Archwilio yn diweddaru'r Pwyllgor o waith archwilio mewnol am y cyfnod hyd 11 Mai 2025. Amlygwyd bod 9 o archwiliadau'r cynllun gweithredol wedi eu cwblhau ac wedi ei gosod ar lefel sicrwydd uchel; digonol neu gyfyngedig.

Diolchwyd am yr adroddiad

Yn ystod y drafodaeth ddilynol, nodwyd y sylwadau canlynol gan yr Aelodau:

- Bod 7 allan o'r 9 archwiliad yn dangos lefel sicrwydd 'cyfyngedig'
- Bod pob un o'r archwiliadau 'cyfyngedig' yn nodi angen 'gwell cydymffurfiaeth' sydd yn awgrymu addasiad bychan
- Cynnig bod diweddariad yn cael ei gyflwyno ar gynnydd mewn archwiliadau
- Awgrym i osod amserlen i'r camau gweithredu

Mewn ymateb i'r sylwadau nododd y Rheolwr Archwilio bydd dilyniant i'r archwiliadau hynny sydd ar lefel 'cyfyngedig' yn 2025/26 gydag adroddiad i'w gyflwyno i'r Pwyllgor gyda diweddariad. Atgoffwyd yr Aelodau hefyd bod hawl gan y Pwyllgor i alw mewn unrhyw faes archwilio gerbron y Gweithgor Gwella Gwasanaeth

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â Goramser Glanhau Stryd a diffyg system dracio ddibynadwy i ddilysu'r oriau gwaith, nododd y Rheolwr Archwilio bod y gwasanaeth bellach yn gweithredu system newydd mwy effeithlon gyda data mwy dibynadwy.

Diolchwyd am yr adroddiad ac i'r Tîm Archwilio am eu gwaith trylwyr.

PENDERFYNWYD:

- **Derbyn yr adroddiad a chefnogi'r gweithrediadau sydd eisoes wedi eu cytuno gyda'r gwasanaethau perthnasol**
- **Bod angen cynnwys amserlen i'r camau gweithredu**
- **Bod angen adroddiad yn nodi dilyniant ar yr hyn sydd yn cael ei gyflawni**

15. ADRODDIAD BLYNYDDOL PENNAETH ARCHWILIO MEWNOL 2024 / 25

Cyflwynwyd adroddiad gan y Rheolwr Archwilio yn mynegi barn Archwilio Mewnol ar amgylchedd rheolaethol gyffredinol o fewn yr Awdurdod yn ystod 2024/25 gan ddarparu cyfryw gasgliad archwilio mewnol blynyddol i'r Awdurdod. Nodwyd na all sicrwydd fyth fod yn llwyr ac y mwyaf y gall gwasanaeth archwilio mewnol ei ddarparu i'r Cyngor ydi cyngor rhesymol nad oes gwendidau mawr yn y system gyfan o reolaeth fewnol. Eglurwyd bod canlyniadau'r gwaith a gwblhawyd gan Archwilio Mewnol, ynghyd â ffynonellau sicrwydd eraill, yn cefnogi'r casgliad blynyddol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol yr Awdurdod.

Ar sail gwaith Archwilio Mewnol a gwblhawyd yn ystod 2024/2025, ystyriwyd bod fframwaith rheolaeth fewnol Cyngor Gwynedd yn ystod y flwyddyn ariannol 2024/2025 yn gweithredu ar lefel sicrwydd rhesymol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol fframwaith llywodraethu'r Awdurdod, rheoli risg a rheolaeth fewnol.

Roedd 36 darn o waith wedi eu cynnwys yng nghynllun archwilio addasedig terfynol 2024/2025. Cafodd 33 o aseiniadau eu cwblhau erbyn 31 Mawrth 2025, sy'n cynrychioli 91.67% o'r cynllun. O'r adroddiadau perthnasol o gynllun archwilio 2024/2025 a dderbyniodd lefel sicrwydd, derbyniodd 48.27% ohonynt lefel sicrwydd "Digonol" neu "Uchel". Derbyniodd 15 archwiliad 'lefel cyfyngedig' ac ni dderbyniodd unrhyw archwiliad lefel 'dim sicrwydd'.

Yng nghyd-destun Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant, nodwyd bod canlyniadau'r hunanasesiad o gydymffurfiaeth â Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor maes o law. Ategwyd y byddai'r asesiad allanol yn cael ei gynnal yn 2025/26 gan Gyngor Sir Ddinbych ar sail adolygiad gan gymheiriaid a drefnir gan Grŵp Prif Archwilwyr Cymru. Unwaith y bydd yr asesiad allanol wedi'i gwblhau, bydd y canlyniadau'n cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghyd â'r rhaglen sicrwydd ansawdd a gwelliant.

Diolchwyd am yr adroddiad a diolchwyd i Reolwr Archwilio Mewnol a'r Tim am eu gwaith.

Mewn ymateb i sylw bod canlyniadau cyfran o'r archwiliadau mewnol 2024/25 yn derbyn lefel sicrwydd "Digonol" neu well, yn sylweddol is na pherfformiad 2023/24, nodwyd nad oedd y canlyniad yn adlewyrchiad o waith Archwilio Mewnol. Eglurwyd mai mesur corfforaethol y Cyngor o archwiliadau sydd yn destun archwiliad gan Archwilio Mewnol oedd yma ac nid mesurydd perfformiad Archwilio Mewnol, ac felly anodd fyddai cymharu oherwydd yr amrywiaeth yn yr archwiliadau. Ategwyd bod angen edrych ar y sefyllfa a chryfhau trefniadau'r Cyngor gydag awgrym o blethu'r archwiliadau yn agosach gyda'r meysydd sydd ar gofrestr risg y Cyngor.

PENDERFYNIAD:

- **Derbyn yr adroddiad yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus am y flwyddyn ariannol 2024/25**

16. SIARTER ARCHWILIO MEWNOL

Yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS) rhaid llunio Siarter Archwilio Mewnol gyda chynnwys y Siarter yn cyfarch Nodyn Gweithredu Llywodraeth Leol a gyhoeddwyd gan CIPFA sydd wedi datblygu Cod Ymarfer ar gyfer Llywodraethu Archwilio Mewnol yn Llywodraeth Leol y DU (y Cod) i gefnogi awdurdodau i sefydlu eu trefniadau archwilio mewnol a darparu goruchwyliaeth a chefnogaeth ar gyfer archwilio mewnol.

Eglurwyd bod y Cod yn nodi mai prif weithredwr / rheolwr archwilio mewnol sydd â chyfrifoldeb dros baratoi siarter sy'n cydymffurfio â GIAS yn sector cyhoeddus y DU ac y dylai'r Pwyllgor Llywddraethu ac Archwilio gael ei fodloni ei fod yn cwmpasu trefniadau llywodraethu ar gyfer archwilio mewnol. Ategwyd bod rhaid i'r Siarter gynnwys elfennau sy'n sicrhau swyddogaeth wedi ei diffinio'n glir ac effeithiol - **mandad** sy'n nodi'n glir bwrpas a chenhadaeth y swyddogaeth archwilio mewnol; bod **diffiniadau** o'r termau 'bwrdd' ac 'uwch reolwyr', at ddibenion y swyddogaeth archwilio mewnol a bod y term **Sefyllfa Sefydliadol** yn diffinio sefyllfa archwilio mewnol o fewn y sefydliad, gan sicrhau bod ganddo awdurdod ac annibyniaeth ddigonol sy'n cynnwys mynediad anghyfyngedig i'r uwch reolwyr a'r bwrdd.

Atgoffwyd yr Aelodau bod Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi ei gyfrifoldeb i "ddarparu ffocws annibynnol a lefel uchel ar ddigonolrwydd trefniadau llywodraethu, risg a rheoli; bod ei rôl wrth sicrhau bod digon o sicrwydd dros lywodraethu, risg a rheolaeth yn rhoi mwy o hyder i'r Cyngor bod y trefniadau hynny'n effeithiol". Nodwyd hefyd yn unol â Chod Ymarfer CIPFA ar gyfer Llywodraethu Archwilio Mewnol yn Llywodraeth Leol y DU (2025), bod gweithgareddau archwilio mewnol yn gofyn am fynediad at uwch reolwyr, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, a chael cefnogaeth ganddynt. Mae cefnogaeth yn caniatáu i archwilio mewnol gymhwyso eu mandad a'u siarter yn ymarferol a bodloni disgwyliadau.

Cyfeiriwyd at un ychwanegiad i'r Siarter sef disgwyliad i archwilywyr mewnol gydymffurfio â safonau moeseg a phroffesiynoldeb. Nodwyd y byddai'r Tîm Archwilio yn derbyn hyfforddiant gan fod y safonau newydd yn mynd i dipyn o fanylder yn y meysydd yma.

Diolchwyd am yr adroddiad ac am y gwaith trylwyr yn gweithredu'r addasiadau

PENDERFYNWYD

- Derbyn a chymeradwyo cynnwys y Mandad a'r Siarter Archwilio Mewnol
- Cefnogi Archwilio Mewnol yn ei weithrediadau.

17. STRATEGAETH ARCHWILIO MEWNOL A'R CYNLLUN ARCHWILIO BLYNYDDOL 2025/26

Cyflwynwyd, yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS), Strategaeth Archwilio Mewnol sydd yn fodd o sicrhau bod prif weithredwr / rheolwr archwilio mewnol yn datblygu a gweithredu'r strategaeth ar gyfer swyddogaethau archwilio mewnol sy'n cefnogi amcanion strategol a llwyddiant y sefydliad. Eglurwyd bod y Strategaeth Archwilio Mewnol newydd wedi'i datblygu i alinio'r blaenoriaethau, yr amcanion a'r risgiau strategol allweddol sy'n wynebu'r Cyngor i gyd-fynd â gwaith y swyddogaeth archwilio mewnol dros y tair blynedd nesaf. Ystyriwyd y byddai hyn darparu cyfeiriad strategol i'r swyddogaeth archwilio mewnol ac yn cefnogi'r Cyngor yn ei ymagwedd at gyflawni ei amcanion allweddol ac yn dyrannu adnoddau archwilio mewnol yn briodol.

Ynghyd â'r Strategaeth, ac eto yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS), cyflwynwyd Cynllun Archwilio Mewnol sydd eto yn fodd o sicrhau bod prif

weithredwr / rheolwr archwilio mewnol yn creu cynllun archwilio mewnol sy'n cefnogi cyflawni amcanion y sefydliad. Eglurwyd bod y Cynllun yn seiliedig ar asesiad o strategaethau, amcanion a chofrestr risg corfforaethol y Cyngor ac y bydd angen cynhyrchu adroddiad blynyddol, gan gynnwys y casgliad blynyddol ar lywodraethu, rheoli risg a rheolaethau, a pherfformiad archwilio mewnol yn erbyn ei amcanion. (Y Cod)

Nodwyd, er mwyn i archwilio mewnol barhau i fod yn berthnasol, rhaid addasu i ddisgwyliadau gan sicrhau ei fod yn parhau i gyd-fynd ag amcanion y Cyngor. Ategwyd bod y Strategaeth Archwilio Mewnol yn chwarae rôl bwysig wrth sicrhau cydbwysedd rhwng cost a gwerth, gan wneud cyfraniadau ystyrlon at lywodraethu cyffredinol, rheoli risg, a rheolaethau mewnol y Cyngor.

Diolchwyd am yr adroddiad

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad a chymeradwyo'r Strategaeth Archwilio Mewnol a'r Cynllun Archwilio Blynyddol

18. ADRODDIADAU ARCHWILIO CYMRU A'R YMATEB SEFYDLIADOL - GOFAL CARTREF

Cyflwynwyd adroddiad gan Archwilio Cymru oedd yn amlygu prif ddarganfyddiadau archwiliad i wasanaeth Gofal Cartref Cyngor Gwynedd. Cynhaliwyd yr archwiliad rhwng Medi a Thachwedd 2024 ac fe gyflawnwyd y gwaith ochr yn ochr ag Arolygiaeth Gofal Cymru a oedd yn adolygu perfformiad yr awdurdod lleol o ran arfer ei ddyletswyddau a'i swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol yn unol â deddfwriaeth.

Tynnwyd sylw bod gwendidau yn nealltwriaeth y Cyngor o berfformiad y gwasanaeth gofal cartref a'r gorwario parhaus dros y gyllideb a ddyrannwyd. Nodwyd hefyd bod diffyg Cynllun Adran glir gydag uchelgais a cherrig milltir eglur i fesur cyrhaeddant, yn atal goruchwyliaeth a chraffu effeithiol. Yn dilyn yr archwiliad, adnabuwyd pedwar argymhelliad i'r Cyngor fynd i'r afael a hwy.

Ategodd Pennaeth Oedolion, Iechyd a Lles, bod yr adroddiad hefyd wedi ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Gofal yn fis Mawrth 2025. Cydnabuwyd bod llefydd i wella a bod canlyniadau'r arolygon wedi dod i gasgliadau weddol debyg. Amlygwyd bod canran uchel iawn o'r materion sy'n cael eu nodi yn faterion sy'n heriol yn genedlaethol neu'n faterion sydd eisoes wedi eu hadnabod, a'r Adran yn ceisio darganfod datrysiadau ar eu cyfer.

Ystyriwyd bod yr adroddiadau yn dod i gasgliad bod yr Adran ar y trywydd cywir ond angen gweithredu yn gyflymach. Tynnwyd sylw at ymateb yr Adran i'r pedwar argymhelliad ynghyd a'r dyddiadau cwblhau.

Diolchwyd i'r Adran am eu gwaith ac am eu hymateb i'r ddau archwiliad.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol, nodwyd y sylwadau canlynol gan yr Aelodau:

- Er bod cyfraniad ariannol i lenwi bwloch yn y gyllideb wedi ei dderbyn, bod angen gwneud gwaith pellach i geisio defnyddio adnoddau presennol i leihau'r bwloch i'r dyfodol.
- Yn amlwg bod gofynion y gwasanaeth yn heriol, a gofynion ychwanegol yn cael eu gosod ar y gwasanaeth yn flynyddol - a'i tangyllido sydd yma?
- Yn croesawu ymateb i leihau'r rhestrau aros - defnydd o daliadau uniongyrchol, sgyrsiau cywir a chefnogaeth gymunedol

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â sut y bydd yr Adran yn mynd ati i annog diwylliant o fentergarwch, creadigrwydd a hyblygrwydd yn y gweithlu (mewn ymateb i'r pedwerydd argymhelliad), ac os oedd trafodaethau wedi eu cynnal gyda gofawyr am hyn, nodwyd bod sgwrsiau yn digwydd yn lleol. Nodwyd nad cyfrifoldeb o un dasg ac amser gorffen oedd yma bellach, ond mynediad ar wasanaethau sydd ar gael yn lleol. Ategwyd bod gwydnwch cymunedol yn hanfodol i'r gwasanaeth ac yn rhoi cefnogaeth i unigolion. Tynnwyd sylw at fentrau cymunedol yn Llanberis a Dyffryn Nantlle lle mae elfennau o ddarpariaeth yn cael eu gyrru gan y gymuned leol.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad ac ymateb y Cyngor i'r argymhellion

Amlygodd Aled Davies, Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant ei fod yn ymddeol ddiwedd Gorffennaf a bod Mari Wynne Jones wedi ei phenodi yn Bennaeth newydd yr Adran. Mynegodd ei werthfawrogiad at waith y Pwyllgorau ac i'r Aelodau am sicrhau'r gorau i Wynedd.

Dymunwyd y gorau i Aled, a diolchwyd iddo am ei waith a'i gefnogaeth dros y blynyddoedd.

19. ARCHWILIO CYMRU - CRYNODEB ARCHWILIO BLYNYDDOL 2024 A CHYNLLUN ARCHWILIO MANWL 2025 CYNGOR GWYNEDD

Croesawyd Alan Hughes ac Yvonne Thomas (Swyddfa Archwilio Cymru) i'r cyfarfod i gyflwyno'r adroddiadau

- a) Cyflwynwyd Crynodeb Archwilio Blynyddol 2024 oedd yn amlygu'r gwaith a gwblhawyd ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol diwethaf a gyhoeddwyd ym mis Mai 2024. Eglurwyd bod cyflwyno crynodeb archwilio yn rhan o ddyletswyddau Archwilydd Cyffredinol ynghyd ag Archwilio'r Cyfrifon yn flynyddol, archwilio trefniadau Gwerth am arian y Cyngor ac asesu os yw'r Cyngor yn cydymffurfio â'r ddyletswydd datblygu gynaliadwy wrth bennu eu hamcanion llesiant a chymryd camau i'w cyflawni.

Tynnwyd sylw at ganfyddiadau adolygiadau 'Gofal Heb ei Drefnu', 'Cynaliadwyedd Ariannol' a 'Gofal Cartref' ynghyd a'r adroddiadau a chynhyrchion cenedlaethol a gyhoeddwyd yn ystod y flwyddyn.

- b) Cyflwynwyd Cynllun Archwilio Manwl 2025 Cyngor Gwynedd oedd yn amlygu Datganiad o Gyfrifoldebau Archwilio Cymru. Yng nghyd-destun perthnasedd datganiadau ariannol, amlygwyd y lefelau perthnasedd (cynllunio, perfformiad a throthwy adrodd) a'r risgiau datganiadau ariannol sylweddol gan nodi bod y 'risg o wrthwneud gan reolwyr' yn risg orfodol sydd yn ymddangos ymhob cynllun archwilio. Bwriad Archwilio Cymru yw cyflwyno canfyddiadau'r datganiadau ariannol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod Hydref 2025.

Yng nghyd-destun gwaith archwilio perfformiad arfaethedig, amlygwyd tri maes penodol - Gwaith Thematig: Ymateb i bwysau ar y gweithlu mewn Llywodraeth Leol; Gwaith Rhanbarthol: Defnyddio data wrth osod cyllideb ar gyfer gwasanaethau dan arweiniad y galw a Gwaith Lleol: adolygiad o Drefniadau Rheoli Risg.

Cyfanswm ffi amcangyfrifedig ar gyfer y gwaith fydd £392,088 (cynnydd yn y gyfradd o 1.7%). Nodwyd nad oes gan Archwilio Cymru'r hawl i wneud elw ac felly byddai unrhwy wahaniaeth mewn ffioedd yn cael ei ad-dalu.

Diolchwyd am yr adroddiadau

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiadau

20. CYFLWYNO CANFYDDIADAU ARCHWILIAD Y COMISIYNYDD GWYBODAETH (ICO) I DREFNIADAU'R CYNGOR O RAN YMATEB I GEISIADAU A WNEIR O DAN Y DDEDDF RHYDDID GWYBODAETH (2000) A RHEOLIADAU GWYBODAETH AMGYLCHEDDOL

Cyflwynwyd adroddiad gan Pennaeth Adran Gwasanaethau Corfforaethol yn diweddarau Aelodau'r Pwyllgor ar lefel sicrwydd Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth ar drefniadau'r Cyngor.

Eglurwyd yn sgil pryder a fynegwyd o ran perfformiad y Cyngor yng nghyfradd ymateb i geisiadau am wybodaeth o dan y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000, comisiynwyd Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth i gynnal archwiliad i drefniadau'r Cyngor. Ategwyd bod y weithred yn un wirfoddol ar ran y Cyngor er mwyn darganfod os oedd diffygion yn y trefniadau fyddai'n arwain at oedi neu ddifffyg cydymffurfiaeth gyda gofynion y Ddeddf. Nodwyd nad yw Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth yn cynnal rhaglen o archwiliadau, ond yn hytrach yn eu cynnal ar gais neu mewn ymateb i bryder am sefydliad sydd o fewn sgôp y Ddeddf.

Cynhaliwyd yr archwiliad yn ystod Ebrill 2025 a chyhoeddwyd yr adroddiad drafft ar y canlyniadau yn Mai 2025.

Barn yr archwilyr oedd bod gan y Cyngor drefniadau RHESYMOL o ran ymateb i ofynion y Deddfa ac adnabuwyd bod angen gwella rhai agweddau o drefniadau'r Cyngor. Yn ychwanegol adnabuwyd, ar sail tystiolaeth, bod mesurau ar waith yn cael eu gweithredu'n effeithiol i gyflawni'r amcanion rheoli.

Tynnwyd sylw ar y rhaglen waith manwl sydd wedi ei llunio i fynd i'r afael a'r argymhellion. Ategwyd bod bwriad dychwelyd i'r Pwyllgor i gyflwyno rhaglen ymateb ar gynnydd y cynllun gweithredu yn ôl yr angen.

Diolchwyd am yr adroddiad a llongyfarchwyd y Tîm ar eu trefniadau rhesymol. Croesawyd bod rhaglen waith a chymau nesaf eglur a phendant wedi eu llunio i ymateb i'r gofynion.

PENDERFYNWYD

Derbyn a nodi cynnwys adroddiad Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth

21. BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cyflwynwyd blaen raglen o eitemau ar gyfer cyfarfodydd y Pwyllgor hyd Mai 2026.

PENDERFYNWYD:

Derbyn y rhaglen waith ar gyfer Medi 2025 – Mai 2026

Nodyn: Dileu Crynodeb Archwilio Blyneddol Cyngor Gwynedd 2024 gan ei fod eisoes wedi ei gyflwyno

Dechreuodd y cyfarfod am 10.00 a daeth i ben am 13:30

CADEIRYDD

PWYLLGOR	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD	11 MEDI 2025
TEITL	GWEITHREDU PENDERFYNIADAU Y PWYLLGOR
PWRPAS YR ADRODDIAD	CYFLWYNO DIWEDDARIAD AR WEITHREDU PENDERFYNIADAU BLAENOROL Y PWYLLGOR
AWDUR	DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID
GWEITHREDIAD	ER GWYBODAETH

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Pwrpas yr adroddiad yma yw rhoi amlinelliad o sut mae adrannau'r Cyngor wedi ymateb i benderfyniadau'r Pwyllgor Llywodraeth ac Archwilio, fel bod modd i'r aelodau gael sicrwydd fod eu penderfyniadau yn cael sylw.
- 1.2 Mae hyn yn cyfrannu at roi sicrwydd i'r aelodau fod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn gweithredu'n effeithiol.
- 1.3 Mae'r eitem hon yn gyfle i holl aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried y penderfyniadau a wnaed. Lle mae'r gweithrediad wedi ei gwblhau, neu lle nad oedd gweithrediad pellach yn angenrheidiol, mae'r llinell yn cael ei dynnu o'r tabl ar ôl i'r Pwyllgor ystyried y mater.

2. PENDERFYNIADAU ERS SEFYDLU'R CYNGOR NEWYDD (MAI 2022)

Cyfarfod 5 Medi 2024

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
GWEITHREDU PENDERFYNIADAU'R CYNGOR	Derbyn cynnwys yr adroddiad. Nodyn: Ychwanegu i'r daflen penderfyniad: - Bod angen cynnal sesiwn gwybodaeth ar y maes digartrefedd i aelodau'r Pwyllgor ddeall y maes yn well ac i ddeall y rhesymau pam fod costau yn y maes mor uchel - Dymuniad y Pwyllgor i dderbyn hyfforddiant Ffordd Gwynedd	1. Dim sesiwn wedi ei drefnu hyd yma - angen cadarnhau cynnwys y sesiwn er mwyn i swyddogion o'r Adran Tai ac Eiddo baratoi'n addas. 2. Mae hyfforddiant Ffordd Gwynedd wedi ei gynnal ar gyfer aelodau'r Cabinet ar 13 Mai 2025 a sesiwn i aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi ei gynnal ar 4 Mehefin 2025.
DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL CYNGOR GWYNEDD AR GYFER 2023/24	Derbyn yr adroddiad. Cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac argymhell fod Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr yn ei arwyddo Nodyn: Angen ail ystyried sgôr tebygolrwydd Cyfreithlondeb	Mae'r sgôr Cyfreithlondeb wedi cael ei ystyried gan y Grŵp Llywodraethu (gan gynnwys y Swyddog Monitro) sydd wedi dod

	• Angen ystyried adolygu'r cwestiynau ac addasu'r ddogfen i fod yn eglur i drigolion Gwynedd - er yn cydymffurfio â chanllawiau CIPFA, awgrym i ystyried cyfuno gyda'r asesiad o drefniadau llywodraethu sydd wedi ei gynnwys yn Hunanasesiad Cyngor Gwynedd i osgoi dyblygu gwaith	i gasgliad fod y sgôr presennol yn briodol. Arddull y ddogfen wedi cael ei ystyried wrth baratoi Datganiad 2024/25 sydd yn eitem ar wahân ar raglen y cyfarfod yma.
ADRODDIAD PERFFORMIAD BLYNYDDOL A HUNANASESIAD (drafft) CYNGOR GWYNEDD 2023/24	Derbyn yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol a'r Hunanasesiad Drafft 2023/24. Nodyn: 1. Angen ystyried trefniadau ymgynghori priodol i'r dyfodol i sicrhau mewnbwn trigolion Gwynedd yn y broses 2. Angen cynnwys y Pwyllgor yn gynharach yn y broses – awgrym i gynnal gweithdy gyda'r Aelodau fel bod y Pwyllgor yn cael mewnbwn a gwell cyfle i gynnig argymhellion Prosiectau Gwynedd Yfory • Moderneiddio Adeiladau ac Amgylchedd Dysgu - ychwanegu bod arolygiad RAC wedi ei gynnal • Hyrwyddo Llesiant Plant a Phobl Ifanc - ychwanegu bod cynlluniau / ymgyrchoedd yn eu lle gan yr Adran Addysg i wella presenoldeb disgyblion • Ymestyn Cyfleoedd Chwarae a Chymdeithasu – ychwanegu cefnogaeth ariannol ychwanegol gan y Cyngor i Ganolfannau Byw'n Iach – hyn wedi bod yn benderfyniad positif	2. Prif faterion wedi eu hadnabod er mwyn eu cynnwys o fewn ddogfen hunanasesiad erbyn Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Mai 2025 fel eu bod yn cael darparu mewnbwn yn gynt i'r broses o lunio'r hunanasesiad. Yn unol â'r drefn arferol, bwriedir cyflwyno drafft o'r ddogfen i'r Pwyllgor er mwyn cyflwyno argymhellion a derbyn adborth /sylwadau. Rhagwelir y bydd yn cael ei gyflwyno ym Mhwyllgor Hydref.

Cyfarfod 10 Hydref 2024

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
ARCHWILIO CYMRU: GOFAL BRYD AC ARGYFWNG: 'LLIF ALLAN O'R YSBYTY – RHANBARTH GOGLEDD CYMRU'	• Derbyn cynnwys yr adroddiad • Cyflwyno diweddariad ar yr argymhellion ymhén 12 mis	Disgwylir diweddariad ymhén 12 mis.

Cyfarfod 28 Tachwedd 2024

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
ADRODDIAD BLYNYDDOL CWYNION A GWELLA GWASANAETH 2023-24	- Derbyn yr adroddiad - Derbyn cynnig Pennaeth Gwasanaethau Corfforaethol i gyflwyno adroddiad pellach fydd yn gosod cyd-destun i bolisïau a threfniadau gwella gwasanaeth	Mae cyflwyniad gan y Pennaeth Gwasanaethau Corfforaethol wedi ei raglennu ar gyfer y cyfarfod yma.

Cyfarfod 16 Ionawr 2025

CYLLIDEB REFENIW 2024 / 25 – ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD 2024	- Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau yng nghyswllt cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau - Cytuno gyda'r argymhellion i'r Cabinet: Nodyn: - Gwaith sydd wedi ei gomisiynu gan y Prif Weithredwr i gael gwell dealltwriaeth o orwariant gan yr Adran Oedolion Iechyd a Llesiant - cais i'r Cabinet herio beth yw amserlen y gwaith yma – angen sicrwydd bod y gwaith yma yn ei le i osod cyllideb - Gwaith sydd wedi ei gomisiynu gan y Prif Weithredwr i egluro manylder y darlun yng ngofal Plant, er mwyn cael gwell dealltwriaeth o'r materion a rhaglen glir i ymateb. – angen cyflwyno dadansoddiad manylach o'r gwaith i'r Pwyllgor - Cais am wybodaeth ar sut mae rhagolygon ariannol Gwynedd yn cymharu gyda Chynghorau eraill - Gwybodaeth am incwm uwch gan y gwasanaeth profedigaeth marwolaethau, diffyg incwm parcio a manylion 'pres y pen' i'w rannu'n uniongyrchol gyda'r Cyng. Angela Russell	Mae'r camau hyn bellach wedi eu gweithredu. Bydd adolygiad diwedd Awst 2025 yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor ym mis Hydref er mwyn darparu diweddariad ar y sefyllfa ariannol.

ADRODDIADAU ARCHWILIO CYMRU	• Derbyn yr adroddiad Cenedlaethol a Lleol • Derbyn ymateb y Cyngor i'r argymhellion Nodyn: • Yn dilyn derbyn cefnogaeth a chanllawiau CIPFA, Rhaglen Waith yr ymateb i'w chyflwyno i'r Pwyllgor erbyn Mawrth 2026 • Adroddiadau Perfformiad fydd yn cael eu cyflwyno i Bwyllgorau Craffu i arddangos bod y gofynion statudol yn cael eu cyfarch	Disgwylir i'r pwyntiau gweithredu yma gael eu cwblhau yn amserol. O ran adroddiad CIPFA - Mae'r adroddiad drafft wedi cael ei dderbyn gan CIPFA ac yn y broses o gael ei derfynu. Bydd amserlen gweithredu yn cael ei addasu i adlewyrchu hynny.
BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR	• Derbyn y Rhaglen waith ar gyfer Chwefror 2025 – Ionawr 2026 Cais i ychwanegu: • Rhaglen Datblygu'r Pwyllgor • Blaenraglen Archwilio Mewnol • Blaenoriaethau Archwiliadau – dilyniant i argymhellion • Mwy o wybodaeth am Ffordd Gwynedd • Dilyniant i wybodaeth ar sefyllfa ariannol Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd • Angen cynnal sgwrs rhwng yr adrannau perthnasol i drafod effaith gwrthod cynlluniau tai fforddiadwy ar ysgolion Gwynedd i'r dyfodol	• Hyfforddiant Ffordd Gwynedd wedi ei gynnal i Aelodau'r Pwyllgor ar 4 Mehefin 2025. Derbyniodd y Pwyllgor gyflwyniad/diweddariad gan Bennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant yn ystod cyfarfod Mai 2025. • Rhoddwyd sylw i'r mater 'effaith gwrthod cynlluniau tai fforddiadwy ar ysgolion' ym Mhwyllgor Craffu Cymunedau Ionawr 23 gydag awgrym i'w gynnwys ar raglen y Pwyllgor Craffu Addysg ag Economi.

Cyfarfod 6 Chwefror 2025

GWEITHREDU PENDERFYNIADAU'R PWYLLGOR	• Derbyn cynnwys yr adroddiad Nodyn: • Dwy sedd wag gan Aelodau Lleyg ar y Pwyllgor. Pennaeth Cyllid, Rheolwr Gwasanaeth Democratiaeth a Iaith a Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau i drafod a cheisio ysgogi diddordeb.	Bu i'r Cyngor Llawn, yn ei gyfarfod ar 3 Gorffennaf, 2025, benodi 3 aelod lleyg i'r seddau gwag ar y Pwyllgor Llywodraethau ac Archwilio. Mae pob sedd aelod lleyg nawr wedi eu llenwi.
ADRODDIAD ARCHWILIAD ARBENNIG – GOFAL CARTREF	• Derbyn a nodi'r cynnydd i ganfyddiadau arolwg Archwilio Mewnol a'r drefniadau Gofal Cartref y Cyngor • Croesawu'r Rhaglen Waith drylwyr sydd mewn lle i wella'r ddarpariaeth • Bod angen diweddariad pellach ymhen 12 mis ar gynnydd a llwyddiant y rhaglen waith	Disgwylir i'r pwynt gweithredu perthnasol gael ei gwblhau yn amserol.

Cyfarfod 22 Mai 2025

ETHOL CADEIRYDD AR GYFER 2025 - 2026	• Ail ethol Carys Edwards yn Gadeirydd y pwyllgor hwn ar gyfer 2025 - 2026	Dim Gweithrediad Pellach.
ETHOL DIRPRWY GADEIRYDD AR GYFER 2025 - 2026	• Ail ethol Elwyn Rhys Parry yn Ddirprwy Gadeirydd y pwyllgor hwn ar gyfer 2024-25	Dim Gweithrediad Pellach
GWEITHREDU PENDERFYNIADAU'R PWYLLGOR	• Derbyn cynnwys yr adroddiad Nodyn: Tair sedd wag Aelod Lleyg ar y Pwyllgor - cyfweiliadau i'w cynnal ym mis Mehefin gyda'r gobaith o gyflwyno enwau i'r Cyngor Llawn 3/07/25	Y swyddi gwag wedi cael eu llenwi, gyda phenderfyniad y Cyngor ar 3 Gorffennaf 2025.
CYLCH GORCHWYL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO	• Nodi a chymeradwyo Cylch Gorchwyl Diwygiedig Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.	Dim Gweithrediad Pellach.

HUNANASESIAD CYNGOR GWYNEDD	• Derbyn adroddiad drafft 2024 /25 o HUNANASESIAD CYNGOR GWYNEDD Sylwadau: • Cynllun Penrhos - angen pwyslais ar ddatblygiad gwasanaethau gofal ym Mhenrhos ac nid tai yn unig • Strategaeth Llifogydd – ystyriaeth i’r brif ffordd A499 • Effeithiau Erthygl 4 • Dyfodol Cynllun ARFOR – sicrwydd parhad i’r Cynllun • Trefniadau Diogelu Ysgolion – angen sylw pellach	Mae’r pwyntiau yma yn derbyn sylw ar hyn o bryd yn ystod y broses o lunio fersiwn ddrafft o’r hunanasesiad. Bwriedir cyflwyno’r drafft i’r Pwyllgor ym mis Hydref cyn cyflwyno i’r Cabinet a’r Cyngor Llawn.
CYFRIFON TERFYNOL 2024/25 – ALLDRO REFENIW	• Derbyn yr adroddiad a nodi’r risgiau perthnasol	Dim Gweithrediad pellach.
RHAGLEN GYFALAF 2024-25 - ADOLYGIAD DIWEDD BLWYDDYN (SEFYLLFA 31 MAWRTH 2025)	• Derbyn y wybodaeth a nodi’r risgiau yn ymwneud â’r rhaglen gyfalaf	Dim Gweithrediad pellach.
CYFRIFON TERFYNOL HARBYRAU GWYNEDD AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN 31 MAWRTH 2025	• Derbyn yr adroddiad Cymeradwyo: • Cyfrif Incwm a Gwariant Refeniw 2024/25 • Ffurflen Flynyddol ar gyfer y Flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2025, yn amodol ar archwiliad gan Archwilio Cymru • Cadeirydd i arwyddo’r ffurflen yn electroneg	Dim Gweithrediad Pellach.
ADRODDIAD CHWARTEROL RHEOLAETH TRYSORLYS	• Derbyn yr adroddiad a nodi’r wybodaeth	Dim Gweithrediad Pellach.

CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL	• Derbyn yr adroddiad a chefnogi'r gweithrediadau sydd eisoes wedi eu cytuno gyda'r gwasanaethau perthnasol • Bod angen cynnwys amserlen i'r camau gweithredu • Bod angen adroddiad yn nodi dilyniant ar yr hyn sydd yn cael ei gyflawni	Er bod y pwyntiau yma yn rhan o daflen penderfyniadau Mai 2025, bu trafodaeth bellach yn ystod y cyfarfod lle atgyfnerthwyd y pwyntiau. Yn ychwanegol nodwyd yr angen i'r Pwyllgor weithredu ei hawliau i alw ar y swyddogion er mwyn derbyn diweddariad neu wybodaeth ychwanegol yn sgil adroddiadau Archwilio Mewnol.
ADRODDIAD BLYNYDDOL PENNAETH ARCHWILIO MEWNOL 2024 - 2025	• Derbyn yr adroddiad yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus am y flwyddyn ariannol 2024/25	Dim Gweithrediad Pellach.
SIARTER ARCHWILIO MEWNOL	• Derbyn a chymeradwyo cynnwys y Mandad a'r Siarter Archwilio Mewnol • Cefnogi Archwilio Mewnol yn ei weithrediadau.	Dim Gweithrediad Pellach.
STRATEGAETH ARCHWILIO MEWNOL A'R CYNLLUN ARCHWILIO BLYNYDDOL 2025/26	• Derbyn a chymeradwyo cynnwys y Strategaeth Archwilio Mewnol a'r Cynllun Archwilio Mewnol 2024/25 • Cefnogi Archwilio Mewnol i gyflawni ei rôl.	Dim Gweithrediad Pellach.
ADRODDIADAU ARCHWILIO CYMRU A'R YMATEB SEFYDLIADOL - GOFAL CARTREF	• Derbyn yr adroddiad ac ymateb y Cyngor i'r argymhellion	Dim Gweithrediad Pellach.
ARCHWILIO CYMRU - CRYNODEB ARCHWILIO BLYNYDDOL 2024 A CHYNLLUN ARCHWILIO MANWL 2025 CYNGOR GWYNEDD	• Derbyn yr adroddiadau	Dim Gweithrediad Pellach.

CYFLWYNO CANFYDDIADAU ARCHWILIAD Y COMISIYNYDD GWYBODAETH (ICO) I DREFNIADAU'R CYNGOR O RAN YMATEB I GEISIADAU A WNEIR O DAN Y DDEDDF RHYDDID GWYBODAETH (2000) A RHEOLIADAU GWYBODAETH AMGYLCHEDDOL	• Derbyn a nodi cynnwys adroddiad Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth	Dim Gweithrediad Pellach.
BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR	• Derbyn y rhaglen waith ar gyfer Medi 2025 – Mai 2026 Nodyn: Dileu Crynodeb Archwilio Blynyddol Cyngor Gwynedd 2024 gan ei fod eisoes wedi ei gyflwyno	Yr eitem berthnasol wedi ei ddileu, dim gweithrediad Pellach.

3. ARGYMHELLIAD

- 3.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried cynnwys y tablau uchod a chynnig unrhyw sylwadau.

PWYLLGOR	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD	11 MEDI 2025
TEITL	DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL CYNGOR GWYNEDD AR GYFER 2024/25
PWRPAS YR ADRODDIAD	CYFLWYNO'R DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL (YN YMGORFFORI'R DATGANIAD RHEOLAETH FEWNOL STATUDOL) AR GYFER 2024/25 I'R PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO AM GYMERADWYAETH
AWDUR	DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID
GWEITHREDIAD	CYMERADWYO'R DATGANIAD AT BWRPASAU EI ARWYDDO GAN ARWEINYDD Y CYNGOR A'R PRIF WEITHREDWR

1. CEFNDIR

- 1.1 Mae gofyn statudol am Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol fel canlyniad i gynnwys:
- Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, sy'n datgan:
Rhaid i'r corff perthnasol sicrhau bod system gadarn o reoli mewnol sy'n hwyluso gweithrediad effeithiol swyddogaethau'r corff hwnnw ac sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.
Rhaid i'r corff perthnasol gynnal adolygiad o leiaf unwaith mewn blwyddyn ar effeithiolrwydd ei systemau rheoli mewnol. Rhaid i ganfyddiadau'r adolygiad gael eu hystyried gan aelodau'r corff yn cyfarfod yn ei gyfanrwydd neu gan bwyllgor.
Ar ôl yr adolygiad, rhaid i'r corff neu'r pwyllgor gymeradwyo datganiad ar reoli mewnol a baratowyd yn unol ag arferion priodol. Rhaid i'r corff perthnasol sicrhau bod y datganiad yn mynd gydag unrhyw ddatganiad o gyfrifon y mae'n ddyletswydd arno i'w baratoi.
  - Côd Ymarfer CIPFA ar Gyfrifwaith Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig (y "SORP")
  - Fframwaith CIPFA / SOLACE *Delivering Good Governance in Local Government (2016)*.

2. HUNANASESIAD O EFFEITHIOLRWYDD Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

- 2.1 Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio swyddogaeth allweddol i herio dulliau paratoi a chynnwys y Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Wrth iddynt arwyddo'r Datganiad Llywodraethu, mae'r Prif Weithredwr ac Arweinydd y Cyngor yn cadarnhau:
- "Rydym wedi cael ein cynghori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a bod y trefniadau yn parhau i gael eu hystyried yn addas at ei ddiben yn unol â'r fframwaith llywodraethu. Mae'r meysydd sydd wedi derbyn sylw eisoes a'r rhai y mae'r Cyngor am fynd i'r afael â hwy yn benodol gyda chamau gweithredu newydd ar y gweill yn cael eu hamlinellu isod."**
- 2.2 Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn crynhoi canlyniad yr hunanasesiad llywodraethu, sydd wedi cael ei ddiweddarau gan y Grŵp Llywodraethu yn ystod y flwyddyn, mewn datganiad sydd yn dweud wrth Bobl Gwynedd beth yw ein fframwaith lywodraethu, a pa mor dda mae'n gweithio. Aelodau'r Grŵp yw y Prif Weithredwr, y Swyddog Monitro, y Swyddog Adran 151, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cynorthwyol Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol, y Rheolwr Risg & Yswiriant a'r Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor.

- 2.3 Mae angen i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fodloni ei hun fod y naratif sy'n cyfiawnhau'r sgoriau yn adlewyrchiad teg o'r Cyngor cyn belled â'i fod yn ymwybodol o hynny, ar sail yr wybodaeth y mae wedi ei dderbyn dros y flwyddyn.

3. ADNABOD RISGIAU LLYWODRAETHU

- 3.1 Mae'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol yn seiliedig ar Fframwaith CIPFA/Solace a gyhoeddwyd yn 2016, gydag Ychwanegiad a gyhoeddwyd yn 2025.
- 3.2 Mae'r Fframwaith yma'n adnabod 7 Egwyddor Craidd ar gyfer Llywodraethu Da:

A. Ymddwyn gydag uniondeb, gan arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, a parchu rheol y gyfraith.

Mae sefydliadau Llywodraeth Leol yn atebol nid yn unig am faint maent yn ei wario, ond hefyd am sut maent yn defnyddio'r adnoddau sydd o dan eu stiwardiaeth. Mae hyn yn cynnwys atebolrwydd am allbynnau cadarnhaol a negyddol, ac am y deilliannau y maent wedi eu cyflawni. Yn ogystal, mae ganddynt gyfrifoldeb cyffredinol i wasanaethu budd y cyhoedd wrth gadw at y gofynion deddfwriaeth a pholisïau llywodraeth. Mae'n hanfodol y gallant, yn gyffredinol, arddangos priodoldeb eu gweithredoedd ar draws yr holl weithgareddau a bod mecanweithiau ar waith i annog a gorfodi cydymffurfiaeth â gwerthoedd moesegol ac i barchu rheol y gyfraith.

B. Sicrhau bod yn agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid

Mae Llywodraeth Leol yn rhedeg er lles y cyhoedd, felly dylai sefydliadau sicrhau eu bod yn agored yn eu gweithgareddau. Dylid defnyddio cyfryngau cyfathrebu ac ymgynghori clir, ac a ymddiriedir ynddynt, i ymgysylltu'n effeithiol â phob grŵp o randdeiliaid, megis dinasyddion unigol a defnyddwyr gwasanaeth, yn ogystal â rhanddeiliaid sefydliadol.

C. Diffinio deilliannau o ran buddiannau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy

Mae natur ac effaith hirdymor llawer o gyfrifoldebau Llywodraeth Leol yn golygu y dylai ddiffinio a chynllunio deilliannau ac y dylai'r rhain fod yn gynaliadwy. Dylai penderfyniadau hybu pwrpas y sefydliad, cyfrannu at y deilliannau a'r buddion a fwriadwyd, ac aros o fewn y terfynau awdurdod ac adnoddau. Mae mewnbwn gan bob grŵp o randdeiliaid, gan gynnwys dinasyddion, defnyddwyr gwasanaeth a rhanddeiliaid sefydliadol, yn hanfodol i lwyddiant y broses hon ac i gydbwysu galwadau sy'n cystadlu â'u gilydd wrth bennu blaenoriaethau ar gyfer yr adnoddau cyfyngedig sydd ar gael.

D. Penderfynu ar yr ymyriadau angenrheidiol i wneud y gorau o gyflawni'r deilliannau a fwriedir

Mae Llywodraeth Leol yn cyflawni ei ddeilliannau bwriadedig drwy ddarparu cymysgedd o ymyriadau cyfreithiol, rheoliadol ac ymarferol (camau gweithredu). Mae penderfynu ar y cymysgedd gywir o'r camau gweithredu hyn yn ddewis strategol hanfodol bwysig sydd rhaid i Lywodraeth Leol ei wneud i sicrhau y cyflawnir y deilliannau a fwriedir. Mae angen dulliau gwneud penderfyniadau cadarn er mwyn sicrhau y gellir cyflawni'r deilliannau ddiffiniedig mewn ffordd sy'n darparu'r cyfaddawd gorau rhwng y mathau gwahanol o fewnbynnau adnoddau tra'n parhau i alluogi gweithrediadau effeithiol ac effeithlon. Mae angen adolygu'r penderfyniadau a wneir yn aml er mwyn sicrhau fod y canlyniadau gorau posibl yn cael eu cyflawni.

E. Datblygu capasiti'r endid, gan gynnwys gallu ei arweinyddiaeth a'r unigolion oddi mewn iddo

Mae angen strwythurau ac arweinyddiaeth priodol ar Lywodraeth Leol, yn ogystal â pobl gyda'r sgiliau, cymwysterau addas a'r meddylfryd iawn i weithredu'n effeithiol ac effeithlon ac i gyflawni deilliannau bwriedig o fewn y cyfnodau penodedig. Rhaid i sefydliad llywodraeth leol sicrhau bod ganddo'r gallu i gyflawni ei fandad ei hun ac i wneud yn siŵr bod polisïau ar waith i warantu bod gan ei reolwyr y capasiti gweithredol ar gyfer y sefydliad gyfan. Gan y bydd yr unigolion a'r amgylchedd y mae'r sefydliad yn gweithredu ynddo yn newid dros amser, bydd angen parhau i

ddatblygu ei gapasiti yn ogystal â sgiliau a phrofiad aelodau staff unigol. Atgyfnerthir arweinyddiaeth mewn Llywodraeth Leol gan gyfranogiad pobl â llawer o wahanol fathau o gefndiroedd, sy'n adlewyrchu strwythur ac amrywiaeth cymunedau.

F. Rheoli risgiau a perfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth gref dros arian cyhoeddus

Mae angen i Lywodraeth Leol sicrhau bod y sefydliadau a strwythurau llywodraethu hynny y mae'n eu goruchwyllo wedi sefydlu, ac yn gallu cynnal, system rheoli perfformiad effeithiol sy'n hwyluso darpariaeth effeithiol ac effeithlon o wasanaethau cynlluniedig. Mae rheoli risg a rheolaeth fewnol yn rhan bwysig ac annatod o'r system rheoli perfformiad ac yn hanfodol i gyflawni deilliannau. Dylid ystyried risg a rhoi sylw iddo fel rhan o bob gweithgaredd gwneud penderfyniad.

Mae system rheoli ariannol cadarn yn hanfodol ar gyfer gweithredu polisiau a chyflawni deilliannau arfaethedig, gan y bydd yn gorfodi disgyblaeth ariannol, dyrannu adnoddau mewn modd strategol, darpariaeth gwasanaeth effeithlon ac atebolrwydd.

Mae'n hanfodol hefyd bod diwylliant a strwythur ar gyfer craffu ar waith fel rhan allweddol o wneud penderfyniadau, llunio polisi ac adolygu atebol. Mae diwylliant gweithio positif sy'n derbyn, hyrwyddo ac annog her adeiladol yn hollbwysig i graffu llwyddiannus a darparu gwasanaethau llwyddiannus. Mae'n bwysig pwysleisio na fydd y diwylliant hwn yn digwydd yn awtomatig, rhaid wrth ymrwymiad cyhoeddus dro ar ôl tro gan y rhai mewn awdurdod.

G. Gweithredu arferion da mewn tryloywder, adrodd, ac archwilio i sicrhau atebolrwydd effeithiol

Ystyr atebolrwydd yw sicrhau bod y rhai sy'n gwneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau yn gallu ateb amdanynt. Mae atebolrwydd effeithiol yn ymwneud nid yn unig gydag adrodd ar y camau a gwblhawyd, ond mae hefyd yn sicrhau bod rhanddeiliaid yn gallu deall ac ymateb wrth i'r sefydliad gynllunio a chyflawni ei weithgareddau mewn modd tryloyw. Mae archwilio mewnol ac allanol ill dau yn cyfrannu at atebolrwydd effeithiol.

Ffynhonnell: CIPFA / SOLACE *Delivering Good Governance in Local Government*

- 3.3 Mae'r Egwyddorion hyn wedi eu rhannu ymhellach i nifer o is-egwyddorion.
- 3.4 Mewn ymateb i'r Fframwaith, mae'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu wedi ystyried yr Egwyddorion Craidd a'r Is-egwyddorion yn y Fframwaith ac wedi llunio Cofrestr Risg Llywodraethu, sy'n rhan o Gofrestr Risg Corfforaethol y Cyngor. Mae'r Cofrestr Risg Llywodraethu yn adnabod risgiau mewn 24 o feysydd llywodraethu gwahanol, gan nodi'r rheolaethau sydd gan y Cyngor yn eu lle er mwyn lliniaru'r risgiau hyn.
- 3.5 Mae cyfrifoldeb penodol am y risgiau hyn wedi eu rhannu ar draws y Cyngor, fel a ganlyn

Adran	Nifer Risgiau
Cefnogaeth Gorfforaethol	5
Cyllid	4
Tai ac Eiddo	1
Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol	14
Cyfanswm	24

- 3.6 Yr adran berthnasol sy'n gyfrifol am asesu'r risgiau hyn yn barhaus, gyda'r Grŵp Llywodraethu yn cadw trosolwg ohonynt.
- 3.7 Fel sy'n gyffredin mewn trefniadau rheoli risg, rhoddir ystyriaeth i ddau ffactor wrth sgorio maint y risgiau yma, sef
- **Effaith** y digwyddiad petai'r risg cael ei wireddu
  - **Tebygolrwydd** y risg o gael ei wireddu.

3.8 Mae'r Effaith a'r Tebygolrwydd yn cael eu sgorio o 1 i 5, gan ddefnyddio'r canllawiau sgorio canlynol.

Effaith

Sgôr	Effaith	Diffiniad
5	Catastroffig	Effaith catastroffig ar unrhyw drigolyn (e.e. colli bywyd) neu effaith dinistriol ar fywyd neu les nifer fawr o drigolion
4	Dinistriol	Effaith dinistriol ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. lle byddai ansawdd bywyd neu les rhywun yn cael ei effeithio i'r graddau fod anghenion dwys ganddynt am gymorth i'w galluogi i fyw eu bywydau) neu sylweddol iawn ar nifer fawr o drigolion
3	Sylweddol iawn	Effaith sylweddol iawn ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. effaith yn golygu y byddai ansawdd ei bywyd neu les yn sylweddol is na'r hyn y byddem yn ei ddisgwyl i un o drigolion Gwynedd) neu arwyddocaol ar nifer fawr o drigolion
2	Arwyddocaol	Effaith arwyddocaol ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. effaith ar fywyd neu les ond yn disgyn o fewn amrediad disgwyliadwy bywyd dydd i ddydd) neu gweladwy ar nifer fawr o drigolion
1	Gweladwy	Effaith gweladwy ar fywyd neu les rai trigolion (e.e. effaith yn weladwy ond ddim yn effaith arwyddocaol i'w lles) neu ymylol ar nifer fawr o drigolion.

- Nifer = 10au i 100oedd o drigolion
- Nifer fawr = 1,000oedd i 10,000oedd o drigolion

Tebygolrwydd

Sgôr	Tebygolrwydd	Diffiniad
5	Digwydd rŵan	Mae'r effaith i'w weld rŵan (h.y. mae o'n digwydd)
4	Tebygol iawn	Tebygol iawn y bydd yn amlygu ei hun yn y dyfodol gweladwy
3	Tebygol	Siawns y gallai ddigwydd, ond efallai ddim
2	Annhebygol	Tebygolrwydd iddo ddigwydd yn isel - ond dal yno
1	Annhebygol iawn	Annhebygol iawn o ddigwydd

3.9 Lluosir y Sgôr Effaith a'r Sgôr Tebygolrwydd gyda'i gilydd i roi **Sgôr Risg Presennol**, sef sgoriau'r risgiau ar sail y rheolaethau sydd yn eu lle ar hyn o bryd. Diffinnir Sgôr Risg o uchel iawn i isel fel a ganlyn:

Sgôr 20-25	Risg Uchel iawn
Sgôr 12-16	Risg Uchel
Sgôr 6-10	Risg Canolig
Sgôr 1-5	Risg Isel

3.10 Mae'r Datganiad Llywodraethu yn nodi'r sgôr risg presennol ar gyfer y 24 maes llywodraethu. Mae asesiad adrannau a'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yn dod i'r casgliad:

- Nifer risgiau uchel iawn: 0
- Nifer risgiau uchel: 6
- Nifer risgiau canolig: 9
- Nifer risgiau isel: 9

3.11 Lle adnabuwyd fod y sgôr risg presennol yn parhau'n uwch nag y mae'r Cyngor yn fodlon ei dderbyn, mae camau gweithredu pellach wedi eu hadnabod a'u hamlinellu yn y Datganiad. Er hyn, pwysleisir fod mwyafrif y materion sydd wedi eu hamlygu yn y dadansoddiad systematig yma eisoes wedi cael eu hadnabod gan y Cyngor.

4. NEWIDIADAU ERS DATGANIAD 2023/24

4.1 Mae pob un o'r risgiau llywodraethu wedi cael eu hadolygu yn ystod y flwyddyn. Gwneir hyn gan yr adran gyfrifol fel cam cyntaf, gyda'r Grŵp Llywodraethu yn ymgymryd â rôl sicrhau ansawdd.

4.2 Mae sgôr pump o'r risgiau wedi newid yn ystod y flwyddyn:

Risg	Sgôr flaenorol	Sgôr Effaith	Sgôr Tebygol-rwydd	Sgôr gyfredol	Sylwadau
<u>Cyllid</u> Gorwariant yn sgil tan-gyllido neu diffyg rheolaeth ariannol	20 (Uchel lawn)	Cadw yn 5	Gostwng o 4 i 3	20 (Uchel)	Byddai methu â rheoli'r gyllideb yn drychinebus, felly roedd y sgôr effaith eisoes yn 5 ac mae'n annhebygol o symud o hyn. Mae trefniadau rheoli cyllideb cryf ar waith ac maent yn gwella'n barhaus, ond mae'r sefyllfa ariannol genedlaethol yn golygu bod y tebygolrwydd o fethiant yn parhau i fod yn uchel. Fodd bynnag, mae'r trefniadau sydd ar waith yn golygu y gellir lleihau'r tebygolrwydd o 4 i 3.

5. ARGYMHELLIAD

5.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:

- Ystyried y Datganiad Llywodraethu Blynnyddol Drafft sy'n ymddangos yn yr atodiad.
- Herio'r Pennaeth Cyllid am sgoriau risg sydd wedi eu nodi, a'r naratif sy'n egluro'r cyfiawnhad am y sgôr.
- Ystyried cynllun gweithredu'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol drafft.
- Cymeradwyo'r Datganiad, ac argymhell fod Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr yn ei arwyddo.

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Mae'r datganiad hwn yn cwrdd â'r angen i gynhyrchu Datganiad Rheolaeth Fewnol yn unol â Rheoliad 5 o'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

Rhan 1: CWMPAS CYFRIFOLDEB

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod ei weithgareddau yn cael eu cynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrifo amdano yn briodol, a'i ddefnyddio mewn ffordd economaidd, effeithlon ac effeithiol. Mae'n ddyletswydd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 i Gyngor Gwynedd wneud trefniadau i sicrhau gwelliant wrth arfer ei swyddogaethau, gan roi sylw penodol i effeithiolrwydd strategol, ansawdd gwasanaethau, argaeledd gwasanaethau, tegwch, cynaliadwyedd, effeithlonrwydd ac arloesi.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldebau eang yma, mae Cyngor Gwynedd hefyd yn gyfrifol am roi trefniadau priodol yn eu lle ar gyfer llywodraethu ei swyddogaethau, cynorthwyo gweithrediad effeithiol ei weithgareddau, ac sydd yn cynnwys trefniadau i reoli risg a rheoli ariannol digonol ac effeithiol.

Mae Cyngor Gwynedd wedi cymeradwyo a mabwysiadu Côt Llywodraethu Corfforaethol, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/Solace *Delivering Good Governance in Local Government*. Mae copi o'r côd i'w gael ar ein gwefan, neu gellir derbyn copi trwy ysgrifennu at Cyngor Gwynedd, Swyddfa'r Sir, Stryd y Jêl, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SH. Mae'r datganiad yma yn esbonio sut mae'r Awdurdod yn cydymffurfio â'r côd ac mae hefyd yn cwrdd â gofynion rheoliad 5(5) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reoli mewnol.

Rhan 2: PWRPAS Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a phrosesau, diwylliant a gwerthoedd hynny sydd yn cyfeirio a rheoli'r awdurdod, a'r gweithgareddau ble mae'n adrodd i, cysylltu gydag ac yn arwain y gymuned. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro llwyddiant ei amcanion strategol, ac i ystyried os yw'r amcanion wedi arwain at ddarparu gwasanaethau addas a chost effeithiol.

Mae'r system reolaeth fewnol yn rhan allweddol o'r fframwaith llywodraethu ac wedi ei ddylunio i alluogi'r Cyngor i reoli risg i lefel resymol yn hytrach na dileu'n gyfan gwbl y risg o fethiant i gyflawni polisiâu ac amcanion; gall felly ond ddarparu sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd yn hytrach na sicrwydd diamod. Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses parhaus sy'n adnabod a blaenoriaethu risgiau sy'n berthnasol i gyflawni polisiâu, nodau ac amcanion y Cyngor, i werthuso'r tebygolrwydd o risgiau'n cael eu gwireddu ac i isafu'r effaith petai hynny'n digwydd, ac i reoli'r risgiau mewn ffordd effeithlon, effeithiol ac economaidd.

Mae'r fframwaith llywodraethu a ddisgrifir uchod wedi bod yn ei le yng Nghyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn sy'n diweddu 31 Mawrth 2024 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r datganiad o gyfrifon.

Rhan 3: TREFNIADAU LLYWODRAETHU CYNGOR GWYNEDD

- 3.1 Mae'r **Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu** yn cadw golwg parhaus, disgybledig ar faterion llywodraethu, yn codi ymwybyddiaeth ehangach ohonynt, ac yn hybu perchnogaeth ehangach o'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol. Mae'r Grŵp yn cynnwys y Cyfarwyddwr Corfforaethol, y Swyddog Monitro, y Swyddog Adran 151, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cynorthwyol Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol, y Rheolwr Risg & Yswiriant a'r Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor.
- 3.2 Er mwyn adlewyrchu Fframwaith CIPFA/SOLACE *Delivering Good Governance in Local Government*, mae'r fframwaith leol ar ffurf Cofrestr Risg Llywodraethu sydd yn rhan o'r Gofrestr Risg Gorfforaethol, gan adnabod 24 maes o risg llywodraethu.
- 3.3 Rhoddir amlinelliad o'r Meysydd Llywodraethu, sut maent yn perthnasu i egwyddorion CIPFA/SOLACE, y risgiau perthnasol a threfniadau'r Cyngor er mwyn ymdrin â hwy yng ngweddill y rhan yma o'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol.

Egwyddor Craidd Fframwaith CIPFA/SOLACE A: Ymddwyn gydag uniondeb, gan arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, a parchu rheol y gyfraith.

Diwylliant

- Cynhaliwyd adolygiad o gynnydd Ffordd Gwynedd ar draws y Cyngor mewn cydweithrediad ag aelodau Cabinet a Grwp Tasg a Gorffen o blith aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu and Archwilio. Arweiniodd hynny at Raglen Waith 5 mlynedd o'r newydd hyd at 2028 gafodd ei chymeradwyo gan y Cabinet ar y 7 Mawrth 2023. Mae'r Cynllun yn adnabod naw maes bydd y Cyngor yn canolbwyntio arno er mwyn gwreiddio'r "ffordd o weithio" ymhellach.
- Mae Grwp Arweiniol (Tim Rheoli Corfforaethol y Cyngor) wedi'i sefydlu gyda ffocws ar un o'r ffrydiau gwaith ymhob cyfarfod misol. Mae'r Grwp yn cadw trosolwg ar weithrediad y Rhaglen Waith ac yn cynnig arweiniad ar wreiddio'r diwylliant o fewn y Cyngor. Mae Grwp o swyddogion sy'n arwain ar y ffrydiau gwaith unigol yn cyfarfod yn fisol dan gadeiryddiaeth y Cyfarwyddwr Corfforaethol tra bo Grwp Ymarferwyr wedi'i ffurfio er mwyn cefnogi unigolion sy'n gyrru adolygiadau o fewn eu gwasanaethau.
- Cyflwynir adroddiad blynnyddol ar gynnydd y diwylliant gwaith sydd yn seiliedig ar gasgliadau hunan-asesiad y gofynnir i bob Adran ei gynnal ac hefyd ar ganlyniadau Arolwg Llais Staff sydd yn cael ei gynnal pob deuddeng mis.

Ymddygiad

- Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu codau ymddygiad ar gyfer ei aelodau a swyddogion, yn seiliedig ar reoliadau cenedlaethol (codau fel y Cod Perthynas Aelod/Swyddog; y Cod Ymddygiad Aelodau; Y Cod Ymddygiad Swyddogion; Y Polisi Gwrth Dwyll a Llygredd a'r Cod Ymarfer Canu'r Gloch) ac mae rhain at ei gilydd yn gosod sylfaen ar gyfer sicrhau intergriti a moeseg.
- Mae tystiolaeth glir fod y Cyngor yn rhoi ystyriaeth ddilys i adroddiadau'r Ombwdsman fel rhan o waith y Pwyllgor Safonau, sy'n gweithio'n effeithiol.

Cyfreithlondeb

- Mae'n rhaid i bopeth y mae'r Cyngor yn ei wneud gydymffurfio â'r gyfraith. Rhaid i swyddogion statudol (y Swyddog Monitro a Phennaeth Cyllid) gynnig sylwadau ar unrhyw benderfyniad ffurfiol, fel rhan o Gyfansoddiad cynhwysfawr sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd. Mae rôl y swyddogion statudol yn rhan greiddiol o drefniadau llywodraethu y Cyngor.

Egwyddor Craidd Fframwaith CIPFA/SOLACE B: Sicrhau ein bod yn agored ac fod ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid

Bod yn agored

- Yr isafswm bosib o adroddiadau Pwyllgor sydd yn eithriedig, ac yn ogystal â chyhoeddi cofnodion pwyllgorau llawn, rhoddir cyhoeddusrwydd i daflenni penderfyniad aelodau unigol, gyda gweithdrefnau sy'n sicrhau fod hyn yn digwydd. Cyhoeddir papurau cefndir gydag adroddiadau pwyllgor er mwyn sicrhau fod penderfyniadau'n cael eu gwneud gyda gwybodaeth lawn. Fe we-ddarlledir nifer o gyfarfodydd pwyllgorau sy'n cymryd penderfyniadau.
- Mae'r Cyngor yn cyhoeddi ei Gynllun Corfforaethol, Adroddiad Perfformiad Blyneddol a'r Datganiad o'r Cyfrifon i geisio rhoi gymaint o wybodaeth ag y byddai trigolion ei angen i ni fod yn atebol. Defnyddir dulliau amrywiol eraill hefyd megis y wefan a chyfryngau cymdeithasol i geisio sicrhau fod trigolion Gwynedd yn ymwybodol o beth sydd yn digwydd o fewn y Cyngor.

Rhanddeiliad

- Mae parodrwydd cyrff sector gyhoeddus, gan gynnwys Cyngor Gwynedd, cynghorau unedol eraill cyfagos, yr Heddlu, Y Bwrdd Iechyd, y trydydd sector ac eraill i gydweithredu er mwyn darparu gwasanaethau cyhoeddus ar y cyd yn gallu cael effaith sylweddol, weladwy i Bobl Gwynedd, fel rhan o ofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
- Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wedi cael ei sefydlu ac yn cwrdd yn rheolaidd.

Ymgysylltu

- Mae ystod o weithdrefnau ymgysylltu corfforaethol wedi eu sefydlu i sicrhau ein bod yn derbyn barn y cyhoedd a rhan-ddeiliaid eraill fel bo'n briodol.

Egwyddor Craidd Fframwaith CIPFA/SOLACE C: Diffinio deilliannau o ran buddiannau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy

Cyfeiriad a gweledigaeth

- Cymeradwywyd Cynllun y Cyngor 2023-28 gan y Cyngor llawn ar yr 2il o Fawrth, 2023. Mae'r Cynllun yn cynnwys ein huchelgais a phrosiectau o dan 7 maes blaenoriaeth. Mae'r cynllun wedi ei adolygu yn flynyddol ym mis Mawrth ers ei fabwysiadu.

Cynaliadwyedd

- Ers Mai 2023 mae'n ofynnol i adroddiadau a gyflwynir i'r Cabinet amlygu sut mae'r hyn sydd yn yr adroddiad yn adlewyrchu gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
- Sesiynau hyfforddiant wedi eu cynnal gyda aelodau etholedig er mwyn cynyddu ymwybyddiaeth o'r Ddeddf yn Hydref 2022 a 2024.
- Mae'r Cyngor eisoes wedi mabwysiadu Polisi Caffael Cynaliadwy sy'n cyd-fynd ag egwyddorion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Drwy fabwysiadu'r Polisi, y bwriad yw ystyried yr effaith gymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol bosibl y gall ein penderfyniadau caffael ei chael a pha gamau y gellir eu cymryd i wneud y defnydd gorau posibl o wariant y Cyngor, er lles y Sir.

Egwyddor Craidd Fframwaith CIPFA/SOLACE D: Penderfynu ar yr ymyriadau angenrheidiol i wneud y gorau o gyflawni'r deilliannau a fwriedir

Penderfyniadau

- Mae yna dystiolaeth dros y blynyddoedd diwethaf fod Cyngor Gwynedd yn barod i gymryd penderfyniadau anodd, ond dim ond ar ôl ystyried y dystiolaeth yn fanwl.

Cynllunio Gweithrediadau

- Mae'r Cyngor yn ymdrechu i gynnal balans addas rhwng cael gweithdrefnau Rheoli Prosiectau a gweithio'n effeithlon. Yn hynny o beth, mae'r Cyngor eisoes yn cynnal trefniadau rheoli prosiect ar cadarn ar gyfer y prosiectau mwyaf, gan ddefnyddio fersiwn llai cynhwysfawr ond yn seiliedig ar yr un egwyddorion ar gyfer prosiectau eraill.
- Mae gan y Cyngor Gynllun Ariannol Tymor Canol, gyda cyllidebau blynyddol yn seiliedig ar hwnnw. Mae gwaith y Cyngor ar gynllunio ariannol yn cael ei ganmol yn rheolaidd gan yr archwilwyr allanol, ac mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cymryd rôl flaenllaw ar graffu ariannol.

Adolygu deilliannau

- Mae trefniadau asesu risg, llunio Cynllun Corfforaethol a rheoli prosiect y Cyngor yn sicrhau fod y deilliannau a fwriedir eu cyflawni ar gychwyn unrhyw brosiect yn glir. Mae'r adroddiad perfformiad blynyddol yn ceisio canolbwyntio ar asesu i ba raddau y mae'r deilliannau hynny wedi cael eu cyflawni.

Egwyddor Craidd Fframwaith CIPFA/SOLACE E: Datblygu capasiti'r endid, gan gynnwys gallu ei arweinyddiaeth a'r unigolion oddi mewn iddo

Asedau Eiddo

- Mae Cynllun Rheoli Asedau newydd ar gyfer y cyfnod 10 mlynedd 2024-2034 wedi cael ei fabwysiadu gan y Cyngor ar 11 Gorffennaf 2024.

Asedau Technoleg Gwybodaeth

- Mae Cynllun Digidol newydd ar gyfer y cyfnod 2023-28 wedi cael ei fabwysiadu; cafodd ei graffu gan y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ym mis Medi 2023 a'i gymeradwyo'n ffurfiol gan y Cabinet ym mis Tachwedd 2023.

Cynllunio'r Gweithlu

- Mae'r Bwrdd Prosiect Cynllunio'r Gweithlu wedi cytuno ar amcanion tymor hir a rhestr o is-brosiectau ar gyfer y cyfnod yn arwain at Mawrth 2028.
- Mae trefniant cyfweliadau gadael a gwefan swyddi newydd yn eu lle.

Arweinyddiaeth

- Mae'r gyfres o gyfarfodydd y Rhwydwaith Rheolwyr ac Arweinyddion Tim (a gynhelir ddwy waith y flwyddyn) yn rhan allweddol yn y newid pwyslais o ddiwylliant "rheoli" i "arwain" o fewn y Cyngor.
- Mae prosiect penodol yn parhau i gael blaenoriaeth gwella uchel yng nghyswllt Merched mewn Arweinyddiaeth o fewn y Cyngor. Mae'r Cyngor yn cydnabod bod y nifer o ferched sydd yn cyflawni swyddogaeth rheolaethol o fewn y Cyngor yn anghymesur a rhaniad y gweithlu cyfan ac felly'n edrych i hybu'r nifer merched sy'n ymgeisio ac yn cyrraedd swyddi uwch o fewn y Cyngor.
- Mae'r Tim Rheoli Corfforaethol wedi ymrwymo i'w ddatblygiad, gyda pob aelod o'r tîm wedi cwblhau proffil personol ac yn mynychu gweithdai rheolaidd er mwyn datblygu fel arweinydd unigol ac i atgyfnerthu'r gallu i fanteisio'n llawn ar weithredu fel tîm.
- Yn yr un modd, mae'r Cabinet newydd a ffurfiwyd yn Rhagfyr 2024 wedi ymrwymo i'w ddatblygiad ar lefel aelodau unigol ac fel tîm.

Cyswllt Cwsmer

- Dadansoddiad manwl wedi'i gyflawni ac wedi'i gyflwyno i Aelodau yn Hydref 2022 gyda rhaglen waith wedi'i hadnabod a'r risg wedi'i ychwanegu i'r risgiau llywodraethu corfforaethol. Galwadau Cynllunio yn cael eu derbyn yn uniongyrchol gan y Gwasanaeth Cynllunio ers y 1af o Ebrill, 2023 a modiwl hyfforddiant byr wedi'i dreialu ar gyfer holl staff sydd yn ymdrin ag ymholiadau.
- Cynllun ar gyfer Gweithio i'r Dyfodol wedi'i fabwysiadu yn Medi 2023.

Egwyddor Craidd Fframwaith CIPFA/SOLACE F: Rheoli risgiau a perfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth gref dros arian cyhoeddus

Rheoli Risg

- Mae yna drefniadau cryf ar gyfer monitro ein cydymffurfiaeth â rhai mathau penodol o risgiau gweithredol. Mae pob risg yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol wedi cael ei ystyried o berspectif y risg i Bobl Gwynedd, nid o safbwynt mewnbylg y Cyngor.
- Mae systemau'r Cyngor ar gyfer adnabod, asesu, cofnodi ac adrodd ar risgiau yn esblygu'n barhaus.

Perfformiad

- Mae swyddogion ac Aelodau yn cwestiynu yn barhaus os yr ydym yn mesur y pethau iawn. Mae yna gyfarfodydd rheolaidd gydag Aelodau Cabinet a rheolwyr i asesu'r perfformiad diweddaraf gydag aelodau o'r Pwyllgor Craffu perthnasol hefyd yn bresennol i roi her.
- Ers Ebrill 2025, cyflwynir adroddiadau perfformiad rheolaidd gan yr aelodau Cabinet ar eu meysydd cyfrifoldeb hwy i gyfarfodydd i'r Pwyllgorau Craffu, lle'n flaenorol roedd yr adroddiadau yn mynd i'r Cabinet. Gwelir y newid yma yn gam allweddol i wella herio ac atebolrwydd.
- Mae cwynion hefyd yn ffordd allweddol o gael gwybodaeth i wella. Mae'r Drefn Gwynion Gorfforaethol yn parhau i ddatblygu'n dda. Mae'r Swyddog Gwella Gwasanaeth yn sicrhau ein bod yn dysgu gwersi o gwynion, ac yn osgoi ailadrodd camgymeriadau.

Rheolaeth Fewnol

- Mae adolygu ac addasu rheolaethau mewnol fel eu bod yn gymesur i'r hyn sydd ei angen yn greiddiol i'r nod o roi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud, gan waredu tasgau or-fiwrocraidd. Mae cael gwared o rwystrau yn ran o waith pawb, gan arwain at lefel addas o reolaeth fewnol. Mae effeithlonrwydd y gyfundrefn Archwilio Mewnol dan adolygiad parhaus, ac mae hunanasesiad yn dangos fod y gwasanaeth yn cwrdd â'r safonau proffesiynol yn unol â'r disgwyl. Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gylch gorchwyl cytunedig sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd. Mae tystiolaeth fod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn effeithiol iawn yn gwireddu ei swyddogaethau.

Rheoli Gwybodaeth

- Mae Cynllun Gwybodaeth y Cyngor 2021-2026 (diweddariad 2024) yn cynnwys nifer o gynlluniau ar gyfer mynd i'r afael â risgiau rheoli gwybodaeth a'r defnydd o ddata. Mae 23 o'r 65 prosiect o fewn y cynllun wedi'u cwblhau eisoes a'r gweddill ar y gweill.
- Mae'r Grŵp Gwybodaeth trawsadrannol yn cymryd trosolwg corfforaethol o'r maes yma.

Cyllid

- Mae gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer cynllunio a rheoli ariannol, gan gynnwys cyfrifwyr ac archwilwyr mewnol, dan arweiniad y prif swyddog cyllid.
- Mae gan archwilwyr mewnol ffocws ar drefniadau effeithiol a rheolaethau mewn systemau ariannol, tra mae'r cyfrifwyr yn gweithio'n agos gyda'r adrannau ac yn annog perchnogaeth rheolwyr o'u systemau, perfformiad, a phriodoldeb ariannol.
- Mae'r gwaith o adolygu gwariant yn erbyn cyllidebau, a monitro fod arbedion wedi'u cyflawni gan holl adrannau'r Cyngor, yn sicrhau fod y gwasanaethau yn gweithredu'n effeithlon. Mae sefyllfa gwariant refeniw yn cael ei adrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cabinet ond wrth i'r angen i ddarganfod arbedion barhau, a'r galw am wasanaethau gynyddu, gellir rhagweld sefyllfa lle nad oes cronfeydd digonol yn y dyfodol i ymdrin â'r diffyg yn y gyllideb.

Iechyd, Diogelwch a Llesiant

- Polisi Iechyd a Diogelwch wedi ei fabwysiadu gan y Cyngor sy'n cael ei adolygu'n flynyddol.
- Ymgynghorwyr arbenigol ar gael er mwyn cynghori. Hyfforddiant Mandadol i holl staff y Cyngor yn cael ei ddarparu.
- Hyfforddiant IOSH Rheoli'n Ddiogel yn cael ei ddarparu i Reolwyr a staff perthnasol, gydag amrywiol hyfforddiant arall mewn lle yn ddibynnol natur cyfrifoldebau.
- Trefniadau cyfathrebu gyda Fforwm Gorfforaethol a Panel Ymgynghorol gan gynnwys safle mewnwyd penodol gyda lluo o ganllawiau a gweithdrefnau.
- Trefn adrodd ac ymchwilio ar ddamweiniau wedi ei sefydlu.

Egwyddor Craidd Fframwaith CIPFA/SOLACE G: Gweithredu arferion da mewn tryloywder, adrodd, ac archwilio i sicrhau atebolrwydd effeithiol

Atebolrwydd

- Mae'r Cyngor wedi darparu canllawiau ar baratoi adroddiadau ac ar wneud penderfyniadau da, er mwyn sicrhau fod yr adroddiadau sydd ar gael i'r cyhoedd yn eglur.

Sicrwydd

- Mae swyddogion statudol yn sicrhau fod materion yn cydymffurfio â'r gyfraith a threfniadau'r cyfansoddiad tra bod y Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr yn herio yn barhaus a yw adrannau yn gwneud y pethau iawn.
- Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cadw trosolwg ar y trefniadau llywodraethu yn ogystal ag ar weithrediad argymhellion archwilwyr allanol. Yn cefnogi hyn mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn gweithredu yn unol â'r safonau proffesiynol statudol, sef Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus.
- Mae trefniadau craffu wedi eu hadolygu nifer o weithiau dros y blynyddoedd diweddaraf, gydag adroddiad annibynnol Archwilio Cymru yn Medi 2023 yn adnabod cynnydd da yn safon craffu Gwynedd.
- Mae'r swyddogion craffu yn gweithio'n agos gyda Cadeiryddion/Is-gadeiryddion y pwyllgorau unigol er mwyn sicrhau eglurder a rhannu arferion gorau. Bydd hyn yn datblygu ymhellach gyda chefnogaeth y Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr yn rheolaidd mewn pwyllgorau craffu.
- Hyfforddiant i'r Tim Rheoli Corfforaethol wedi cymryd lle a cynhelir cyfarfod blynyddol er mwyn adolygu cynnydd. Hyfforddiant i Aelodau o ran eu cyfrifoldebau ar ffactorau i'w hystyried wrth gymryd penderfyniadau.

Rhan 4: ASESIAD O EFFEITHIOLRWYDD EIN TREFNADAU LLYWODRAETHU

4.1 Mae Cyngor Gwynedd wedi cynnal hunan-asesiad o'i drefniadau llywodraethu yn unol â gofynion Fframwaith CIPFA/Solace *Delivering Good Governance in Local Government* a gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Mae'r asesiad wedi amlygu'r canlynol o safbwynt lliniaru'r risgiau llywodraethu:

- Y cynnydd amlycaf yn ystod ail flwyddyn Cynllun Ffordd Gwynedd yw:
  - Dysgu, Arbrofi a Gweithredu i Wella** - Mae'r pwyslais yn y Cynllun cyfredol ar gynnal adolygiadau ar ddarnau llai o systemau gwaith, yn ogystal a chynnal adolygiadau ar systemau cyfan, wedi dwyn ffrwyth ac mae pob Adran yn y Cyngor yn gallu darparu enghreifftiau o adolygiadau sydd wedi arwain at welliannau yn ystod y flwyddyn.
  - Arweinyddiaeth** - Mae rhaglen hyfforddiant Ffordd Gwynedd ar ei newydd wedd wedi'i hail-gyflwyno ar gyfer rheolwyr yn ystod y flwyddyn tra bo'r Rhaglen Datblygu Rheolwyr yn mynd o nerth i nerth gyda'r adborth cadarnhaol gan fynychwyr.
  - Cefnogi a Datblygu** - Mae Fframwaith Dysgu a Datblygu newydd wedi'i lawnsio gyda'r rhaglen am y flwyddyn gyntaf yn canolbwyntio ar hyfforddiant sylfaenol fel rheolaeth cyllid, llesiant a sgiliau digidol. Mae'r Rhaglen Uwch Arweinyddiaeth, Rhaglen Datblygu Rheolwyr a'r Rhaglen Merched mewn Arweinyddiaeth yn parhau i arddangos eu gwerth gyda nifer fawr o swyddogion yn awyddus i gofrestru ar bob achlysur pan fo cyfres newydd yn cael ei chyhoeddi.
  - Cynllunio'r Gweithlu a Datblygu Talent** - Mae saith ffrwd gwaith wedi'u hadnabod ar gyfer gyrru'r gwaith hwn yn ei flaen. Maent yn amrywio o fod yn cynnal ymarferiad "Ffordd Gwynedd" ar yr holl broses o ddenu staff i weithio i'r Cyngor, i'r angen am sefydlu cynlluniau hyfforddi penodol sydd yn cyfarch sgiliau ac arbenigeddau prin, yn ogystal a'r ymddygiadau priodol, sydd yn angenrheidiol i barhad gwasanaeth yn y dyfodol.
  - Gweithlu Bodlon ac Iach** - Cymeradwywyd Strategaeth Llesiant newydd gan y Cabinet yn ei gyfarfod ar yr 17 o Ragfyr, 2024. Mae'r Strategaeth yn seiliedig ar dair sylfaen, sef arwain a rheoli, cefnogaeth gynaliadwy, ac amgylchedd gwaith gyda llesiant meddyliol, corfforol, cymdeithasol ac ariannol yn ganolbwynt i'r hyn a geisir ei gyflawni.
  - Cyswllt a'r Cwsmer** - Sefydlwyd Grŵp traws-adrannol i lunio Siarter a Safonau Cyswllt Cwsmer. Bydd y Siarter hwnnw, yn ei ffurf drafft terfynol, yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet i'w fabwysiadu ar yr 8 o Orffennaf, 2025. Bu ymgynghori cynhwysfawr ar gynnwys y Siarter ar draws gwasanaethau'r Cyngor ac mae yma enghraifft dda o geisio barn ar ddatblygiadau gyda staff.
- Mae'r Cyngor wedi cyflwyno cyfres o gerrig milltir blynyddol ar gyfer pob un o'r prosiectau yng Nghynllun y Cyngor er mwyn caniatáu i ni fesur cynnydd yn ogystal â chynllunio gwaith ar gyfer y dyfodol. Mae'r gwaith i wella hyn ymhellach yn parhau.
- Mae Cyfansoddiad y Cyngor yn ddogfen gyhoeddus sydd yn gosod allan y trefniadau llywodraethu ac mae Canllaw i'r Cyfansoddiad yn cael ei ddarparu er mwyn atgyfnerthu hyn. Mae'r Grŵp Llywodraethu wedi parhau i gyfarfod yn rheolaidd a wedi cadw trosolwg o faterion llywodraethu o fewn y Cyngor. Mae'r Grŵp yn cynnwys y Cyfarwyddwr Corfforaethol, y Swyddog Monitro, y Swyddog Adran 151, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cynorthwyol Cefnogaeth Gorfforaethol, y Rheolwr Risg & Yswiriant a'r Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor.
- Mae'r Cyngor yn cyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol sy'n amlinellu ein trefniadau llywodraethu a'u heffeithiolrwydd gan ddilyn egwyddorion Fframwaith CIPFA/Solace *Delivering Good Governance in Local Government*.
- Mae gan y Cyngor broses i reoli risgiau drwy gael Cofrestr Risg Corfforaethol yn ei lle.
- Cynhelir gweithdy blynyddol ar sicrwydd a risgiau gydag archwilwyr allanol (Archwilio Cymru, Arolygaeth Gofal Cymru ac Estyn).

- Pan gyhoeddir argymhellion gan gyrff archwilio allanol, bydd ymateb sefydliadol yn cael ei baratoi ar ran y Cyngor ac mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn gyfrifol am adolygu ac asesu'r ymateb ynghyd â'r cynnydd yn erbyn yr argymhellion.
- Ceir trefniadau priodol hefyd i ymateb i unrhyw adroddiadau gan Weithrediaeth Iechyd a Diogelwch (HSE).
- Mae prif risgiau llywodraethu wedi eu sgorio yn gorfforaethol ac ar lefel Adran gan fod lefel y risg yn amrywio. Mae'r Grŵp Llywodraethu mewnol gyda throsolwg ac yn gyfrifol am sicrwydd ansawdd o fewn Cyngor Gwynedd.
- Mae'r Cyngor wedi comisiynu *Local Partnerships* i gynnal adolygiad o'n trefniadau llywodraethu, gyda'r bwriad o roi her annibynnol a gwrthrychol i'r Cyngor yn ogystal â chynnig unrhyw argymhellion i wella.
- Er bod y drefn a strategaethau rheoli risg i'r dyfodol yn gwella a chryfhau ar y cyfan, mae trefniadau newydd wedi eu rhoi yn eu lle er mwyn ceisio safoni a cheisio cysoni y sgoriau ar gyfer risgiau uchel iawn. Mae'r rhain yn cael eu cyflwyno i'r Tîm Rheoli Corfforaethol bob 3 mis. Yn ystod 2025/26 byddwn hefyd yn adrodd ar y risgiau hyn i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Tîm Arweinyddiaeth ddwywaith y flwyddyn.
- Ar sail gwaith Archwilio Mewnol a gwblhawyd yn ystod 2024/25, ystyriwyd bod fframwaith rheolaeth fewnol Cyngor Gwynedd yn ystod y flwyddyn ariannol honno yn gweithredu ar lefel sicrwydd rhesymol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol fframwaith llywodraethu'r Awdurdod, rheoli risg a rheolaeth fewnol.
- Mae trefniadau cadarn mewn lle ar gyfer cefnogi Aelodau Etholedig yng Ngwynedd, gyda 97% o Gynghorwyr Gwynedd yn adrodd bod y gwasanaeth gan y Tîm Democratiaeth yn dda/dda iawn. Byddwn yn parhau i adeiladu ar y seiliau cadarn hyn yn ystod y flwyddyn i ddod.
- Mae'r Pennaeth Cyllid wedi cynnal hunanasesiad o gydymffurfiaeth gyda Chod Rheolaeth Ariannol CIPFA, ac yn ei ddiweddarau o leiaf unwaith y flwyddyn a mae'r asesiad cyfredol yn dangos cydymffurfiaeth uchel ar draws pob un o'r safonau. Yn 2025, rydym wedi comisiynu CIPFA i ymgymryd â gwiriad annibynnol o'r hunanasesiad, a bydd canlyniad y gwaith hwnnw yn cael ei ystyried wrth ddylunio gwasanaeth cefnogaeth gyllidol ar gyfer y dyfodol.
- Mae'r Cynllun Prentisiaethau wedi rhoi cyfle i **81** o brentisiaid ers 2019 ac mae'r Cynllun Graddedigion (sef Cynllun Yfory) wedi rhoi cyfle i **37** hyfforddai proffesiynol ers 2017 gyda nifer ohonynt wedi cael cynnig swydd gyda'r Cyngor. Ar gyfer 2025, mae cyfanswm o 21 o swyddi newydd ar gael, sef 13 swydd prentis a 8 swydd i raddedigion.
- Cynhaliwyd Arolwg Llais Staff 2024 yn ystod cyfnod heriol oedd yn cynnwys ansicrwydd cyllidol, newidiadau gwleidyddol yn y Cyngor, a chyfnod o gyflwyno newidiadau pellach i'n trefniadau gwaith 'gweithio i'r dyfodol' yn dilyn y pandemig. O ganlyniad, gwelwyd gostyngiad bychan yn lefel bodlonrwydd staff mewn ymateb i'r mwyafrif o'r cwestiynau, ond mae'r lefel bodlonrwydd yn parhau yn uchel ar gyfer rhai o'r prif ddangosyddion e.e. y sgôr ar gyfer y datganiad 'mae'r Cyngor yn lle da i weithio' yn 80%, ac yn 87% ar gyfer "Rydw i wedi fy ysgogi i wneud fy ngorau yn fy swydd er lles pobl Gwynedd." Fel ag yn arolwg y llynedd, roedd 4 rhan i'r arolwg eleni – Fi a'm Llesiant, Fi a'm swydd, Fi a'm gwasanaeth a Fi a'm Cyflogwr.
Cwblhaodd 1,330 o staff yr holiadur Llais Staff, sef tua 21.8% o'r staff gafodd gyfle i ateb yr arolwg. Nododd **50.6%** eu bod yn cytuno neu cytuno'n gryf **fod y Cyngor yn cyflawni ei ddyletswyddau yn effeithiol**.
Roedd **40.9%** yn cytuno neu cytuno'n gryf **fod y Cyngor yn gwneud y defnydd gorau o'r adnoddau sydd ganddo**, ac roedd **48.6%** yn cytuno neu cytuno'n gryf **fod gan y Cyngor drefniadau yn eu lle i sicrhau ei fod yn perfformio yn effeithiol**.
- Ymgynghorwyd ag Undebau Llafur gan ofyn iddynt am adborth ar y meysydd canlynol:
  - Sylwadau ar berfformiad yr awdurdod a meysydd i'w gwella
    - A yw'r Cyngor yn cyflawni ei ddyletswyddau'n effeithiol?
    - A yw'r Cyngor yn gwneud y defnydd gorau o'r adnoddau sydd ganddo?

- A oes gan y Cyngor drefniadau yn eu lle i sicrhau ei fod yn perfformio'n effeithiol?

- Awgrymiadau ar gyfer gwella ymgysylltiad a lles staff

Ymhlith yr ymatebion, nodwyd fod lle i wella'r cyfathrebu gydag undebau ynglŷn a materion staffio mewn rhai adrannau, ac roedd cydnabyddiaeth fod gennym ryw faint o ffordd i fynd o ran Partneriaeth Gymdeithasol (pan mae grwpiau fel llywodraeth leol, busnesau ac undebau llafur yn cydweithio i wneud penderfyniadau), gan fod hon yn broses o ddysgu.

- Roedd Gwynedd yn rhan o'r Arolwg Preswylwyr Cenedlaethol, y cyntaf o'i fath i'w gynnal yng Nghymru. Cafwyd 3,094 o ymatebion i'r arolwg.
- Mae'r nifer o Gwynion Ffurfiol Dilys wedi gostwng eleni o'i gymharu a llynedd, ond mae'r rhai sydd wedi mynd at yr Ombwdsmon wedi cynyddu. Rydym yn dal i weithio ar leihau'r amser a gymerir i ymateb i gwynion, ac yn anelu i'r Siarter Cyswllt Cwsmer newydd sydd yn cael ei datblygu gael effaith bositif ar hyn.
- Mae'r Tîm Caffael yn darparu cyngor a chymorth i wasanaethau, ac yn sicrhau fod y sefydliad yn dilyn rheoliadau ac ymarfer orau yn y maes caffael.
- Yn 2024/25 cyrhaeddodd y Cyngor restr fer gwobr caffael Cymru (GO Awards). Mae'r enwebiad am ein hymdrechion i geisio ennill gwerth cymdeithasol wrth gaffael ein darpariaeth bwyd ar draws y Sir.
- Darparwyd rhaglen hyfforddiant eang ar gyfer Aelodau Etholedig yn ystod 2024/25 oedd yn cynnwys hyfforddiant craidd mewn saith maes penodol:
  - i. Arwain yn Ddiogel a Diogelwch Personol
  - ii. Cod Ymddygiad
  - iii. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
  - iv. Diogelu Plant ac Oedolion
  - v. Eich Cyfrifoldeb dros Gydraddoldeb
  - vi. Eich Cyfrifoldeb fel Rhiant Corfforaethol
  - vii. Gwybodaeth am Bobl : Eich Cyfrifoldeb Chi
- Mae gosod cyllideb gytbwys ar gyfer 25/26 yn sialens, yn enwedig yn sgil yr angen i sicrhau bod cyllidebau adrannol yn ddigonol er mwyn darparu'r lefel angenrheidiol o wasanaethau i bobl Gwynedd, ac i osgoi gorwariant fel a welwyd yn 2024/25. Bryd hynny gwelwyd gorwariant adrannol o £6.6m gyda gorwariant sylweddol yn Adrannau Oedolion, Iechyd a Llesiant, Plant a Theuluoedd, Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC ac Amgylchedd.
- Yn ystod 2024, cynhaliodd Archwilio Cymru adolygiad o gynaliadwyedd ariannol y Cyngor gan gynnwys ffocws ar y camau gweithredu, y cynlluniau a'r trefniadau i bontio bylchau yn y cyllid ac ymdrin â phwysau ariannol dros y tymor canolig. Canfuwyd bod cynnydd sylweddol yn nifer yr adrannau yn y Cyngor a orwariodd yn y ddwy flynedd ariannol diwethaf, a bod y Cyngor wedi datblygu trefniadau i adolygu ei gyllidebau.
- Mae adolygiad mewnol ar y gweill i wella'n trefniadau casglu Treth Cyngor, ac mae camau gweithredu wedi eu cyflwyno er mwyn cynyddu'r cyfraddau casglu yn y dyfodol. Bydd y gwaith yma yn parhau i dderbyn sylw dros y flwyddyn i ddod. Rydym hefyd yn awyddus i sicrhau fod materion fel hyn yn derbyn sylw cynnar yn y dyfodol, a byddwn yn edrych i adolygu ein trefniadau er mwyn sicrhau fod hyn yn digwydd.
- Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, bu newidiadau yn arweinyddiaeth wleidyddol y Cyngor, gyda sawl Aelod Cabinet newydd yn ymgymryd â chyfrifoldebau ar draws amryw feysydd. Yn ogystal, disgwyllir penodiadau i swyddi uwch swyddogion dros y misoedd nesaf. Gall y newidiadau hyn beri heriau o ran arweinyddiaeth gyson ac achosi oedi wrth wneud penderfyniadau strategol, ond rydym yn cydnabod hyn ac yn bwriadu mynd i'r afael â'r mater yn briodol.
- Datblygwyd Cynllun Cydraddoldeb Strategol ar gyfer 2024-28 er mwyn rhoi fframwaith i wella tegwch o fewn y Cyngor, a sicrhau ein bod yn trin pobl yn ôl eu hanghenion, ac mae'r gwaith yma yn parhau.
- Bob blwyddyn mae'r Cyngor yn paratoi Strategaeth Ariannol ac yn gosod Cyllideb gytbwys (balanced) er mwyn sicrhau parhad gwasanaeth.

- Mae'r Cyngor hefyd yn cyhoeddi Datganiad o'r Cyfrifon ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol sy'n dangos ei wariant blynyddol. Mae'r gwaith o adolygu gwariant yn erbyn cyllidebau, a monitro fod arbedion wedi'u cyflawni gan holl adrannau'r Cyngor, yn sicrhau bod y gwasanaethau yn gweithredu'n effeithlon. Fodd bynnag, fel a nodwyd yn gynharach, mae'r pwysau cynyddol ar gyllideb y Cyngor yn ei gwneud hi'n anoddach i adrannau gynnal yr un lefel o wasanaethau o fewn y gyllideb a ddarperir, a mae hynny yn arwain at risg o orwariant
- Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 wedi creu dyletswyddau newydd i Arweinwyr Grwpiau Gwleidyddol gymryd elfen o gyfrifoldeb dros hyrwyddo ymddygiad da a chydweithredu â'r Pwyllgor Safonau. Cytunwyd ar brotocol a meini prawf ar gyfer asesu cyflawniad y ddyletswydd mewn gweithdy rhwng aelodau'r Pwyllgor a'r Arweinyddion. Mabwysiadwyd y rhain gan y Pwyllgor Safonau a byddent yn cyfrannu at baratoi adroddiad blynyddol y Pwyllgor. Mae'r gwaith yma wedi ei gefnogi gan gyfarfodydd a chyfathrebu rheolaidd gyda'r Swyddog Monitro.

4.2 Ar gyfer pob un o'r Risgiau Llywodraethu, dangosir sgôr risg cyfredol, sef y sgôr ar ôl asesiad gwrthrychol o'r trefniadau rheoli sydd yn eu lle rŵan. Rhoddir ystyriaeth i ddau ffactor:

- Effaith** y risg petai'r digwyddiad yn cael ei wireddu
- Y Tebygolrwydd** iddo ddigwydd.

4.3 Mae'r sgoriau Effaith yn amrywio o 1 (effaith gweladwy) i 5 (effaith catastroffig), a'r sgoriau Tebygolrwydd o 1 (Annhebygol iawn) i 5 (digwydd rŵan). Cyfrifir y sgôr risg drwy luosi'r sgôr effaith a'r sgôr tebygolrwydd gyda'i gilydd.

4.4 Asesir lefel gymharol y risgiau fel a ganlyn:

Sgôr 20-25	Risg Uchel iawn
Sgôr 12-16	Risg Uchel
Sgôr 6-10	Risg Canolig
Sgôr 1-5	Risg Isel

4.5 Yn dilyn yr hunan-asesiad a nodir uchod, mae'r Grŵp Llywodraethu yn asesu sgoriau'r risgiau yn y 24 maes llywodraethu fel a ganlyn:

Maes	Risg	Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr Risg
Diwylliant	Diwylliant amhriodol o fewn y Cyngor yn llesteirio ein gallu i wneud y pethau iawn ac i'w gwneud yn y ffordd iawn	4	3	12
Ymddygiad	Diffyg integriti, moeseg a pharch yn ymddygiad aelodau a swyddogion, gan danseilio hyder y cyhoedd yn y Cyngor	2	2	4
Cyfreithlondeb	Anwybyddu rheol y gyfraith, sy'n golygu fod y Cyngor yn agored i heriau yn y llysoedd.	3	1	3
Bod yn agored	Cyngor sydd ddim yn agored, sy'n golygu nad oes modd ei ddal yn atebol am ei benderfyniadau	2	1	2
Rhanddeiliad	Perthynas wan gyda rhanddeiliaid sefydliadol, gan ddiweddu gyda gwasanaethau is-optimaid	3	3	9
Ymgysylltu	Methiant i ymgysylltu'n effeithiol efo pobl Gwynedd yn arwain at flaenoriaethu a phenderfyniadau gwael	3	3	9
Cyfeiriad a gweledigaeth	Cyfeiriad a gweledigaeth sydd heb ei wreiddio mewn canlyniadau i unigolion ac nad yw felly'n gwireddu anghenion Pobl Gwynedd	3	2	6

Maes	Risg	Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr Risg
Cynaliadwyedd	Methu cydymffurfio gyda 5 egwyddor Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol	3	3	9
Penderfyniadau	Amharoddrwydd i wneud penderfyniadau ar weithredu, sy'n golygu oedi mewn gwireddu canlyniadau i bobl Gwynedd	2	2	4
Cynllunio Gweithrediadau	Ymyrryd heb gynllunio'n ddigonol	2	2	4
Adolygu deilliannau	Parhau i wneud yr un pethau yn anghywir am nad ydym yn dysgu gwersi	3	2	6
Asedau Eiddo	Asedau Eiddo'r Cyngor ddim yn cael ei defnyddio i'w llawn botensial	2	2	4
Asedau Technoleg Gwybodaeth	Asedau Technoleg Gwybodaeth y Cyngor ddim yn cael ei defnyddio i'w llawn botensial	3	3	9
Cynllunio'r Gweithlu	Methiant i gynllunio'r gweithlu o ran denu, datblygu a chadw staff	3	3	9
Arweinyddiaeth	Diffygion yn arweinyddiaeth y Cyngor yn golygu nad ydym yn gwneud y pethau cywir	4	2	8
Rheoli Risg	Gwendidau yn ein trefniadau rheoli risg	5	2	10
Perfformiad	Gwendidau yn ein trefniadau rheoli perfformiad sy'n golygu nad ydym yn gallu cymryd camau priodol i wireddu ein pwrpas	2	2	4
Rheolaeth Fewnol	Trefniadau rheolaeth fewnol anaddas	2	2	4
Rheoli Gwybodaeth	Methu bodloni gofynion statudol wrth ymdrin â gwybodaeth a data	4	3	12
Cyllid	Gorwariant yn sgil tan-gyllido neu diffyg rheolaeth ariannol	5	3	15
Atebolrwydd	Adrodd gwael, heb dryloywder ac anaddas i'r gynulleidfa	2	2	4
Sicrwydd	Diffyg sicrwydd ac atebolrwydd sy'n codi amheuaeth ymysg y cyhoedd am yr hyn mae'r Cyngor yn ei wneud	3	5	15
Iechyd, Diogelwch a Llesiant	System Rheoli Iechyd, Diogelwch a Llesiant aneffeithiol	5	3	15
Cyswllt Cwsmer	Diffyg ymateb yn amserol i ymholiadau	3	4	12

Rydym wedi cael ein cyngori ar oblygiadau canlyniad **yr adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu** gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a bod y trefniadau **yn parhau i gael eu hystyried yn addas at ei ddiben yn unol â'r fframwaith llywodraethu**. Mae'r meysydd sydd wedi derbyn sylw eisoes a'r rhai y mae'r Cyngor am fynd i'r afael â hwy yn benodol gyda chamau gweithredu newydd ar y gweill yn cael eu hamlinellu isod.

Rhan 5. MATERION LLYWODRAETHU ARWYDDOCAOL

- 5.1 Dengys y sgoriau uchod nad oes yr un o'r 24 maes llywodraethu yn cyflwyno risg uchel iawn. Mae 6 yn risg uchel a 9 yn risg canolig.
- 5.2 Mae'r hunan-asesiad wedi adnabod y gwelliannau canlynol fydd yn cael eu gweithredu yn 2025-26.
- Mewn ymateb i argymhellion astudiaeth gan Archwilio Cymru byddwn yn edrych i wella'n trefniadau comisiynu gwasanaethau.
  - Rheoli effaith y newidiadau sylweddol sydd wedi bod yn ddiweddar yn arweinyddiaeth gwleidyddol y Cyngor ac ymysg Penaethiaid Adran.
  - Gwella hyfforddiant ar adnabod a rheoli risg.
  - Gweithredu ar yr argymhellion perthnasol yn adroddiad Local Partnerships.
  - Ystyried sut y gallwn adeiladu ar yr arolwg preswylwyr a drefnwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru/Data Cymru a chael mwy o wybodaeth/tystiolaeth er mwyn ein galluogi i wella gwasanaethau.
  - Rhoi camau pellach yn eu lle er mwyn gwella cydymffurfiaeth gyda'r Ddyletswydd Partneriaeth Cymdeithasol.
  - Gweithredu ar ganfyddiadau Arolwg Llais Staff, gan gynnwys gwerthfawrogiad a llesiant.
- 5.3 Bydd diweddariad ar gamau gweithredu blynyddoedd blaenorol yn cael eu hadrodd yn yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol ac Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2024/25.

Rhan 6: BARN

Rydym o'r farn fod y trefniadau llywodraethu a ddisgrifir uchod yn cynnig sicrwydd fod ein trefniadau llywodraethu ar y cyfan yn gweithredu'n dda. Serch hynny, rydym yn bwriadu cymryd camau i ddelio gyda'r materion a nodir yn Rhan 4 uchod yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn gwella ein trefniadau llywodraethu. Rydym yn fodlon bydd y camau hyn yn delio gyda'r angen i wella adnabuwyd yn yr adolygiad effeithiolrwydd a byddwn yn monitro eu gweithrediad fel rhan o'r adolygiad blynyddol nesaf.

DAFYDD GIBBARD

PRIF WEITHREDWR CYNGOR GWYNEDD

DYDDIAD

Cyng. NIA JEFFREYS

ARWEINYDD CYNGOR GWYNEDD

DYDDIAD:

CYFARFOD:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD:	11 MEDI 2025
TEITL:	DATGANIAD O GYFRIFON 2024/25
PWRPAS / ARGYMHELLIAD:	DERBYN Y DATGANIAD O GYFRIFON STATUDOL (DRAFFT AMODOL AR ARCHWILIAD) ER GWYBODAETH
AWDUR:	DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID
AELOD CABINET:	CYNGHORYDD HUW WYN JONES

---

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r Datganiad o Gyfrifon statudol ar gyfer blwyddyn ariannol 2024/25, sy'n rhoi manylion am weithgareddau ariannol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025.
- 1.2 Y Datganiad o Gyfrifon drafft ar ei ffurf safonol yw'r ddogfen ddilynol, 90 tudalen o hyd mewn un iaith.
- 1.3 Mae'r cyfrifon drafft a gyflwynir yma wrthi'n cael eu harchwilio a cyflwynir y fersiwn derfynol yn dilyn archwiliad er cymeradwyaeth yng nghyfarfod 13 Tachwedd 2025 o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- 1.4 Mae ffurf a chynnwys sylfaenol y Datganiadau yma wedi'i orfodi o dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd), yn ogystal â rheoliadau a safonau eraill. Mae gofynion o dan God Ymarfer Cyfrifwaith Awdurdodau Lleol yn seiliedig ar SAARh (Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol) ac wedi eu gweithredu yn Natganiad o'r Cyfrifon ar gyfer 2024/25. Gan fod y rheoliadau yn mynnu datganiadau ar ffurf safonol, mae cymariaethau gyda chyfrifon cyrff eraill wedi'u hwyluso, ond erbyn hyn mae'r datganiadau yn dechnegol gymhleth ac yn fwy anodd i'w ddeall.
- 1.5 Cyflwynwyd adroddiad "alldro" syml a chryno perthnasol i gyfrifon 2024/25 i'r Cabinet ar 13 Mai 2025 ac i gyfarfod Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 22 Mai 2025. Roedd yr adroddiad hwnnw yn fwy defnyddiol i bwrpasau mewnol / rheoli, tra mae'r Datganiad o Gyfrifon yn fwy addas ar gyfer pwrpasau allanol / llywodraethu.

2. GWEITHREDIAD ANGENRHEIDIOL

- 2.1 Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yw'r "rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu" ar ran y Cyngor. Er hyn, mae'r cyfrifoldeb am gymeradwyo ac ardystio'r cyfrifon drafft gan y Swyddog Cyllid Statudol (y Pennaeth Cyllid yn Cyngor Gwynedd).
- 2.2 Nid oes gofyn statudol i aelodau etholedig gymeradwyo'r fersiwn ddrafft o Ddatganiad o Gyfrifon y Cyngor, ond rydym yn ystyried fod cyflwyno'r datganiad drafft i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio er gwybodaeth yn arfer da i'w ddilyn.
- 2.3 Bydd angen i aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gymeradwyo'r fersiwn terfynol ar 13 Tachwedd 2025 ar ôl derbyn adroddiad Archwilio Cymru. Ond mae cyflwyno'r fersiwn ddrafft nŵan yn gyfle i aelodau'r pwyllgor ystyried y cynnwys a holi swyddogion ariannol am y cynnwys. Mae hyn yn gyfle i'r aelodau arfogi eu hunain gyda gwybodaeth perthnasol er mwyn ystyried risgiau perthnasol, a materion eraill fydd yn destun archwiliad, yn eu cyd-destun.

3. CAMAU DILYNOL

- 3.1 Ymhellach i ardystiad gan y Pennaeth Cyllid ac ystyriaeth gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, mae Datganiad o Gyfrifon 2024/25, ynghyd â phob datganiad perthnasol arall, yn destun y broses archwilio blynyddol gan Archwilio Cymru, archwilwyr allanol Cyngor Gwynedd a gafodd eu hapwyntio gan Archwilydd Cyffredinol Cymru.
- 3.2 Fel a nodwyd ym mharagraff 1.3 (uchod), cyflwynir y fersiwn terfynol (wedi'i harchwilio) o Ddatganiad o Gyfrifon 2024/25 y Cyngor i gyfarfod 13 Tachwedd 2025 o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio AM GYMERADWYAETH, ynghyd ag adroddiad ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru.
- 3.3 Wedi hynny, bwriad yr Adran Gyllid yw i ddarparu linc i'r Datganiad terfynol i holl aelodau etholedig a phrif swyddogion y Cyngor, yn ogystal ag i eraill sydd â diddordeb.

4. ARGYMHELLIAD

- 4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio dderbyn a nodi Datganiad o Gyfrifon y Cyngor (yn amodol ar archwiliad) am 2024/25.

Cyngor Gwynedd

DATGANIAD O'R CYFRIFON 2024/25

Amodol ar Archwiliad

Adran Cyllid
www.gwynedd.llyw.cymru

MYNEGAI

	Tudalen
Adroddiad Naratif	2 – 7
Datganiad Cyfrifoldebau	8
Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu	9
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	10
Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau	11
Y Fantolen	12
Datganiad Llif Arian	13
Nodiadau i'r Cyfrifon	14 – 88
Atodiad A – Y Gronfa Degwm	89
Atodiad B – Cronfa Ymddiriedolaeth FMG Morgan	90
Geirfa	91 – 92

ADRODDIAD NARATIF

Rhagarweiniad

Mae cyfrifon Cyngor Gwynedd am 2024/25 wedi'u cyflwyno yma ar dudalennau 9 i 88.

Mae'r Cyfrifon yn cynnwys:

- **Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu** - Er nad yw'n ddatganiad statudol, mae'n dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu o adnoddau (grantiau llywodraeth, treth cyngor a threthi busnes) gan awdurdodau lleol o'i gymharu â'r adnoddau sy'n cael eu defnyddio neu eu hennill gan awdurdodau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol.
- **Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr** - Hwn yw prif gyfrif refeniw'r Cyngor. Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol, yn hytrach na'r swm i'w ariannu o drethiant. Mae awdurdodau yn codi trethiant i gyflenwi gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Dangosir y sefyllfa trethiant yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.
- **Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau** - Dengys y datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol reserfau a ddeler gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi yn 'reserfau defnyddiadwy' a 'reserfau na ellir eu defnyddio'. Mae sefyllfa trethiant yn cael ei adlewyrchu yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.
- **Y Fantolen** - Sydd yn datgan sefyllfa ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2025.
- **Y Datganiad Llif Arian** - Mae'r datganiad yma'n crynhoi llif yr arian i mewn ac allan o'r Cyngor yn ystod 2024/25 at ddibenion refeniw a chyfalaf.
- **Cyfrifon Cronfa'r Degwm a Chronfa Ymddiriedolaeth FMG Morgan.**

Mae'r cyfrifon wedi eu paratoi ar sail busnes gweithredol a chefnogir y cyfrifon hyn gan yr Adroddiad Naratif yma, y Polisiau Cyfrifo ac amrywiol nodiadau i'r cyfrifon.

Gweledigaeth a Blaenoriaethau Cyngor Gwynedd

Mae gweledigaeth a blaenoriaethau Cyngor Gwynedd wedi eu cynnwys yng Nghynllun Cyngor Gwynedd ar gyfer y cyfnod 2023 – 2028. Pwrpas y Cynllun yw gosod gweledigaeth a blaenoriaethau'r Cyngor ar gyfer y cyfnod rhwng Ebrill 2023 a diwedd Mawrth 2028. Mae'r Cynllun yn dangos pam ein bod yn canolbwyntio ein hegri a'n hadnoddau mewn rhai meysydd.

Mae'r Cynllun yn cynnwys cyfres o brosiectau ar gyfer y pum mlynedd nesaf o dan saith maes blaenoriaeth:

- Gwynedd Yfory - Rhoi'r cychwyn gorau posib mewn bywyd i'n plant a'n pobl ifanc,
- Gwynedd Lewyrchus - Cryfhau'r economi a chefnogi trigolion Gwynedd i ennill cyflogau teilwng,
- Gwynedd Glyd - Cefnogi pobl Gwynedd i fyw mewn cartrefi addas a fforddiadwy yn eu cymunedau,
- Gwynedd Ofalgar - Cefnogi trigolion Gwynedd i fyw bywydau llawn a diogel yn ein cymunedau,
- Gwynedd Gymraeg - Sicrhau ein bod yn rhoi pob cyfle posib i'n trigolion ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned,
- Gwynedd Werdd - Gwarchod harddwch naturiol y sir, ac ymateb yn gadarnhaol i'r argyfwng newid hinsawdd,
- Gwynedd Effeithlon - Rhoi trigolion Gwynedd yn gyntaf gan eu trin yn deg a sicrhau fod y Cyngor yn perfformio'n effeithiol ac effeithlon.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus yng Nghymru i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol. Fel rhan o'r broses o lunio Cynllun Cyngor Gwynedd ar gyfer 2023-28 rydym hefyd wedi adolygu ein hamcanion llesiant.

Mae Cynllun Cyngor Gwynedd 2023 – 2028 ar gael yn [Cynllun-y-Cyngor-2023-28.pdf](#) (llyw.cymru)

Bu i'r Cyngor Llawn gymeradwyo adolygiad o Gynllun Cyngor Gwynedd ar gyfer 2024/25, yn ei gyfarfod ar 7 Mawrth 2024. Bwriad yr adolygiad oedd asesu cyraeddiadau'r cynlluniau ar ôl blwyddyn o weithredu yn ogystal â sicrhau fod y

Tud. 47

Strategaeth Ariannol

Mae Strategaeth Ariannol y Cyngor a Chyllideb 2024/25 a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 7 Mawrth 2024 yn gosod y sylfaen ar gyfer cyflawni'r meysydd blaenoriaeth, wrth geisio dygymod hefyd gyda'r cynnydd parhaus yn y galw am ein gwasanaethau. Yn anorffod, mae'r Strategaeth Ariannol yn ddibynol ar y meysydd blaenoriaeth. Mae'r strategaeth ar gael yn:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Strategaethau-a-pholisïau/Cyllid/Strategaeth-ariannol.aspx>

Yn 2024/25 gwelwyd cynnydd mewn grant Cyngor Gwynedd gan Lywodraeth Cymru o 2.3%, sy'n cyfateb i gynnydd gwerth £5.1m mewn ariannu allanol. Fodd bynnag, rhagwelwyd byddai angen cynyddu gwariant y Cyngor o £22.7m er mwyn "sefyll yn llonydd" a hynny oherwydd y galw am wasanaethau yn ogystal â phwysau chwyddiant yn parhau'n uchel. Ac felly, roedd rhaid cyflwyno arbedion a thoriadau newydd a chodi lefel y Dreth Cyngor er mwyn gosod cyllideb gytbwys.

Wrth osod y gyllideb, rydym wedi ceisio cadw effaith yr arbedion ar drigolion Gwynedd i'r lleiafswm posib. Felly, bydd y sefyllfa ariannol yn parhau i osod cryn her i ni wrth gynllunio ein gwasanaethau i'r dyfodol. Byddwn felly yn parhau efo'r gwaith o sicrhau ein bod yn gwireddu'r arbedion effeithlonrwydd hynny sydd eisoes wedi eu cymeradwyo a sicrhau ein bod yn cynllunio ar gyfer y dyfodol er mwyn isafu unrhyw doriadau i wasanaethau.

Mesur Perfformiad

Mae Fframwaith Rheoli Perfformiad y Cyngor yn gylch sy'n cefnogi cynllunio, rheoli ac adrodd ar berfformiad ein gwasanaethau, er mwyn sicrhau'r gorau ar gyfer pobl Gwynedd heddiw ac yfory. Mae Adroddiad Perfformiad Blynyddol Cyngor Gwynedd yn adrodd ar ein llwyddiant wrth gyflawni ein blaenoriaethau gwella a hefyd yn darparu gwybodaeth ar berfformiad adrannau'r Cyngor a sut maent yn cynorthwyo pobl Gwynedd. Mae'r adroddiad ar gael yn:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Perfformiad-y-Cyngor/Mesur-Perfformiad.aspx>

Perfformiad Ariannol 2024/25

- Gwelwyd pwysau ar wasanaethau'r Cyngor, gyda gorwariant o £6.7m ar ddiwedd y flwyddyn, yn bennaf yn y maes gofal oedolion a phlant a'r maes gwastraff. Bu i dderbyniad grantiau a thanwariant ar gyllidebau corfforaethol olygu fod y sefyllfa gorwariant wedi ei gyllido a bu modd trosglwyddo £1.5m i'r Gronfa Trawsfurfio, i'w ddefnyddio ar gyfer blaenoriaethau'r Cyngor. Adroddwyd ar sefyllfa alldro ariannol 2024/25 i'r Cabinet yn ei gyfarfod ar 13 Mai 2025. Cymeradwyodd aelodau'r Cabinet orwariant net gwasanaethau o £400k am y flwyddyn.
- Yn yr adolygiad o'r gyllideb refeniw ddiwethaf a wnaed ar sefyllfa diwedd Tachwedd 2024, rhagwelwyd diffyg o £8.3m. Ers hynny, bu i sefyllfa gorwariant y maes gofal plant a gwastraff gynyddu, gyda sefyllfa maes gofal oedolion yn gwella yn dilyn derbyn grantiau ychwanegol. Mae sefyllfa ffafriol nifer o gyllidebau corfforaethol hefyd wedi cynorthwyo i leddfu rhywfaint ar y sefyllfa ariannol ar gyfer y Cyngor yn ei gyfanrwydd erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.
- Derbyniodd y Cyngor ddau grant ychwanegol gan Lywodraeth Cymru, y cyntaf yn swm o £2.1m i gynorthwyo gyda pwysau cyflog a'r ail o £2.6m mewn ymateb i'r pwysau ychwanegol mae'r awdurdodau wedi ei wynebu yn ystod y flwyddyn.
- Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2024/25, adroddir ar sefyllfa gorwariant gan 5 adran sydd o ganlyniad i nifer o ffactorau. Mae'r pwysau sylweddol yn parhau ym meysydd gofal plant, oedolion a gwastraff.
- Bu i sefyllfa ariannol 2024/25 gael ei chymryd i ystyriaeth yn y broses o sefydlu cyllideb 2025/26, gyda bidiau wedi eu dyrannu i rai o'r meysydd sydd yn gorwario.
- Dengys y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar dudalen 10 fod gwariant refeniw gros y Cyngor ar lefel 'Cost Gwasanaethau' yn £600m yn ystod 2024/25, gyda'r sefyllfa net yn £327m.

TABL I - Crynodeb o'r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a'r Gwir Sefyllfa (Net)

Mae cyllideb net y Cyngor yn cael ei gyllido gan dreth cyngor, grantiau cyffredinol y llywodraeth a threthi annomestig cenedlaethol yn bennaf ac yn £361m ar gyfer 2024/25.

Mae Tabl I yn cynnwys cymhariaeth perfformiad cyllidebol ar lefel crynhoad, a ceir gwybodaeth bellach yn Nhabl 2.

	Cyllideb	Gwir	Gwahaniaeth
	£'000	£'000	£'000
Gwariant Net ar Weithrediadau	357,598	361,055	3,457
Swm adrannol i'w gario ymlaen ar ddiwedd blwyddyn	0	(400)	(400)
	357,598	360,655	3,057
Ariannwyd gan -			
Incwm y Dreth Cyngor	(124,282)	(127,339)	(3,057)
Cyfran o'r Trethi Annomestig Cenedlaethol	(43,364)	(43,364)	0
Grantiau Llywodraeth Cyffredinol	(189,952)	(189,952)	0
Cyfraniad o Falans y Gronfa Gyffredinol	0	0	0
	0	0	0

Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau ar dudalennau 10 a 11 yn darparu dadansoddiad o'r symudiadau yn y flwyddyn.

TABL 2 - Symudiad Trawsddodiad rhwng 'Crynodeb o'r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a'r Gwir Sefyllfa (Net)' (Tabl 1) i'r fformat Incwm a Gwariant sydd yn adlewyrchu'r Strwythur Rheolaethol Adrannol.

Adran	Adroddiad Perfformiad (Aldro)	Addasiad Trawsddodiad	Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a'r sail Cyfrifo	Datganiad Incwm a Gwariant
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	112,300	(329)	111,971	5,849	117,820
Gwasanaethau Corfforaethol	8,235	(8)	8,227	(143)	8,084
Cyllid	8,482	(42)	8,440	1,492	9,932
Economi a Chymuned	4,908	(1,077)	3,831	2,875	6,706
Oedolion, Iechyd a Llesiant	81,264	90	81,354	(180)	81,174
Plant a Chefnogi Teuluoedd	27,096	(86)	27,010	(161)	26,849
Priffyrdd, Peirianeg ac YGC *	18,056	(4,343)	13,713	4,376	18,089
Amgylchedd	18,176	985	19,161	4,183	23,344
Tai ac Eiddo	9,369	863	10,232	5,328	15,560
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2,655	334	2,989	(42)	2,947
Corfforaethol	17,720	(5,085)	12,635	3,362	15,997
Cost Gwasanaethau	308,261	(8,698)	299,563	26,939	326,502
Eraill (Yn cynnwys Addasiad Canolog a Chorfforaethol)	52,394	8,698	61,092	(26,939)	34,153
Cyfanswm	360,655	0	360,655	0	360,655

* Yn cynnwys addasiadau perthnasol i'r Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

Addasiad Trawsddodiad - Mae'r addasiadau yn y golofn trawsddodiad yn cyfeirio at y cyfraniad net i ac o reserfau.

• Eitemau Materol o Incwm a Gwariant

Mae'r eitemau perthnasol yn cynnwys:

- (£1m) yn y maes pensiwn, sef yr ailfesuriad blynyddol o'r ymrwymiad buddion pensiwn diffiniedig net yn y maes pensiynau, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Bensiwn Gwynedd (Nodyn 23.5).
- Yn dilyn ailbrisio rhan o bortffolio tir ac adeiladau'r Cyngor (sydd bellach yn dilyn rhaglen dreigl), mae'r gwarged net yn deillio o ailbrisio asedau sefydlog i'r Reserf Ailbrisio yn £40m (Nodyn 23.1) a chost ailbrisio a'r amhariad i'r Gwasanaethau yn £4m (Nodyn 15).

• Materion Eraill

- Mae ansefydlogrwydd economaidd a risgiau ariannol yn parhau yn y DU ac yn fyd-eang, yn arbennig o ystyried y tollau newydd rhwng yr UDA a gweddill y byd. Mae Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidol (OBR) yn eu hadroddiad 'Economic and Fiscal Outlook' dyddiedig Mawrth 2025 yn darogan cynnydd mewn cyfraddau chwyddiant ac ynni a lleihad mewn cyfraddau llog. Mae'r Cyngor wedi cymryd yr amgylchiadau hyn i ystyriaeth yn ei gynlluniau ariannol, gan gadw lefel darbodus o reserfau.
- Mae'r Cyngor fel pob corff cyhoeddus arall yn parhau i wynebu heriau ariannu sylweddol, yn benodol ansicrwydd ynghylch lefel y Grant Cynnal Refeniw a dderbynnir gan y Llywodraeth. Does dim sicrwydd o unrhyw gynnydd yn y grant ar gyfer y tymor canolig.

Tud. 50

- O ganlyniad i gynlluniau'r Llywodraeth Ganolog gan gynnwys Cronfa Ffyniant Bro, derbyniwyd grantiau sylweddol yn ystod 2024/25, sydd wedi cyfrannu at y cynnydd sylweddol yn y gwariant refeniw sydd yn cael ei ariannu o gyfalaf dan statud, sydd yn £41m (Nodyn 34), tra fod yr incwm grant cysylltiedig i'w ariannu yn (£38m) (Nodyn 32).
- Mae gwerth dibrisiant asedau'r Cyngor yn £21m (Nodyn 15).

Gwariant Cyfalaf yn 2024/25

Yn 2024/25 gwariodd y Cyngor £85.2m ar gynlluniau cyfalaf. Dengys y tabl canlynol fanylion y gwariant yma ynghyd â'r modd y cafodd ei ariannu.

TABL 3 - CRYNODEB O WARIANT CYFALAF A'I ARIANNU

2023/24 £'000		2024/25 £'000
12,972	Addysg	12,086
5,084	Amgylchedd	7,516
0	Gwasanaethau Corfforaethol	87
716	Cyllid	1,451
18,551	Economi a Chymuned	40,298
10,319	Tai ac Eiddo	12,386
382	Oedolion, Iechyd a Llesiant	468
1,131	Plant a Chefnogi Teuluoedd	2,402
7,717	Prifffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd	8,489
39	Prif Weithredwr	0
56,911		85,183
ARIANNWYD GAN -		
8,108	Benthyciadau	7,113
37,224	Grantiau a Chyfraniadau	66,547
250	Derbyniadau Cyfalaf	43
11,329	Refeniw a Chronfeydd Eraill	11,480
56,911		85,183

- Cynhwysir Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf drwy Statud o £40.8m yn y tabl uchod. Ad-dalwyd y gwariant yma i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn. Cyfanswm ychwanegiadau Asedau Anghyfredol ac Asedau ar Gael i'w Gwerthu oedd £45.4m fel y dangosir yn Nodyn 15 a 20.
- Roedd Dyled Benthyciadau'r Cyngor ar 31 Mawrth 2025 yn £94.6m – lleihad o £5.4m (o £100m) yn ystod y flwyddyn. Cymerwyd benthyciad newydd o £0.2m a gwnaethpwyd ad-daliadau o £5.6m yn unol â thelerau'r benthyciadau unigol.

Darpariaethau ac Arian wrth Gefn

Yn ychwanegol at y Balans Cyffredinol heb ei glustnodi o £7.9m, roedd gan y Cyngor ddarpariaethau o £8.9m, reserfau eraill a glustnodwyd o £110.8m a balansau ysgolion o £8.3m. Cyfanswm y rhain oedd £135.9m. Ceir manylion yn y Fantolen, Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau a Nodyn 10 a 22.

Adolygwyd digonolrwydd cronfeydd penodol a darpariaethau'r Cyngor gan y Pennaeth Cyllid wrth gau'r cyfrifon eleni, yn unol â'r polisi a gymeradwywyd. Llwyddodd yr adolygiad i gynaeafu £1.3m o adnoddau, a chymeradwyodd y Cabinet (yn ei gyfarfod ar 13 Mai 2025) i'w drosglwyddo i'r Gronfa Trawsfurfio ar gyfer cyllido blaenoriaethau'r Cyngor.

Cronfa Bensiwn

Mae gan y Cyngor (fel cyflogwr) ymrwymiad yn deillio o'u cyfran o asedau ac ymrwymadau Cronfa Bensiwn Gwynedd fel a ddangosir ar y Fantolen ar 31 Mawrth 2025. Cyfrifwyd hyn gan Actiwari y Gronfa, Hymans Robertson, gan gydymffurfio â Safonau Cyfrifo Rhyngwladol 19. Gweler Nodyn 38 am wybodaeth bellach.

Sefyllfa ar un pwynt mewn amser yw'r ymrwymiad pensiwn net. Gall prisiau'r farchnad gynyddu neu leihau yn sylweddol yn y tymor byr, ac felly nid oes modd meintoli'r effaith tymor hir bydd symudiad o'r fath yma ym mhrisiau'r farchnad yn ei gael ar y Gronfa Bensiwn. Mae'r cyfrifon yn seiliedig ar y prisiad a gafodd ei gynnal 31 Mawrth 2022, bydd cyfrifon blwyddyn ariannol 2026/27 ymlaen yn seiliedig ar brisiad 31 Mawrth 2025.

Llywodraethu

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod trefniadau llywodraethu cadarn yn bodoli, er hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg. Mae gwybodaeth bellach wedi ei gynnwys o fewn y Datganiad Llywodraethu Blyneddol.

Polisiau Cyfrifo

Mae'r polisiau cyfrifo presennol y Cyngor wedi eu haddasu i adlewyrchu cyfarwyddiadau CIPFA yn y Cod Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2024/25.

Newidiadau mewn Polisiau Cyfrifeg ac i'r Datganiad o'r Cyfrifon

Mae polisiau cyfrifo presennol y Cyngor wedi eu haddasu i adlewyrchu'r newidiadau sydd yn ofynnol yn unol ag arferion cyfrifo cywir yn unig, yn dilyn addasiadau sydd yn weithredol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2024/25 i God Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig.

Gwybodaeth Bellach

Mae Datganiad o'r Cyfrifon ar gael ar wefan Cyngor Gwynedd sef www.gwynedd.llyw.cymru.

Ceir gwybodaeth bellach am y cyfrifon gan:

Ffion Madog Evans
Pennaeth Cyllid Cynorthwyol
Cyfrifeg a Phensiynau
01286 679133
Trysorydd@gwynedd.llyw.cymru

Adran Cyllid
Cyngor Gwynedd
Swyddfa'r Cyngor
Caernarfon
Gwynedd
LL55 1SH

Mae hyn yn rhan o bolisi'r Cyngor i ddarparu gwybodaeth lawn am weithgareddau'r Cyngor. Yn ychwanegol, mae gan aelodau'r cyhoedd sydd yn dymuno, hawl statudol i arolygu'r cyfrifon cyn cwblheir yr archwiliad. Hysbysir argaeledd y cyfrifon i'w harolygu ar wefan y Cyngor ar yr adeg briodol.

Datganiad Hygyrchedd

Rydym yn ymwybodol, oherwydd natur a fformat y datgeliadau sy'n ofynnol i'w cynnwys yn yr ddogfen hon, nad yw pob un o'r tablau yn gwbl gydnaws â safonau hygyrchedd. Os oes gennych unrhyw gwestiynau ynghylch y datganiad cyfrifon hwn neu os ydych am i unrhyw un o'r tablau neu'r datgeliadau gael eu darparu mewn fformat mwy hygyrch, cysylltwch â Trysorydd@gwynedd.llyw.cymru.

CYNGOR GWYNEDD

DATGANIAD O'R CYFRIFON

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD O'R CYFRIFON

CYFRIFOLDEB Y CYNGOR

Mae'n ofynnol ar Gyngor Gwynedd i wneud trefniadau ar gyfer iawn weinyddiad o'i faterion ariannol ac i sicrhau y rhoddir cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny i un o'i swyddogion. Yng Nghyngor Gwynedd, y Pennaeth Cyllid yw'r "Swyddog Adran 151" hwnnw. Cyfrifoldeb y Cyngor hefyd yw rheoli ei weithgareddau er mwyn sicrhau defnydd effeithiol, effeithlon ac economaidd o'i adnoddau, gwarchod ei asedau, a chymeradwyo'r Datganiad o'r Cyfrifon.

CYFRIFOLDEB Y PENNAETH CYLLID

Y Pennaeth Cyllid sy'n gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor yn unol â'r ymarfer priodol fel a osodir allan yn y Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig (y "Cod").

Wrth baratoi'r Datganiad o'r Cyfrifon, mae'r Pennaeth Cyllid wedi dewis polisiau cyfrifo priodol gan eu defnyddio'n gyson; wedi ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus ac yn cydymffurfio â'r Cod.

Hefyd, mae'r Pennaeth Cyllid wedi cadw cofnodion cyfrifo priodol a chyfamserol, ac wedi cymryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw anghysondebau eraill.

TYSTYSGRIF Y SWYDDOG CYLLIDOL CYFRIFOL

Tystiaf fod y Datganiad o'r Cyfrifon wedi ei baratoi yn unol â'r trefniadau uchod. Mae'r Datganiad yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2025, ac incwm a gwariant y Cyngor am y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny.

Dewi Aeron Morgan CIPFA
Pennaeth Cyllid, Cyngor Gwynedd

30 Mehefin 2025

DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

Mae'r Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu yn dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu o adnoddau (grantiau llywodraeth, treth cyngor a threthi busnes) gan awdurdodau lleol o'i gymharu â'r adnoddau sy'n cael eu defnyddio neu eu hennill gan awdurdodau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol. Mae hefyd yn dangos sut mae'r gwariant yn cael ei ddyrannu i bwrpas gwneud penderfyniadau rhwng adrannau y Cyngor. Mae incwm a gwariant sydd fel arfer yn cael ei gyfrifo yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol yn cael ei gyflwyno yn fanylach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU									
2023/24									
Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol £'000	Addasiadau rhwng y sail Cyfrifo a'r sail Ariannu (gweler Nodyn 8 a 9) £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr £'000							
				2024/25					
Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol £'000	Addasiadau rhwng y sail Cyfrifo a'r sail Ariannu (gweler Nodyn 8 a 9) £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr £'000		Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol £'000	Addasiadau rhwng y sail Cyfrifo a'r sail Ariannu (gweler Nodyn 8 a 9) £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr £'000			
109,151	6,244	115,395	Addysg	111,971	5,849	117,820			
8,099	28	8,127	Gwasanaethau Corfforaethol	8,227	(143)	8,084			
7,254	1,612	8,866	Cyllid	8,440	1,492	9,932			
3,803	3,951	7,754	Economi a Chymuned	3,831	2,875	6,706			
76,499	289	76,788	Oedolion, Iechyd a Llesiant	81,354	(180)	81,174			
24,423	146	24,569	Plant a Chefnogi Teuluoedd	27,010	(161)	26,849			
17,407	5,211	22,618	Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC *	13,713	4,376	18,089			
18,883	4,046	22,929	Amgylchedd	19,161	4,183	23,344			
10,835	4,793	15,628	Tai ac Eiddo	10,232	5,328	15,560			
2,711	(10)	2,701	Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2,989	(42)	2,947			
16,924	3,656	20,580	Corfforaethol	12,635	3,362	15,997			
295,989	29,966	325,955	Cost Gwasanaethau	299,563	26,939	326,502			
30,830	4	30,834	Gwariant Gweithredol Arall	32,335	(173)	32,162			
18,468	(16,768)	1,700	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	20,059	(16,682)	3,377			
(340,184)	(20,629)	(360,813)	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(360,655)	(29,178)	(389,833)			
5,103	(7,427)	(2,324)	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(8,698)	(19,094)	(27,792)			
(123,400)			Balans Agoriadol y Gronfa Gyffredinol	(118,297)					
5,103			(Gwarged)/Diffyg ar y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn	(8,698)					
(118,297)			Balans Cau y Gronfa Gyffredinol	(126,995)					

* Yn cynnwys addasiadau perthnasol i'r Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol, yn hytrach na'r swm i'w ariannu o drethiant. Mae awdurdodau yn codi trethiant i gyflenwi gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Dengys y sefyllfa trethiant yn y Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu ac yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.

2023/24				Nodyn	2024/25		
Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net			Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000			£'000	£'000	£'000
147,388	(31,993)	115,395	Addysg		154,763	(36,943)	117,820
9,035	(908)	8,127	Gwasanaethau Corfforaethol		9,167	(1,083)	8,084
12,766	(3,900)	8,866	Cyllid		13,446	(3,514)	9,932
60,662	(52,908)	7,754	Economi a Chymuned		109,220	(102,514)	6,706
107,514	(30,726)	76,788	Oedolion, Iechyd a Llesiant		114,163	(32,989)	81,174
37,184	(12,615)	24,569	Plant a Chefnogi Teuluoedd		38,410	(11,561)	26,849
40,775	(18,157)	22,618	Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC *		41,856	(23,767)	18,089
40,431	(17,502)	22,929	Amgylchedd		41,702	(18,358)	23,344
29,455	(13,827)	15,628	Tai ac Eiddo		28,546	(12,986)	15,560
3,615	(914)	2,701	Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol		4,488	(1,541)	2,947
44,871	(24,291)	20,580	Corfforaethol		44,237	(28,240)	15,997
533,696	(207,741)	325,955	Cost Gwasanaethau		599,998	(273,496)	326,502
30,834	0	30,834	Gwariant Gweithredol Arall	11	32,335	(173)	32,162
5,774	(4,074)	1,700	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	12	6,250	(2,873)	3,377
0	(360,813)	(360,813)	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	13	0	(389,833)	(389,833)
570,304	(572,628)	(2,324)	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau		638,583	(666,375)	(27,792)
	(13,652)		(Gwarged)/Diffyg yn deillio o ailbrisio Asedau Sefydlog	23.1			(40,307)
	69		(Gwarged)/Diffyg yn deillio o ailbrisio Offerynnau Ariannol	23.3			(276)
	23,491		Ailfesuriad o'r buddion pensiwn diffiniedig net ymrwymiadau/(asedau)	23.5			1,083
	9,908		(Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr Arall				(39,500)
	7,584		Cyfanswm (Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr				(67,292)

* Yn cynnwys addasiadau perthnasol i'r Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN RESERFAU

Dengys y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau y symudiad o ddechrau'r flwyddyn i'r diwedd mewn gwahanol reserfau a ddelir gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi i 'reserfau defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny sy'n gymwysedig i ariannu gwariant neu leihau trethiant lleol) a 'reserfau na ellir eu defnyddio'. Mae'r Datganiad yn dangos sut mae'r symudiadau yn y flwyddyn yn reserfau'r Cyngor yn cael eu torri lawr rhwng enillion a cholledion yn unol ag ymarferion cyfrifo sy'n gyffredinol gydnabyddedig, a hefyd yn dangos yr addasiadau statudol sy'n ofynnol i ddychwelyd at y swm a godir ar y dreth cyngor ar gyfer y flwyddyn. Mae'r llinell Cynnydd/Gostyngiad Net yn dangos y symudiadau statudol Balans Cronfa Gyffredinol yn y flwyddyn yn dilyn yr addasiadau hyn.

Nodyn	Gwybodaeth ychwanegol			Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau					
	Balans Cronfa Gyffredinol heb glustnodi	Reserfau Cronfa Gyffredinol a Glustnodwyd	Cyfanswm Balansau Ysgolion	Balans Cronfa Gyffredinol	Reserf Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio	Cyfanswm Reserfau Defnyddiadwy	Reserfau na ellir eu defnyddio	Cyfanswm Reserfau'r Cyngor
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans 31 Mawrth 2023 a ddygwyd ymlaen	(7,912)	(103,571)	(11,917)	(123,400)	(2,252)	(8,041)	(133,693)	(399,299)	(532,992)
<u>Symudiad mewn reserfau yn 2023/24</u>									
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(2,324)	0	0	(2,324)	0	0	(2,324)	9,908	7,584
Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	9 7,427	0	0	7,427	(68)	302	7,661	(7,661)	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2023/24	5,103	0	0	5,103	(68)	302	5,337	2,247	7,584
<u>Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd</u>									
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2023/24 (yn dangos Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd)	10 (5,103)	1,728	3,375	0	0	0	0	0	0
	0	1,728	3,375	5,103	(68)	302	5,337	2,247	7,584
Balans 31 Mawrth 2024 a ddygwyd ymlaen	(7,912)	(101,843)	(8,542)	(118,297)	(2,320)	(7,739)	(128,356)	(397,052)	(525,408)
<u>Symudiad mewn reserfau yn 2024/25</u>									
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(27,792)	0	0	(27,792)	0	0	(27,792)	(39,500)	(67,292)
Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	9 19,094	0	0	19,094	(286)	(320)	18,488	(18,488)	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2024/25	(8,698)	0	0	(8,698)	(286)	(320)	(9,304)	(57,988)	(67,292)
<u>Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd</u>									
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2024/25 (yn dangos Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd)	10 8,698	(8,958)	260	0	0	0	0	0	0
	0	(8,958)	260	(8,698)	(286)	(320)	(9,304)	(57,988)	(67,292)
Balans 31 Mawrth 2025 a ddygwyd ymlaen	(7,912)	(110,801)	(8,282)	(126,995)	(2,606)	(8,059)	(137,660)	(455,040)	(592,700)

Y FANTOLEN

Dengys y Fantolen werth asedau ac ymrwymïadau'r Cyngor ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net y Cyngor (asedau llai ymrwymïadau) yn cyfateb i'r reserfau a ddelir gan y Cyngor. Adroddir ar y reserfau mewn dau gategori. Y categori cyntaf o reserfau yw'r reserfau defnyddiadwy, h.y. y reserfau hynny y gall y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gadw lefel ddoeth o reserfau ac unrhyw gyfyngiad statudol o'u defnydd (er enghraifft, y Reserf Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddir i gyllido gwariant cyfalaf neu ad-dalu dyled yn unig). Yr ail gategori o reserfau yw'r rhai hynny na all y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori yma o reserfau yn cynnwys reserfau gydag elw a cholledion heb eu gwireddu (er enghraifft, y Reserf Ailbrisio), ble nad yw'r symiau ar gael i'w defnyddio i ddarparu gwasanaethau dim ond pan werthir yr asedau yn unig; a reserfau gyda gwahaniaethau amseriad fel y dangosir ar linell 'Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu yn unol â rheoliadau' o'r Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

31 Mawrth 2024		Nodyn	31 Mawrth 2025
£'000			£'000
596,761	Eiddo, Offer a Chyfarpar	15	661,220
60	Asedau Treftadaeth		60
165	Eiddo Buddsoddi	16	165
2,133	Asedau Gweddilliol	15	2,086
17	Buddsoddiadau Tymor Hir	17	17
5,930	Dyledwyr Tymor Hir	17&18	6,861
605,066	Asedau Tymor Hir		670,409
97,568	Buddsoddiadau Tymor Byr	17	86,873
0	Asedau ar gael i'w Gwerthu	20	217
1,589	Stoc		1,469
121,201	Dyledwyr Tymor Byr	18	114,339
43,939	Arian a Chywerthoedd Arian	19	66,022
264,297	Asedau Cyfredol		268,920
(8,591)	Gorddrafft Banc	19	(4,873)
(6,033)	Benthyciadau Tymor Byr	17	(4,441)
(177,868)	Credydwyr Tymor Byr	21	(206,675)
(346)	Darpariaethau Tymor Byr	22	(342)
(25,437)	Derbyniadau Grantiau Cyfalaf a Refeniw o Flaen Llaw	32	(8,759)
(218,275)	Ymrwymïadau Cyfredol		(225,090)
(8,703)	Darpariaethau Tymor Hir	22	(8,607)
(94,006)	Benthyciadau Tymor Hir	17	(90,138)
(17,248)	Ymrwymïad Pensiwn	38	(15,224)
(793)	Ymrwymïadau Prydlesau Cyllidol	35	(4,655)
(4,930)	Derbyniadau Grantiau Cyfalaf a Refeniw o Flaen Llaw	32	(2,915)
(125,680)	Ymrwymïadau Tymor Hir		(121,539)
525,408	Asedau Net		592,700
(128,356)	Reserfau Defnyddiadwy		(137,660)
(397,052)	Reserfau na ellir eu defnyddio	23	(455,040)
(525,408)	Cyfanswm Reserfau		(592,700)

DATGANIAD LLIF ARIAN

Dengys y Datganiad Llif Arian y newidiadau mewn arian a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod y cyfnod adrodd. Trwy rannu'r llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi ac ariannu, dengys y datganiad sut mae'r Cyngor yn cynhyrchu a defnyddio arian a chywerthoedd arian. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Cyngor a ariennir trwy incwm grant a threthiant neu gan dderbynyddion y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae'r Gweithgareddau Buddsoddi yn cynrychioli'r all-lif arian a wnaed am adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarpariad gwasanaethau'r Cyngor yn y dyfodol. Mae'r llif arian a gyfyd o Weithgareddau Ariannu yn ddefnyddiol i ragweld yr hawl sydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian y Cyngor yn y dyfodol.

2023/24		Nodyn	2024/25
£'000			£'000
(2,324)	(Gwarged)/Diffyg Net ar Ddarpariaeth Gwasanaethau		(27,792)
(32,816)	Addasiadau i'r gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol	24a	(44,579)
285	Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu ariannu	24b	468
(34,855)	Llif Arian Net o Weithgareddau Gweithredu		(71,903)
44,136	Gweithgareddau Buddsoddi	25	45,137
1,365	Gweithgareddau Ariannu	26a	965
10,646	(Cynnydd)/lleihad net mewn arian a chywerthoedd arian		(25,801)
(45,994)	Arian a chywerthoedd arian ar ddechrau'r cyfnod adrodd		(35,348)
(35,348)	Arian a chywerthoedd arian ar ddiwedd y cyfnod adrodd	19	(61,149)

NODIADAU I'R CYFRIFON

NODYN I - POLISIÂU CYFRIFO

I.1 Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor yn y flwyddyn ariannol 2024/25 a'r sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn honno, sef 31 Mawrth 2025. Mae'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor baratoi Datganiad o'r Cyfrifon yn flynyddol, a hynny yn unol ag arferion cyfrifo cywir. Mae'r arferion hyn wedi eu cynnwys yn bennaf yn y *Cod Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2024/25* ac yn cael eu cefnogi gan Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh).

Confensiwn cost hanesyddol yw'r egwyddor cyfrifo sydd wedi ei fabwysiadu'n bennaf yn y Datganiad o'r Cyfrifon, wedi'i addasu gan ailbrisiad rhai categorïau o asedau anghyfredol ac offerynnau ariannol. Mae'r cyfrifon wedi eu paratoi ar sail busnes gweithredol.

Mewn perthynas â pholisi yn ymwneud â chyfalafu gwariant, ein hymarferiad yw gweithredu ar sail natur y gwariant yn hytrach na lefel penodol o wariant.

I.2 Croniadau Incwm a Gwariant

Cyfrifir am weithgareddau yn y flwyddyn y maent yn digwydd, nid pan wneir neu dderbynnir taliadau arian parod.

- Bydd y refeniw o gytundebau gyda derbynwyr gwasanaeth, boed am wasanaeth neu nwyddau, yn cael ei adnabod pan fydd y gwasanaeth neu'r nwyddau yn cael eu trosglwyddo i dderbynnwyd y gwasanaeth yn unol â'r rhwymedigaethau perfformiad y cytundeb.
- Bydd cyflenwadau yn cael eu trin fel gwariant fel maent yn cael eu treulio – pan fydd bwllch rhwng y dyddiad mae'r cyflenwadau wedi eu derbyn a'u treulio, byddant yn cael eu dal fel stoc ar y Fantolen.
- Bydd treuliau, mewn cysylltiad â'r gwasanaeth a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaeth gan weithwyr cyflogedig) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fydd y gwasanaeth wedi ei dderbyn yn hytrach na pan fydd y taliad yn cael ei wneud.
- Bydd llog sy'n cael ei dderbyn o fuddsoddiadau a'r llog sydd yn daladwy ar fenthyciadau yn cael ei gyfrifo yn ôl eu trefn fel incwm a gwariant ar sail gyfradd llog effeithiol yr offeryn ariannol yn hytrach na'r llif arian sydd wedi ei bennu gan y cytundeb.
- Ble mae refeniw a gwariant wedi eu hadnabod ond nid yw'r arian wedi ei dderbyn neu ei dalu, bydd rhaid creu dyledwr neu gredydwr am y symiau perthnasol ar y Fantolen. Ble mae tebygolrwydd o beidio casglu'r ddyled, bydd rhaid lleihau gwerth y dyledion a chodi tâl ar refeniw yn gwariant ac incwm ariannu a buddsoddi am yr incwm sydd yn annhebygol o gael ei gasglu.

I.3 Arian a Chywerthoedd Arian

Caiff unrhyw fuddsoddiadau tymor byr sydd gan y Cyngor, y mae modd eu troi'n arian yn rhwydd, a gyda risg isel o newid yn eu gwerth, eu categoreiddio fel cywerthoedd arian a'u cynnwys fel Arian a Chywerthoedd Arian ar y Fantolen. Adnau tymor byr gyda sefydliadau ariannol sydd ar gael ar unwaith ar ddyddiad y Fantolen yw'r buddsoddiadau a gynhwysir yn y diffiniad hwn.

I.4 Asedau Dibynnol / Ymrwymadau Dibynnol

Ceir ased dibynnol pan fo digwyddiad sy'n rhoi ased posib i'r Cyngor ble bydd ei fodolaeth ond yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall o ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor.

Ceir ymrwymiad dibynnol pan fo digwyddiad sy'n arwain at rwymedigaeth posib ar ran y Cyngor ble bydd ei fodolaeth yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall o ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor. Ceir ymrwymiad dibynnol yn ogystal pan fod amgylchiadau y gwneir darpariaeth amdanynt fel arfer, ond unai, nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau, neu, ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Nid yw asedau ac ymrwymadau dibynnol yn cael eu datgan ar y Fantolen, ond yn hytrach o fewn y nodyn Ymrwymadau Dibynnol ac Asedau Dibynnol yn y cyfrifon.

NODYN I - POLISIÂU CYFRIFO (parhad)

1.5 Corfforaethol

Mae'r pennawd Corfforaethol yn cynnwys eitemau yn ymwneud â ffurfio polisiâu corfforaethol a gweithgareddau aelodau, a chostau sydd yn gysylltiedig â rhedeg y Cyngor.

1.6 Buddiannau Gweithwyr

1.6.1 Buddion sy'n Daladwy yn Ystod Cyflogaeth

Buddion tymor byr yw'r rhai hynny sydd yn ddyledus o fewn 12 mis i ddiwedd y flwyddyn. Maent yn cynnwys buddion megis cyflogau, tâl gwyliau a thâl salwch i weithwyr cyfredol ac maent yn cael eu hadnabod fel cost am wasanaethau yn y flwyddyn y mae'r gweithwyr yn gwasanaethu'r Cyngor. Gwneir cronïad ar gyfer cost hawl gwyliau (neu unrhyw amser i fwrdd o'r gwaith e.e. amser wedi ei gronni) sydd yn ddyledus i'r gweithwyr ond sydd heb ei gymryd cyn diwedd y flwyddyn ac yn cael ei gario drosodd i'r flwyddyn ariannol nesaf. Mae cost y cronïad yn mynd yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, ond wedyn yn cael ei wrth-droi drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau i'r cyfrif absenoldebau cronedig fel bod cost y buddion gwyliau yn mynd yn erbyn y flwyddyn ariannol y cymerir y gwyliau.

1.6.2 Buddion Terfynu Cyflogaeth

Mae buddion terfynu cyflogaeth yn daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i derfynu cyflogaeth swyddog cyn y dyddiad ymddeol arferol neu o ganlyniad i benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddiad yn wirfoddol ac fe'u codir ar sail addasiad cronïad yn erbyn y gwasanaeth priodol neu, lle mae'n berthnasol, i'r llinell Gwasanaethau Corfforaethol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr unai pan na all y Cyngor dynnu'r cynnig o'r buddion hynny yn ôl neu pan fo'r Cyngor yn cydnabod cost o ail-strwythuro, p'run bynnag sydd gyntaf.

Pan fo buddion terfynu cyflogaeth yn cynnwys ychwanegiadau i bensiynau, mae'r ddarpariaeth statudol yn golygu y dylai Cronfa'r Cyngor dderbyn y gost sydd yn daladwy gan y Cyngor i'r Gronfa Bensiwn neu i'r pensiynwr yn y flwyddyn, yn hytrach na'r swm sydd wedi ei gyfrifo yn unol â'r safonau cyfrifeg perthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau, mae angen neilltuo symiau i ac o'r Gronfa Bensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol am fuddion terfynu pensiwn ychwanegol a rhoi'r debydau am yr arian a dalwyd i'r Gronfa Bensiwn a'r pensiynwyr ac unrhyw symiau taladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn yn eu lle.

1.6.3 Buddion Ôl-gyflogaeth

Mae gweithwyr y Cyngor yn aelodau o ddau gynllun pensiwn:

- Y Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Capita Teachers' Pensions ar ran Adran Addysg Llywodraeth y DU.
- Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gronfa Bensiwn Gwynedd yng Nghyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddion diffiniedig i'w haelodau (pensiynau a lym-symiau ymddeoliad) sydd wedi eu hennill yn ystod eu hamser gyda'r Cyngor.

Fodd bynnag, mae trefniadau'r cynllun athrawon yn golygu nad yw ymrwymadau'r buddion hynny yn cael eu hadnabod i'r Cyngor. Mae'r cynllun felly yn cael ei gyfrifo fel petai yn gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid yw ymrwymadau ar gyfer taliadau yn y dyfodol yn cael eu cydnabod yn y Fantolen. Mae'r llinellau Addysg a Phlant a Chefnogi Teuluoedd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cynnwys cost cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Cynllun Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

1.6.4 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Mae gan bob aelod arall o'r staff, yn amodol ar rai meini prawf, yr hawl i fod yn aelod o'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Mae'r costau pensiwn a godir ar gyfrifon y Cyngor ar gyfer y dosbarth yma o weithwyr yn cael eu pennu gan weinyddwyr y gronfa ac yn cynrychioli cyfran sefydlog o gyfraniad y gweithwyr i'r cynllun pensiwn.

Mae'r Cynllun Llywodraeth Leol yn cael ei drin fel cynllun budd diffiniedig.

Mae ymrwymadau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail actiaraidd drwy'r dull rhagamcanu unedau h.y. asesiad o daliadau fydd yn cael eu gwneud yn y dyfodol mewn perthynas â buddion ymddeol a enillwyd hyd yma gan y gweithwyr, yn seiliedig ar gyfradd marwolaeth, cyfradd trosiant gweithwyr a.y.b. yn ogystal â thafluniad enillion ar gyfer gweithwyr cyfredol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Gostyngir yr ymrwymadau i'w gwerth ar sail prisiau cyfredol, gan ddefnyddio graddfa disgownt o 5.80% wedi ei gyfrifo fel cyfartaledd cymhwysol 'spot yields' ar fondiau corfforaethol o werth AA.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail gwerth teg a benderfynir gan Actiwari'r Gronfa.

Dadansoddir y newid yn ymrwymiad net pensiynau i'r cydrannau canlynol:

Cost gwasanaeth yn cynnwys:

- Cost gwasanaeth cyfredol – y cynnydd mewn ymrwymadau o ganlyniad i flynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - dyrennir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau lle roedd y gweithwyr yn gweithio.
- Cost gwasanaeth y gorffennol – mae'r cynnydd mewn ymrwymadau yn deillio o benderfyniadau yn y flwyddyn gyfredol ble mae eu heffaith yn gysylltiedig â'r blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd cynharach – mae'n cael ei ddebydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o gostau Corfforaethol.
- Llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net, h.y. y gost llog net i'r Cyngor - y newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net sy'n codi o dreigliad amser sy'n mynd yn erbyn llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - mae hyn yn cael ei gyfrifo ar sail gweithredu'r gyfradd ddisgownt sy'n cael ei ddefnyddio i fesur yr ymrwymiad buddion diffiniedig ar gychwyn y cyfnod i'r ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net ar gychwyn y cyfnod - gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net yn ystod y cyfnod o ganlyniad i gyfraniadau a thaliadau budd.

Ailfesuriadau yn cynnwys:

- Enillion ar asedau'r cynllun - gan eithrio symiau sy'n gynwysedig yn llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net - yn cael eu debydu i'r Reserf Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.
- Enillion a cholledion actiwaraidd - newidiadau i'r ymrwymiad pensiwn net oherwydd nad yw'r digwyddiadau yn cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaethpwyd yn y prisiad actiwaraidd diwethaf neu am nad yw'r actiwari wedi diweddarau ei ragdybiaethau - yn cael eu debydu i'r Reserf Pensiwn fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.
- Addasiad nenfwd ased – cyfyngir i werth nenfwd yr ased a gyfrifwyd os yw'n llai na sefyllfa'r ased. Mae'r cyfrifiad nenfwd ased yn berthnasol i ymrwymadau wedi eu hariannu. Mae unrhyw ymrwymadau heb eu hariannu yn cael eu hychwanegu yn dilyn gweithredu'r addasiad nenfwd ased.
- Cyfraniadau a delir i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian a delir fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r Gronfa Bensiwn ar gyfer setliad ymrwymadau sydd ddim yn cael eu cyfrifo fel traul.

Gyda buddion ymddeol, mae'n ofynnol, yn unol â darpariaethau statudol, i Gronfa'r Cyngor dderbyn cost y swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r Gronfa Bensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifir yn ôl y safonau cyfrifeg perthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau, mae hyn yn golygu bod angen neilltuo arian i mewn neu allan o'r Reserf Pensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol ar gyfer buddion ymddeol a rhoi'r debydau am arian a dalwyd i'r Gronfa Bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans sydd yn deillio o hyn yn y Reserf Pensiwn yn fesur o'r effaith i Gronfa'r Cyngor o orfod trin buddion ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na thros y cyfnod y mae'r gweithwyr yn derbyn y budd.

Mae'r Safon Cyfrifeg Rhyngwladol (SCRh) 19 yn rheoli sut y dylid trin a datgelu'r ymrwymadau tymor hir sy'n bodoli mewn perthynas â chostau pensiwn. Mae'n ofynnol i gynghorau lleol Cymru a Lloegr baratoi eu datganiadau ariannol yn unol â gofynion SCRh19.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

1.6.5 Buddion Dewisol

Mae gan y Cyngor hefyd bwerau cyfyngedig i wneud dyfarniadau dewisol mewn achosion o ymddeoliadau cynnar. Bydd unrhyw ymrwymiadau sydd yn deillio o ddyfarniad o'r fath i unrhyw aelod o staff (yn cynnwys athrawon) yn cael eu cronni yn y flwyddyn y cymerwyd y penderfyniad i wneud y dyfarniad gan ddefnyddio'r un polisiau â'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol i gyfrifo amdanynt.

1.7 Digwyddiadau Wedi'r Cyfnod Adrodd

Digwyddiadau ôl-fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y cyfnod adrodd a'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddiad y Datganiad o'r Cyfrifon. Gellir adnabod dau fath o ddigwyddiad:

- y rhai hynny sy'n darparu tystiolaeth o amgylchiadau a oedd yn bodoli ar ddiwedd y cyfnod adrodd – caiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath; a
- y rhai hynny sy'n dynodi amgylchiadau a gododd ar ôl y cyfnod adrodd – ni chaiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath, ond os ystyrir y byddai'n cael effaith materol, yna byddai natur y digwyddiadau ynghyd ag amcangyfrif o'r effaith ariannol yn cael ei ddatgelu yn y nodiadau.

Nid yw unrhyw ddigwyddiadau sy'n digwydd wedi'r dyddiad awdurdodi cyhoeddiad yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad o'r Cyfrifon.

1.8 Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau i Bolisiau Cyfrifo, Amcangyfrifon a Gwallau

Gall yr angen i wneud addasiadau cyfnod blaenorol godi o ganlyniad i newid mewn polisiau cyfrifo neu i gywiro gwall materol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifeg yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol a'r blynyddoedd i ddod a effeithir gan y newid, ac felly ni wneir addasiad cyfnod blaenorol.

Yr unig dro y gwneir newidiadau i bolisiau cyfrifo yw pan mae'n ofynnol gan ymarferion cyfrifo priodol neu fod y newid yn darparu gwybodaeth fwy dibynadwy neu berthnasol am effaith trafodion, digwyddiadau eraill ac amodau ar sefyllfa ariannol neu berfformiad ariannol y Cyngor. Pan wneir newid, cyfrifir amdano yn ôl-weithredol (oni bai ei fod yn anfaterol neu a nodir yn wahanol) trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol fel pe bai'r polisi wedi bodoli erioed.

Caiff gwallau materol a ddarganfyddir mewn ffigyrau cyfnodau blaenorol eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol.

1.9 Offerynnau Ariannol

Ymrwymiadau Ariannol

Cydnabyddir ymrwymiadau ariannol ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o gytundeb i ddarparu offerynnau ariannol. Maent yn cael eu mesur ar eu gwerth teg yn y lle cyntaf ac yn cael eu cario ar eu cost amorteiddiedig. Mae'r llog taladwy blynyddol sydd yn cael ei gynnwys ar y llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn seiliedig ar werth cario yr ymrwymiad, wedi ei luosi gyda chyfradd llog effeithiol yr offeryn. Y cyfradd llog effeithiol yw'r gyfradd sydd yn disgowntio taliadau arian parod amcangyfrifedig y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod yn wreiddiol.

Ar gyfer y rhan fwyaf o fenthyciadau sydd gan y Cyngor, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm ad-daladwy sydd yn weddill (ynghyd â llog cronedig); a'r llog a gaiff ei ddatgan yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn unol â chytundeb y benthyciad.

Mewn achosion lle codwyd premiymau a disgownts ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, mae rheoliadau yn caniatáu i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei rannu dros y blynyddoedd i ddod. Mae gan y Cyngor bolisi o rannu'r enillion neu golledion dros y tymor sydd yn weddill ar y benthyciad ble'r oedd y premiwm yn daladwy neu'r gostyngiad yn dderbyniadwy pan fyddai'n cael ei ad-dalu. Mae cysoni'r swm a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr â'r tâl net sy'n ofynnol yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddiad i neu o'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad mewn Reserfau.

Asedau Ariannol

Dosbarthir asedau ariannol yn unol â dull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Mae'r Cyngor yn dal asedau ariannol wedi eu mesur ar:

- gost amorteiddiedig, a

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

- gwerth teg drwy elw a cholled, a
- gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall. Mae angen polisi ar wahân ble mae awdurdod yn dal asedau ariannol ar werth teg drwy incwm a gwariant arall.

Model busnes y Cyngor yw i ddal buddsoddiadau i gasglu llif arian cytundebol. Mae offerynnau ariannol felly yn cael eu dosbarthu fel cost amorteiddiedig, ag eithrio rheiny nad yw eu taliadau cytundebol yn daliad o brifswm a llog yn unig (h.y. ble nad yw llif arian ar ffurf offeryn dyled sylfaenol).

Asedau Ariannol wedi eu Mesur ar Gost Amorteiddiedig

Cydnabyddir asedau ariannol ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o gytundeb i ddarparu offerynnau ariannol. Maent yn cael eu mesur ar eu gwerth teg yn y lle cyntaf ac yn cael eu cario ar eu cost amorteiddiedig. Bydd credyd blynyddol i linell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr am y llog a dderbynnir yn seiliedig ar werth cario yr ased wedi ei luosi gyda chyfradd llog effeithiol yr offeryn. Ar gyfer y rhan fwyaf o'r asedau sydd gan y Cyngor, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm derbyniadwy sydd yn weddill (yn ogystal â'r llog cronedig) gyda'r llog sy'n dderbyniadwy am y flwyddyn yn unol â chytundeb y benthyciad yn cael ei gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Bydd unrhyw enillion a cholledion sydd yn codi wrth ddad-gydnabod ased yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Model Colled Credyd Disgwyliedig

Mae'r Cyngor yn cydnabod colledion credyd disgwyliedig ar ei holl asedau ariannol a ddelir ar gostau wedi'u hamorteiddio, unai ar sail 12 mis neu oes. Mae'r model colled credyd disgwyliedig hefyd yn gymwys i symiau derbyniadwy ar brydles ac asedau contract. Dim ond colledion oes a gydnabyddir ar gyfer symiau masnach derbyniadwy a ddelir gan y Cyngor. Cyfrifir colledion amhariad i adlewyrchu'r posibilrwydd na fydd y llif arian yn digwydd yn y dyfodol o ganlyniad i'r benthyciwr yn diffyg dalu ei ymrwymiad.

Asedau Ariannol a Fesurir ar Werth Teg Drwy Incwm Cynhwysfawr Arall

Caiff asedau ariannol a fesurir ar WTICA eu cydnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o ddarpariaethau cytundebol offerynnau ariannol ac yn cael eu mesur yn y lle cyntaf a'u cario ar werth teg. Cydnabyddir enillion a cholledion gwerth teg wrth iddynt godi mewn incwm cynhwysfawr arall.

Asedau Ariannol wedi eu Mesur ar Werth Teg Drwy Elw a Cholled

Cydnabyddir asedau ariannol sydd wedi eu mesur ar werth teg drwy elw a cholled ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o gytundeb i ddarparu offerynnau ariannol. Maent yn cael eu mesur ar eu gwerth teg yn y lle cyntaf a'u cario ar werth teg. Cydnabyddir enillion a cholledion gwerth teg wrth iddynt gyrraedd y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau.

Mesuriad Gwerth Teg o Asedau Ariannol

Gwerth teg ased yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased mewn trafodiad trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar y dyddiad mesur. Mae mesuriad gwerth teg asedau ariannol y Cyngor yn seiliedig ar y technegau canlynol:

- Offerynnau sydd â phris marchnad wedi ei ddyfynnu – pris y farchnad.
- Offerynnau eraill gyda thaliadau sefydlog a phendant – dadansoddiad llif arian gostyngol.

Mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur wedi eu categoreiddio yn unol â'r tri lefel isod;

- Mewnbwn Lefel 1 – prisiau a ddyfynnwyd (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd actif am asedau yr un fath y gall y Cyngor gael mynediad atynt ar y dyddiad mesur.
- Mewnbwn Lefel 2 – mewnbwn heblaw am brisiau a ddyfynnwyd sy'n gynwysedig o fewn Lefel 1 sy'n weladwy ar gyfer yr ased, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.
- Mewnbwn Lefel 3 – mewnbwn anweladwy i'r ased.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Bydd unrhyw enillion a cholledion sydd yn codi wrth ddad-gydnabod ased yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae mesuriad ein hasedau a ddelir ar WTICA yn bris cais uned ar y dyddiad mesur.

1.10 Grantiau'r Llywodraeth a Chyfraniadau Eraill

Mae grantiau a chyfraniadau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf a refeniw yn cael eu cyfrifo ar sail gronïadol, ac yn cael eu cydnabod ar unwaith fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, oni bai bod amod ynghlwm wrth y grant neu gyfraniad nad yw'r Cyngor wedi ei fodloni.

Oherwydd gofynion y gyfundrefn rheoli cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf fel rhan o'r Gofyn Cyllido Cyfalaf, nid yw'r grantiau a chyfraniadau sy'n ariannu gwariant cyfalaf sydd wedi eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wir incwm. Felly, mae'r Cyngor yn cyfrifo'r symiau hyn fel a ganlyn:

- Os yw grant neu gyfraniad cyfalaf wedi ei dderbyn, a bod amodau'n parhau heb eu bodloni ar ddyddiad y Fantolen, yna caiff y grant ei gydnabod fel Derbyniadau Grantiau Cyfalaf o Flaen Llaw ar y Fantolen. Unwaith mae'r amod wedi ei fodloni, yna caiff y grant neu gyfraniad ei drosglwyddo i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- Os yw grant neu gyfraniad cyfalaf wedi ei adnabod fel incwm yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a bod y gwariant sydd i'w ariannu o'r grant neu gyfraniad hwnnw wedi ei wneud ar ddyddiad y Fantolen, yna caiff y grant neu gyfraniad ei drosglwyddo o'r Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf, i adlewyrchu dyrannu adnoddau cyfalaf i ariannu gwariant. Adroddir y trosglwyddiad hwn yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

1.11 Asedau Treftadaeth

Asedau diriaethol yw asedau treftadaeth gyda rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technolegol, geoffisegol neu amgylcheddol, ac a ddelir gan y Cyngor yn bennaf er diben gwybodaeth addysgol neu gyfraniad i ddiwylliant. Dyma'r categorïau o asedau treftadaeth sydd wedi eu hadnabod gan y Cyngor:

- Llundiau a Phaentiadau
- Teyrnlysau Dinesig
- Casgliadau Llyfrgell/Archifau
- Casgliadau Amgueddfeydd ac Oriolau
- Adeiladau Hanesyddol a Henebion Cofrestredig
- Parciau a Gwarchodfeydd Natur Leol

Defnyddiodd y Cyngor brisiwr allanol (cwmni Bonhams) i ddarparu amcangyfrifon o brisiadau o'i deyrndlysau dinesig a'i luniau a phaentiadau. Er mwyn cysondeb, mae'r Cyngor wedi gweithredu ar sail yr un trothwy de minimis i ddibenion prisio Asedau Treftadaeth ag i weddill ei asedau tymor hir - gweler polisi 1.17.

Mae'r Cyngor yn ystyried bod gan yr asedau treftadaeth hyn oes amhenderfynadwy a gwerth gweddilliol uchel; ac o'r herwydd, nid yw'r Cyngor yn ei ystyried yn briodol i ddibrisio'r asedau. Bydd yr asedau treftadaeth a gynhwysir yn y cyfrifon yn cael eu hasesu'n flynyddol am unrhyw amhariad – gweler polisi 1.17.

1.12 Stoc a Contractau Tymor Hir

Dylai stociau a gwaith mewn llaw ymddangos ar y Fantolen ar sail yr isaf o gost a gwir werth, yn unol â darpariaethau'r Cod Ymarfer. Oherwydd ymarferoldeb prif systemau stoc y Cyngor, mae mwyafrif y stoc yn ymddangos yn y cyfrifon ar sail cost gyfartalog. Nid yw'r gwahaniaeth o'r sail prisio yn faterol.

Mae contractau tymor hir yn cael eu cyfrifo ar sail o godi'r gwarged neu'r diffyg ar y Ddarpariaeth o Wasanaethau gyda'r ystyriaeth yn cael ei ddyrannu i'r rhwymedigaethau perfformiad bodlonwyd ar sail y nwyddau neu'r gwasanaethau a drosglwyddwyd i dderbynnwyd y gwasanaeth yn ystod y flwyddyn ariannol.

1.13 Eiddo Buddsoddi

Eiddo buddsoddi yw'r rhai hynny a ddefnyddir ar gyfer ennill rhent ac/neu adbrisiant cyfalaf yn unig. Nid yw'n cwrdd â'r diffiniad os defnyddir yr eiddo mewn unrhyw ffordd i hwyluso darpariaeth gwasanaethau neu gynhyrchu nwyddau neu os yw ar gael i'w werthu. Caiff yr eiddo yma eu prisio ar sail gwerth teg. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categoreiddio yn unol â thair lefel. Lefel

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

3 yw holl fewnbynnau y Cyngor (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o natur unigryw yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.14 Prydlesau

Mae'r Cyngor yn dosbarthu contractau fel prydlesau yn seiliedig ar eu sylwedd – wedi'u dadansoddi i benderfynu a ydynt yn cyfleu'r hawl i reoli'r defnydd o ased a nodwyd, trwy hawliau i gael yr holl fuddion economaidd neu botensial gwasanaeth o'r ased hwnnw ac i gyfarwyddo ei ddefnydd. Caiff prydlesau eu hystyried yn brydlesi cyllidol pan fo telerau trosglwyddiad y brydles a'r holl risgiau a buddion sy'n deillio o berchnogaeth o'r eiddo, offer neu gyfarpar yn trosglwyddo i'r prydlesai. Caiff bob prydles arall eu hystyried yn brydlesau gweithredol.

Y Cyngor fel Prydlesai:

Caiff symiau a ddelir dan brydlesi cyllidol eu hadnabod yn wreiddiol, ar ddechrau'r brydles, ar werth teg (neu, os yn is, gwerth presennol y lleiafswm taliadau prydles), gydag ymrwymiad cyfatebol am rwymedigaeth y brydles i'r prydleswr. Caiff taliadau'r brydles eu dosrannu rhwng cost ariannol (i'w gynnwys yn llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi o'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr) a chost a roir yn erbyn ymrwymiad y brydles i'w leihau. Caiff yr ased perthnasol ei drin yn unol â'r polisiau arferol, a chaiff ei ddibrisio fel sy'n briodol.

Yn dilyn mabwysiadu SAARh16, mae prydlesau wedi'u hailddosbarthu fel Asedau Hawl Defnyddio ar y Fantolen gydag ymrwymiad cyfatebol ar eu cyfer. Mae'r ased yn cael ei ddibrisio'n ar sail llinell syth dros y cyfnod byrrach o weddill tymor y les a bywyd defnyddiol yr ased sylfaenol ar ddyddiad y mabwysiadu.

Fodd bynnag, mae unrhyw brydles ar gyfer eitemau o werth isel, y mae'r Cyngor yn ystyried eu bod yn llai na £10,000, neu am gyfnod byrrach na 12 mis yn cael eu heithrio rhag cael eu hailddosbarthu ac felly'n cael eu trin fel prydlesau gweithredol ble mae'r taliadau yn dangos yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaeth perthnasol ar sail dibrisiad llinol dros gyfnod y brydles.

Y Cyngor fel Prydleswr:

Ble mae'r Cyngor yn caniatáu prydles gyllidol ar eiddo, mae'r ased perthnasol yn cael ei ysgrifennu allan o'r Fantolen fel gwarediad, sydd i'w gynnwys yn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Nid yw gwerth y gwarediad a ysgrifennir allan yn gost a roir yn erbyn y dreth cyngor, gan fod cost asedau tymor hir yn cael eu darparu o dan drefniadau gwahanol ar gyfer ariannu cyfalaf. Mae'r symiau felly yn cael eu priodoli i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf o'r Balans Cronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiadau Mewn Reserfau.

Caiff incwm rhent o eiddo sydd wedi ei ganiatáu trwy brydles weithredol ei gydnabod ar sail linol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a chaiff yr ased ei ddangos ar y Fantolen.

1.15 Asedau Gweddilliol

Caiff Asedau Gweddilliol y Cyngor eu dangos ar wahân ar y Fantolen. Gwerth teg yr asedau hyn sy'n cael ei ddangos, sy'n seiliedig ar werth y farchnad. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categoreiddio yn unol â thri lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau'r Cyngor (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrywiaeth yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.16 Gorbenion a Chostau Gwasanaethau Cefnogol

Mae rhai costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu dosrannu i'r gwasanaethau priodol yn unol â threfniadau'r Cyngor ar gyfer atebolrwydd a pherfformiad ariannol.

1.17 Asedau Tymor Hir

Adolygir gwerth asedau'r Cyngor a gofnodir ar fas data'r Gwasanaeth Eiddo o leiaf bob pum mlynedd. Ers y flwyddyn ariannol 2015/16, mae'r Cyngor wedi sefydlu rhaglen dreigl ar gyfer ailbrisio gwahanol categorïau o'r asedau yma yn flynyddol, gydag ailbrisriad fel arfer yn effeithiol ar 31 Mawrth pob blwyddyn. Mae hyn yn unol â'r Cod a'r Datganiadau Egyddorion Prisio Asedau a Nodiadau Arweiniad a gyhoeddwyd gan Sefydliad Brenhinol y Syrffewyr Siartredig.

Dangosir Tir ac Adeiladau ar sail gwerth teg, sy'n cynnwys Gwerth Defnydd Presennol (GDP) ar gyfer nifer o eitemau neu gost ail-adeiladu dibrisiedig (CAD) ar gyfer eiddo arbenigol.

Dangosir Eiddo Buddsoddi ar sail gwerth teg.

Tud. 65

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Defnyddir cost hanesyddol a ddibrisiwyd ar gyfer Cerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar.

Mae Asedau is adeiladwaith a chymunedol yn ymddangos ar gost hanesyddol a ddibrisiwyd.

Cynhwysir Asedau materol heb eu cwblhau ar sail cost hanesyddol tan gwblheir y gwaith, pan eu prisir yn unol â'r polisiau cyfrifo a'u trosglwyddo i'r categori asedau perthnasol.

Defnyddir isafswm at ddibenion prisio o £20,000 ar gyfer Tir ac Adeiladau Gweithredol y Cyngor a £5,000 ar gyfer eitemau unigol o Gerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar.

Fe ychwanegir gwariant ar asedau newydd a chyfredol yn flynyddol, gan wedyn ystyried os ydy'r gwariant yma wedi cynhyrchu cynnydd mewn gwerth i'r ased. Os oes cynnydd mae hyn yn cael ei adlewyrchu drwy'r Reserf Ail Brisio; os nad oes cynnydd mae'n dilyn fod amhariad i werth yr ased (gweler isod ar gyfer dull cyfrifo am amhariad). Yn benodol ar gyfer asedau megis Tir ac Adeiladau, ac Asedau Cymunedol ble ceir gwariant yn y flwyddyn o dros £100,000 ar ased unigol, mae Rheolwr Stadau (M.R.I.C.S) y Cyngor yn adolygu'r asedau ac yn ail brisio unrhyw un sydd ei angen.

Amhariad a Dibrisiant

Amhariad

Amhariad yw treuliant budd economaidd sydd yn benodol i ased. Yn unol â Safon Cyfrifo Rhyngwladol 36 mae'r Cyngor yn adolygu ei asedau bob blwyddyn i adnabod unrhyw amhariad neu leihad mewn gwerth oherwydd treuliant buddiannau economaidd. Yn ogystal, caiff gwerth gweddilliol ac oes fuddiol yr asedau eu hadolygu'n flynyddol, a'u haddasu ble'n briodol.

Pan mae colledion amhariad yn cael eu hadnabod, maent yn cael eu cyfrifo fel a ganlyn:

- Ble mae balans o gynnydd ailbriso ar gyfer ased o fewn y Reserf Ailbriso, bydd gwerth yr ased yn cael ei ysgrifennu ffwrdd yn erbyn y balans (hyd at swm y cynnydd cronedig).
- Pan nad oes balans ar y Reserf Ailbriso ar gyfer ased neu balans annigonol, bydd gwerth yr ased yn cael ei ysgrifennu ffwrdd yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Dibrisiant

Prif elfen SCRh 16 yw y dylid dibrisio adeiladau oni bai eu bod yn cael eu prisio bob blwyddyn. Yn ogystal, dylid dibrisio bob rhan o Eiddo, Offer a Chyfarpar ar wahân os yw eu cost yn arwyddocaol o ystyried cyfanswm cost yr eitem. Dylid sefydlu trothwy isafswm, yn seiliedig ar yr effaith sylweddol tebygol ar y datganiadau ariannol, fel bod bob ased o dan y trothwy yn cael eu diystyru i bwrpas cydrannu. Trothwy ar gyfer 2024/25 yw 1% o werth yr holl adeiladau ar gychwyn y flwyddyn. Y dosraniad sydd yn cael ei ystyried ar gyfer yr elfen sydd ddim yn dir, dros y trothwy de minimis ydi:

- a) offer a chyfarpar a gwasanaethau peirianeg, ac
- b) adeiledd

Mae'r mwyafrif o adeiladau'r Cyngor (dros 75%) yn cael eu prisio ar sail Cost Ail-adeiladu Dibrisiedig (CAD), a ddatblygir ar y dull cydrannol, ac adlewyrchir y gwahanol elfennau ym manylion y cyfrifiadau. Fodd bynnag, yn gynwysedig yn yr uchod mae adeiladau gydag eitemau sylweddol o offer a chyfarpar sydd ag oes fuddiol fyrrach; e.e. boeleri ac offer gwresogi pyllau nofio a chanolfannau hamdden. Adnabyddir yr elfennau hyn drwy addasu oes fuddiol yr adeilad i gymryd oes fyrrach yr elfennau i ystyriaeth.

Yn seiliedig ar adolygiad o natur a'r math o adeiladau sy'n eiddo i'r Cyngor, daethpwyd i'r canlyniad nad oes gan weddill yr adeiladau eitemau sylweddol o offer a chyfarpar na gwasanaethau peirianeg sydd angen eu cydrannu ar wahân.

Dibrisir Asedau ar sail eu gwerth ar y Fantolen i'w ysgrifennu i ffwrdd fel a ganlyn:

- (i) Dibrisir Cerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar dros eu bywyd amcangyfrifedig (3–15 mlynedd, neu fwy os oes tystiolaeth cefnogol)
- (ii) Dibrisir Is adeiladwaith dros 40 mlynedd
- (iii) Ysgrifennir Gwariant Refeniw i'w ariannu o Gyfalaf drwy Statud i lawr yn y cyfnod yr ymddangosant
- (iv) Ni ddibrisir Tir
- (v) Dibrisir Adeiladau dros eu bywyd defnyddiol gweddilliol amcangyfrifedig (5–80 mlynedd)
- (vi) Ni ddibrisir Eiddo Buddsoddi, Asedau heb eu Cwblhau nac Asedau Sydd Ar Gael i'w Gwerthu

Tud. 66

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Ni ddibrisir ym mlwyddyn y caffaeliad.

Lleiafswm Darpariaeth Refeniw

Mae Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifeg) (Cymru) (Diwygio) 2018 yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol i wneud darpariaethau darbodus ar gyfer adbrynu dyledion. Mae'r Gweinidogion Cymreig wedi cyhoeddi Canllawiau ar Ddarpariaeth Lleiafswm Refeniw (LIDR) ac mae gofyn i awdurdodau lleol roi ystyriaeth i Ganllawiau o'r fath yn unol ag adran 21 (1B) Deddf Llywodraeth Leol 2003.

Dyma'r pedwar opsiwn LIDR sydd ar gael:

- Opsiwn 1: Y Dull Rheoleiddio
- Opsiwn 2: Y Dull Gofyn Cyllido Cyfalaf
- Opsiwn 3: Y Dull Oes Asedau
- Opsiwn 4: Y Dull Dibrisiad

D.S.: Nid yw hyn yn cau allan dulliau darbodus eraill.

LIDR yn 2024/25: Gellir defnyddio opsiynau 1 a 2 dim ond ar gyfer gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi nad yw o'r Cyfrif Refeniw Tai (Dim-CRT) a ariennir o fenthyciad (ystyr 'wedi'i gefnogi' yma yw costau cyllido a gaiff eu cefnogi drwy Grant Cefnogi Refeniw y Llywodraeth Ganolog). Mae'r dulliau o wneud darpariaeth ddarbodus ar gyfer gwariant cyfalaf Dim-CRT heb ei gefnogi yn cynnwys Opsiynau 3 a 4 (gellir defnyddio 3 a 4 ar gyfer gwariant cyfalaf Dim-CRT wedi'i gefnogi yn ogystal, os yw'r Cyngor yn penderfynu gwneud hynny).

Cyflwynwyd y Datganiad LIDR i'r Cyngor cyn dechrau blwyddyn ariannol 2024/25. Pe bai cynnig i ddiwygio telerau'r Datganiad LIDR gwreiddiol yn ystod y flwyddyn, dylid cyflwyno datganiad diwygiedig i'r Cyngor ar yr adeg honno.

Defnyddiodd y Cyngor Opsiwn 3 yng nghyswllt gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi a ariennir o fenthyciad gan asesu mai mesuriad darbodus fyddai dros 50 mlynedd, ac Opsiwn 3 yng nghyswllt gwariant cyfalaf heb ei gefnogi a ariennir o fenthyciad.

Roedd yr LIDR yng nghyswllt lesau a chynlluniau Menter Cyllid Preifat (MCP) a brynwyd ar y Fantolen dan y Cod Ymarfer Cyfrifeg sy'n seiliedig ar y SAARh yn cyd-fynd â'r ad-daliad prifswm blyneddol ar gyfer yr ymrwymiad gohiriedig cysylltiedig.

Mae'r Cyngor yn adolygu'r polisi yma yn flynyddol yng ngoleuni'r Cynllun Rheoli Asedau.

Yn unol â'r Cod Ymarfer, telir am wariant cyfalaf ar gyfer Gwasanaethau Cronfa'r Cyngor sydd i'w gyllido o refeniw drwy ei ddosbarthu i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf.

1.18 Treth Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol

Mae incwm Treth Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol am y flwyddyn yn cael eu trin fel incwm cronedig, ac yn cael eu cynnwys ar linell Treth ac Incwm Grant Amhenodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae Cyngor Gwynedd yn Awdurdod bilio Treth Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol. Mae'n casglu Treth Cyngor ar ran ei hun ac ar ran awdurdodau eraill, ac yn casglu Trethi Annomestig fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru.

1.19 Darpariaethau

Gwneir darpariaethau pan fo digwyddiad wedi cymryd lle ar neu cyn dyddiad y Fantolen:

- sy'n rhoi rhwymedigaeth bresennol i'r Cyngor
- sy'n debyg o fod angen setliad trwy drosglwyddiad o fuddion economaidd neu botensial gwasanaeth, a
- lle gellir gwneud amcangyfrif dibynadwy o swm y rhwymedigaeth.

Os nad yw'n glir os yw digwyddiad wedi cymryd lle ar neu cyn dyddiad y Fantolen, ystyrir ei fod yn arwain at rhwymedigaeth bresennol os yw, ar ôl ystyried yr holl dystiolaeth sydd ar gael, yn fwy tebygol na phheidio bod rhwymedigaeth bresennol yn bodoli ar ddyddiad y Fantolen. Gall y rhwymedigaeth bresennol fod yn gyfreithiol neu'n adeiladol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Caiff setliadau amcangyfrifedig eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol. Pan ddaw'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddion economaidd yn awr (neu y gwneir setliad is na'r disgwyl), caiff y ddarpariaeth ei wrthdroi a'i gredydu yn ôl i'r gwasanaeth perthnasol.

1.20 Reserfau (a Balansau)

Yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol 1992, mae'r Cyngor yn cynnal –

- Cronfa Gyffredinol sydd yn cynrychioli arian wrth gefn ("balansau") y Cyngor, sef balans gweithredol i helpu lliniaru effaith llif arian anwastad ag i'w gadw wrth gefn i liniaru effaith digwyddiadau annisgwyl neu argyfyngau.
- Nifer o reserfau penodol cyfalaf a refeniw a glustnodwyd ar gyfer pwrpasau arbennig, sef arian wedi'i adeiladu i gwrdd ag ymrwymadau a ragwelir. Mae'r Cyngor yn cynnal adolygiad parhaus o ddigonolrwydd a defnydd o reserfau penodol.
- Mae'r Cyngor yn cymryd agwedd asesu'r risg tuag at gynnal lefelau digonol o falansau a reserfau er mwyn cwrdd ag anghenion gwario'r dyfodol. Wrth ystyried y gyllideb flynyddol a'r strategaeth ariannol tymor canol, bydd y Cyngor yn gosod allan ei fwriad ynghylch lefel y balansau cyffredinol a'r cronfeydd, yng nghyd-destun yr holl risgiau perthnasol. Gweler cymeradwyaeth o'r polisi llawn ar gyfer cronfeydd gan Gabinet y Cyngor ar 23 Mehefin 2015.
- Cedwir rhai reserfau eraill, sef 'reserfau na ellir eu defnyddio', i bwrpasau technegol o reoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau anghyfredol, offerynnau ariannol a buddion gweithwyr. Nid yw'r rhain yn cynrychioli adnoddau defnyddiadwy y Cyngor.

1.21 Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf Drwy Statud

Mae deddfwriaeth yn caniatáu categoreiddio peth gwariant fel cyfalaf i bwrpas ariannu er nad yw'n creu ased sydd yn cael ei gario ar y Fantolen. Bwriad hyn yw galluogi'r gwariant i gael ei ariannu o adnoddau cyfalaf yn hytrach nag ei roi yn erbyn y Gronfa Gyffredinol a fyddai'n cael effaith ar y Dreth Cyngor am y flwyddyn. Defnyddir cost hanesyddol fel sail prisio ar gyfer y math yma o wariant ac ysgrifennir hwn i lawr o fewn blwyddyn.

1.22 Treth ar Werth

Dim ond mewn sefyllfa ble nad oes modd adennill TAW y cynhwysir TAW neu y caiff ei ddangos fel cost 'TAW anadferadwy' mewn gwariant cyfalaf a refeniw.

1.23 Dyledwyr a Chredydwy

Cedwir cyfrifon y Cyngor ar sail cronni yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfrifeg. Mae'r cyfrifon yn adlewyrchu gwir wariant ac incwm sy'n berthnasol i'r flwyddyn dan sylw, boed y taliadau a'r derbyniadau wedi cael eu talu neu eu derbyn yn y flwyddyn.

Eithriad i'r arfer yma yw taliadau chwarterol megis trydan, a gyfrifir yn ôl dyddiad darllen y mesurydd yn hytrach na rhannu'r gost rhwng gwahanol flynyddoedd ariannol, a hefyd rhai taliadau blynyddol megis yswiriant. Trwy weithredu'r polisi'n gyson ymhob blwyddyn ni chaiff effaith o bwys ar gyfrifon y flwyddyn.

1.24 Dyrannu Llog a Difidendau Derbyniadwy

Mae'r Cyngor yn buddsoddi arian dros ben am gyfnodau o dros nos hyd at 13 mis (ac eithrio buddsoddiadau mewn cronfeydd cyfun) a thelir y llog i'r Gronfa Gyffredinol, Cronfa Bensiwn Gwynedd, Cronfa'r Degwm ac ymddiriedolaethau a chyd-bwyllgorau eraill ar sail eu balansau dyddiol a'r gyfradd llog a enillir. Telir y difidendau o'r cronfeydd cyfun i'r Gronfa Gyffredinol.

1.25 Costau Benthycia

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthycia sy'n perthyn i gaffaeliad, gwneuthuriad na chynhyrchiad ased cymwysedig fel a ganiateir yn y Cod.

Cyfrifir am log sydd yn daladwy ar fenthyciadau allanol yn y cyfnod y maent yn perthyn iddo ar sail sy'n adlewyrchu effaith economaidd gyflawn y benthyciad.

1.26 Buddiannau mewn Cwmnïau ac Endidau Eraill

Mae gan y Cyngor ddiddordebau mewn cwmnïau ac endidau eraill y mae'n ofynnol eu cynnwys yn y datganiadau

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

ariannol. Yn unol ag ystyriaethau materoldeb, mae Cyd-bwyllgor Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru wedi'i gynnwys o fewn datganiadau ariannol y Cyngor. Cynhaliwyd y gwaith atgyfnerthu ar sail llinell wrth llinell a'i ddosrannu i bob awdurdod ar drafodion gwirioneddol yn y lle cyntaf gyda'r trafodion a'r balansau sy'n weddill wedi'u rhannu yn unol â'u Cytundeb Llywodraethu.

Yn seiliedig ar fateroldeb, nid yw'r cyd-bwyllgorau canlynol wedi cael eu cyfuno i ddatganiad ariannol y Cyngor:-

- GwE
- Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru

Yn seiliedig ar fateroldeb, nid yw cyfrifon grŵp wedi eu cynhyrchu i gynnwys Cwmni Byw'n lach.

1.27 Asedau Cyfredol ar gael i'w gwerthu

Er mwyn i ased gael ei gydnabod fel Ased ar gael i'w werthu, mae'n ofynnol i'r ased fod ar gael i'w werthu yn syth yn ei gyflwr presennol, mae'n rhaid i'r gwerthiant fod yn hynod o debygol, rhaid i'r ased gael ei farchnata a'r gwerthiant gael ei gwblhau o fewn blwyddyn i ddyddiad y dosbarthiad. Caiff yr ased ei gydnabod ar werth teg (gwerth y farchnad) llai costau gwerthu wrth aildosbarthu. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categorio yn unol â thri lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau'r Cyngor (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrywiaeth yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.28 Gwaredu Asedau

Pan mae ased yn cael ei waredu, mae gwerth yr ased yn y Fantolen yn cael ei ysgrifennu ffwrdd i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r elw a cholled wrth waredu. Mae derbyniadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r elw neu golled wrth waredu (e.e. cael ei glustnodi yn erbyn gwerth yr ased ar adeg y gwaredu). Mae unrhyw gynydd wedi ei gronni ar gyfer yr ased yn y Reserf Ailbrisio yn cael ei drosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

1.29 Derbyniadau Cyfalaf

Pan werthir asedau gan y Cyngor mae'r ddeddfwriaeth yn nodi'r defnydd y gellir ei wneud o'r derbyniadau cyfalaf.

Gellir defnyddio 100% o'r holl dderbyniadau cyfalaf sydd yn perthyn i Gronfa'r Cyngor ac nid yw'n angenrheidiol bellach i roi canran o'r derbyniad o'r neilltu. Cedwir y derbyniadau yn y Reserf Derbyniadau Cyfalaf Defnyddiadwy hyd nes defnyddir yr adnoddau i gyllido gwariant cyfalaf.

1.30 Trefniant Consesiwn Gwasanaeth

Mae Trefniant Consesiwn Gwasanaeth, sydd hefyd yn cael ei adnabod fel Menter Cyllid Preifat (MCP), yn gytundebau i dderbyn gwasanaethau, ble mae'r eiddo, offer a chyfarpar i ddarparu'r gwasanaeth dan gyfrifoldeb y contractwr MCP am gyfnod y cytundeb ond yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd y cyfnod heb unrhyw gost ychwanegol. Mae'r Cyngor yn rheoli'r gwasanaeth a ddarperir ac yn medru rheoli pwy arall sy'n medru defnyddio'r ddarpariaeth. Mae'r gost am ddefnydd o'r ddarpariaeth yn cael ei gytuno gyda'r Contractwr cyn gosod y cytundeb drwy broses o ddeialog cystadleuol.

1.31 Gweithrediadau ar y Cyd

Mae gweithrediadau ar y cyd yn drefniant ble mae gan y partïon sydd â chydreolaeth yr hawl i'r asedau a'r oblygiadau o'r ymrwymadau sy'n gysylltiedig â'r trefniadau. Mae'r gweithgareddau y mae'r Cyngor wedi ymgymryd â hwy ar y cyd â gweithredwyr eraill yn cynnwys defnyddio asedau ac adnoddau'r cyd-weithredwyr. Mewn perthynas â'i ddiddordeb mewn trefniant gweithred ar y cyd, mae'r Cyngor fel gweithredwr ar y cyd yn cydnabod ei gyfran o'r asedau, ymrwymadau, refferiw a gwariant.

1.32 Ysgolion

Mae'r Cod Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig yn cadarnhau bod cydbwysedd rheolaeth ysgolion sy'n cael eu cynnal gan yr awdurdod lleol (h.y. yr ysgolion hynny sy'n cael eu hadnabod yn y Ddeddf Fframwaith a Safonau Ysgolion 1998, fel y'i diwygiwyd), yn gorwedd efo'r awdurdod lleol. Mae'r Cod hefyd yn datgan bod asedau, ymrwymadau, reserfau a llif arian yr ysgolion hynny yn cael eu cydnabod yng nghyfrifon yr awdurdod lleol (ac nid mewn Cyfrifon Grŵp). O ganlyniad, mae trafodion, llif arian a balansau yr ysgolion yn cael eu cydnabod ym mhob un o ddatganiadau ariannol y Cyngor fel petaent yn drafodion, llif arian a balansau y Cyngor.

NODYN 1 – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

1.33 Mesuriad Gwerth Teg o Asedion An-Ariannol

Mae polisi'r Cyngor ar fesuriad gwerth teg ased ariannol wedi ei osod allan yn nodyn 1.9. Mae'r Cyngor hefyd yn rhoi mesuriad gwerth teg ar rai o asedau an-ariannol y Cyngor megis asedau gweddilliol, eiddo buddsoddi a rhai o offerynnau ariannol ar bob cyfnod adrodd. Gwerth teg yw'r pris gwerthu a dderbynnir ar gyfer yr ased mewn modd trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar ddyddiad y mesuriad. Mae'r mesuriad gwerth teg yn tybio bod y trefniant o werthu'r ased neu drosglwyddo'r ymrwymiad yn cymryd lle unai:

- a. yn y brif farchnad i'r ased, neu
- b. yn absenoldeb prif farchnad, yn y farchnad sydd fwyaf manteisiol ar gyfer yr ased.

Wrth fesur gwerth teg ased neu ymrwymiad, defnyddia'r Cyngor ragdybiaethau y byddai cyfranogwyr y farchnad yn eu defnyddio wrth brisio ased neu ymrwymiad, gan gymryd bod cyfranogwyr y farchnad yn gweithredu er eu budd economaidd mwyaf.

Wrth fesur gwerth teg ased an-ariannol, mae'r Cyngor yn ystyried gallu cyfranogwyr y farchnad i gynhyrchu buddiannau economaidd drwy ddefnyddio'r ased yn y modd gorau bosib, neu drwy ei werthu i gyfranogwr arall y farchnad fyddai'n defnyddio'r ased yn y modd gorau bosib.

Defnyddia'r Cyngor dechnegau prisio sydd yn addas i'r amgylchiadau ac sydd â data digonol ar eu cyfer, gan uchafu'r defnydd o fewnbwn gweladwy perthnasol ac isafu'r defnydd o fewnbwn anweladwy.

Mae'r mewnbwn i'r technegau prisio sy'n berthnasol i'r asedau hynny ble mesurir neu ddatgelir gwerth teg ar eu cyfer yn natganiadau ariannol y Cyngor yn cael eu categoreiddio yn hierarchaeth gwerth teg fel a ganlyn:

- Lefel 1 – prisiau a ddyfynnir (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau neu ymrwymadau unfath y gall y Cyngor eu cyrchu ar ddyddiad y mesuriad;
- Lefel 2 – mewnbwn ar wahân i'r prisiau a ddyfynnir yn Lefel 1, sydd yn weladwy ar gyfer yr ased, unai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol; neu
- Lefel 3 – mewnbwn anweladwy ar gyfer ased.

1.34 Polisiâu Eraill

Mae gan Gyngor Gwynedd bolisiau ar gyfer y canlynol, ond nid ydynt yn cael eu hystyried i fod yn faterol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2024/25:

- Asedau Anniriaethol
- Trosi Arian Tramor.

NODYN 2 – NEWID MEWN POLISI CYFRIFO

Mae'r polisiâu cyfrifo presennol y Cyngor wedi eu haddasu i adlewyrchu'r cyfarwyddiadau yn y Cod Ymarfer CIPFA ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2024/25.

NODYN 3 – ADDASIAD CYFNOD BLAENOROL

Nid oes yna addasiad cyfnod blaenorol yn berthnasol i gyfrifon 2024/25.

NODYN 4 - SAFONAU CYFRIFEG SYDD WEDI EU CYHOEDDI OND HEB EU MABWYSIADU ETO

Mae'r Cod Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig CIPFA yn gofyn i effaith disgwylidig unrhyw safonau cyfrifeg sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu eto gael ei ddatgan. Mae hyn yn berthnasol i'r ymarferion newydd neu ddiwygiedig canlynol o fewn Cod 2025/26:

- SCRh 21 Effeithiau Newidiadau Mewn Cyfraddau Cyfnewid Tramor (Diffyg Cyfnewidiadwyedd) a gyhoeddwyd ym mis Awst 2023. Mae'r diwygiadau i SCRh 21 yn esbonio sut y dylai endid asesu a yw arian cyfredol yn gyfnewidiol a sut y dylai benodi cyfradd cyfnewid ar y pryd pan y gwelir diffyg cyfnewidiadwyedd, yn ogystal â gofyn am ddatgelu gwybodaeth sy'n galluogi defnyddwyr datganiadau ariannol i ddeall yr effaith pan nad yw arian cyfredol yn gyfnewidiadwy.
- SAARh 17 Cytundebau Yswiriant a gyhoeddwyd ym Mai 2017. Mae SAARh 17 yn disodli SAARh 4 ac mae'n cyflwyno egwyddorion ar gyfer adnabod, mesur, cyflwyno a datgan cytundebau yswiriant.
- Mae'r newidiadau i fesur asedau na fuddsoddir o fewn Cod 2025/26 yn cynnwys addasiadau a dehongliadau o SCRh 16 Eiddo, Offer a Chyfarpar a SCRh 38 Asedau Anniriaethol. Mae rhain yn cynnwys sefydlu tair proses ailbrisio ar gyfer eiddo gweithredol, offer a chyfarpar, gan ofyn am ddefnyddio ffactorau mynegri ar gyfer asedau diriaethol na fuddsoddir a gofyniad i werthuso asedau anniriaethol gan ddefnyddio'r dull cost hanesyddol. Mae gan y rhain yr un effaith a gofyn am newid i bolisi cyfrifeg oherwydd diwygiad i'r safonau, a fyddai fel arfer yn cael ei ddatgelu o dan SCRh 8. Fodd bynnag, mae'r addasiadau hefyd yn cynnwys rhyddhad rhag gofynion SCRh 8 ar ôl newid yn y polisi cyfrifo.

Mae'n ofynnol fod y Cod yn weithredol o 1 Ebrill 2025 ac felly nid oes unrhyw effaith ar Ddatganiad o'r Cyfrifon 2024/25. Ni ddisgwylir y bydd yr eitemau eraill uchod yn cael effaith sylweddol ar y wybodaeth a ddarperir yn natganiadau ariannol 2025/26.

NODYN 5 – BARN ALLWEDDOL WRTH DDEFNYDDIO'R POLISIÂU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisiau cyfrifo a restrir yn Nodyn 1, mae'r Cyngor wedi gorfod barnu, gwneud amcangyfrifon a thybiaethau ynghylch trafodion cymhleth, rhai sy'n cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau i'r dyfodol a symiau'r asedau ac ymrwymadau i'w cario nad yw'n amlwg o ffynonellau eraill.

Mae'r farn, amcangyfrifon a thybiaethau cysylltiol a wnaed wedi eu seilio ar arferion cyfredol priodol, profiad hanesyddol, a ffactorau eraill sy'n cynnwys tybiaethau a thafluniadau hanesyddol a chyfredol, a rhagamcanion i'r dyfodol, asesiadau proffesiynol, tueddiadau cyfredol, a ffactorau lleol a ystyrir yn berthnasol.

Yn y blynyddoedd diwethaf bu peth ansicrwydd am lefelau ariannu grantiau refeniw a chyfalaf i'r dyfodol gan Lywodraeth Cymru. Mae'r mater yma yn rhan bwysig o strategaeth ariannol y Cyngor sy'n cael ei ddiweddu yn gyson, gyda'r ffactorau a wybyddir ac a ragwelir yn cael ystyriaeth briodol. Mae ansicrwydd economaidd yn parhau er bod cyfraddau chwyddiant a llog bellach wedi lleihau. Er hynny, mae'r Cyngor yn benderfynol nad yw'r ansicrwydd yn ddigonol i roi arwydd fod amhariad i werth asedau'r Cyngor o ganlyniad i'r angen i gau cyfleusterau a lleihau lefelau'r gwasanaeth a ddarperir yn sylweddol.

Gwneir pob ymdrech i ddod o hyd i, ac i ddefnyddio'r holl wybodaeth berthnasol wrth asesu a phennu'r sefyllfa, sy'n hynod allweddol wrth ystyried materion megis ailbrisio, dibrisiant ac amhariad asedau, prisiad yr actiwari o asedau a ymrwymadau'r Gronfa Bensiwn, reserfau a glustnodwyd, darpariaethau ac ymrwymadau dibynnol. Fodd bynnag, gan nad oes modd pennu'r materion hyn i sicrwydd, gall y gwir ganlyniadau amrywio o'r amcangyfrifon. Mae'r amcangyfrifon a thybiaethau gwaelodol yn cael eu hadolygu'n gyson.

NODYN 6 – TYBIAETHAU WEDI EU GWNEUD AM Y DYFODOL A FFYNONELLAU ERAILL O AMCANGYFRIF ANSICR

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar dybiaethau wedi eu gwneud gan y Cyngor am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Mae'r amcangyfrifon wedi eu seilio ar brofiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu rhai balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r tybiaethau ac amcangyfrifon.

Mae'r eitemau canlynol ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2025 yn rhai a ystyrir gyda risg sylweddol (o ran sicrwydd y gwerth a amcangyfrifir) a allai arwain at gywiriadau arwyddocaol yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:

Eitem	Ansicrwydd	Effaith os yw canlyniadau gwir yn wahanol i dybiaethau
Eiddo, Offer a Chyfarpar	Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol â chyfrifeg safonol ac arferion cysylltiedig. Mae'r hinsawdd economaidd gyfredol yn creu ansicrwydd ymysg cynghorau am eu gallu i gynnal y gwariant angenrheidiol ar gynnal a chadw. Bydd goblygiadau o hyn ar fywyd ased. Mae Tir ac Adeiladau yn cael eu hailbrisio o leiaf bob pum mlynedd, ac ers 2015/16 cyflwynwyd rhaglen dreigl ailbrisio. Mae angen dod i farn yn aml fel rhan o'r broses asesiad ailbrisio ac amhariad. Mae hyn yn arwain at ansicrwydd, a'r angen am dybiaethau ac ymateb yn briodol iddynt.	Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Lle bo angen, bydd unrhyw oblygiadau tymor hir yn cael eu hymgorffori yn ein strategaeth ariannol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 15.
Darpariaethau	Mae darpariaethau yn gynnwysedig yn y cyfrifon, ble mae'r sail unigol wedi cael eu hasesu yn seiliedig ar y wybodaeth ddiweddaraf, gweler Nodyn 22 am y manylion, sydd yn cynnwys darpariaeth am Safleoedd Gwastraff. Nid oes modd cadarnhau cywirdeb y ddarpariaeth hyd nes bod y materion wedi diweddu.	Os yw'r darpariaethau yn annigonol, bydd y costau ychwanegol yn cael eu hariannu o reffeniw neu o gronfeydd wrth gefn.
Ymrwymiad Pensiwn	Mae amcangyfrif yr ymrwymiad net i dalu pensiynau yn dibynnu ar nifer o ddyfarniadau cymhleth yn ymwneud â'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir, y gyfradd y rhagwelir y bydd cyflogau'n cynyddu, newidiadau mewn oedrannau ymddeol, cyfraddau marwolaethau ac adenillion disgwylledig ar asedau'r Gronfa Bensiwn. Mae cwmni o actiwariaid ymgynghori yn ymwneud â rhoi cyngor arbenigol i'r Cyngor am y rhagdybiaethau i'w defnyddio. Cafodd Brexit a Covid effeithiau negyddol ar economi'r DU a gwerthoedd asedau pensiwn, ond mae cyfraddau chwyddiant a llogau wedi lleihau ac ymddengys bod y farchnad yn gwella ac yn sefydlogi. Fodd bynnag, gallai pandemig neu argyfwng byd eang arall gael effaith niweidiol ar adenillion asedau, yn ogystal â chynnydd mewn cyfraddau llog i ffrwyno cynnydd chwyddiant.	Mae effeithiau newidiadau mewn tybiaethau unigol ar ymrwymiad pensiwn net wedi ei nodi yn Nodiadau 37 a 38.
Lwfans Colled Amhariad	Mae lefel o amhariad dyledion drwg sydd wedi ei gynnwys yn y cyfrifon yn seiliedig ar bolisi penodol. Mae lefel yr amhariad yn cael ei adolygu yn rheolaidd er mwyn gallu ymateb i unrhyw newidiadau yn yr hinsawdd economaidd ac unrhyw addasiad i ymateb i'r sefyllfa yn cael ei weithredu'n briodol yn y cyfrifon. Ar 31 Mawrth 2025, roedd gan y Cyngor falans dyledwyr tymor byr net o £107m (Nodyn 18a), ac mae'r balans hwn yn net o'r amhariad ar ddyledion drwg o £9m.	Os yw'r amhariad yn annigonol, bydd y cyllid ychwanegol yn cael ei ariannu o reffeniw neu o gronfeydd wrth gefn.

NODYN 7 – EITEMAU MATEROL O INCWM A GWARIANT

Mae'r eitemau perthnasol yn cynnwys:

- (£1m) yn y maes pensiwn, sef yr aifesuriad blynyddol o'r ymrwymiad buddion pensiwn diffiniedig net yn y maes pensiynau, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Bensiwn Gwynedd (Nodyn 23.5).
- Yn dilyn ailbrisio rhan o bortffolio tir ac adeiladau'r Cyngor (sydd bellach yn dilyn rhaglen dreigl), mae'r gwarged net yn deillio o ailbrisio asedau sefydlog i'r Reserf Ailbrisio yn £40m (Nodyn 23.1) a chost ailbrisio a'r amhariad i'r Gwasanaethau yn £4m (Nodyn 15).
- Mae'r Cyngor fel pob corff cyhoeddus arall yn parhau i wynebu heriau ariannu sylweddol, yn benodol ansicrwydd ynghylch lefel y Grant Cynnal Refeniw a dderbynnir gan y Llywodraeth. Does dim sicrwydd o unrhyw gynnydd yn y grant ar gyfer y tymor canolog.
- O ganlyniad i gynlluniau'r Llywodraeth Ganolog gan gynnwys Cronfa Ffyniant Bro, derbyniwyd grantiau sylweddol yn ystod 2024/25, sydd wedi cyfrannu at y cynnydd sylweddol yn y gwariant refeniw sydd yn cael ei ariannu o gyfalaf dan statud, sydd yn £41m (Nodyn 34), tra fod yr incwm grant cysylltiedig i'w ariannu yn (£38m) (Nodyn 32).
- Mae gwerth dibrisiant asedau'r Cyngor yn £21m (Nodyn 15).

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

<u>2024/25</u>	<u>ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU</u>					
	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i)	Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiwn (ii)	Gwahaniaethau Eraill (iii)	Cyfanswm Addasiadau Statudol	Addasiadau (Anstatudol) Eraill (iv)	Cyfanswm Addasiadau
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	7,688	(1,839)	0	5,849	0	5,849
Gwasanaethau Corfforaethol	28	(171)	0	(143)	0	(143)
Cyllid	1,704	(212)	0	1,492	0	1,492
Economi a Chymuned	3,032	(157)	0	2,875	0	2,875
Oedolion, Iechyd a Llesiant	474	(576)	0	(102)	(78)	(180)
Plant a Chefnogi Teuluoedd	83	(244)	0	(161)	0	(161)
Priffyrdd, Peirianeg ac YGC *	4,937	(561)	0	4,376	0	4,376
Amgylchedd	4,445	(262)	0	4,183	0	4,183
Tai ac Eiddo	5,478	(150)	0	5,328	0	5,328
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	8	(50)	0	(42)	0	(42)
Corfforaethol	0	361	2,865	3,226	136	3,362
Cost Gwasanaethau	27,877	(3,861)	2,865	26,881	58	26,939
Gwariant Gweithredol Arall	(173)	0	0	(173)	0	(173)
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	(17,171)	754	(207)	(16,624)	(58)	(16,682)
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(29,178)	0	0	(29,178)	0	(29,178)
(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(18,645)	(3,107)	2,658	(19,094)	0	(19,094)

* Yn cynnwys addasiadau perthnasol i'r Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU (parhad)

<u>2023/24</u>	<u>ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU</u>					
	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i)	Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiwn (ii)	Gwahaniaethau Eraill (iii)	Cyfanswm Addasiadau Statudol	Addasiadau (Anstatudol) Eraill (iv)	Cyfanswm Addasiadau
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	7,602	(1,358)	0	6,244	0	6,244
Gwasanaethau Corfforaethol	15	13	0	28	0	28
Cyllid	1,628	(16)	0	1,612	0	1,612
Economi a Chymuned	4,011	(60)	0	3,951	0	3,951
Oedolion, Iechyd a Llesiant	548	36	0	584	(295)	289
Plant a Chefnogi Teuluoedd	127	19	0	146	0	146
Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC *	5,254	(43)	0	5,211	0	5,211
Amgylchedd	4,020	26	0	4,046	0	4,046
Tai ac Eiddo	4,796	(3)	0	4,793	0	4,793
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1	(11)	0	(10)	0	(10)
Corfforaethol	4	(132)	3,735	3,607	49	3,656
Cost Gwasanaethau	28,006	(1,529)	3,735	30,212	(246)	29,966
Gwariant Gweithredol Arall	4	0	0	4	0	4
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	(16,581)	(231)	(202)	(17,014)	246	(16,768)
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(20,629)	0	0	(20,629)	0	(20,629)
(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(9,200)	(1,760)	3,533	(7,427)	0	(7,427)

* Yn cynnwys addasiadau perthnasol i'r Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

(i) Addasiadau i Bwrpas Cyfalaf

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae'r golofn yma yn ychwanegu dibrisiant, amhariad ac elw a cholledion ailbrisiad.
- **Gwariant Gweithredol Arall** – yn addasu ar gyfer gwarediadau cyfalaf gyda throsglwyddiad o incwm ar waredu asedau a'r symiau â ddilëwyd ar gyfer yr asedau hynny.
- **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi** – mae'r costau statudol ar gyfer ariannu cyfalaf, h.y. darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a chyfraniadau refeniw arall yn cael eu tynnu allan o incwm a gwariant arall gan na ellir codi amdanynt o dan ymarferion cyfrifo sy'n gyffredinol gydnabyddedig.
- **Treth ac Incwm Grant Amhenodol** - mae grantiau cyfalaf yn cael eu haddasu ar gyfer incwm na ellir codi amdano dan ymarferion cyfrifo. Mae grantiau refeniw yn cael eu haddasu o rhai sy'n dderbyniadwy yn y flwyddyn i rai sy'n dderbyniadwy heb amodau neu lle mae amodau wedi eu bodloni trwy gydol y flwyddyn. Mae'r llinell Treth ac Incwm Grant Amhenodol yn cael ei chredydu gyda grantiau cyfalaf derbyniadwy yn y flwyddyn heb amodau neu lle mae'r amodau wedi eu bodloni yn y flwyddyn.

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU (parhad)

(ii) Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiynau

Newidiadau net ar gyfer dileu cyfraniadau pensiwn ac ychwanegiadau *Buddion Gweithwyr* SCRh 19 sy'n gysylltiedig â chostau ac incwm pensiwn:

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae hyn yn cynrychioli hepgor y cyfraniadau pensiwn cyflogwr wnaed gan y Cyngor fel y caniateir trwy statud a'u amnewid gyda'r costau gwasanaeth cyfredol a'r costau gwasanaeth hanesyddol.
- Ar gyfer **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi**, y llog net ar y rhwymedigaeth budd diffiniedig sy'n gost yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

(iii) Gwahaniaethau Eraill

Mae gwahaniaethau eraill rhwng y swm sy'n cael ei ddebydu/credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r symiau sy'n daladwy/derbyniadwy i gael eu cydnabod trwy statud:

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae'r swm yn cynrychioli addasiad am Groniad absenoldebau a enillwyd ond heb eu cymryd yn ystod y flwyddyn.
- Ar gyfer **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi**, mae'r golofn gwahaniaethau eraill yn cydnabod addasiadau i'r Gronfa Gyffredinol ar gyfer gwahaniaethau amseru am breimymau a disgownt.

(iv) Addasiadau (Anstatudol) Eraill

- **Gwasanaethau** - mae'r lwfans colled amhariad ar Ddyledwyr Masnachol wedi'i ddidynnu ac wedi trosglwyddo i wariant ac incwm ariannu a buddsoddi.
- **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi** – wedi'i addasu i drosglwyddo lwfans colled amhariad ar Ddyledwyr Masnachol o wasanaethau.

NODYN 9 – ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU

Mae'r nodyn hwn yn manylu ar yr addasiadau a wneir i gyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr a gydnabyddir gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn unol ag ymarferion cyfrifo priodol i'r adnoddau hynny a benodir gan ddarpariaethau statudol yn rhai sydd ar gael i'r Cyngor i gwrdd â gwariant cyfalaf a refeniw yn y dyfodol.

2024/25 ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU	Reserfau Defnyddiadwy			
	Balans Cronfa Gyffredinol £'000	Reserf Derbyniadau Cyfalaf £'000	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio £'000	Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio £'000
Addasiadau i Adnoddau Refeniw				
<i>Symiau ble mae'r incwm a gwariant sy'n gynnwysedig yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r refeniw am y flwyddyn sy'n cael ei gyfrifo yn unol â'r gofynion statudol</i>				
Costau pensiwn (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Pensiynau)	3,106	0	0	(3,106)
Offerynnau ariannol (trosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol)	51	0	0	(51)
Tâl gwyliau (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Absenoldebau Cronedig)	(2,571)	0	0	2,571
Gwrthdroi eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf (mae'r eitemau hyn yn cael eu rhoi yn erbyn y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	1,475	0	0	(1,475)
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	2,061	0	0	(2,061)
Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu credydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(138)	(329)	0	467
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	3,456	0	0	(3,456)
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,235	0	0	(2,235)
Gwariant cyfalaf sy'n cael ei ariannu o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	11,480	0	0	(11,480)
Cyfanswm Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	17,033	(329)	0	(16,704)
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnydd o'r Reserf Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	43	0	(43)
Defnydd o'r grantiau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	0	(320)	320
Taliadau arian parod yn ymwneud â derbyniadau cyfalaf gohiriedig	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf	0	43	(320)	277
CYFANSWM ADDASIADAU	19,094	(286)	(320)	(18,488)

NODYN 9 – ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU (parhad)

2023/24 ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU	Reserfau Defnyddiadwy			
	Balans Cronfa Gyffredinol	Reserf Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio	Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio
	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau i Adnoddau Refeniw				
<i>Symiau ble mae'r incwm a gwariant sy'n gynnwysedig yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r refeniw am y flwyddyn sy'n cael ei gyfrifo yn unol â'r gofynion statudol</i>				
Costau pensiwn (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Pensiynau)	1,760	0	0	(1,760)
Offerynnau ariannol (trosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol)	(67)	0	0	67
Tâl gwyliau (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Absenoldebau Cronedig)	(3,515)	0	0	3,515
Gwrthdroi eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf (mae'r eitemau hyn yn cael eu rhoi yn erbyn y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	(7,377)	0	0	7,377
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	(9,199)	0	0	9,199
Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu credydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	45	(318)	0	273
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	2,756	0	0	(2,756)
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,496	0	0	(2,496)
Gwariant cyfalaf sy'n cael ei ariannu o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	11,329	0	0	(11,329)
Cyfanswm Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	16,626	(318)	0	(16,308)
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnydd o'r Reserf Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	250	0	(250)
Defnydd o'r grantiau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	0	302	(302)
Taliadau arian parod yn ymwneud â derbyniadau cyfalaf gohiriedig	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf	0	250	302	(552)
CYFANSWM ADDASIADAU	7,427	(68)	302	(7,661)

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD

Balansau Ysgolion

Cynrychiolai'r swm yma'r elfen o falansau a ryddhawyd o dan ddatganoli cyllideb yn uniongyrchol i'r ysgolion ond sydd heb eu gwario ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, ac sydd yn leihad net o £260k o'i gymharu â'r balans ar 31 Mawrth 2024:

2024/25	Balans	Trosglwyddiadau			Balans
	31 Mawrth	rhwng			31 Mawrth
	2024	cronfeydd	mewn	allan	2025
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balansau Ysgolion	8,542	0	1,219	(1,479)	8,282
Cyfanswm	8,542	0	1,219	(1,479)	8,282

NODYN 10 – TROSLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

Reserfau a Glustnodwyd

Mae'r nodyn isod yn amlygu'r symiau a neilltuwyd o'r Gronfa Gyffredinol mewn reserfau a glustnodwyd er mwyn darparu cyllid ar gyfer cynlluniau gwario'r dyfodol, a'r symiau hynny a drosglwyddwyd nôl o'r reserfau a glustnodwyd i gwrdd â gwariant y Gronfa Gyffredinol yn 2024/25, gyda chynnydd net o £9.0m ers sefyllfa 31 Mawrth 2024.

2024/25		Balans	Trosglwyddiadau			Balans
		31 Mawrth	rhwng cronfeydd	mewn	allan	31 Mawrth
Nodyn		2024				2025
		£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
10.1	Reserfau Adnewyddu	5,675	0	3,574	(5,279)	3,970
10.2	Reserf Adnewyddu Strategaeth Ddigidol Ysgolion	2,000	0	0	0	2,000
10.3	Reserfau Cyfalaf	26,464	(327)	207	461	26,805
10.4	Reserfau Yswiriant	1,426	0	891	(1,018)	1,299
10.5	Cronfa Gwasanaethau	3,718	(473)	507	(1,147)	2,605
10.6	Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant	429	53	0	(6)	476
10.7	Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion	2,101	0	0	(288)	1,813
10.8	Hyfforddiant Canolog	921	1,640	0	(498)	2,063
10.9	Reserfau Gwasanaethau Addysg	4,242	(785)	794	(208)	4,043
10.10	Reserfau Economi a Chymuned	678	0	398	(564)	512
10.11	Reserfau Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC	284	0	4,489	(595)	4,178
10.12	Reserfau Amgylchedd	614	0	1,881	(1,453)	1,042
10.13	Reserfau Tai ac Eiddo	365	0	1,618	(329)	1,654
10.14	Reserfau Gofal	768	0	179	(248)	699
10.15	Cronfa Trawsnewid Busnes	941	(37)	0	(73)	831
10.16	Cronfa Buddsoddi i Arbed - Prosiect Rheoli Carbon	564	0	0	0	564
10.17	Cronfa Trawsffurfio / Cynllun y Cyngor	11,153	2,380	1,595	(3,564)	11,564
10.18	Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu hymrwymo	1,532	110	325	(397)	1,570
10.19	Cronfa Gwasanaethau Dŵr a Charthffosiaeth Tai	27	227	0	(160)	94
10.20	Gwarant Amgylcheddol Tai	480	0	0	0	480
10.21	Reserfau Technoleg Gwybodaeth	921	0	0	0	921
10.22	Cronfa Cefnogi'r Strategaeth Ariannol	15,148	(2,500)	6,276	0	18,924
10.23	Trefniadau Partneriaethu	136	(35)	3	(24)	80
10.24	Cronfa Bwrdd Uchelgais Gogledd Cymru	652	0	350	(24)	978
10.25	Cronfa Premiwm Treth Cyngor	17,201	0	6,000	(5,784)	17,417
10.26	Cronfa Strategaeth Ddigidol	786	0	0	(116)	670
10.27	Cronfa Cynllun Ffyniant Gyffredin	1,722	0	2,244	(1,175)	2,791
10.28	Amrywiol Reserfau Eraill	895	(253)	180	(64)	758
Cyfanswm		101,843	0	31,511	(22,553)	110,801

Nid yw sefyllfa balans terfynol reserfau a glustnodwyd ar 31 Mawrth 2025 yn adlewyrchu'r lefel o ymrwymadau a wnaethpwyd yn eu herbyn. Nodir isod fanylion o brif reserfau penodol y Cyngor.

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

- 10.1 Mae'r Reserfau Adnewyddu yn cael eu defnyddio gan adrannau amrywiol o'r Cyngor i adnewyddu cerbydau ac offer.
- 10.2 Reserf Adnewyddu Strategaeth Ddigidol Ysgolion ar gyfer ariannu adnewyddu offer TG ysgolion.
- 10.3 Mae'r Reserfau Cyfalaf yn cynrychioli adnoddau a ymrwymwyd eisoes i gynorthwyo ariannu Rhaglen Gyfalaf y Cyngor a gofynion eraill.
- 10.4 Nid yw Cyngor Gwynedd yn yswirio pob risg gydag yswirwyr allanol ond yn hytrach fe sefydlwyd cronfa er mwyn cwrdd â'r gofynion yma'n fewnol. Mae'r balans ar y Reserfau Yswiriant hefyd yn cynnwys elfen ar gyfer gofynion yswiriant sy'n berthnasol i'r cyn Gyngor Sir Gwynedd (hyd at 1996) ac a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.
- 10.5 Mae'r Gronfa Gwasanaethau yn gronfa sy'n dal llithriadau a thanwariant y mae hawl i adrannau ei gario drosodd o flwyddyn i flwyddyn, cyllidebau penodol a pherthnasol eraill a chyllidebau unwaith ac am byth sy'n ymestyn dros fwy nag un flwyddyn.
- 10.6 Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant – symiau a neilltuwyd ar gyfer cyfraniad cyfatebol gan y Cyngor mewn perthynas â chynlluniau refeniw a chyfalaf o dan y Rhaglen Cydgyfeiriant.
- 10.7 Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion – darpariaeth ar gyfer ariannu costau diswyddo i wireddu arbedion cyllidol.
- 10.8 Hyfforddiant Canolog – perthnasol i ofynion cynlluniau rhaglen hyfforddi gweithwyr y Cyngor gan gynnwys cyfraniad tuag at gyllido cynllun Prentisiaethau a Chynllun Rheolwyr ac Arbenigwyr Yfory.
- 10.9 Reserfau Gwasanaethau Addysg – yn cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i allu ymateb yn bennaf i'r problemau ariannol cysylltiedig â gofynion 'Integreiddio', gofynion newidiol 'Anghenion Addysg Arbennig All Sirol', 'Cefnogi Ysgolion' a'r 'Cynllun Benthyciadau i Ysgolion'.
- 10.10 Mae Reserfau Economi a Chymuned yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i gynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth yn bennaf, ble mae'n rhaid cyfrifo balansau'r cynlluniau ar wahân.
- 10.11 Mae Reserfau Prifffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd yn cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod sefyllfaoedd gwariant ac incwm anwastad rhai meysydd gwaith.
- 10.12 Reserfau Amgylchedd - yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i Drafnidiaeth, cynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth, ble mae'n rhaid cyfrifo balansau cynlluniau ar wahân, ynghyd â gofynion yn ymwneud â'r Cynllun Datblygu Unedol, a symiau ar gyfer sefyllfaoedd gwariant anwastad.
- 10.13 Reserfau Tai ac Eiddo – cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod rhag sefyllfaoedd gwariant anwastad posib ynghyd â chronfeydd amrywiol ar gyfer anghenion tai ac eiddo'r Cyngor.
- 10.14 Reserfau Gofal – cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod rhag sefyllfaoedd gwariant anwastad posib o ganlyniad i ofynion contractau.
- 10.15 Cronfa Trawsnewid Busnes – i gynorthwyo'r broses trawsnewid busnes, gwireddu arbedion a chynorthwyo cyflawni nod ac amcanion "Ffordd Gwynedd".
- 10.16 Cronfa Buddsoddi i Arbed – Prosiect Rheoli Carbon – yn ariannu rhaglen waith y Prosiect Rheoli Carbon yn rhannol i gyflawni gostyngiad mewn allyriadau carbon ynghyd â chynhyrchu arbedion refeniw ariannol i'r Cyngor.

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

- 10.17 Cronfa Trawsffurfio / Cynllun y Cyngor – ar gyfer blaenoriaethau'r Cyngor ac ar gyfer newid trefniadau mewnol i fod yn fwy effeithiol ac effeithlon ac ar gyfer buddsoddi mewn gwahanol gynlluniau i wireddu arbedion cyllidol parhaol.
- 10.18 Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu hymrwymo – cynnwys grantiau refeniw a dderbyniwyd ac a ymrwymwyd ar gyfer defnydd yn y dyfodol.
- 10.19 Cronfa Gwasanaethau Dŵr a Charthffosiaeth Tai – swm a neilltuwyd ar gyfer rhai gofynion yn ymwneud a threfniadau carthffosiaeth, pibellau dŵr a gweithfeydd trin carthion ar stadau cyn tai cyngor, na fabwysiadwyd gan Dŵr Cymru.
- 10.20 Gwarant Amgylcheddol Tai – neilltuwyd ar gyfer ymhlygiadau posib o ganlyniad i roddi gwarant amgylcheddol i Adra (Tai) Cyfyngedig, mewn perthynas ag amgylchiadau arbennig a phenodol yn ymwneud â chynlluniau amgylcheddol ar dir stadau cyn tai cyngor.
- 10.21 Reserfau Technoleg Gwybodaeth – ar gyfer ymateb i ofynion yn y maes technoleg gwybodaeth gan gynnwys cronfa adnewyddu berthnasol ac i allu ymateb i batrymau gwariant anwastad.
- 10.22 Cronfa Cefnogi'r Strategaeth Ariannol – cronfa a sefydlwyd i gynorthwyo a chefnogi strategaeth ariannol y Cyngor.
- 10.23 Trefniadau Partneriaethu – yn cynnwys symiau a neilltuwyd mewn perthynas â gofynion gwahanol drefniadau partneriaethu a chydweithio.
- 10.24 Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru – ar gyfer gofynion ac ymrwymadau'r cynllun hybu economaidd perthnasol i Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (elfen Cyngor Gwynedd yn unig).
- 10.25 Cronfa Premiwm Treth Cyngor – darpariaeth yn deillio o Breimiwm Treth Cyngor ar gyfer cyflawni blaenoriaethau'r Cyngor, gan gynnwys y Strategaeth Dai.
- 10.26 Cronfa Strategaeth Ddigidol – Darpariaeth ar gyfer sicrhau fod anghenion digidol y Cyngor yn galluogi adrannau i ddarparu gwasanaeth effeithiol ac effeithlon i drigolion Gwynedd.
- 10.27 Cronfa ar gyfer llog a dderbyniwyd ar arian Cynllun Ffyniant Gyffredin y Deyrnas Unedig a ddelir yng nghyfrif banc Cyngor Gwynedd ar ran rhanbarth y Gogledd.
- 10.28 Amrywiol Reserfau Eraill – yn cynnwys symiau a neilltuwyd ar gyfer amrywiol ymrwymadau eraill.

NODYN 11 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

2023/24		2024/25
£'000		£'000
	Praeseptau	
18,714	Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	19,619
2,895	Cynghorau Cymuned	3,116
21,609		22,735
	Lefiau	
7,914	Awdurdod Tân Gogledd Cymru	8,295
1,059	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri	1,059
122	Byrddau Draenio Lleol	125
126	Cyd-Bwyllgor Corfforedig y Gogledd	121
9,221		9,600
4	(Enillion)/colledion ar waredu a dad-gydnabod asedau anghyfredol	(173)
30,834	Cyfanswm	32,162

NODYN 12 – GWARIANT AC INCWM ARIANNU A BUDDSODDI

2023/24		2024/25
£'000		£'000
5,528	Llog taladwy a thaliadau tebyg	5,554
(231)	Llog net ar yr ymrwymadau (asedau) buddion pensiwn diffiniedig net	754
(3,831)	Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(2,872)
246	Addasiadau i ddarpariaethau	(58)
(12)	Addasiadau i werth teg offerynnau ariannol	(1)
1,700	Cyfanswm	3,377

* Mae ffigyrau 2023/24 wedi eu hail-gategoreiddio i alluogi cymhariaeth gyda 2024/25.

NODYN 13 – TRETH AC INCWM GRANT AMHENODOL

2023/24		Nodyn	2024/25
£'000			£'000
(112,148)	Incwm Y Dreth Cyngor	13a	(127,339)
(39,172)	Trethi Annomestig	13b	(43,364)
(188,864)	Grantiau'r Llywodraeth heb eu clustnodi	32	(189,952)
(20,629)	Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	32	(29,178)
(360,813)	Cyfanswm		(389,833)

NODYN 13a - TRETH CYNGOR

Mae'r Cyngor yn penderfynu ar ei anghenion gwariant am y flwyddyn ac yn ei drosi i Dreth Cyngor Band D drwy ei rannu gyda chyfrifiad o'r nifer eiddo sydd ym mhob band Treth Cyngor a'u datgan yn nhermau nifer cyfatebol ym Mand D (Sylfaen y Dreth Cyngor). Yna, ychwanegir gofynion Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru at y swm yma i sefydlu'r Dreth Cyngor ar gyfer y Sir.

Cyfrifwyd Sylfaen y Dreth Cyngor ar gyfer 2024/25 fel a ganlyn:

CYFRIFIAD SYLFAEN Y DRETH CYNGOR AR GYFER 2024/25			
Band Prisio	Nifer Eiddo Cyfatebol yn dilyn gostyngiadau a phremiymau	Lluosogydd Statudol	Nifer cyfatebol Eiddo Band D
A*	7	5/9	4.03
A	8,105	6/9	5,403.46
B	14,193	7/9	11,039.04
C	11,806	8/9	10,494.32
D	10,534	1	10,534.15
E	8,244	11/9	10,076.12
F	4,227	13/9	6,105.67
G	1,394	15/9	2,323.34
H	255	18/9	509.50
I	80	21/9	185.50
Cyfanswm			56,675.13
Sylfaen y Dreth Gyngor ar ôl lwfans colledion casglu			56,109.27

Rhoddir dadansoddiad o'r incwm net, sy'n deillio i'r Cyngor, isod:

2023/24	2024/25
£'000	£'000
(112,870) Treth Cyngor a godwyd	(128,161)
722 Llai Cynnydd yn y lwfans amhariad ar gyfer diffyg casgliad	822
(112,148)	(127,339)

NODYN 13b - TRETHI ANNOMESTIG CENEDLAETHOL

Fe reolir Trethi Annomestig Cenedlaethol ("Treth Busnes") gan y Llywodraeth ond awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am ei gasglu a'i dalu i gronfa ganolog a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Maent hwythau wedyn yn dosrannu symiau o'r gronfa yma i awdurdodau lleol ar sail poblogaeth.

Mae'r Llywodraeth yn pennu swm y Dreth Annomestig Genedlaethol am y flwyddyn (56.2c yn 2024/25) a luosir gyda gwerth trethiannol yr eiddo. Yn amodol ar effaith trefniadau dros dro a rhai gostyngiadau eraill, dyma fydd y swm a delir gan y trethdalwr.

Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2024/25 roedd yna 9,020 eiddo ar y rhestr brisio leol yng Ngwynedd, yn cynrychioli gwerth trethiannol o £115,003,696.

Rhoddir isod ddadansoddiad o'r incwm net cronedig i'r Cyngor o'r Trethi Annomestig:

2023/24 £'000		2024/25 £'000
(38,662)	Trethi Annomestig a godwyd	(45,165)
482	Lwfans Costau Casglu	480
441	Darpariaeth Dyledion Drwg	472
28	Llog	87
37,711	Swm a dalwyd i'r Gronfa Genedlaethol	44,126
0		0
(39,172)	Derbyniadau o'r Gronfa Genedlaethol	(43,364)
(39,172)	Incwm net o'r Trethi Annomestig	(43,364)

NODYN 14 – CYFRIF INCWM A GWARIANT RHEOLAETH ADEILADAU

Mae'r gwariant ac incwm ar y cyfrif yma yn perthyn i'r gwaith rheoliadau adeiladau ar wirio a goruchwyllo, ac yn cynnwys ystyried unrhyw achos gorfodaeth ond nid y gwaith o roi rhybuddion statudol o dan y Ddeddf Adeiladu 1984.

Disgwylir i'r cyfrif adennill y costau dros raglen dreigl tair blynedd, ac mae'r gofynion yn cael eu hadolygu yn flynyddol. Bu colled yn 2024/25, felly adroddir ar golled cronedig dros gyfnod o dair blynedd.

2024/25	£'000
Cyfanswm incwm ffioedd a dderbyniwyd (ag eithrio TAW)	(383)
Cyfanswm gwariant	431
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2024/25	48
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2023/24	36
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2022/23	135
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer y tair mlynedd diwethaf	219

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

Symudiadau ar Falansau Eiddo, Offer a Chyfarpar

Symudiadau yn 2024/25:

	Tir ac Adeiladau £'000	Cerbydau, Offer a Chyfarpar £'000	Asedau Cymunedol £'000	Asedau Gweddilliol £'000	Asedau heb eu Cwblhau £'000	Asedau Hawl Defnyddio £'000	Cyfanswm Eiddo, Offer a Chyfarpar £'000
Gwerth							
Balans ar 1.04.24	402,362	47,908	384	2,132	4,873	4,482	462,141
Ychwanegiadau	21,160	10,846	0	119	1,098	824	34,047
Gwerthiannau	(1,041)	(6,062)	0	0	0	0	(7,103)
Trosglwyddiadau	4,809	0	0	(153)	(4,873)	0	(217)
Ailbriso - i'r Reserf Ailbriso	28,472	0	0	26	0	0	28,498
Ailbriso - i'r Gwasanaethau	(1,506)	0	0	(39)	0	0	(1,545)
Balans ar 31.03.25	454,256	52,692	384	2,085	1,098	5,306	515,821
Dibrisiant							
Balans ar 1.04.24	1,856	24,752	(1)	(1)	0	0	26,606
Dibrisiant yn y flwyddyn	7,882	5,566	7	13	0	640	14,108
Gwerthiannau	0	(5,977)	0	0	0	0	(5,977)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	0	0	0
Ailbriso	(7,749)	0	0	(13)	0	0	(7,762)
Balans ar 31.03.25	1,989	24,341	6	(1)	0	640	26,975
Amhariad							
Balans ar 1.04.24	13,003	20	1	0	98	0	13,122
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Reserf Ailbriso	282	0	0	2	0	0	284
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Gwasanaethau	2,733	0	0	1	0	0	2,734
Gwerthiannau	(832)	0	0	0	0	0	(832)
Trosglwyddiadau	98	0	0	0	(98)	0	0
Ailbriso	(4,329)	0	0	(3)	0	0	(4,332)
Balans ar 31.03.25	10,955	20	1	0	0	0	10,976
Gwerth Net 31 Mawrth 2025	441,312	28,331	377	2,086	1,098	4,666	477,870
Gwerth Net 1 Ebrill 2024	387,503	23,136	384	2,133	4,775	4,482	422,413

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Symudiadau Cymharol yn 2023/24:

	Tir ac Adeiladau	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Asedau Gweddilliol	Asedau heb eu Cwblhau	Cyfanswm Eiddo, Offer a Chyfarpar
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth						
Balans ar 1.04.23	384,250	44,976	687	2,197	19	432,129
Ychwanegiadau	16,675	5,052	0	2	4,756	26,485
Gwerthiannau	0	(2,120)	(253)	(28)	0	(2,401)
Trosglwyddiadau	(98)	0	0	0	98	0
Ailbriso - i'r Reserf Ailbriso	4,194	0	173	(9)	0	4,358
Ailbriso - i'r Gwasanaethau	(2,659)	0	(223)	(30)	0	(2,912)
Balans ar 31.03.24	402,362	47,908	384	2,132	4,873	457,659
Dibrisiant						
Balans ar 1.04.23	1,588	21,418	10	(1)	0	23,015
Dibrisiant yn y flwyddyn	7,508	5,412	2	13	0	12,935
Gwerthiannau	0	(2,078)	0	0	0	(2,078)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	0	0
Ailbriso	(7,240)	0	(13)	(13)	0	(7,266)
Balans ar 31.03.24	1,856	24,752	(1)	(1)	0	26,606
Amhariad						
Balans ar 1.04.23	12,726	20	97	5	0	12,848
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Reserf Ailbriso	527	0	0	0	0	527
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Gwasanaethau	2,396	0	0	0	0	2,396
Gwerthiannau	0	0	(94)	0	0	(94)
Trosglwyddiadau	(98)	0	0	0	98	0
Ailbriso	(2,548)	0	(2)	(5)	0	(2,555)
Balans ar 31.03.24	13,003	20	1	0	98	13,122
Gwerth Net	387,503	23,136	384	2,133	4,775	417,931
31 Mawrth 2024						
Gwerth Net	369,936	23,538	580	2,193	19	396,266
31 Mawrth 2023						

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Prisiwyd eiddo gweithredol y Cyngor gan Reolwr Stadau (M.R.I.C.S) y Cyngor yn unol â'r polisiau a nodwyd yn rhan 1.17 o Nodyn 1 o'r Polisiau Cyfrifo ac eiddo an-weithredol (gweddilliol) yn unol â 1.15. Noder fod y Cyngor wedi sefydlu rhaglen dreigl ar gyfer ailbrisio gwahanol categorïau o'r asedau yma yn flynyddol.

Gweler nodyn 1.17 hefyd ar gyfer sail dibrisio'r gwahanol categorïau o asedau.

Yn dilyn mabwysiadu SAARh16, mae prydlesau wedi'u hailddosbarthu fel Asedau Hawl Defnyddio oni bai eu bod wedi'u heithrio ac maent wedi'u cynnwys fel rhan o gyfanswm yr Eiddo, Offer a Chyfarpar. Caiff yr ased ei ddibrisio ar sail llinell syth dros y cyfnod byrrach o weddill tymor y les a bywyd defnyddiol yr ased sylfaenol ar ddyddiad y mabwysiadu (gweler Nodyn 1.14).

Defnyddir 11 ysgol sydd o dan lywodraethiant eglwysig gan yr Adran Addysg, gyda 9 o'r adeiladau heb eu cynnwys yn y tabl uchod oherwydd nad ydynt yn eiddo i'r Cyngor. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gynnal a chadw'r adeiladau yma ond nid yw'r symiau yn sylweddol. Mae Ysgolion Cae Top, Bangor a Phont y Gof, Botwnnog yn cael eu hystyried ar hyn o bryd fel asedau'r Cyngor yn y cyfrifon oherwydd nid yw teitlau'r eiddo (gweithredoedd) wedi eu trosglwyddo yn ffurfiol i'r Eglwys. Mae'n fwriad cynnal trafodaethau efo'r Eglwys yng Nghymru er mwyn gwireddu hynny ac o ganlyniad gall triniaeth yr asedion yn y cyfrifon newid yn y dyfodol.

Dangosir y ffyrdd o gyllido'r asedau a brynwyd yn ystod y flwyddyn gyda'r wybodaeth ar wariant cyfalaf yn yr adroddiad naratif.

Isadeiladwaith

Yn unol â'r Rhyddhad Dros Dro a roddwyd yn y Cod ar asedau isadeiladwaith nid yw'r nodyn hwn yn cynnwys datgeliad o gost gros a dibrisiad cronedig i asedau isadeiladwaith oherwydd golyga ymarferion adrodd hanesyddol a'r diffygion yn y wybodaeth o ganlyniad na fyddai hynny'n cynrychioli'n ffyddlon sefyllfa'r ased i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol.

Dewisodd y Cyngor i beidio datgelu'r wybodaeth oherwydd bod ymarferion adrodd blaenorol a'r diffygion yn y wybodaeth o ganlyniad yn golygu nad yw'r gost gros a'r dibrisiad cronedig wedi ei fesur yn fanwl gywir ac ni fyddai'n darparu sail i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol gymryd penderfyniadau economeg ac eraill yn ymwneud ag asedau isadeiladwaith.

Mae asedau isadeiladwaith yn cael eu dangos ar y Fantolen ar gost hanesyddol a ddibrisiwyd. Gwnaethpwyd ychwanegiadau yn y flwyddyn ac yn unol â Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifyddu)(Cymru)(Diwygio) 2022 mae gwerth unrhyw gydran o'r asedau Isadeiladwaith a ddisodlwyd wedi ei drin fel dim ac felly mae'r gwerth dadgydnabod yn ddim.

	2023/24	2024/25
	£'000	£'000
Gwerth Net ar 1af Ebrill	176,746	180,963
Ychwanegiadau	10,852	11,380
Dadgydnabod	0	0
Dibrisiant	(6,635)	(6,907)
Gwerth Net ar 31 Mawrth	180,963	185,436

Gwerth Net Asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar

	2023/24	2024/25
Asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar	£'000	£'000
Isadeiladwaith	180,963	185,436
Asedau EOCh Eraill	417,931	477,870
Cyfanswm Net ar 31 Mawrth	598,894	663,306

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Ymrwymïadau Cyfalaf

Roedd yr ymrwymïadau o sylwedd (dros £200k) ar gytundebau cyfalaf ar 31 Mawrth 2025 fel a ganlyn:

	Swm £'000	Taliadau hyd yma £'000	Balans £'000
Gerddi Traphont Abermaw	3,222	515	2,707
Ysgol Ein Harglwyddes, Bangor	7,248	1,248	6,000
Ysgol Bontnewydd	601	220	381
Safle Hen Lyfrgell Llanberis, Ffordd Capel Coch	884	175	709
Amlosgfa Bangor	1,198	228	970
Datblygiad Coed Mawr Bangor	2,819	50	2,769
Safle Banc NatWest, Caernarfon	331	110	221
Atal Llifogydd, Afon Cadnant	491	203	288
Adeilad Mona, Caernarfon	258	36	222
Ysgol Hiracl	484	86	398
Ysgol Uwchradd Tywyn	853	23	830

NODYN 16 – EIDDO BUDDSODDI

Mae'r eitemau canlynol o incwm a chostau wedi eu cymryd i ystyriaeth yn y llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	2023/24 £'000	2024/25 £'000
Incwm rhent o eiddo buddsoddi	7	7
Enillion/(colledion) net	7	7

Nid oes cyfyngiadau ar allu'r Cyngor i adnabod gwerth ei eiddo buddsoddi, nac ychwaith ar hawl y Cyngor i'r incwm a'r elw sy'n deillio o'r gwerthiant. Nid oes gan y Cyngor unrhyw ymrwymiad cytundebol i brynu, adeiladu na datblygu eiddo buddsoddi na'i atgyweirio, cynnal na'i wella.

Mae'r tabl isod yn crynhoi'r symudiad yng ngwerth teg yr eiddo buddsoddi yn ystod y flwyddyn:

	2023/24 £'000	2024/25 £'000
Balans 1 Ebrill	165	165
Gwarediadau	0	0
Elw/(colled) net o addasiadau gwerth teg	0	0
<u>Trosglwyddiadau:</u>		
(i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	0	0
Balans 31 Mawrth	165	165

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL

(i) Offerynnau Ariannol - Dosbarthiadau

Diffinnir offeryn ariannol fel unrhyw gytundeb sydd yn creu ased ariannol mewn un endid ac ymrwymiad ariannol neu offeryn ecwiti mewn endid arall. Nid yw trafodion nad ydynt yn cael eu cyfnewid, megis rhai sy'n ymwneud â threthi a grantiau'r llywodraeth, yn gyfystyr ag offerynnau ariannol.

Ymrwymïadau Ariannol

Mae ymrwymiad ariannol yn ddyletswydd i drosglwyddo buddion economaidd a reolir gan y Cyngor, a all gynrychioli dyletswydd gytundebol i gyflwyno arian parod neu asedau ariannol, neu ddyletswydd i gyfnewid ymrwymïadau ac asedau ariannol gydag endid arall sydd o bosib yn anffafriol i'r Cyngor.

Mae ymrwymïadau ariannol y Cyngor nad ydynt yn ddeiliadol yn ystod y flwyddyn yn cael eu mesur ar gost wedi'i amorteiddio, ac yn cynnwys:

- benthyciadau tymor hir gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB) a benthycwyr masnachol
- Trefniant Consesiwn Gwasanaeth (cytundebau Menter Cyllid Preifat (MPC)) a fanylir yn Nodyn 41
- gorddrafft gyda Banc Barclays ccc
- prydlesau a fanylir yn Nodyn 35
- taliadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd

Asedau Ariannol

Mae ased ariannol yn golygu hawl i fuddion economaidd yn y dyfodol a reolir gan y Cyngor. Fe'i cynrychiolir gan arian parod, offerynnau ecwiti neu hawl cytundebol i dderbyn arian parod neu ased ariannol arall, neu hawl i gyfnewid asedau ac ymrwymïadau ariannol gyda endid arall sydd yn ffafriol i'r Cyngor. Mae'r asedau ariannol a ddaliwyd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn cael eu cyfrifo o fewn y tri dosbarth a ganlyn:

Cost wedi'i amorteiddio (ble mae'r llif arian yn daliadau prifswm a llog yn unig, ac mai cynllun busnes y Cyngor yw i gasglu'r llif arian hynny) yn cynnwys:

- arian parod
- cyfrifon banc a chyfrifon adnau
- adneuon cyfnod penodol gyda Llywodraeth y DU, banciau a chymdeithasau adeiladu
- benthyciadau i awdurdodau lleol eraill
- benthyciadau i gwmnïoedd bach
- derbyniadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a gyflenwyd

Gwerth teg trwy incwm cynhwysfawr arall (ble mae'r llif arian yn daliadau prifswm a llog yn unig, ac mai cynllun busnes y Cyngor yw i gasglu'r llif arian hynny yn ogystal â gwerthu'r offeryn; a buddsoddiadau ecwiti mae'r Cyngor wedi eu rhoi'n y categori hwn) yn cynnwys:

- cronfeydd bond, ecwiti ac eiddo cyfun a ddelir fel buddsoddiadau strategol

Gwerth teg trwy elw a cholled (asedau ariannol eraill) yn cynnwys:

- cronfeydd marchnadoedd arian

Dangosir asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio yn net o lwfans colled sydd yn adlewyrchu'r tebygolrwydd ystadegol na fydd y benthyciwr neu'r dyledwr yn gallu cyflawni ei ymrwymïadau cytundebol i'r Cyngor.

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

(ii) Offerynnau Ariannol – Balansau

Mae'r ymrwymadau ariannol a ddatgelir yn y Fantolen yn cael eu dadansoddi yn unol â'r categorïau a ganlyn:

Ymrwymadau Ariannol	Tymor Hir		Tymor Byr	
	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2025	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2025
	£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Benthyciadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prifswm a fenthycwyd	94,006	90,138	5,589	4,018
Llog cronedig	0	0	444	423
Cyfanswm Benthyciadau	94,006	90,138	6,033	4,441
<i>Benthyciadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Gorddrafft banc	0	0	8,591	4,873
Cyfanswm Arian a Ordynnwyd	0	0	8,591	4,873
<i>Ymrwymadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prydlesau	793	4,655	0	0
Cyfanswm Ymrwymadau Tymor Hir	793	4,655	0	0
<i>Ymrwymadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Dyledion masnachol	0	0	48,524	62,059
Prydlesau	0	0	204	837
Cynhwyswyd o fewn Credydwyd *	0	0	48,728	62,896
Cyfanswm yr Ymrwymadau Ariannol	94,799	94,793	63,352	72,210

* Mae llinell credydwyd tymor byr ar y Fantolen yn cynnwys £143,779,000 (2023/24: £129,344,000) o gredydwyd (Nodyn 21) nad ydynt yn cyfateb i'r diffiniad o ymrwymiad ariannol.

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Mae'r asedau ariannol a ddatgelir yn y Fantolen yn cael eu dadansoddi yn unol â'r categorïau a ganlyn:

Asedau Ariannol	Tymor Hir		Tymor Byr	
	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	2024	2025	2024	2025
	£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prifswm	17	17	85,000	74,955
Llog cronedig	0	0	984	57
Lwfans colled	0	0	(2)	(1)
<i>Ar werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall:</i>				
Offerynnau ecwiti wedi dewis i gyfrifo drwy werth teg drwy ICA	0	0	11,586	11,862
Cyfanswm Buddsoddiadau	17	17	97,568	86,873
<i>Ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prifswm	0	0	921	1,007
Llog cronedig	0	0	18	15
Lwfans colled	0	0	0	0
<i>Ar werth teg drwy elw a cholled:</i>				
Gwerth teg	0	0	43,000	65,000
Cyfanswm Arian a Chywerthoedd Arian	0	0	43,939	66,022
<i>Ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Derbyniadau Masnachol	5,930	6,861	21,531	28,527
Cynhwyswyd o fewn Dyledwyr *	5,930	6,861	21,531	28,527
Cyfanswm Asedau Ariannol	5,947	6,878	163,038	181,422

* Mae llinell tymor byr dyledwyr ar y Fantolen yn cynnwys £85,812,000 (2023/24: £99,670,000) o ddyledwyr (Nodyn 18) nad ydynt yn cwrdd â'r diffiniad o ased ariannol.

Benthyciadau Meddal Materol

Mae gan Awdurdodau Lleol yr hawl i roi benthyciadau am resymau polisi yn hytrach na fel offerynnau ariannol, ac fe all y benthyciadau yma fod yn ddi-log neu ar gyfraddau is na chyfraddau cyffredinol y farchnad. Pan mae benthyciadau yn cael eu dyroddi ar gyfradd is na chyfradd y farchnad maent yn cael eu hadnabod fel "Benthyciadau Meddal".

Mae gwerth teg y benthyciadau meddal yma yn llai na chyfanswm yr arian a fenthycwyd. Mae gwerth teg benthyciad, sy'n cael ei roi yn ddi-log neu ar gyfradd is na chyfradd gyffredinol y farchnad, yn cael ei amcangyfrif fel gwerth presennol holl dderbyniadau arian y dyfodol wedi ei ddisgowntio yn defnyddio cyfradd llog y farchnad gyffredinol ar gyfer offeryn cyffelyb. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm a fenthycir a gwerth teg y benthyciad yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant. Mae Cod Ymarfer 2024/25 yn gosod gofynion cyfrifeg a datgeliad penodol ar gyfer benthyciadau meddal. Yn ystod 2024/25 fe adnabu Cyngor Gwynedd y "benthyciadau meddal" canlynol:

- Taliadau Gohiriedig am daliadau sy'n ddyledus gan bobl mewn gofal (cyfanswm yn ddyledus ar 31.03.25 £3,387,152, 31.03.24 £3,134,453)
- Benthyciadau Ceir a Beiciau i weithwyr (cyfanswm yn ddyledus ar 31.03.25 £1,369,926, 31.03.24 £992,361)

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Offerynnau ecwiti wedi dewis i gyfrifo drwy werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall

Mae'r Cyngor wedi dewis i gyfrifo am y buddsoddiadau canlynol mewn offerynnau ecwiti ar sail gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall oherwydd eu bod yn fuddsoddiad strategol tymor hir gyda'r newidiadau yn eu gwerth teg ddim yn cael ei gynnwys fel rhan o berfformiad ariannol blynyddol y Cyngor.

	Gwerth Teg		Difidendau	
	31 Mawrth	31 Mawrth		
	2024	2025	2023/24	2024/25
	£'000	£'000	£'000	£'000
CCLA LAMIT Property Fund	4,157	4,237	215	215
Ninety One Diversified Income Fund	1,114	1,111	52	56
Schroder Income Maximiser Fund	3,144	3,360	195	233
Aegon Diversified Monthly Income Fund	1,161	1,152	78	64
Payden Absolute Return Bond Fund	2,010	2,002	68	121
CYFANSWM	11,586	11,862	608	689

Gwrthbwyso Asedau ac Ymrwymadau Ariannol

Mae asedau ac ymrwymadau ariannol yn cael eu gosod yn erbyn ei gilydd ble mae gan y Cyngor hawl gorfodol cyfreithiol i wrthbwyso ac yn bwriadu setlo ar sail net, neu i wireddu'r asedau a setlo'r ymrwymadau yn gydamserol. Mae'r tabl isod yn dangos yr offerynnau hynny sydd wedi cael eu gosod yn erbyn ei gilydd ar Y Fantolen. Nid oedd gan y Cyngor unrhyw asedau nac ymrwymadau ariannol eraill oedd yn destun i drefniant gorfodol neu drefniant tebyg.

	31 Mawrth 2024			31 Mawrth 2025		
	Asedau gros (ymrwym iadau)	(Ymrwymadau) asedau wedi eu gwrthbwyso	Sefyllfa net Y Fantolen	Asedau gros (ymrwymia dau)	(Ymrwymadau) asedau wedi eu gwrthbwyso	Sefyllfa net Y Fantolen
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfrifon banc mewn credyd	55,542	(55,542)	0	36,469	(36,469)	0
Cyfanswm Asedau Ariannol	55,542	(55,542)	0	36,469	(36,469)	0
Gorddrafft banc	(64,133)	55,542	(8,591)	(41,342)	36,469	(4,873)
Cyfanswm Ymrwymadau Ariannol	(64,133)	55,542	(8,591)	(41,342)	36,469	(4,873)

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

(iii) Offerynnau Ariannol – Enillion a Cholledion

Mae'r enillion a cholledion a nodir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mewn perthynas â'r offerynnau ariannol yn cynnwys yr eitemau a ganlyn:

	Ymrwymadau Ariannol		Asedau Ariannol		2024/25 Cyfanswm £'000	2023/24 Cyfanswm £'000
	Cost wedi'i Amorteiddio	Cost wedi'i Amorteiddio	Wedi ethol Gwerth Teg drwy ICA	Gwerth Teg drwy Elw a Cholled		
	£'000	£'000	£'000	£'000		
Costau llog	5,554	0	0	0	5,554	5,528
Llog taladwy a ffioedd tebyg	5,554	0	0	0	5,554	5,528
Incwm llog	0	(1,543)	0	0	(1,543)	(2,210)
Incwm difidendau	0	0	(689)	(640)	(1,329)	(1,621)
Incwm y llog a'r buddsoddiad	0	(1,543)	(689)	(640)	(2,872)	(3,831)
Lwfans colled	0	(59)	0	0	(59)	234
Addasiadau i ddarpariaethau a gwerth teg offerynnau ariannol	0	(59)	0	0	(59)	234
Effaith net ar (Gwarged)/ Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	5,554	(1,602)	(689)	(640)	2,623	1,931
Enillion wrth ailbriso	0	0	(296)	0	(296)	(105)
Colledion wrth ailbriso	0	0	20	0	20	174
Effaith ar incwm cynhwysfawr arall	0	0	(276)	0	(276)	69
(Enillion)/colledion net y flwyddyn	5,554	(1,602)	(965)	(640)	2,347	2,000

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

(iv) Offerynnau Ariannol – Gwerthoedd Teg

Gwerth teg offeryn ariannol yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn wrth werthu ased, neu'r pris a fyddai'n cael ei dalu wrth drosglwyddo ymrwymiad, i gyfranogwr arall yn y farchnad mewn trafodyn hyd braich. Pan fydd ymrwymiadau'n cael eu dal fel ased gan barti arall, fel benthycar cyngor, amcangyfrifir y gwerth teg o safbwynt y deilydd.

Mae offerynnau ariannol, ar wahân i'r rhai gyda chost wedi ei amorteiddio, wedi eu cynnwys yn y Fantolen ar sail gwerth teg. Ar gyfer y mwyafrif o asedion, yn cynnwys cronfeydd cyfun a chyfranddaliadau mewn cronfeydd marchnadoedd arian, mae'r gwerth teg yn deillio o bris y farchnad.

Mae offerynnau ariannol gyda chost wedi ei amorteiddio wedi eu cynnwys yn y Fantolen ar sail cost wedi'i amorteiddio. Amcangyfrifir eu gwerth teg trwy gyfrifo'r gwerth net presennol o'r llifau arian cytundebol sy'n weddill ar 31 Mawrth 2025, gan ddefnyddio'r rhagdybiaethau canlynol:

- Mae benthyciadau'r Cyngor wedi eu prisio trwy ddisgowntio'r llifau arian cytundebol dros fywyd yr offeryn ar gyfradd y farchnad sydd yn addas i fenthyciadau awdurdodau lleol.
- Mae gwerth teg benthyciadau a buddsoddiadau tymor hir eraill wedi eu disgowntio ar gyfraddau'r farchnad ar gyfer offerynnau cyffelyb sydd â chyfnod ad-dalu cyffelyb yn weddill ar 31 Mawrth.
- Mae gwerth teg gwarantau ariannol wedi eu amcanu yn seiliedig ar y tebygolrwydd y caiff y gwarantau eu galw a'r taliadau tebygol.
- Ni chydabyddir ad-daliadau cynnar nac amhariadau ar gyfer offerynnau ariannol.
- Rhagdybir bod gwerth teg offerynnau tymor byr, gan gynnwys dyledion a derbyniadau masnachol, yn cyfateb yn agos i'r swm cario, o ystyried y sefyllfa llog isel sydd ohoni.

Dengys y gwerthoedd teg yn y tabl isod, wedi eu rhannu yn unol â'u lefel yn yr hierarchaeth gwerth teg:

- Lefel 1 – gwerth teg sydd yn deillio o brisiau a ddyfynnwyd mewn marchnadoedd gweithredol am asedau neu ymrwymiadau yr un fath, e.e. prisiau bondiau
- Lefel 2 – gwerth teg sydd wedi ei gyfrifo yn seiliedig ar fewnbynnau yn hytrach na prisiau a ddyfynnwyd ar gyfer yr ased neu ymrwymiad, e.e. cyfraddau llog neu gynnyrch am offerynnau tebyg
- Lefel 3 – gwerth teg sydd wedi'i bennu trwy ddefnyddio mewnbynnau na ellir eu harsylwi, e.e. data nad yw'n y farchnad fel rhagolwg llif arian neu amcan teilyngdod credyd

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

	Lefel	Mantolen	Gwerth Teg	Mantolen	Gwerth Teg
	Gwerth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	Teg	2024	2024	2025	2025
		£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Ymrwymadau Ariannol ar gost wedi'i amorteiddio</i>					
Benthyciadau gan PWLB	2	(82,449)	(91,256)	(77,126)	(79,168)
Benthyciadau arall	2	(17,590)	(16,048)	(17,453)	(13,347)
CYFANSWM		(100,039)	(108,342)	(94,579)	(92,515)
<i>Ymrwymadau ble nad ydi gwerth teg yn cael ei ddangos *</i>					
		(58,112)		(72,424)	
CYFANSWM		(158,151)		(167,003)	
YMRWYMIADAU					
ARIANNOL					
<i>Wedi ei gofnodi ar y Fantolen fel:</i>					
Credydwy'r tymor byr		(48,524)		(62,059)	
Benthyciadau tymor byr		(6,033)		(4,441)	
Arian a Ordynnwyd tymor byr		(8,591)		(4,873)	
Prydlesau tymor byr		(204)		(837)	
Benthyciadau tymor hir		(94,006)		(90,138)	
Prydlesau tymor hir		(793)		(4,655)	
CYFANSWM		(158,151)		(167,003)	
YMRWYMIADAU					
ARIANNOL					

* Rhagdybir bod gwerth teg ymrwymadau ariannol tymor byr, a ddeler ar gost wedi ei amorteiddio, gan gynnwys dyledion masnachol, yn gyfystyr â'r gwerth i'w gario. Nid oes angen datgeliadau gwerth teg prydles o 2024/25 oherwydd SAARh 16 ac felly mae ffigurau cymharol 2023/24 yn cynnwys prydlesi.

Mae gwerth teg benthyciadau gan y PWLB yn uwch na'r swm cario gan fod portffolio benthyciadau'r Cyngor yn cynnwys nifer o fenthyciadau sydd â chyfradd llog taladwy sy'n uwch na'r cyfraddau llog sydd ar gael ar gyfer benthyciadau cyffelyb ar ddyddiad y Fantolen. Mae benthyciadau eraill yn is na'r swm cario ar y Fantolen gan fod y llog taladwy yn is na'r cyfraddau cyfredol sydd ar gael ar gyfer benthyciadau tebyg ar dyddiad y Fantolen.

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

	Lefel	Mantolen	Gwerth Teg	Mantolen	Gwerth Teg
	Gwerth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	Teg	2024	2024	2025	2025
		£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Gwerth teg offerynnau ariannol:</i>					
Cronfeydd marchnadoedd arian	1	43,000	43,000	65,000	65,000
Cronfeydd bondidau, ecwiti ac amrywiol	1	7,429	7,429	7,625	7,625
Cronfeydd eiddo	2	4,157	4,157	4,237	4,237
<i>Asedau ariannol ar gost wedi'i amorteiddio:</i>					
Stoc trysorlys	1	17	17	17	17
CYFANSWM		54,603	54,603	76,879	76,879
Asedau ble nad ydi gwerth teg yn cael ei ddangos *		114,382		111,421	
CYFANSWM ASED AU ARIANNOL		168,985		188,300	
<i>Wedi ei gofnodi ar y mantolen fel:</i>					
Dyledwyr tymor hir		5,930		6,861	
Buddsoddiadau tymor hir		17		17	
Dyledwyr tymor byr		21,531		28,527	
Buddsoddiadau tymor byr		97,568		86,873	
Arian a chywerthoedd arian		43,939		66,022	
CYFANSWM ASED AU ARIANNOL		168,985		188,300	

* Rhagdybir bod gwerth teg asedau ariannol tymor byr, a ddelir ar gost wedi ei amorteiddio, gan gynnwys derbyniadau masnachol, yn gyfystyr â'r gwerth i'w gario.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae’r Cyngor yn cydymffurfio â Chod Ymarfer ar Reolaeth y Trysorlys CIPFA â’r Cod Darbodus Ariannu Cyfalaf Awdurdodau Lleol, y ddau wedi eu diwygio Rhagfyr 2021.

Yn unol â’r Cod Rheolaeth y Trysorlys, mae’r Cyngor yn cymeradwyo Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys cyn i bob blwyddyn ariannol newydd gychwyn. Mae’r Strategaeth yn amlinellu’r paramedrau ar gyfer rheoli’r risgiau sy’n gysylltiedig ag Offerynnau Ariannol. Mae’r Cyngor hefyd yn cynhyrchu Ymarferion Rheolaeth y Trysorlys, sy’n manylu ar y trefniadau ymarferol i’w dilyn i reoli’r risgiau hynny.

Mae Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn cynnwys Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol yn unol ag Arweiniad Buddsoddi Llywodraeth Cymru ar gyfer awdurdodau lleol. Pwysleisia’r Arweiniad hwn y dylid rhoi blaenoriaeth i sicrwydd a hylifedd, yn hytrach na chynnyrch. Mae Strategaeth Trysorlys y Cyngor, ynghyd â’i Ymarferion Rheolaeth y Trysorlys yn seiliedig ar chwilio am y gyfradd adennill uchaf posib sy’n gyson â’r lefelau priodol o sicrwydd a hylifedd.

Mae hyn yn cynnwys y prif risgiau a ganlyn:

- *Risg Credyd:* Y posibilrwydd y bydd un parti mewn offeryn ariannol yn methu â chyflawni ei ymrwymadau cytundebol, gan beri colled i’r Cyngor.
- *Risg Hylifedd:* Y posibilrwydd na fydd y Cyngor yn gallu codi digon o arian i ddiwallu’r ymrwymiad ariannol ar amser.
- *Risg y Farchnad:* Y posibilrwydd o golled ariannol oherwydd newidiadau i’r cyfraddau llog, prisiau’r farchnad ac ati.

Risg Credyd: Buddsoddiadau

Mae’r Cyngor yn rheoli risg credyd drwy sicrhau bod ei holl fuddsoddiadau’n cael eu gwneud gyda sefydliadau sydd ag ansawdd credyd uchel, fel y nodir yn Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys. Mae’r rhain yn cynnwys endidau masnachol gydag isafswm statws credyd hirdymor o A-, Llywodraeth y DU ac awdurdodau lleol eraill heb statws credyd y mae’r Cyngor wedi derbyn cyngor buddsoddi annibynnol arnynt. Gan gydnabod nad yw credyd-raddio bob amser yn medru rhagweld diffygdlu, mae’r Cyngor hefyd yn ystyried mesurau eraill gan gynnwys cyfnewid diffygdlu credyd a phrisiau ecwiti wrth ddewis sefydliadau masnachol ar gyfer buddsoddi.

Yn ystod 2024/25 gosodwyd uchafswm o £5m o swm yr holl bortffolio y gellid ei fuddsoddi gyda gwrth barti unigol (heblaw llywodraeth y DU). Defnyddiwyd terfyn o £10m ar gyfer awdurdodau lleol, buddsoddiadau â sicrwydd, cronfeydd marchnad arian, cronfeydd cyfun strategol ac ymddiriedolaethau buddsoddi ystâd real. Ni ellir buddsoddi mwy na chyfanswm o £40m am gyfnod hwy na blwyddyn.

Nid yw’r Cyngor yn dal gwarant gyfochrog yn erbyn unrhyw fuddsoddiadau.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Ceir crynodeb yn y tabl isod o werth risg credyd portffolio buddsoddi’r Cyngor fesul cyfradd credyd:

Cyfradd Credyd	Tymor Byr	
	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2025
	£’000	£’000
AAA (Cronfeydd Marchnad Arian)	43,000	65,000
AA+	0	0
AA	0	0
AA-	0	0
A+	910	1,000
A	5,000	5,000
A-	0	0
Llywodraeth y DU	0	44,955
Awdurdodau Lleol	80,000	25,000
Cyfanswm (Prifswm)	128,910	140,955
Cronfeydd wedi’u cyfuno *	11,586	11,862
Cyfanswm Buddsoddiadau	140,496	152,817

* Nid yw risg credyd yn berthnasol i gyfranddaliad a chronfeydd wedi’u cyfuno lle nad oes gan y Cyngor hawl gytundebol i gael unrhyw swm o arian.

Mae lwfansau colled ar fuddsoddiadau’r trysorlys ac arian a chywerthoedd arian wedi eu cyfrifo trwy gyfeirio at ddata rhagosodiad hanesyddol gyhoeddwyd gan asiantaethau statws credyd, wedi ei luosi gyda 52% (2023/24: 86%) i ystyried yr hinsawdd economaidd gyfredol ac i’r dyfodol. Rhagdybir y bydd oediad o ddwy flynedd yn y llifau arian mewn achos o ddiffygdlu. Mae buddsoddiadau wedi dioddef cynnydd sylweddol mewn risg credyd ac wedi eu israddio gan dri neu mwy o nodlau statws credyd, neu gyfatebol, ers y gwynabyddiaeth gychwynnol, oni bai eu bod yn dal sgôr credyd gradd buddsoddi. Ystyriir hwy â nam ar eu credyd os wedi eu dyfarnu â sgôr credyd “D” neu gyfatebol. Ar 31 Mawrth 2025, roedd £1,231 (£2,008 ar 31 Mawrth 2024) o lwfansau colled yn perthyn i fuddsoddiadau’r trysorlys.

Yn ogystal â buddsoddiadau’r trysorlys sydd eisoes wedi’i gwneud, mae’r Cyngor yn agored i’r risg o golled ar gyfleuster credyd cylchdrool cymdeithas tai nas defnyddiwyd o £5m (statws credyd A-). Ar 31 Mawrth 2025, y lwfans colled oedd £1,051 (£1,159 ar 31 Mawrth 2024).

Risg Credyd: Derbyniadau Masnachol

Mae proffil oedran y balans masnachol yn ein system dyledwyr ar 31 Mawrth wedi ei ddadansoddi fel a ganlyn:-

31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2025
£’000	£’000
8,879 Llai na blwyddyn	11,530
2,743 Dros flwyddyn	2,559
11,622	14,089

Mae profiad hanesyddol o ddiffyg talu ac amodau economaidd presennol ac a ragwelir wedi eu hystyried wrth gyfrifo’r lwfans colled amhariad.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Risg Credyd: Benthyciadau, Gwarantau Ariannol ac Ymrwymadau Benthyciadau

Mae'r Cyngor yn rheoli'r risg credyd sydd yn gynhenid yn eu benthyciadau i bwrpas gwasanaeth, gwarantau ariannol ac ymrwymadau benthyciadau, yn unol â'r Strategaeth Fuddsoddi sydd wedi ei chyhoeddi.

Risg Hylifedd

Mae gan y Cyngor fynediad parod i fenthyciadau ar gyfraddau ffafriol o'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus ac awdurdodau lleol eraill, ac ar gyfraddau uwch gan fanciau a chymdeithasau adeiladu. Nid oes unrhyw risg ymddangosiadol y bydd y Cyngor yn methu codi cyllid i gwrdd â'i ymrwymadau. Er hyn, mae risg y bydd yn rhaid i'r Cyngor adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg lle mae'r cyfraddau llog yn anffafriol. Rheolir y risg hwn drwy gynnal amrediad o fenthyciadau gyda chyfraddau sefydlog a sicrhau nad yw mwy na 25% o fenthyciadau'r Cyngor yn aeddfedu mewn unrhyw un flwyddyn ariannol.

Mae'r Cyngor yn dal £66.0m (2023/24: £43.9m) o asedau ariannol hylifol y gellir eu tynnu'n ôl neu eu gwerthu ar fyr rybudd os oes angen i gwrdd ag all-lifau arian parod ar ymrwymadau ariannol.

Mae dadansoddiad aeddfedrwydd o ymrwymadau ariannol fel a ganlyn, wedi'i ddangos fel ffigurau sydd wedi'u disgowntio (prifswm ynghyd â llog cronedig hyd yn hyn) a heb eu disgowntio (prifswm ynghyd â thaliadau llog yn y dyfodol);

	Wedi'u disgowntio (prifswm ynghyd â llog cronedig) 31 Mawrth 2024	Heb eu disgowntio (prifswm ynghyd â llog yn y dyfodol) 31 Mawrth 2024	Wedi'u disgowntio (prifswm ynghyd â llog cronedig) 31 Mawrth 2025	Heb eu disgowntio (prifswm ynghyd â llog yn y dyfodol) 31 Mawrth 2025
Amser tan aeddfedrwydd (blynyddoedd)	£'000	£'000	£'000	£'000
Llai na blwyddyn	6,048	10,877	4,456	8,995
Dros 1 ond dim dros 2	4,018	8,995	4,551	9,361
Dros 2 ond dim dros 5	5,836	19,728	2,858	16,407
Dros 5 ond dim dros 10	25,136	46,496	23,713	43,925
Dros 10 ond dim dros 20	15,464	45,002	15,464	44,294
Dros 20 ond dim dros 40	27,352	66,289	27,352	64,362
Dros 40	16,200	26,113	16,200	25,429
Cyfanswm	100,054	223,500	94,594	212,773

Risg y Farchnad : Risg Cyfraddau Llog

Mae'r Cyngor yn agored i risgiau sy'n codi o symudiadau yn y cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae symudiadau mewn cyfraddau llog yn cael effeithiau cymhleth ar y Cyngor. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn arwain at yr effeithiau a ganlyn:

- Benthyciadau ar gyfraddau cyfnewidiol - byddai'r gwariant llog yn cynyddu.
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog – byddai gwerth teg yr ymrwymadau benthycia yn disgyn.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau cyfnewidiol - byddai'r incwm llog sydd yn cael ei gredydu yn cynyddu.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog – byddai gwerth teg yr asedau yn disgyn.

Nid yw buddsoddiadau ar gost wedi ei amorteiddio na benthyciadau a ddeler yn cael eu cario ar werth teg, ac felly ni fydd newidiadau i'w gwerth teg yn effeithio ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag, mae'r newidiadau yn y llog sy'n daladwy ac yn ddyledus ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfraddau cyfnewidiol yn cael eu nodi ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau. Caiff symudiadau yng ngwerth teg buddsoddiadau cyfradd sefydlog eu hadlewyrchu yn yr Incwm Cynhwysfawr Arall neu yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, fel sy'n briodol.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Mae Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn ceisio lleihau’r risgiau yma drwy osod terfyn uchaf o effaith refeniw 12 mis o gynnydd neu ostyngiad o 1% mewn cyfraddau llog.

Petai’r holl gyfraddau llog wedi bod 1% yn uwch (gyda’r elfennau newidiol eraill oll yn gyson), yr effaith ariannol fyddai:

	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2025 £'000
Cynnydd yn y llog sy'n dderbyniadwy ar fuddsoddiadau cyfradd newidiol	(444)	(636)
Gostyngiad yng ngwerth teg y buddsoddiadau a ddelir ar Werth Teg drwy Elw a Cholled	57	83
Effaith ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(387)	(553)
Gostyngiad yng ngwerth y buddsoddiadau a ddelir ar Werth Teg drwy ICA	52	66
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	52	66
Gostyngiad yng ngwerth teg benthyciadau a buddsoddiadau ar gost wedi'i amortieiddio *	123	35
Gostyngiad yng ngwerth teg benthycia cyfradd sefydlog *	(10,999)	(8,738)

* Dim effaith ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, nac ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

Risg y Farchnad : Risg Pris

Mae prisiau marchnad unedau’r Cyngor mewn cronfeydd bondiau cyfun yn cael eu llywodraethu gan y cyfraddau llog cyffredinol, a rheolir y risg pris sy’n gysylltiedig â’r offerynnau hyn ar y cyd â’r risg cyfraddau llog.

Mae buddsoddiad y Cyngor mewn cronfa eiddo cyfun yn ddarostyngedig i risg o gwmp mewn prisiau eiddo masnachol. Cyfyngir y risg yma gan amlygiad y Cyngor i fuddsoddiadau eiddo wedi’u pwlio o £20m. Canlyniad cwmp o 5% ym mhrisiau eiddo masnachol ar 31 Mawrth 2025 fyddai cost o £0.17m (£0.18m ar 31 Mawrth 2024) i’r Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr Arall.

Mae buddsoddiad y Cyngor mewn cronfeydd ecwiti cyfun yn ddarostyngedig i’r risg o ostwng prisiau cyfranddaliadau. Cyfyngir y risg yma gan amlygiad y Cyngor i fuddsoddiadau ecwiti wedi’u pwlio o £20m. Canlyniad cwmp o 5% ym mhrisiau cyfranddaliadau ar 31 Mawrth 2025 fyddai cost o £0.20m (£0.19m ar 31 Mawrth 2024) i’r Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr Arall.

Risg y Farchnad : Risg y Gyfnewidfa Dramor

Nid oes gan y Cyngor unrhyw asedau nac ymrwymadau ariannol mewn arian tramor. Felly nid yw’n agored i golledion o ganlyniad i symudiadau niweidiol mewn cyfraddau cyfnewid.

NODYN 18a – DYLEDWYR

31 Mawrth 2024		31 Mawrth 2025
£'000		£'000
19,667	Derbyniadau masnach	26,249
5,235	Blaendaliadau	4,358
102,229	Derbyniadau eraill	90,593
127,131	Cyfanswm	121,200

Mae ffigyrau 'Derbyniadau eraill' yn cynnwys dyledwyr tymor hir o £6,861k, (£5,930k yn 2023/24). Mae ffigyrau'r dyledwyr tymor byr uchod yn net o golledion amhariad.

NODYN 18b - DYLEDWYR TRETH CYNGOR

Gellir dadansoddi Treth Cyngor dyledus yn ôl oedran fel a ganlyn:

31 Mawrth 2024		31 Mawrth 2025
£'000		£'000
4,826	Llai na blwyddyn	7,212
3,809	Dros flwyddyn	6,768
8,635	Cyfanswm	13,980

Mae ffigyrau'r dyledwyr Treth Cyngor uchod yn net o golledion amhariad. (Mae cyfanswm dyledwyr Treth Cyngor wedi eu cynnwys o fewn cyfanswm 'Derbyniadau eraill' yn nhabl 18a).

NODYN 19 – ARIAN A CHYWERTHOEDD ARIAN

	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2025
	£'000	£'000
Arian mewn Llaw	7	7
Cyfrifon Banc Cyfredol	4	0
Cyfrifon Galw	43,928	66,015
Arian a Chywertoedd Arian	43,939	66,022
Gorddrafft Banc	(8,591)	(4,873)
Cyfanswm	35,348	61,149

Er mwyn uchafu'r adenillion o fuddsoddiadau tymor byr ac adneuon banc, mae'r Cyngor yn buddsoddi unrhyw arian sydd dros ben yn ei gyfrifon banc ynghyd ag unrhyw arian sydd dros ben gan y Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC), Cyd-bwyllgor GwE a Chronfa Bensiwn Gwynedd. Oherwydd y ffaith fod y buddsoddiadau tymor byr a'r adneuon banc yn enw Cyngor Gwynedd, maent yn ymddangos yn eu cyfanrwydd ar y Fantolen gyda chredydwr cyfatebol ar 31 Mawrth 2025 o £53.9m i'r BUEGC (£58.9m ar 31 Mawrth 2024), £605k i'r Cyd-bwyllgor GwE (£2.1m ar 31 Mawrth 2024) a £35.4m i Gronfa Bensiwn Gwynedd (£31.2m ar 31 Mawrth 2024).

NODYN 20 – ASEDAU AR GAEL I'W GWERTHU

	2023/24	2024/25
	£'000	£'000
Balans 1 Ebrill	47	0
<u>Asedau newydd eu dosbarthu fel rhai ar gael i'w gwerthu:</u>		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	0	217
Gwariant yn y flwyddyn	0	0
Colledion Ailbrisio	0	0
Colledion Amharu	0	0
<u>Asedau wedi eu tynnu allan o'r dosbarth sydd ar gael i'w gwerthu:</u>		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	0	0
Asedau wedi eu gwerthu	(47)	0
Balans 31 Mawrth	0	217

NODYN 21 – CREDYDWYR TYMOR BYR

	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2025
	£'000	£'000
Symiau taladwy masnach	48,524	62,896
Symiau taladwy eraill	129,344	143,779
Cyfanswm	177,868	206,675

NODYN 22 – DARPARIAETHAU

Mae'r Cyngor yn gosod o'r neilltu ddarpariaethau ar gyfer ymrwymadau penodol na ellir ar hyn o bryd eu pennu'n sicr o ran maint neu amser. Ni chaniateir, yn unol ag egwyddorion cyfrifeg, i wneud darpariaethau ar gyfer patrymau gwariant anwastad. Fodd bynnag, gellir sefydlu reserfau wedi eu clustnodi a dangosir y rheiny yn Nodyn 10.

Mae'r manylion isod wedi eu rhannu'n ddarpariaethau tymor byr (o fewn 12 mis) a darpariaethau tymor hir (dros 12 mis). Fodd bynnag, cynhelir adolygiad cyfnodol ar lefel darpariaeth yr eitemau perthnasol.

	Balans ar 31 Mawrth 2024 £'000	(Ychwanegiad) / Gostyngiad / Trosglwyddiad £'000	Defnydd yn y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2025 £'000
<u>Darpariaethau Tymor Byr</u>				
Darpariaeth Safleoedd Gwastraff	(345)	(336)	340	(341)
Ymrwymadau Benthyciadau	(1)	0	0	(1)
	(346)	(336)	340	(342)
<u>Darpariaethau Tymor Hir</u>				
Darpariaeth Safleoedd Gwastraff	(7,635)	498	0	(7,137)
Darpariaeth Hawliadau Yswiriant	(728)	(383)	0	(1,111)
Darpariaeth Cyflogau	(340)	(19)	0	(359)
	(8,703)	96	0	(8,607)
Cyfanswm	(9,049)	(240)	340	(8,949)

Darpariaeth Safleoedd Gwastraff – ar gyfer gofynion gwaith capio ac ôl-ofalaeth holl safleoedd gwaredu gwastraff y Cyngor.

Darpariaeth Hawliadau Yswiriant – i gwrdd â setliadau hawliadau yswiriant posibl.

Darpariaeth Cyflogau – yn unol â'r gofynion perthnasol.

Ymrwymadau Benthyciadau – adnabod lwfans colled cyfleuster credyd cylchdrool nas defnyddiwyd.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO

31 Mawrth 2024 £'000		31 Mawrth 2025 £'000
177,504	Reserf Ailbrizio	214,538
248,102	Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	269,278
(1,414)	Reserf Ailbrizio Offerynnau Ariannol	(1,138)
(625)	Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol	(574)
(17,248)	Reserf Pensiynau	(15,224)
(9,267)	Cyfrif Absenoldeb Cronedig	(11,839)
397,052	Cyfanswm Reserfau na ellir eu defnyddio	455,041

23.1 Reserf Ailbrizio

Mae'r Reserf Ailbrizio yn cynnwys enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar. Gostyngir y balans pan gaiff asedau gydag enillion cronedig eu:

- Ailbrizio i lawr neu eu hamharu a bod yr enillion yn cael eu colli;
- Defnyddio i ddarparu gwasanaethau a bod yr enillion yn cael eu treulio trwy ddibrisiant; neu
- Gwaredu a'r enillion yn cael eu gwireddu.

Dim ond enillion ailbrizio sydd wedi eu cronni ers 1 Ebrill 2007, sef dyddiad creu'r Reserf, sy'n cael eu cynnwys yn y Reserf. Caiff unrhyw enillion sydd wedi eu cronni cyn y dyddiad yma eu cynnwys ym malans y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

2023/24 £'000		2024/25 £'000
167,073	Balans 1 Ebrill	177,504
25,641	Ailbrizio asedau i fyny	46,598
(11,989)	Ailbrizio asedau i lawr a cholledion amharu	(6,290)
13,652	Gwarged/(diffyg) wrth ailbrizio asedau	40,308
(3,146)	Gwahaniaeth rhwng dibrisiant gwerth teg a dibrisiant hanesyddol	(3,274)
(75)	Elw cronedig ar asedau a werthwyd	0
(3,221)	Swm i'w sgwennu i ffwrdd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	(3,274)
177,504	Balans 31 Mawrth	214,538

23.2 Cyfrif Addasiadau Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amser sy'n codi oherwydd y gwahaniaethau mewn trefniadau cyfrifeg am ddefnyddio asedau tymor hir a chyllido'r prynu, adeiladu a gwella'r asedau o dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda'r gost o brynu, adeiladu a gwella gan fod dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddio yn cael ei gyfrifo i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda thrafodion cysoni yn y Reserf Ailbrizio i drawsnewid y ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol). Mae'r Cyfrif yn cael ei gredydu gyda'r swm wedi ei neilltuo gan y Cyngor fel cyllid i brynu, adeiladu a gwella asedau.

Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronedig ar Eiddo Buddsoddi ac enillion wedi eu hadnabod ar asedau rhodd sydd heb eu treulio eto gan y Cyngor.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrizio wedi cronni ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Reserf Ailbrizio i gofnodi enillion o'r fath.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

Mae Nodyn 9 yn dangos manylion yr holl drafodion o fewn y Cyfrif, ond am y rhai sydd yn cael eu cynnwys yn y Reserf Ail-brisio.

2023/24		2024/25
£'000		£'000
235,399	Balans 1 Ebrill	248,102
	<u>Gwrthdroi eitemau sydd yn berthnasol i wariant cyfalaf sydd wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>	
(24,878)	Dibrisiant ac amhariad asedau anghyfredol	(25,294)
(19,923)	Gwariant Refeniw wedi ei ariannu o Gyfalaf drwy Statud	(40,767)
(201)	Addasiad i falansau asedau anghyfredol wrth werthu	(294)
3,146	Trosglwyddo o'r Reserf Ailbrisio Cyfalaf	3,274
	<u>Ariannu Cyfalaf a gyfeiriwyd yn y flwyddyn:</u>	
250	Derbyniadau Cyfalaf	43
37,729	Grantiau a Chyfraniadau a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i ariannu cyfalaf	67,043
2,755	Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	3,456
11,329	Gwariant Cyfalaf wedi ei gyfeirio yn y flwyddyn i'r Gronfa Gyffredinol	11,480
2,496	Derbyniadau cyfalaf a neilltuwyd / Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,235
248,102	Balans 31 Mawrth	269,278

23.3 Reserf Ailbrisio Offerynnau Ariannol

Mae'r Reserf Ailbrisio Offerynnau Ariannol yn cynnwys enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei fuddsoddiadau gaiff ei mesur ar werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall. Gostyngir y balans pan mae buddsoddiadau gydag elw cronedig yn cael eu:

- Ailbrisio i lawr neu eu hamharu a'r elw'n cael ei golli.
- Gwerthu a'r elw yn cael ei wireddu.

2023/24		2024/25
£'000		£'000
(1,345)	Balans 1 Ebrill	(1,414)
(69)	Addasiadau Gwerth Teg	276
0	Ailbrisio buddsoddiadau nad ydynt wedi eu cynnwys yn y Gweddill/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau i lawr	0
(1,414)	Balans 31 Mawrth	(1,138)

23.4 Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn cynrychioli'r swm y dylai fod wedi'i godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn unol ag arferion cyfrifo cywir o dan y Cod Ymarfer, ond y mae Darpariaethau Statudol yn caniatáu neu'n gorfodi iddynt gael eu gohirio dros flynyddoedd dilynol.

Mae'n ofynnol i bob premiwm a disgownt o ganlyniad i ddiddymu benthyciadau ymlaen gael eu codi'n llawn ar Incwm a Gwariant. Lle bo'r trafodion yn cwrdd â'r diffiniad o gyfaddasiad mae unrhyw breimiwm neu ddisgownt yn cael ei ychwanegu at werth cario'r benthyciad, ac yn cael ei amorteiddio i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr dros oes y benthyciad newydd. Mae cyfaddasiad yn digwydd pan nad yw telerau'r ddyled newydd yn "sylweddol wahanol" i rai'r hen ddyled.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

Gall premiymau sydd wedi'u hamorteiddio o dan ddarpariaethau statudol gael eu codi ar y Gronfa Gyffredinol, naill ai dros weddill oes y benthyciad gwreiddiol neu dros oes y benthyciad newydd, p'run bynnag yw'r cyfnod hwyaf. Rhaid i ddisgownt gael ei gredydu i'r Gronfa Gyffredinol naill ai dros 10 mlynedd neu dros oes y benthyciad gwreiddiol, p'run bynnag yw'r cyfnod byrraf.

Mae'r trafodion a adlewyrchir yn yr Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol fel a ganlyn:

2023/24		2024/25
£'000		£'000
(558)	Balans 1 Ebrill	(625)
61	Cyfran o breimiymau sy'n berthnasol i flynyddoedd blaenorol sydd yn gymwysedig ym malansau'r Gronfa Gyffredinol yn unol â gofynion statudol	61
(128)	Credyd gohiriedig am dderbyniad taliadau sy'n ddyledus gan bobl mewn gofal	(10)
(625)	Balans 31 Mawrth	(574)

23.5 Reserf Pensiynau

Mae'r Reserf Pensiynau yn amsugno'r gwahaniaethau amser sydd yn deillio o wahanol drefniadau cyfrifo ariannu buddion ymddeol yn unol â darpariaethau statudol. Mae'r Cyngor yn cyfrifo buddion ymddeol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel mae'r buddion yn cronni blynnyddoedd o wasanaeth, gyda'r ymrwymiad yn cael ei ddiweddarau i adlewyrchu chwyddiant, newid tybiaethau ac enillion buddsoddiadau gan unrhyw adnoddau sydd wedi eu neilltuo i gwrdd â'r gost. Fodd bynnag, mae anghenion statudol yn gofyn i fuddion enillwyd gael eu hariannu fel y mae'r Cyngor yn cyfrannu dros y gweithwyr i'r Gronfa Bensiwn neu fel mae'n talu'r pensiynau hynny mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt, gydag anghenion ariannu wedi eu neilltuo erbyn bydd y buddion angen eu talu.

2023/24			2024/25		
Gwynedd	BUEGC*	Cyfanswm	Gwynedd	BUEGC*	Cyfanswm
£000	£000	£000	£000	£000	£000
4,482	0	4,482	(17,248)	0	(17,248)
(23,486)	(5)	(23,491)	(1,074)	(8)	(1,082)
(25,610)	(18)	(25,628)	(25,889)	(20)	(25,909)
27,366	23	27,389	28,987	28	29,015
(17,248)	0	(17,248)	(15,224)	0	(15,224)

* Mae cyfran Cyngor Gwynedd o 12.5% o reserf pensiynau y BUEGC wedi gynnwys yn y cyfrifon.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

23.6 Cyfrif Absenoldebau Cronedig

Mae'r Cyfrif Absenoldebau Cronedig yn amsugno'r gwahaniaethau fyddai fel arall yn ymddangos ar Falans y Gronfa Gyffredinol trwy Gronni absenoldebau cydadfer enilledig ond heb eu cymryd yn y flwyddyn, e.e. hawl gwyliau blynyddol a ddygir ymlaen ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

2023/24		2024/25
£'000		£'000
(5,752)	Balans 1 Ebrill	(9,267)
(3,515)	Gwahaniaeth rhwng taliadau swyddogion sydd wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail croniadau a'r taliadau swyddogion yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	(2,572)
(9,267)	Balans 31 Mawrth	(11,839)*

* £4k yn berthnasol i cyfran Gwynedd o'r BUEGC (£4k yn 2023/24).

NODYN 24a – DATGANIAD LLIF ARIAN – ADDASIADAU I'R GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU AM SYMUDIADAU ANARIANNOL

2023/24		2024/25
£'000		£'000
(19,570)	Dibrisiant	(21,015)
(5,308)	Amhariad ac ailbrisio i lawr	(4,279)
(42,370)	(Cynnydd)/Gostyngiad mewn Credydwy	(11,417)
36,099	Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Dyledwy	(7,789)
(97)	Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Stoc	(120)
1,760	Ymrwymiad pensiwn	3,107
(276)	Gwerth i'w gario ar asedau anghyfredol sydd wedi eu gwerthu neu dad-gydnabod	(294)
(3,054)	Eitemau anariannol eraill sydd wedi eu cynnwys yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau	(2,772)
(32,816)		(44,579)

NODYN 24b – DATGANIAD LLIF ARIAN – ADDASU AM EITEMAU CYNWYSEDIG YN Y GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU SYDD YN WEITHGAREDDAU BUDDSODDI NEU ARIANNU

2023/24		2024/25
£'000		£'000
12	Prynu buddsoddiadau tymor byr a tymor hir	1
273	Derbyniad o werthiant eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	467
285		468

NODYN 24c – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU GWEITHREDU

Mae'r llif arian o weithgareddau gweithredu yn cynnwys yr eitemau canlynol:

2023/24		2024/25
£'000		£'000
(5,673)	Difidendau a Llog a dderbyniwyd	(5,615)
5,539	Llog a dalwyd	5,577

NODYN 25 – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU BUDDSODDI

2023/24		2024/25
£'000		£'000
35,860	Prynu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	54,579
825,325	Prynu buddsoddiadau tymor byr a thymor hir	1,054,468
1,595	Taliadau/derbyniadau eraill am weithgareddau Buddsoddi	931
(319)	Derbyniadau o werthu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	(328)
(818,325)	Derbyniadau o fuddsoddiadau tymor byr a thymor hir	(1,064,513)
44,136	Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	45,137

NODYN 26a – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU ARIANNU

2023/24		2024/25
£'000		£'000
192	Taliadau ariannol i leihau'r ymrwymiad sy'n ddyledus yn ymwneud â phrydlesau cyllidol	(4,495)
1,173	Ad-daliadau benthyciadau tymor byr a thymor hir	5,460
1,365	Llif arian net o weithgareddau ariannu	965

NODYN 26b – DATGANIAD LLIF ARIAN – CYSONIAD YMRWYMIADAU YN DEILLIO O WEITHGAREDDAU CYLLIDO

	31 Mawrth 2024	Ariannu llif arian	Eitemau anariannol	31 Mawrth 2025
	£'000	£'000	£'000	£'000
Benthyciadau tymor hir	(94,006)	3,868	0	(90,138)
Benthyciadau tymor byr	(6,033)	1,592	0	(4,441)
Ymrwymadau MCP ar y Fantolen	(997)	(4,495)	0	(5,492)
Cyfanswm ymrwymadau yn deillio o weithgareddau cyllido	(101,036)	965	0	(100,071)

NODYN 27 – DADANSODDIAD NATUR GWARIANT AC INCWM

Mae gwariant ac incwm y Cyngor wedi ei ddadansoddi fel a ganlyn:

2023/24		2024/25
£'000	<u>Gwariant / Incwm</u>	£'000
	Gwariant	
236,255	Gwariant buddion gweithwyr	246,473
252,076	Gwariant arall Gwasanaethau	286,724
560	Ad-daliadau cefnogaeth ganolog	725
44,805	Dibrisiant, amorteiddiad ac amhariad	66,077
5,774	Taliadau llog	6,250
30,830	Praeseptau a Lefiau	32,335
4	Colledion ar waredu asedau	0
570,304	Cyfanswm Gwariant	638,584
	Incwm	
(71,247)	Ffioedd ac incwm arall gwasanaethau	(76,373)
(4,074)	Incwm llog a buddsoddi	(2,873)
(151,320)	Incwm o'r dreth cyngor a trethi annomestig	(170,704)
(345,987)	Grantiau a chyfraniadau llywodraeth	(416,253)
0	(Enillion) ar waredu asedau	(173)
(572,628)	Cyfanswm Incwm	(666,376)
(2,324)	(Gwarged) / Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(27,792)

NODYN 28 – GWASANAETHAU ASIANTAETH

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant i sawl cynllun ar ran Llywodraeth Cymru:

- Troi Tai'n Gartrefi – balans cau £232k (£195k yn 2023/24).
- Troi Tai'n Gartrefi 2 – balans cau £465k (£465k yn 2023/24).
- Cronfa Cefnogi Canol Tref Caernarfon – balans cau £615k (£615k yn 2023/24).
- Cronfa Canol Tref Caernarfon a Bangor – balans cau £633k (£633k yn 2023/24).
- Cronfa Canol Tref Bangor a Bethesda – balans cau £500k (£500k yn 2023/24).
- Cynllun Trawsnewid Trefi – balans cau -£185k (-£187k yn 2023/24).
- Cronfa Adfywio Trefi Gwynedd – balans cau £32k (£348k yn 2023/24).
- Cronfa Adfywio Trefi Gwynedd 2 – balans cau £700k (£nil yn 2023/24).
- Cronfa Adfywio Trefi Gwynedd 10 – balans cau £500k (£nil yn 2023/24).

Mae'r Cyngor hefyd yn gweinyddu Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru ar ran Llywodraeth Cymru. Y prif weithgaredd yw cynnal a rheoli'r rhwydwaith cefnffyrdd yn ardal Partneriaeth Cynghorau Gogledd a Chanolbarth Cymru sy'n ymestyn i 1,088 cilomedr. Cyfanswm y trafodion incwm a gafodd eu hadennill yn ystod 2024/25 oedd £82.1m (£92.9m yn 2023/24).

Dros y blynyddoedd diwethaf mae Cyngor Gwynedd wedi gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru ar gyfer nifer o grantiau a chefnogaeth ariannol, yn ystod 2024/25 bu i'r Cyngor weinyddu y canlynol:

- * Grant Gostyngiad Cyfradd Trethi Annomestig Cenedlaethol - taliadau o £3.6m wedi eu gwneud gan y Cyngor (£4.8m yn 2023/24); (£0.2m) yn ddyledus gan Lywodraeth Cymru.

NODYN 28 – GWASANAETHAU ASIANTAETH (parhad)

Yn ystod 2024/25 mae Cyngor Gwynedd wedi gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru, ar gyfer cynlluniau lletya ffoaduriaid Wcráin gan gynnwys:

- * Taliadau Lletya Ffoaduriaid Wcráin – taliadau o £216k wedi eu gwneud gan y Cyngor (£287k yn 2023/24).
- * Taliadau Arian Parod Cynllun Wcráin – taliadau o £6k wedi eu gwneud gan y Cyngor (£8k yn 2023/24).

NODYN 29 – LWFANSAU AELODAU

Talwyd y lwfansau a threuliau canlynol i aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn:

2023/24		2024/25
£'000		£'000
1,507	Lwfansau	1,576
23	Treuliau	14
1,530		1,590

NODYN 30 – TALIADAU I SWYDDOGION

30a. Mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd) yn gosod dyletswydd ar y Cyngor i ddatgan y wybodaeth ganlynol ar gyfer rhai sydd wedi eu dynodi fel Uwch Swyddogion. Yn unol â'r gofynion diffiniedig, cynhwysir isod y cyflog pensiynadwy, cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a chostau eraill y cyflogwr (sydd yn cynnwys buddion diswyddo), ond ni chynhwysir cyfraniadau yswiriant gwladol y cyflogwr.

2023/24			Uwch Swyddogion	2024/25		
Cyflogau ac eraill	Cyfraniadau Pensiwn Cyflogwr	Cyfanswm		Cyflogau ac eraill	Cyfraniadau Pensiwn Cyflogwr	Cyfanswm
£	£	£		£	£	£
121,595	23,033	144,628	Prif Weithredwr ¹	126,908	22,485	149,393
103,347	19,843	123,190	Cyfarwyddwr Corfforaethol	108,595	20,850	129,445
103,347	19,843	123,190	Cyfarwyddwr Corfforaethol	108,595	20,850	129,445
22,383	4,298	26,681	Pennaeth Addysg ²	94,266	17,035	111,301
91,205	17,512	108,717	Pennaeth Cyllid ³	97,586	18,736	116,322
88,627	16,995	105,622	Pennaeth Priffyrdd, Peirianeg a YGC	92,209	17,683	109,892
88,072	16,910	104,982	Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant	90,274	17,333	107,607
88,072	16,910	104,982	Pennaeth Economi a Chymuned	90,274	17,333	107,607
88,072	16,078	104,150	Pennaeth Plant a Theuluoedd	90,274	17,333	107,607
88,072	16,910	104,982	Pennaeth Amgylchedd	90,274	17,333	107,607
81,709	15,688	97,397	Pennaeth Gwasanaethau Corfforaethol	86,068	16,525	102,593
84,079	16,122	100,201	Pennaeth Tai ac Eiddo	88,254	16,929	105,183
79,443	14,527	93,970	Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol ⁴	81,400	15,629	97,029

1. Nid yw'r ffigyrau yn cynnwys unrhyw daliad i'r Prif Weithredwr yn ei rôl fel Swyddog Canlyniadau. Talwyd £2,945 yn 2024/25 (Dim yn 2023/24), ar sail y raddfa a ddiffinnir gan y cyrff etholiadol perthnasol.
2. Deilydd yn y swydd ers 1 Ionawr 2024.
3. Deilydd y swydd wedi derbyn £7,361 ar gyfer dyletswyddau Swyddog Adran 151 i Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APCE), yn ei rôl ers 1 Gorffennaf 2023. Mae Cyfraniad Pensiwn Cyflogwr ychwanegol o £1,413 yn berthnasol i'r dyletswyddau yma. Mae APCE yn ad-dalu'r Cyngor am y taliadau yma.
4. Nid yw'r ffigyrau yn cynnwys unrhyw daliad i Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol yn ei rôl fel Dirprwy Swyddog Canlyniadau. Talwyd £1,646 yn 2024/25 (Dim yn 2023/24), ar sail y raddfa a ddiffinnir gan y cyrff etholiadol perthnasol.

NODYN 30 – TALIADAU I SWYDDOGION (parhad)

30b. Mae'r Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd) yn gofyn i'r Cyngor gyfrifo cymhareb tâl. Cymhareb tâl y Prif Weithredwr o £126,908 (£121,595 yn 2023/24) i'r tâl canolrif o holl weithwyr y Cyngor ar gyfer 2024/25 yw 5.04:1, sydd yn cyfateb â chyflog canolrif o £25,183 (5.09:1 yn 2023/24, sydd yn cyfateb â chyflog canolrif o £23,893).

30c. Talwyd y symiau canlynol i weithwyr eraill y Cyngor a dderbyniodd mwy na £60,000 o dâl am y flwyddyn (ac eithrio cyfraniadau pensiwn ac yswiriant gwladol y cyflogwr) ond sydd yn cynnwys costau diswyddo a dalwyd mewn 22 achos yn 2024/25 (5 yn 2023/24). Ni fyddai 19 o'r swyddi yma'n ymddangos isod heblaw'r costau diswyddo a dalwyd yn y flwyddyn unigol. Mae'r tabl isod yn cynnwys dechreuwyr ac ymadawyr lle byddai eu tâl blyneddol yn fwy na £60,000.

Nifer gweithwyr eraill a dderbyniodd mwy na £60,000 sydd yn cynnwys cyflogau a chostau diswyddo:						
Nifer yn 2023/24				Nifer yn 2024/25		
Ysgolion	Eraill	Cyfanswm		Ysgolion	Eraill	Cyfanswm
60	15	75	£60,000 - 64,999 *	57	15	72
30	19	49	£65,000 - 69,999 *	58	32	90
13	4	17	£70,000 - 74,999	30	5	35
11	2	13	£75,000 - 79,999	12	5	17
6	1	7	£80,000 - 84,999	17	0	17
2	0	2	£85,000 - 89,999	5	0	5
2	0	2	£90,000 - 94,999	6	0	6
2	0	2	£95,000 - 99,999	1	0	1
1	0	1	£100,000 - 104,999	1	0	1
1	0	1	£105,000 - 109,999	3	0	3
0	0	0	£110,000 - 114,999	0	1	1
1	0	1	£115,000 - 119,999	2	0	2
0	0	0	£120,000 - 124,999	0	0	0
0	0	0	£125,000 - 129,999	1	1	2
0	0	0	£130,000 - 134,999	1	0	1
0	0	0	£135,000 - 139,999	0	0	0
0	0	0	£140,000 - 144,999	0	0	0
0	0	0	£145,000 - 149,999	0	0	0
0	0	0	£150,000 - 154,999	0	0	0
0	0	0	£155,000 - 159,999	1	0	1

* Mae dau weithiwr o Ysgol Rheolaeth Gwirfoddol wedi eu cynnwys uchod, gydag un wedi'i gynnwys yn y band £60,000-£64,999 a llall yn y band £65,000-£69,999. Un gweithiwr yn y band £60,000-£64,999 oedd wedi ei gynnwys yn 2023/24.

NODYN 31 – COSTAU ARCHWILIO ALLANOL

Mae'r Cyngor wedi derbyn y costau isod ar gyfer archwilio allanol:

2023/24		2024/25
£'000		£'000
230	Ffioedd taladwy i archwilydd apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru am wasanaethau archwilio allanol	233
107	Ffioedd taladwy i archwilydd apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas ag archwiliadau statudol	96
45	Ffioedd taladwy i archwilydd apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	47
382		376
(1)	Llai: Ffioedd taladwy i archwilydd apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas â Chyfrifon y Cyd-bwyllgorau a'r Harbyrau	(16)
(1)	Addasiad ffioedd archwiliadau blynyddoedd blaenorol	(1)
380	Ffioedd Net Cyngor Gwynedd	359

NODYN 32 – INCWM GRANT

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	Nodyn	2023/24 £'000	2024/25 £'000
Wedi eu Credydu i Dreth ac Incwm Grant Amhenodol			
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau'r Llywodraeth heb eu Clustnodi)	13	188,864	189,952
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf gan y Llywodraeth -			
Ysgolion 2lain Ganrif		6,991	6,979
Grant Cyfalaf Cyffredinol		4,172	4,966
Cronfa Trafnidiaeth Leol		2,888	2,858
Arall		4,178	8,697
	13	18,229	23,500
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf arall	13	2,400	5,678
Cyfanswm		209,493	219,130
Grantiau a Chyfraniadau wedi eu Credydu i Wasanaethau			
Llywodraeth Cymru -			
Grant Cynnig Gofal Plant		2,858	633
Grantiau Addysg Awdurdod Lleol *		15,572	18,020
Grant Cefnogi Tai		7,148	7,444
Grant Plant a Chymunedau		4,771	5,359
Grant Ôl 16 (Addysg)		4,449	4,745
Grant Dad-Dryncio		0	4,489
Grant Pwysau Costau Ychwanegol		0	4,043
Grant Pensiwn Athrawon		0	2,333
Grant Rhaglen ARFOR		3,656	6,282
Grantiau Cyfalaf		2,317	5,488
Grant Pwysau Gweithlu a Chynaliadwyedd Gofal Cymdeithasol		1,722	1,700
Grant Cronfa Trafnidiaeth Leol		1,263	1,772
Grant Tocynnau Teithio Rhad		1,213	1,507
Arall *		8,807	8,928
		53,776	72,743
Grantiau a Chyfraniadau gan Lywodraeth arall			
Adran Gwaith a Phensiynau		22,285	21,797
Cronfa Ffyniant Bro		39,320	81,994
Arall		23,512	26,267
		85,117	130,058
Grantiau a Chyfraniadau eraill		6,570	4,789
Cyfanswm		145,463	207,590

* Mae ffigyrau 2023/24 wedi eu hail-gategoreiddio i alluogi cymhariaeth gyda 2024/25.

NODYN 32 – INCWM GRANT (parhad)

Mae'r Cyngor wedi derbyn nifer o grantiau, cyfraniadau a rhoddion sydd eto i'w hadnabod fel incwm gan fod amodau wedi eu glynu i'r grantiau sy'n golygu efallai y bydd rhaid dychwelyd yr arian neu'r eiddo i'r rhoddwr. Mae'r balansau ar ddiwedd y flwyddyn fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2025 £'000
Derbyniadau Grant Ymlaen Llaw		
<u>Tymor Hir</u>		
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Cyfraniadau Cyfalaf Priffyrdd a Bwrdeistrefol	498	352
Grantiau Amgylchedd (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd)	807	1,207
Economi	0	7
Bargen Twf Gogledd Cymru	3,625	1,349
	4,930	2,915
Cyfanswm Tymor Hir	4,930	2,915
<u>Tymor Byr</u>		
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw		
Grantiau Economi a Chymuned	20,233	2,848
Grantiau Oedolion, Iechyd a Llesiant	0	85
Grantiau Tai	1,405	1,505
Grantiau Addysg	2	0
Grantiau Cyllid	0	60
Grantiau Plant a Chefnogi Teuluoedd	150	139
Grantiau Eraill	306	1
	22,096	4,638
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Bargen Twf Gogledd Cymru	2,990	3,846
Arall	351	275
	3,341	4,121
Cyfanswm Tymor Byr	25,437	8,759
Cyfanswm	30,367	11,674

NODYN 33 – PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Mae'n ofynnol i'r Cyngor ddatgelu trafodaethau materol-berthnasol gyda phartïon cysylltiedig - cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli neu ddylanwadu'r Cyngor, neu i gael eu rheoli neu ddylanwadu gan y Cyngor. Mae datgelu'r trafodaethau hyn yn galluogi'r darllenwyr i asesu a oes cyfyngiad ar allu'r Cyngor i weithredu'n annibynnol, neu a yw'n medru cyfyngu ar allu parti arall i fargeinio'n rhydd gyda'r Cyngor. I gydymffurfio efo'r gofynion, gwneir hyn drwy ofyn i'r Aelodau a'r Uwch Swyddogion gwblhau datganiad personol, fel a ddiffinnir yng Nghod ymarfer CIPFA.

Llywodraeth Cymru a Chanolog

Mae gan Lywodraeth Cymru reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol y Cyngor. Mae'n gyfrifol am ddarparu'r fframwaith statudol, mae'n darparu'r mwyafrif o'r ariannu drwy grantiau ac yn pennu termau nifer o'r trafodaethau sydd gan y Cyngor o fewn partïon eraill (e.e. treth cyngor, budd-daliadau tai). Ceir dadansoddiad goddrychol o'r grantiau a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru ac adrannau eraill y Llywodraeth yn Nodyn 27 sy'n dadansoddi natur gwariant ac incwm. Manylir y sefyllfa ar 31 Mawrth yn Nodyn 32.

Aelodau

Mae gan Aelodau'r Cyngor reolaeth uniongyrchol dros bolisiau ariannol a gweithredol y Cyngor. Ceir cyfanswm y lwfansau a dalwyd i aelodau yn ystod 2024/25 yn Nodyn 29.

Mae'r Cyngor yn penodi aelodau i rai cyrff elusennol neu wirfoddol neu maent wedi datgan cysylltiad â mudiadau, cyrff ac awdurdodau cyhoeddus. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cyrff yma yn ystod 2024/25 a'r balansau ar 31 Mawrth 2025 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyr)	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr)	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000	£'000
24,903	3,540	(12,077)	(9,998)

Mae aelodau wedi datgan diddordeb neu berthynas (fel y diffinnir) mewn cwmnïau neu fusnesau a all fod yn ymdrin â'r Cyngor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cwmnïau yma yn ystod 2024/25 a'r balansau ar 31 Mawrth 2025 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyr)	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr)	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000	£'000
1,387	12	(28)	(9)

Swyddogion

Mae Uwch Swyddogion (fel y diffinnir) wedi datgan fel sydd yn ofynnol a phriodol, ddiddordeb neu berthynas (fel a ddiffinnir) mewn cwmnïau, cyrff gwirfoddol, elusennol neu gyhoeddus sydd yn derbyn taliadau gan y Cyngor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cyrff yma yn ystod 2024/25 a'r balansau ar 31 Mawrth 2025 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyr)	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr)	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000	£'000
6,251	369	(827)	(446)

Cyrff Cyhoeddus Eraill

Mae'r Cyngor yn gweinyddu'r Gronfa Bensiwn. Ceir manylion o'r trafodaethau gyda'r Gronfa Bensiwn yn Nodyn 38.

Mae'r Pennaeth Cyllid yn swyddog Adran 151 i Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APCE), fel sydd yn cael ei nodi yn Nodyn 30 o'r cyfrifon. Mae'r Cyngor yn gweinyddu cyflogau ar gyfer APCE ac ar gyfer Adra (Tai) Cyfyngedig.

NODYN 33 – PARTÏON CYSYLLTIEDIG (parhad)

Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APCE)

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd)	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr)	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000	£'000
20	13	(251)	(197)

Adra (Tai) Cyfyngedig

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd)	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr)	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000	£'000
2,592	317	(332)	(26)

Cyd-Bwyllgor Corfforedig y Gogledd

Sefydlwyd Cyd-Bwyllgor Corfforedig y Gogledd (CBC) yn ffurfiol ar 14 Ionawr 2022, ac roedd hyn yn sgil i'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 greu fframwaith i gael trefn gyson ar gyfer cydweithio rhanbarthol rhwng llywodraeth leol. Mae dyletswyddau CBC y Gogledd yn cynnwys cynllunio datblygu strategol a chynllunio trafndiaeth ranbarthol a gall hefyd gynnwys lles economaidd. Mae'r CBC yn cynnwys chwech cyngor cyfansoddol sef Cyngor Bwrdeistrefol Conwy, Cyngor Sir Ddinbych, Cyngor Sir y Fflint, Cyngor Gwynedd, Cyngor Sir Ynys Môn a Chyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam. Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri hefyd yn aelod o'r CBC mewn perthynas ag ymarfer swyddogaethau cynllunio strategol. Mae'r taliadau i'r CBC yn ystod 2024/25 a'r balansau ar 31 Mawrth 2025 fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd)	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr)	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000	£'000
108	0	(223)	(210)

Cydbwyllgor Addysg Cymru (CBAC)

Mae'r Cyngor yn aelod o WJEC CBAC Cyf, cwmni elusennol a'i aelodau yw'r 22 awdurdod unedol yng Nghymru. Mae'r cwmni yn gyfyngedig trwy warant, nid oes ganddo gyfalaf cyfranddaliad, ac mae ymrwymiad y Cyngor wedi'i gyfyngu i £1.

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd)	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr)	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000	£'000
877	28	0	0

Is-Gwmni

Sefydlwyd Cwmni Byw'n lach Cyf ar y 27 Fehefin 2018 i ddarparu gwasanaeth hamdden i drigolion Gwynedd. Mae'r cwmni wedi ei gyfyngu dan warant, gyda Cyngor Gwynedd yn unig berchennog ac fe gyfyngir ymrwymiad y Cyngor i £1. Trosglwyddwyd cyfrifoldebau rheoli i'r cwmni Hamdden ar y 1af o Ebrill 2019 gyda chontract gwasanaeth ar waith sy'n nodi'r union wasanaethau a chanlyniadau y mae'n ofynnol i'r cwmni eu cyflawni am eu ffi. Mae'r Bwrdd Cyfarwyddwyr yn cynnwys 6 cyfarwyddwr sy'n aelodau etholedig Cyngor Gwynedd. Mae'r taliadau i Gwmni Byw'n lach Cyf ar gyfer gwasanaethau Hamdden yn ystod 2024/25 a'r balansau ar 31 Mawrth 2025 fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd)	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr)	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000	£'000
2,223	167	(420)	(63)

NODYN 34 – GWARIANT CYFALAF AC ARIANNU CYFALAF

Dengys y tabl isod gyfanswm gwariant cyfalaf am y flwyddyn (yn cynnwys gwerth yr asedau hynny gaffaelwyd drwy brydesi cyllidol), ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w ariannu. Os yw'n fwriad ariannu gwariant cyfalaf yn y dyfodol drwy godi tâl yn refeniw fel defnyddir asedau gan y Cyngor, yna byddai hyn yn arwain at gynnydd yn y Gofyn Cyllido Cyfalaf (GCC), mesurydd gwariant cyfalaf hanesyddol y Cyngor sydd heb ei ariannu eto. Dadansoddir y GCC yn yr ail ran o'r nodyn hwn.

31 Mawrth		31 Mawrth
2024		2025
£'000		£'000
599,119	Asedau Anghyfredol ac Asedau ar gael i'w gwerthu	663,748
(177,504)	Reserf Ailbrisio	(214,538)
(248,102)	Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	(269,278)
173,513	Gofyn Cyllido Cyfalaf	179,932

Mae'r symudiadau am y flwyddyn yn cael eu hegluro fel a ganlyn:

2023/24		2024/25
£'000		£'000
170,812	Gofyn Cyllido Cyfalaf 1 Ebrill *	177,995
16,675	Tir ac Adeiladau	21,160
10,852	Is adeiladwaith	11,380
5,052	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	10,846
2	Asedau Gweddilliol	119
4,756	Asedau heb eu cwblhau	1,098
0	Asedau Hawl Defnyddio	824
19,923	Wedi'u hariannu o gyfalaf drwy statud	40,767
(250)	Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddiwyd	(43)
(37,729)	Grantiau Llywodraeth a chyfraniadau eraill	(67,043)
(11,329)	Gwariant cyfalaf yn erbyn refeniw	(11,480)
(2,755)	Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth Symiau gwirfoddol ychwanegol a neilltuwyd:	(3,456)
(2,496)	Derbyniadau cyfalaf a neilltuwyd / Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	(2,235)
173,513	Gofyn Cyllido Cyfalaf 31 Mawrth	179,932

* Cynnwys addasiad prydlesau SAARh16.

NODYN 35 – PRYDLESAU

Y Cyngor fel Prydlesai

Prydlesau Cyllidol

Mae gan y Cyngor eiddo drwy brydlesau cyllidol sydd yn cael eu dangos fel Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen. Cynhwysir yma Drefniant Consesiwn Gwasanaeth GwyriAD (Nodyn 41) gyda'r gwerth net canlynol:

31 Mawrth		31 Mawrth
2024		2025
£'000		£'000
2,190	Eiddo, Offer a Chyfarpar	2,135
2,190		2,135

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i dalu isafswm ar y prydlesau hyn sy'n cynnwys setliad o'r ymrwymiad tymor hir am y budd yn yr eiddo gaffaelwyd gan y Cyngor a chostau cyllido a fydd yn daladwy gan y Cyngor yn y dyfodol tra mae'r ymrwymiad yn parhau'n ddyledus. Mae'r lleiafswm taliadau prydles fel a ganlyn:

31 Mawrth		31 Mawrth
2024		2025
£'000		£'000
Ymrwymïadau Prydles Gyllidol		
(gwerth presennol net o'r lleiafswm taliadau prydles):		
204	Cyfredol	216
793	Ddim yn gyfredol	577
997	Lleiafswm taliadau prydles	793

Mae'r gweddill o'r ased a ddangosir uchod wedi ei gyllido drwy gredyd gohiriedig (gweler Nodyn 41).

Mae'r lleiafswm taliadau prydles yn daladwy dros y cyfnodau canlynol:

	Lleiafswm Taliadau Prydles		Ymrwymïadau Prydlesau Cyllidol	
	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	2024	2025	2024	2025
	£'000	£'000	£'000	£'000
Dim mwy na blwyddyn	204	216	204	216
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	793	577	793	577
Mwy na pum mlynedd	0	0	0	0
	997	793	997	793

Yn 2024/25, gwnaethpwyd lleiafswm taliadau prydles o £203,619 (£191,794 yn 2023/24) gan y Cyngor mewn perthynas â'r asedau hynny a ddelir fel prydlesau cyllidol.

NODYN 35 – PRYDLESAU (parhad)

Prydlesau Asedau Hawl Defnyddio

Yn 2024/25, cymhwysodd y Cyngor SAARh16 i Brydlesau fel sy'n ofynnol gan y Cod. Y prif effaith yw bod nifer sylweddol o brydlesau, a gyfrifwyd yn flaenorol fel prydlesau gweithredol, yn cael eu cynnwys ar y Fantolen fel Ased Hawl Defnyddio ac ymrwymiad prydles o 1 Ebrill 2024 ymlaen. Mae prydlesau o werth isel (asedau islaw £10k) a phrydlesau sydd â llai na 12 mis i fynd wedi'u heithrio o'r trefniadau newydd. Mae asedau Hawl Defnyddio ac ymrwymadau prydles wedi'u cyfrifo fel pe bai SAARh16 wedi bod yn berthnasol erioed ond wedi'u cydnabod yn 2024/25 ac nid trwy addasu ffigyrau'r flwyddyn flaenorol.

Mesurir ymrwymadau prydles ar werth presennol y taliadau prydles sy'n weddill ar 1 Ebrill 2024, wedi'u disgowntio gan gyfradd benthyca cynyddrannol y Cyngor ar y dyddiad hwnnw. Y cyfartaledd pwysol o'r gyfradd fenthyca cynyddrannol a ddefnyddir i ddisgowntio ymrwymadau yw 5.07%.

Mae hyn wedi arwain at yr ychwanegiadau canlynol i'r Fantolen (Gweler Nodyn 15 am fanylion yr Ased Hawl Defnyddio):

31 Mawrth	31 Mawrth
2024	2025
£'000	£'000
0	Ased Hawl Defnyddio
0	4,666
0	4,666

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i dalu isafswm ar y prydlesau hyn sy'n cynnwys setliad o'r ymrwymiad tymor hir am y budd yn yr eiddo gaffaelwyd gan y Cyngor a chostau cyllido a fydd yn daladwy gan y Cyngor yn y dyfodol tra mae'r ymrwymiad yn parhau'n ddyledus. Mae'r lleiafswm taliadau prydles fel a ganlyn:

31 Mawrth	31 Mawrth
2024	2025
£'000	£'000
Ymrwymadau Asedau Hawl Defnyddio	
(gwerth presennol net o'r lleiafswm taliadau prydles):	
0	Cyfredol
0	Ddim yn gyfredol
0	Lleiafswm taliadau prydles
	621
	4,078
	4,699

Mae'r lleiafswm taliadau prydles yn daladwy dros y cyfnodau canlynol:

	Lleiafswm Taliadau Prydles		Ymrwymadau Prydlesau Hawl Defnyddio	
	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	2024	2025	2024	2025
	£'000	£'000	£'000	£'000
Dim mwy na blwyddyn	0	621	0	621
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	0	1,974	0	1,974
Mwy na pum mlynedd	0	2,104	0	2,104
	0	4,699	0	4,699

Yn 2024/25, gwnaethpwyd lleiafswm taliadau prydles o £607,605 gan y Cyngor mewn perthynas â'r asedau hynny a ddelir fel prydles gydag Ased Hawl Defnyddio.

NODYN 35 – PRYDLESAU (parhad)

Prydlesau Gweithredol

Mae Eiddo, Peiriannau ac Offer sy'n dod o fewn cwmpas SAARh 16 bellach wedi'u hailddosbarthu fel asedau Hawl Defnyddio ar y Fantolen. Mae'r datgeliadau isod, o 2024/25 ymlaen, yn ymwneud ag asedau gwerth isel (islaw £10k) a phrydlesau sydd â llai na 12 mis i fynd.

	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2025 £'000
Dim mwy na blwyddyn	441	146
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	445	215
Mwy na pum mlynedd	295	2
	1,181	363

Y gwariant a godwyd ar y gwasanaethau o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn cysylltiad â'r prydlesau yma oedd:

	2023/24 £'000	2024/25 £'000
Lleiafswm taliadau prydles	583	234
	583	234

Y Cyngor fel Prydleswr

Prydlesau Cyllidol

Mae'r Cyngor wedi prydlesu eiddo ar brydles gyllidol, gan gynnwys:

- Yr Academi Hwyllo ym Mhwlheli,
- Canolfan Awyr Agored Rhyd Ddu.

Mae'r prydlesau yma ar sail rhent enwol ac am gyfnod sydd yn cyfateb i fywyd economaidd yr asedau. Nid oes premiwm wedi ei dderbyn ar gyfer y prydlesau yma.

Prydlesau Gweithredol

Mae'r Cyngor yn prydlesu eiddo o dan brydlesau gweithredol i'r dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau yn y gymuned, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau cymunedol,
- i bwrpas datblygiad economaidd i ddarparu adeiladau addas a fforddiadwy i fusnesau lleol.

Y lleiafswm taliadau prydles derbyniadwy na ellir eu canslo yn y dyfodol yw:

	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2025 £'000
Dim mwy na blwyddyn	555	241
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	1,002	594
Mwy na pum mlynedd	4,818	4,693
	6,375	5,528

Nid yw'r lleiafswm taliadau derbyniadwy yn cynnwys rhent sydd yn amodol ar ddigwyddiad gymryd lle ar ôl i'r brydles ddechrau, er enghraifft, addasiadau yn dilyn adolygiad rhent. Yn 2024/25 £1,196,510 oedd y lleiafswm taliadau prydles derbyniwyd gan y Cyngor (£1,033,783 yn 2023/24).

Tud. 120

NODYN 36 – PECYNNAU TERFYNU GWAITH

Mae'r nifer o becynnau terfynu gwaith sydd yn cynnwys cyfanswm y gost fesul band, a chyfanswm cost y diswyddiadau gorfodol ac eraill wedi eu cynnwys yn y tabl isod. Mae'r gost yn y tabl isod yn adlewyrchu cost y pecynnau perthnasol i'r cyflogwr, yn hytrach na gwir werth y taliadau i'r unigolion. Yn unol â'r gofynion fe gynhwysir yr ymrwymïadau perthnasol i'r Cyngor fel a wybyddir ar 31 o Fawrth 2025. Cynhwysir isod y costau gros perthnasol ond nid unrhyw arbedion cyllidol i'r Cyngor, ble'n briodol.

Band cost y pecynnau terfynu gwaith (yn cynnwys taliadau arbennig)	Nifer diswyddiadau gorfodol		Nifer yr ymadawiadau cytunedig eraill		Cyfanswm nifer y pecynnau terfynu gwaith fesul band cost		Cyfanswm cost y pecynnau terfyn gwaith ym mhob band	
	2023/24	2024/25	2023/24	2024/25	2023/24	2024/25	2023/24	2024/25
							£'000	£'000
£								
0 - 20,000	17	13	7	19	24	32	161	214
20,001 - 40,000	1	4	8	17	9	21	283	633
40,001 - 60,000	0	3	2	3	2	6	99	297
60,001 - 80,000	1	2	0	0	1	2	66	142
80,001 – 100,000	0	0	0	0	0	0	0	0
100,001 – 150,000	0	0	2	0	2	0	240	0
150,001 – 200,000	0	0	0	0	0	0	0	0
200,001 – 250,000	0	1	0	0	0	1	0	201 *
Addasiad i amcangyfrif y flwyddyn flaenorol							0	19
Cyfanswm	19	23	19	39	38	62	849	1,506

* Cyfraniad o £80,531 tuag at y Pecyn Terfynu Gwaith gan Gyngor Sir Ynys Môn.

NODYN 37 - CYNLLUNIAU PENSIWN A GYFRIFIR AMDANYNT FEL CYNLLUNIAU CYFRANIADAU DIFFINIEDIG

Mae athrawon sy'n cael eu cyflogi gan y Cyngor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, sy'n cael ei weinyddu gan yr Adran dros Addysg y Llywodraeth. Mae'r cynllun yn rhoi buddion penodol i Athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar dâl pensiynadwy aelodau.

Yn dechnegol, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Er hynny, mae'r cynllun heb ei ariannu ac mae'r Adran dros Addysg yn defnyddio cronfa ddamcaniaethol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w talu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Cyngor yn gallu adnabod ei ran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad o'r Cyfrifon, maent felly yn cael eu cyfrifo ar yr un sail a chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2024/25 talodd y Cyngor £15.33m (£12.42m yn 2023/24) am gost pensiwn athrawon, oedd yn cynrychioli 28.68% (23.84% yn 2023/24) o dâl pensiynadwy athrawon. Mae'r cynnydd yn y gyfradd cyfraniad wedi arwain at gynydd yng ngwerth y cyfraniad. Yn ychwanegol at hyn mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfarnir ar ymddeoliad cynnar tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Yn 2024/25 roedd hyn yn £1m (£1.13m yn 2023/24), ac yn cynrychioli 1.86% (2.17% yn 2023/24) o dâl pensiynadwy athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig a'u cynhwysir yn Nodyn 38.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith eu swyddogion a'u gweithwyr eraill, mae'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau at gostau buddiannau ôl-gyflogaeth. Er na fydd y buddion yma yn daladwy hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau. Mae'n rhaid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawlau yn y dyfodol.

Mae Cyngor Gwynedd yn ymwneud â dau gynllun buddiannau ôl-gyflogaeth:

- a) **Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol** a weinyddir yn lleol gan Gyngor Gwynedd ar gyfer ei weithwyr ei hun ynghyd â gweithwyr 45 o gyrff eraill. Mae'n gynllun wedi ei ariannu, gyda buddion diffiniedig yn seiliedig ar gyflog terfynol tan 31 Mawrth 2014, ac yn seiliedig ar gyflog cyfartaledd gyrfa o 1 Ebrill 2014. Mae'r Cyngor a'r gweithwyr cyflogedig yn talu cyfraniadau i'r gronfa, sydd wedi eu cyfrifo ar lefel sydd i fod i falansio'r ymrwymadau pensiwn gyda'r asedau a fuddsoddir. Cyfran Cyngor Gwynedd o gyfanswm y cyfraniadau i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn 2024/25 oedd 35% (36% yn 2023/24).
- b) **Trefniadau ar gyfer dyfarnu buddiannau ôl-ymddeol dewisol wrth ymddeol yn fuan.** Trefniant buddion diffiniedig heb ei ariannu yw hyn, lle adnabyddir yr ymrwymadau wrth wneud y dyfarniad. Fodd bynnag, nid oes asedau buddsoddi wedi eu cronni er mwyn cwrdd â'r ymrwymadau pensiwn, ac mae angen cynhyrchu arian er mwyn cwrdd â gwir daliadau pensiynau wrth iddynt ddod yn ddyledus.

Mae Cronfa Bensiwn Gwynedd yn cael ei gweithredu dan y fframwaith rheoleiddio ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a Phwyllgor Pensiynau Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am lywodraethu'r cynllun. Caiff polisi ei bennu yn unol â Rheoliadau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

Y prif risgiau i'r Cyngor o'r cynllun yw'r rhagdybiaethau hirhoedledd, newidiadau statudol i'r cynllun, newidiadau strwythurol i'r cynllun (megis nifer fawr yn tynnu allan o'r cynllun), newidiadau i chwyddiant, enillion bondiau a pherfformiad buddsoddiadau ecwiti a ddelir yn y cynllun. Mae'r rhain wedi'u lliniaru i ryw raddau gan y gofynion statudol i godi'r symiau sy'n ofynnol gan statud fel a ddisgrifir yn y nodyn polisiâu cyfrifo i'r Gronfa Gyffredinol.

Trafodion sy'n Perthyn i Fuddion Ôl-gyflogaeth

Mae'r Cyngor yn adnabod cost y buddion ymddeol yn y gost gwasanaethau a adroddir pan mae gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan fydd y buddion yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd angen ei wneud yn erbyn treth y cyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn sy'n golygu bod gwir gost buddion ôl-gyflogaeth/ymddeol yn cael ei wrth-droi allan o'r Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau:

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Newid mewn Gwerth Teg Asedau'r Cynllun, Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir ac Ymrwymiad Net			
Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2025	Asedau	Ymrwymïadau	(Ymrwymïadau) / Asedau net
	£'000	£'000	£'000
Gwerth teg asedau'r cynllun	1,087,014	0	1,087,014
Gwerth presennol ymrwymïadau wedi eu hariannu	0	(833,557)	(833,557)
Effaith y nenfwd asedau	0	0	(253,457)
Gwerth presennol ymrwymïadau heb eu hariannu	0	(17,248)	(17,248)
Sefyllfa Agoriadol ar 1 Ebrill	1,087,014	(850,805)	(17,248)
Cost gwasanaeth -			
Cost gwasanaeth cyfredol ¹	0	(24,317)	(24,317)
Cost gwasanaeth y gorffennol (gan gynnwys cwtogiadau)	0	(818)	(818)
Cyfanswm Cost Gwasanaeth	0	(25,135)	(25,135)
Llog Net -			
Incwm llog ar asedau'r cynllun	52,915	0	52,915
Cost llog ar fuddion a ddiffinnir ymrwymiad	0	(41,376)	(41,376)
Llog ar effaith y nenfwd asedau	0	0	(12,293)
Cyfanswm Llog Net	52,915	(41,376)	(754)
Cyfanswm Cost Buddion a Ddiffinnir a Adnabyddir mewn Elw / (Colled)	52,915	(66,511)	(25,889)
Llif Arian -			
Cyfraniadau aelodau'r cynllun	8,659	(8,659)	0
Cyfraniadau'r cyflogwr	27,207	0	27,207
Buddion a dalwyd	(26,176)	26,176	0
Buddion heb eu hariannu a dalwyd	(1,716)	1,716	0
Cyfraniadau buddion heb eu hariannu a dalwyd	1,716	0	1,716
Sefyllfa Cau a Ddisgwyllir	1,149,619	(898,083)	(14,214)
Ailfesuriadau -			
Newid mewn tybiaethau ariannol	0	144,863	144,863
Newid mewn tybiaethau demograffig	0	1,491	1,491
Profiad arall ²	0	7,968	7,968
Enillion ar Asedau ag eithrio symiau a gynhwysir yn y llog net	(5,847)	0	(5,847)
Newid mewn effaith nenfwd asedau	0	0	265,750
Cyfanswm yr holl ail fesuriadau a gynhwysir yn Incwm Cynhwysfawr Arall (ICA)	(5,847)	154,322	414,255
Gwerth teg asedau'r cynllun	1,143,772	0	1,143,772
Gwerth presennol ymrwymïadau wedi eu hariannu	0	(728,537)	(728,537)
Gwerth presennol ymrwymïadau heb eu hariannu ³	0	(15,224)	(15,224)
Sefyllfa Cau ar 31 Mawrth ⁴	1,143,772	(743,761)	400,011

¹ Mae'r gost gwasanaeth cyfredol yn cynnwys lwfans ar gyfer costau gweinyddiaeth 0.6% cyflogau.

² O fewn yr eitem profiadau eraill hon, mae'r rhwymedigaethau a gyllidir wedi lleihau £7,272,000 o ganlyniad i'r ffaith bod y gorchymyn cynyddu pensiwn yn wahanol i'r dybiaeth flaenorol.

³ Mae'r ymrwymïadau heb eu cyllido yn cynnwys tua £5,910,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido y CPLIL a £9,314,000 sydd yn perthyn i bensiynau Athrawon heb eu cyllido.

⁴ Mae'n cynnwys ymrwymïadau sy'n ymwneud â gweithwyr Byw'n lach ac Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru sydd o dan gyfrifoldeb y cyngor.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Asedau ac ymrwymadau pensiwn a adnabyddir yn y Fantolen

Mae'r swm a gynhwysir yn y Fantolen sy'n codi o rwymedigaeth yr awdurdod mewn perthynas â'i gynllun buddion diffiniedig fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2025
Gwerth teg asedau'r cynllun	1,087,014	1,143,772
Gwerth presennol ymrwymadau wedi eu hariannu	(833,557)	(728,537)
Gwerth presennol ymrwymadau heb eu hariannu	(17,248)	(15,224)
Is gyfanswm	236,209	400,011
Effaith SCRh 19/ PDAARh 14	(236,209)	(400,011)
Ychwanegu Gwerth Ymrwymadau heb eu hariannu	(17,248)	(15,224)
Ased/ (Ymrwymiad) Net yn deillio o Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir	(17,248)	(15,224)

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Newid mewn Gwerth Teg Asedau'r Cynllun, Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir ac Ymrwymiad Net				
Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2024	Asedau	Ymrwymadau	Effaith addasiadau'r nenfwd asedau	(Ymrwymiad- au) / Asedau net
	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth teg asedau'r cynllun	976,244	0	0	976,244
Gwerth presennol ymrwymadau wedi eu hariannu	0	(822,438)	0	(822,438)
Gwerth presennol ymrwymadau heb eu hariannu	0	(18,052)	0	(18,052)
Effaith y nenfwd asedau	0	0	(131,272)	(131,272)
Sefyllfa Agoriadol ar 1 Ebrill	976,244	(840,490)	(131,272)	4,482
Cost gwasanaeth -				
Cost gwasanaeth cyfredol ¹	0	(25,614)	0	(25,614)
Cost gwasanaeth y gorffennol (gan gynnwys cwtogiadau)	0	(228)	0	(228)
Cyfanswm Cost Gwasanaeth	0	(25,842)	0	(25,842)
Llog Net -				
Incwm llog ar asedau'r cynllun	46,494	0	0	46,494
Cost llog ar fuddion a ddiffinnir ymrwymiad	0	(40,028)	0	(40,028)
Llog ar effaith y nenfwd asedau	0	0	(6,235)	(6,235)
Cyfanswm Llog Net	46,494	(40,028)	(6,235)	231
Cyfanswm Cost Buddion a Ddiffinnir a Adnabyddir mewn Elw / (Colled)	46,494	(65,870)	(6,235)	(25,611)
Llif Arian -				
Cyfraniadau aelodau'r cynllun	8,157	(8,157)	0	0
Cyfraniadau'r cyflogwr	24,969	0	0	24,969
Buddion a dalwyd	(27,918)	27,918	0	0
Buddion heb eu hariannu a dalwyd	(1,637)	1,637	0	0
Cyfraniadau buddion heb eu hariannu a dalwyd	1,637	0	0	1,637
Sefyllfa Cau a Ddisgwyllir	1,027,946	(884,962)	(137,507)	5,477
Ailfesuriadau -				
Newid mewn tybiaethau ariannol	0	54,434	0	54,434
Newid mewn tybiaethau demograffig	0	5,037	0	5,037
Profiad arall ²	0	(25,314)	0	(25,314)
Enillion ar Asedau ag eithrio symiau a gynhwysir yn y llog net	59,068	0	0	59,068
Newid mewn effaith nenfwd asedau	0	0	137,507	137,507
Cyfanswm yr holl ail fesuriadau a gynhwysir yn Incwm Cynhwysfawr Arall (ICA)	59,068	34,157	137,507	230,732
Gwerth teg asedau'r cynllun	1,087,014	0	0	1,087,014
Gwerth presennol ymrwymadau wedi eu hariannu	0	(833,557)	0	(833,557)
Gwerth presennol ymrwymadau heb eu hariannu ³	0	(17,248)	0	(17,248)
Sefyllfa Cau ar 31 Mawrth ⁴	1,087,014	(850,805)	0	236,209

¹ Mae'r gost gwasanaeth cyfredol yn cynnwys lwfans ar gyfer costau gweinyddiaeth 0.6% cyflogau.

² Mae'r profiad arall ar rwymedigaethau yn cynnwys lwfans o £25,029,000 ar gyfer effaith gorchymyn cynyddu pensiwn Ebrill 2024.

³ Mae'r ymrwymadau heb eu cyllido yn cynnwys tua £6,401,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido y CPLIL a £10,847,000 sydd yn perthyn i bensiynau Athrawon heb eu cyllido.

⁴ Mae'n cynnwys ymrwymadau sy'n ymwneud â gweithwyr Byw'n lach ac Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru sydd o dan gyfrifoldeb y cyngor.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Mae prisiad actiwaraid ymrwymadau cynllun pensiwn a reserf pensiynau'r Cyngor a ddangosir ar y Fantolen yn adrodd ymrwymiad net o £15.224m. Penderfynodd Actiwari'r Cyngor, Hymans Robertson PAC, fod gwerth teg asedau cynllun pensiwn y cyngor yn fwy na gwerth presennol ymrwymadau'r cynllun ar 31 Mawrth 2025 gan arwain at ased cynllun pensiwn. Mae PDAARh 14 a buddion gweithwyr SCRh 19 yn ei gwneud yn ofynnol, lle mae ased cynllun pensiwn yn bodoli, ei fod yn cael ei fesur fel yr isaf o'r:

- Gwarged yn y cynllun buddion diffiniedig; a'r
- Nenfwd asedau, sydd wedi'i gyfyngu i £0 gan eithrio ymrwymadau heb eu hariannu

Y nenfwd asedau yw gwerth presennol unrhyw fuddion economaidd sydd ar gael ar ffurf ad-daliadau o'r cynllun neu ostyngiadau yng nghyfraniadau i'r cynllun yn y dyfodol. Cyfrifodd actiwari'r Cyngor y nenfwd asedau fel y gwerth net presennol o gostau gwasanaeth yn y dyfodol llai gwerth net presennol cyfraniadau yn y dyfodol. Mae'r nenfwd asedau a gyfrifwyd ar gyfer 2024/25 yn arwain at fwy o gyfraniadau gwasanaeth yn y dyfodol na chostau gwasanaeth yn y dyfodol, felly mae'r budd economaidd wedi'i gyfyngu i ddim cyn ychwanegu gwerth yr ymrwymadau presennol sydd heb eu hariannu. Mae'r Cyngor yn dibynnu ac yn rhoi sicrwydd ar farn broffesiynol yr Actiwari a'r rhagdybiaethau a ddefnyddir i gyfrifo'r prisiad actiwaraid hwn.

Prif Gategoriâu Asedau'r Cynllun fel Canran o Gyfanswm Asedau'r Cynllun

Mae'r actiwari wedi darparu dadansoddiad manwl o asedau'r Gronfa yn unol â gofynion SCRh 19. Mae'r dadansoddiad hwn yn gwahaniaethu rhwng natur a risg yr asedau hynny, ac yn eu torri i lawr ymhellach i'r rheiny sydd â dyfynbris mewn marchnad actif, a'r rheiny sydd ddim yn cael eu dyfynnu. Tybir bod rhaniad asedau Cyngor Gwynedd ar yr un gyfran â dyraniad asedau'r Gronfa fel yr oedd ar 31 Rhagfyr 2024. Mae'r tabl isod yn dangos y rhaniad. Mae'r actiwari yn amcangyfrif bod gwerth bid asedau'r Gronfa yn £3.18bn ar 31 Mawrth 2025, yn seiliedig ar wybodaeth a ddarparwyd gan yr Awdurdod Gweinyddu ac yn rhoi ystyriaeth i enillion mynegai lle bo hynny'n briodol.

Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr

Mae gwerth yr asedau isod ar werth bid yn unol â gofynion SCRh19.

Categori Ased	Ar 31 Mawrth 2024				Ar 31 Mawrth 2025			
	Prisiau a dddyfynnir mewn	Prisiau na dddyfynnir mewn	Cyfanswm		Prisiau a dddyfynnir mewn	Prisiau na dddyfynnir mewn	Cyfanswm	
	Marchnadoedd Gweithredol	Marchnadoedd Gweithredol			Marchnadoedd Gweithredol	Marchnadoedd Gweithredol		
	£'000	£'000	£'000	%	£'000	£'000	£'000	%
Ernesau Ecwiti								
Defnyddiwr	0	0	0	0	0	0	0	0
Cynhyrchu	0	0	0	0	0	0	0	0
Ynni a Gwasanaethau	0	0	0	0	0	0	0	0
Sefydliadau Ariannol	0	0	0	0	0	0	0	0
Iechyd a Gofal	0	0	0	0	0	0	0	0
Technoleg Gwybodaeth	0	0	0	0	0	0	0	0
Eraill	0	0	0	0	0	0	0	0
Ecwiti Preifat								
Y cyfan	0	56,520	56,520	5	0	61,761	61,761	5
Ernesau Dyledion								
Eraill	0	0	0	0	0	0	0	0
Eiddo Diriaethol								
Eiddo'r DU	0	75,708	75,708	7	0	72,776	72,776	6
Eiddo Tramor	0	0	0	0	0	0	0	0
Cronfeydd Buddsoddi ac Ymddiriedolaethau Unedol								
Ecwiti	0	604,921	604,921	56	0	631,674	631,674	55
Bondiau	0	0	0	0	0	336,136	336,136	29
Is-adeiladwaith	0	0	0	0	0	33,756	33,756	3
Eraill	0	309,044	309,044	28	0	0	0	0
Deilliadau								
Chwyddiant	0	26,811	26,811	3	0	0	0	0
Arian a Chywerthoedd Arian								
Y cyfan	0	14,010	14,010	1	0	7,669	7,669	1
Cyfanswm	0	1,087,014	1,087,014	100	0	1,143,772	1,143,772	100

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Sail ar gyfer amcangyfrif asedau ac ymrwymïadau

Mae'r ymrwymïadau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau, sef amcangyfrif o'r pensiwn fydd yn daladwy yn y dyfodol yn ddibynnol ar dybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaeth, disgwyliad oes a lefelau cyflog. Mae disgwyliad oes yn seiliedig ar VitaCurves y Gronfa gyda gwelliannau yn unol â model CMI 2022, gyda phwysiad o 15% o ddata 2023 (a 2022), pwysiad o 0% o ddata 2021 (a 2020), llyfnu safonol (Sk7), addasiad cychwynnol o 0.25% a chyfradd gwelliant hirdymor o 1.5% y flwyddyn ar gyfer dynion a merched.

Mae Hymans Robertson, cwmni actiwari annibynnol, wedi amcangyfrif ymrwymïadau Cynllun Pensiwn Gwynedd ac ymrwymïadau Buddion Dewisol. Roedd amcangyfrifon Cronfa Bensiwn Gwynedd yn seiliedig ar y prisiad llawn diweddaraf o'r cynllun fel yr oedd ar 31 Mawrth 2022. Mae'r rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddir gan yr actiwari yn y tabl canlynol wedi cael effaith sylweddol ar werthoedd yr asedau a'r ymrwymïadau fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2025
Tybiaethau Ariannol	% y.f.	% y.f.
Cyfradd Cynnydd Pensiynau	2.75	2.75
Cyfradd Cynnydd Cyflogau	3.25	3.25
Cyfradd Chwyddiant	2.75	2.75
Cyfradd Ddisgownt	4.85	5.80
Cyfradd enillion tymor hir a ddisgwylir ar yr holl asedau	4.85	5.80
Nifer a ddisgwylir i gymryd yr opsiwn i drosi pensiwn blyneddol i lwmp swm ymddeol		
am wasanaeth cyn Ebrill 2008	65	65
am wasanaeth ar ôl Ebrill 2008	65	65
Tybiaethau Marwolaeth	Blyneddol	Blyneddol
Hirhoedledd yn 65 oed i bensiynwyr cyfredol		
Dynion	20.7	20.6
Merched	23.6	23.5
Hirhoedledd yn 65 oed i bensiynwyr y dyfodol		
Dynion	21.7	21.6
Merched	25.3	25.3

Mae'r amcangyfrif o'r ymrwymïadau buddion diffiniedig yn sensitif i'r rhagdybiaethau actiwaraidd sydd wedi'u nodi yn y tabl uchod. Er mwyn meintioli effaith unrhyw newid yn y rhagdybiaethau ariannol a ddefnyddir, mae'r actiwari wedi cyfrifo a chymharu gwerth ymrwymïadau'r cynllun fel yr oeddynt ar 31 Mawrth 2025 ar seiliau amrywiol. Mae'r dull a ddefnyddiwyd yn gyson â'r dull a fabwysiadwyd i gael y ffigyrau SCRh19 a ddarperir yn y nodyn hwn.

Er mwyn meintioli'r ansicrwydd ynghylch disgwyliad hyd oes, mae'r actiwari wedi cyfrifo'r gwahaniaeth yn y gost i'r Cyngor pe bai cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes. Yn nhermau sensitifrwydd, caiff hyn ei dybio i fod yn gynnydd o tua 3-5% yn y gost o fudd-daliadau. Yn ymarferol bydd gwir gost cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes yn ddibynnol ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os yw gwelliannau mewn cyfraddau goroesi yn bennaf berthnasol i oedrannau iau neu hŷn).

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Mae’r ffigyrau yn y tabl isod wedi deillio’n seiliedig ar broffil aelodaeth y Cyngor fel yr oedd ar 31 Mawrth 2022, sef dyddiad y prisiad actiwaraidd diweddaraf. Mae’r dull a ddefnyddiwyd wrth baratoi’r dadansoddiad sensitifrwydd a ddangosir isod yn gyson â’r dull a ddefnyddiwyd y flwyddyn flaenorol.

Effaith ar Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir yn y Cynllun		
Newid tybiaeth	Brasamcan cynnydd i’r Ymrwymiad Buddion Diffiniedig 31 Mawrth 2025	Brasamcan swm ariannol 31 Mawrth 2025
	%	£’000
0.1% o leihad i’r gwir gyfradd ddisgownt	2	14,316
Cynnydd o 1 blwyddyn yn nisgwylad oes aelodau	4	29,750
0.1% o gynnydd i’r gyfradd cynnydd cyflog	0	776
0.1% o gynnydd i’r gyfradd cynnydd pensiwn	2	13,936

Effaith ar Lif Arian y Cyngor

Un o amcanion y cynllun yw y dylid cadw cyfraniadau cyflogwyr ar gyfradd mor gyson â phosib. Mae Cyngor Gwynedd wedi cytuno ar strategaeth gydag actiwari’r gronfa i gyflawni lefel gyllido o 100% dros y 17 mlynedd nesaf. Caiff lefelau cyllido eu monitro’n flynyddol.

Caiff y cyfraniadau a delir gan y Cyngor eu gosod gan Actiwari’r Gronfa yn y prisiad bob tair blynedd, neu ar unrhyw adeg arall pan roddir cyfarwyddyd i wneud hynny gan yr Awdurdod Gweinyddu. Mae’r cyfraniadau sy’n daladwy dros y cyfnod tan 31 Mawrth 2025 wedi’u gosod yn y dystysgrif Cyfraddau ac Addasiadau. Am fanylion pellach ar y dull a ddefnyddiwyd i osod y cyfraddau cyfrannu ar gyfer y Cyngor, dylid cyfeirio at adroddiad actiwaraidd 2022, dyddiedig 28 Mawrth 2023.

Gwybodaeth am yr Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir

	Rhaniad Ymrwymiad 31 Mawrth 2025	
	£’000	%
Aelodau Gweithredol	367,951	51
Aelodau Gohiriedig	102,040	14
Aelodau Pensiynwyr	258,546	35
Cyfanswm	728,537	100

Mae’r ffigyrau uchod yn cynnwys ymrwymladau wedi eu hariannu yn unig, nid ydynt yn cynnwys ymrwymladau pensiynwyr heb eu hariannu. Mae’r parhad yn effeithiol ar brisiad swyddogol blaenorol ar 31 Mawrth 2022. Yn unol â’r sefyllfa ar ddyddiad y prisiad yma - cyfnod cyfartaledd cymhwysol o’r ymrwymladau buddion diffiniedig ar gyfer aelodau’r cynllun yn 2024/25 yw 20 mlynedd.

Effaith ar y Blynnyddoedd i ddod

Disgwylir i gyfanswm y cyfraniadau a wneir i Gynllun Pensiwn Llywodraeth Leol gan y Cyngor fod yn £26.833m yn y flwyddyn i 31 Mawrth 2026

Gan fod adroddiad yr Actiwari yn seiliedig ar amcangyfrifon, ac o ganlyniad i wahaniaethau amseru, gwnaed addasiad o £64,270.04 yn 2024/25 (£761,058 yn 2023/24) i ddod â’r sefyllfa yn y Gronfa ar sail ffigyrau Actiwaraidd yn unol â’r sefyllfa cau ar 31 Mawrth 2025 (cyn unrhyw addasiad nenfwd ased). Mae’r gwahaniaeth yma wedi ei drin fel Enillion a Chollodion Actiwaraidd ar Asedau ac Ymrwymladau Pensiwn.

NODYN 39 – YMRWYMIADAU DIBYNNOL

Ceir ymrwymiad dibynnol pan fo digwyddiad sy'n arwain at rwymedigaeth posib ar ran y Cyngor ble bydd ei fodolaeth yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall ddigwyddiad ansicr sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor.

Mae'r sefyllfa isod yn berthnasol i amgylchiadau'n ymwneud â tri ymrwymiad dibynnol penodol:

- Gofynion capio ac ôl-ofalaeth safleoedd tirlenwi y Cyngor - mae'r ddarpariaeth sydd yn gynwysedig yn y cyfrifon yn seiliedig ar amgylchiadau presennol a gwybyddus, yn ychwanegol i ragolygon perthnasol. Er hynny, mae'n bosib y bydd y gwir gost derfynol yn wahanol i'r amcangyfrif cyfredol o gostau'r dyfodol.
- Mae'r Cyngor yn agored i ymrwymiad yswiriant posib sy'n berthnasol i drefniadau yswiriant ei gyn-Awdurdodau, sef Cyngor Sir Gwynedd, Cyngor Bwrdeistref Arfon, Cyngor Dosbarth Dwyfor, Cyngor Dosbarth Meirionnydd, a therfyniad Cronfa Municipal Mutual Insurance (MMI) ar 30 Medi 1992.

Gwnaeth MMI gynllun o drefniant gyda'i gredydwy'r, ble, os oedd cyllid MMI yn annigonol i gyfarfod hawliadau yn y dyfodol, yna byddai cymal adfachu'n cael ei sbarduno (sef Cynllun o Drefniant) a allai effeithio hawliadau a dalwyd ers 1992/93. Ar 13 Tachwedd 2012, daeth cyfarwyddwyr y Cwmni i'r casgliad y dylid gweithredu amodau'r Cynllun o Drefniant a rhoddwyd rhybudd i'r perwyl hwn i Weinyddwr y Cynllun a'r Cwmni. Mae'r penderfyniad yn derfynol. Talwyd ardoll gwreiddiol o 15% o'r taliadau a wnaethpwyd ers 30 Medi 1992 yn ystod 2013/14, a talwyd 10% pellach yn 2016/17.

Fodd bynnag, yn unol â'r cynllun, bydd modd codi ardoll pellach os na fydd y lefi gwreiddiol yma yn ddigonol ar gyfer ymrwymadau MMI yn y tymor hwy. Mae Cyngor Gwynedd o'r farn y byddai'n ddarbodus i gynnal cronfa yn y disgwyliad y bydd yr ardoll gwreiddiol yn annigonol. Uchafswm cyfredol yr ymrwymiad i'r Cyngor hwn yn seiliedig ar y ffigyrau cyhoeddedig diweddaraf oedd ar gael ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yw £1.3m.

- Mae'r Cyngor yn asesu hawliadau posib yn dilyn euogfarn cyn-bennaeth Ysgol yng Ngwynedd. Mae'r hawliadau yn eu camau cynnar a disgwylir y manylion am yr hyn sy'n cael ei hawlio. Os sefydlir atebolrwydd, bydd taliadau'r Cyngor yn cael eu cyfyngu i'r didyniadau polisi o dan y polisiau yswiriant atebolrwydd perthnasol. Mae gan y Cyngor eisoes Gronfa Yswiriant wrth gefn sydd wedi'i neilltuo i ariannu unrhyw gostau na fyddai yswiriant y Cyngor yn eu talu.

NODYN 40 – YMDDIRIEDOLAETHAU

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel yr unig ymddiriedolwr ar gyfer 177 o gymroddion megis cronfeydd gwobrau ysgolion, a chronfeydd cysuron a gwelliannau i nifer o Sefydliadau'r Cyngor. Mae gan y gronfa fwyaf, y Gronfa Degwm, gyfriflyfr cyfrifo sy'n hollol ar wahân, tra bo'r Cyngor yn dal eiddo 176 o'r cymynroddion hyn ond nid yw'n gwneud penderfyniadau ar ddefnydd y cronfeydd. Ymhob achos, nid yw'r cronfeydd yn cynrychioli asedion y Cyngor ac felly nid ydynt wedi eu cynnwys yn y Fantolen.

Cyfanswm balans y 176 o gymynroddion nad ydynt yn cael eu cydnabod ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2025 oedd £2,061,426 (£1,738,131 ar 31 Mawrth 2024). Buddsoddir y cronfeydd yn llawn er mwyn creu incwm.

Manylir ar y cymynroddion mwyaf, Y Gronfa Degwm ac Ymddiriedolaeth FMG Morgan, yn atodiadau A a B i'r cyfrifon hyn.

NODYN 4I – TREFNIANT CONSESIWN GWASANAETH

Mae GwryAD yn gynllun Trefniant Consesiwn Gwasanaeth, sydd hefyd yn cael ei adnabod fel cynllun ‘Menter Cyllid Preifat’ (MCP). Dechreuwyd ar y dasg o’i adeiladu yn 2012/13 a daeth y gwaith yn weithredol ym Medi 2013. Mae’n safle ar gyfer trin gwastraff bwyd sydd wedi ei ddioli yn y tarddle gan breswylwyr a busnesau Gwynedd (yn bennaf) trwy ddefnyddio technoleg Treulio Anaerobig (Anaerobic Digestion). Mae hyn yn gymorth i’r Cyngor gyrraedd ei dargedau ailgylchu, a gweithio o fewn ei lwfansau tirlenwi o Wastraff Dinesig Boddiraddadwy am gyfnod o 15 mlynedd.

Mae’r asedau sy’n cael eu darparu i gyflenwi’r gwasanaeth yn cael eu cydnabod ar Fantolen y Cyngor. Gwerth yr asedau perthnasol ar 31 Mawrth 2025 oedd £2.1m (£2.2m ar 31 Mawrth 2024). Mae’r Cyngor yn gwneud taliad cytunedig (ffi giât) bob blwyddyn yn seiliedig ar isafswm o dunelli sy’n cael ei gynyddu yn flynyddol gan chwyddiant ac sy’n gallu cael ei ostwng os yw’r contractwr yn methu â chyrraedd safonau argaeledd a pherfformiad mewn unrhyw flwyddyn. Mae gan y Cyngor yr hawl i gynyddu swm y tunelli dros y 7,500 tonnall cytunedig hyd at 11,000 tonnall, a bydd yn talu ffi giât ostyngol am unrhyw beth dros 7,500 tonnall.

	Taliad am Wasanaethau	Ad-daliad Gwariant Cyfalaf	Llog	Cyfanswm
	£’000	£’000	£’000	£’000
Talwyd yn 2024/25	498	204	61	763
Taladwy yn 2025/26	498	216	49	763
Taladwy o fewn 2 i 5 mlynedd	1,202	577	64	1,843
Cyfanswm	2,198	997	174	3,369

Er bod y taliadau sy’n cael eu gwneud i’r contractwr yn cael eu disgrifio fel taliadau unedol, maent wedi eu cyfrifo er digolledu’r contractwr am werth teg y gwasanaeth a gyflenwir, y gwariant cyfalaf a’r llog oedd yn daladwy.

Mae’r contractwr yn derbyn incwm o ynni sy’n cael ei gynhyrchu o’r gwastraff sydd wedi eu galluogi i gadw’r taliad unedol i’r Cyngor yn isel. Os yw’r incwm yn uwch na’r hyn sydd yn y cytundeb, mae trefniant iddo gael ei rannu rhwng y contractwr a Chyngor Gwynedd.

Mae’r ymrwymïadau sy’n ddyledus i’r contractwr am y gwariant cyfalaf sydd wedi ei wneud fel a ganlyn:

	2024/25	
	Ymrwymïadau Prydlesau	Incwm Gohiriedig
	£’000	£’000
Balans yn sefyll 1 Ebrill 2024	(997)	(644)
Ad-daliad o brifswm yn ystod y flwyddyn	204	0
Rhyddhad o incwm gohiriedig	0	146
Balans yn sefyll ar 31 Mawrth 2025	(793)	(498)

Gellir terfynu’r cytundeb gan un o’r ddwy ochr ar unrhyw adeg ar sail diffygion, yn amodol ar roi rhybudd yn unol â’r cytundeb. Yn ogystal, gall y Cyngor derfynu’r cytundeb yn unochrog yn unol â’r amodau ynddo. Byddai costau iawndal ynghlwm ag unrhyw drefniant terfynu. Ar ddiwedd y cytundeb, mae gan y Cyngor hawl i ail-dendro am gontractwr i ddarparu’r gwasanaeth.

NODYN 42 – CYLLIDEB CYFUN

O dan reoliad 19(1) o Reoliadau Trefniadau Partneriaeth (Cymru) 2015, cytunwyd ar drefniant anffurfiol cyllidebau cyfun rhwng awdurdodau lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr mewn perthynas â darparu llety cartrefi gofal ar gyfer pobl hŷn ar gyfer 2024/25.

Mae trafodion y Cyngor wedi'u cynnwys o dan Oedolion, Iechyd a Llesiant yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae'r Incwm a Gwariant ar gyfer y trefniant cyllideb cyfun wedi'u cynnwys yn y tabl isod; mae'r cyfraniadau wedi'u cynnwys er gwybodaeth yn unig a nid ydynt wedi eu cronni o fewn cyfrifon y partneriaid.

Cartrefi Gofal ar gyfer Pobl Hŷn		
2023/24		2024/25
£'000		£'000
	Gwariant	
124,041	Costau Cartrefi Gofal	136,047
124,041	Cyfanswm Gwariant	136,047
	Arian a gyfrannir	
(11,914)	Cyngor Sir Ddinbych	(12,423)
(15,301)	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	(18,090)
(13,578)	Cyngor Sir y Fflint	(14,980)
(14,957)	Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	(16,470)
(12,044)	Cyngor Gwynedd	(13,084)
(7,214)	Cyngor Sir Ynys Môn	(7,126)
(49,033)	Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	(53,874)
(124,041)	Cyfanswm Arian a gyfrannir	(136,047)
0	(Gwared) / Diffyg a drosglwyddir i'r gronfa wrth gefn	0

* Mae ffigyrau 2023/24 Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy ar gyfer darparu llety cartrefi gofal ar gyfer pobl hŷn wedi eu hail-ddatgan adlewyrchu £2.881m o ostyngiad o (£18.182m) i (£15,301m); ac felly mae'r costau Cartrefi Gofal hefyd wedi'u hail-ddatgan i adlewyrchu'r un gostyngiad o £126,922m i £124,041m.

NODYN 43 – GWEITHREDIADAU AR Y CYD A CHYD-BWYLLGORAU

Mae'r Cyngor yn rhan o nifer o weithrediadau ar y cyd gydag awdurdodau cyfagos yng Ngogledd Cymru.

Yn ystod 2024/25, roedd Cyngor Gwynedd yn rhan o dri chyd-bwyllgor ac un gweithrediad ar y cyd, sef cyd-weithio mewn meysydd penodol rhwng awdurdodau lleol. Mae'n ofynnol i gyfrifon ar wahân gael eu cynhyrchu ar gyfer cyd-bwyllgorau. Y tri chyd-bwyllgor perthnasol i Wynedd yn ystod 2024/25 yw:

- GwE
- Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (PTGGGC)
- Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC)

Y gweithrediad ar y cyd sy'n berthnasol i Wynedd yn ystod 2024/25 yw:

- Gogledd Cymru Actif

Mae cyfrifon y cyd-bwyllgorau yn dilyn yr un amserlen o ran dyddiad statudol ar gyfer cwblhau y cyfrifon. Yn yr amgylchiadau, felly fe welir bod cyfrifon Cyngor Gwynedd yn adlewyrchu y gwir ymrwymiad net perthnasol, er bod y sefyllfa ddadansoddol oddrychol yn mynd i amrywio yn ddibynol ar sefyllfa a threfniadau adrodd y gwahanol gyd-bwyllgorau (eithrio y BUEGC). Mae'r ffigyrau a'r gyfran berthnasol i Wynedd wedi eu cynnwys yn y tabl isod:

Cyd-Bwyllgor / Gweithrediad ar y Cyd	Awdurdod Lletya Cyllid	Cynghorau a Sefydliadau sydd yn rhan o'r Cyd-Bwyllgor / Gweithrediad ar y Cyd	Cyfran Cyngor Gwynedd	Gwerth Cyfran Gwynedd (Cyfrif Incwm a Gwariant)
			%	£'000
Cyd-Bwyllgor				
GwE	Cyngor Gwynedd	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	17.55	702
Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Cyngor Sir y Fflint	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn	24.24	1
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru *	Cyngor Gwynedd	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam Prifysgol Bangor Grŵp Llandrillo Menai Prifysgol Glyndŵr Wrecsam Coleg Cambria	Gweler y nodyn isod	

**Gweithrediad ar y
Cyd**

Gogledd Cymru Actif **	Cyngor Gwynedd	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	16.67	0

* Mae cyfrifon Cyngor Gwynedd yn cynnwys y gwir drafodion a balansau mewn perthynas â busnes y BUEGC yn ogystal â'u cyfran o'r trafodion a'r balansau sy'n weddill, a ddosbarthwyd fel 12.5% (Awdurdod Lleol) a 6.25% (Addysg Bellach/Uwch) yn unol â'r dyraniadau yn y Cytundeb Llywodraethu 2.

** Mae Gogledd Cymru Actif wedi ei ariannu gan grant.

Gellir gweld cyfrifon y cyd-bwyllgorau unigol ar wefannau y cynghorau sydd yn arwain ar y gwasanaeth cyllid a chyfrifeg.

NODYN 44 – DIGWYDDIADAU AR ÔL Y CYFNOD ADRODD

Awdurdodwyd y Datganiad o'r Cyfrifon gan y Pennaeth Cyllid ar 30 Mehefin 2025. Nid yw digwyddiadau yn dilyn y dyddiad yma wedi'u cynnwys yn y datganiadau ariannol na'r nodiadau cysylltiedig. Lle'r oedd digwyddiadau a oedd yn digwydd cyn y dyddiad hwn yn darparu gwybodaeth am amodau a oedd yn bodoli ar 31 Mawrth 2025, mae'r ffigyrau yn y datganiadau a'r nodiadau ariannol wedi'u haddasu ym mhob agwedd faterol i ddangos yr effaith.

Y GRONFA DEGWM

2023/24 £'000		2024/25 £'000
976	Cyfanswm y Gronfa ar 1 Ebrill	978
	Ychwaneger - Incwm yn ystod y flwyddyn	
49	Llog ar fuddsoddiadau	49
	Llai - Gwariant yn ystod y flwyddyn	
(47)	Grantiau a chostau	(25)
978	Cyfanswm y Gronfa ar 31 Mawrth	1,002
	A gynrychiolir gan yr Asedau canlynol	
7	Dyledwyr	5
900	Buddsoddiadau	900
71	Arian mewn llaw	97
978		1,002
978	Cyfanswm	1,002

NODIADAU I'R CYFRIFON

1. Dywed Cynllun gweinyddu'r Gronfa y ceir defnyddio'r incwm at bwrpasau elusennol – addysgol, adloniadol a chymdeithasol, yn unol â disgresiwn y Cyngor.
2. Mae'r Ddeddf Elusennol 1993 yn gofyn am archwiliad annibynnol o ddatganiad o gyfrifon y Gronfa Degwm yn flynyddol.
3. Dangosir buddsoddiadau ar gost yn y cyfrifon. Gwerth y buddsoddiadau ar y farchnad ar 31 Mawrth 2025 oedd £906,375.

CRONFA YMDDIRIEDOLAETH FMG MORGAN

2023/24 £'000		2024/25 £'000
167	Cyfanswm y Gronfa ar 1 Ebrill	166
	Ychwaneger - Incwm yn ystod y flwyddyn	
17	Llog enillwyd gan yr asedau	16
	Llai - Gwariant yn ystod y flwyddyn	
(18)	Grantiau	(8)
166	Cyfanswm y Gronfa 31 Mawrth	174
	Asedau	
144	Buddsoddiadau	144
22	Arian mewn llaw	30
166		174

NODIADAU I'R CYFRIFON

1. Sefydlwyd y Gronfa hon gyda gweddiill ystâd y diweddar Mrs. Florence Merthyr Guest Morgan. Roedd incwm y Gronfa i'w ddefnyddio er budd trigolion rhannau o Lŷn at bwrpasau penodedig.
2. Dangosir buddsoddiadau ar gost yn y cyfrifon. Gwerth y buddsoddiadau ar y farchnad ar 31 Mawrth 2025 oedd £381,145 (£369,850 ar 31 Mawrth 2024).
3. Mae Cronfa FMG Morgan tu allan i ofynion y Ddeddf Elusennol 1993. Oherwydd hyn nid oes angen archwiliad annibynnol o'r Gronfa Ymddiriedolaeth hon.

Geirfa

Amhariad – Lleihad yng ngwerth cario ased sefydlog oddi tan ei werth cario (oherwydd darfodedigrwydd, difrod neu newid anffafriol mewn amgylchedd statudol).

Amorteiddio – Gwarediad graddol ymrwymiad, megis benthyciad, gyda thaliadau cyson dros gyfnod penodol o amser. Rhaid i daliadau o'r fath fod yn ddigonol i glirio'r prifswm a'r llog.

Ariannu Cyfalaf - Cyllid ar gyfer talu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd i ariannu gwariant cyfalaf yn cynnwys benthycia, lesu, cyllido'n uniongyrchol o reffeniw, derbyniad cyfalaf i'w ddefnyddio, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, reserfau reffeniw a reserfau wedi'u clustnodi.

Ased - Eitemau o werth sydd yn cael ei fesur mewn cyd-destun pris.

- Caiff ased cyfredol ei dreulio neu gall golli gwerth ariannol materol o fewn y flwyddyn ariannol nesaf.
- Mae ased anghyfredol yn darparu budd i'r Cyngor ac i'r gwasanaethau mae'n ddarparu am gyfnod o dros flwyddyn.

Asedau Anniriaethol – Ased anariannol adnabyddadwy heb sylwedd corfforol. Meddalwedd cyfrifiadurol er enghraifft.

Asedau Cymunedol - Asedau anghyfredol y mae'r Cyngor yn bwriadu eu dal yn barhaus sydd heb oes benodol ddefnyddiol, ac a allai gael cyfyngiadau ar eu gwarediad. Gall esiamplau gynnwys parciau ac adeiladau hanesyddol.

Asedau Treftadaeth – Ased gyda rhinweddau Hanesyddol, Artistig, Gwyddonol, Technolegol, Geoffisegol neu a budd Amgylcheddol, gaiff ei ddal a'i gynnal yn bennaf am ei gyfraniad i wybodaeth a diwylliant.

Balansau (neu Reserfau) - Mae'r rhain yn cynrychioli cyllid cronedig sydd ar gael i'r Cyngor. Caiff rhai balansau (reserfau) eu clustnodi ar gyfer pwrpas penodol i ariannu mentrau diffiniedig yn y dyfodol neu i gwrdd â risg neu ymrwymadau gaiff eu hadnabod.

CIPFA (Chartered Institute of Public Finance and Accounting) – Sefydliad proffesiynol ar gyfer cyfrifwyr sy'n gweithio yn y sector gyhoeddus.

Cost Adnewyddu Dibrisiedig – Dull prisiau sy'n darparu procsi ar gyfer gwerth marchnad asedau arbenigol.

Cost Gwasanaeth Cyfredol – Cynnydd yng ngwerth cyfredol ymrwymadau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig a ddisgwyllir i godi o wasanaeth gweithiwr yn y cyfnod presennol.

Credydwy - Symiau yn ddyledus gan y Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaeth a dderbyniwyd, sydd â thaliadau heb eu gwneud erbyn diwedd y cyfnod cyfrifo.

Cronfa Gyffredinol - Prif gronfa reffeniw'r Cyngor sydd yn cynnwys cost net yr holl wasanaethau a ariennir gan drethdalwyr lleol a grantiau'r Llywodraeth.

Cronfa Ymddiriedolaeth - Cronfeydd a weinyddir gan y Cyngor ar gyfer dibenion megis gwobrau, elusennau, prosiectau penodol ac ar ran plant dan oed.

Cyfrif Addasiadau Cyfalaf – Reserf wedi ei glustnodi o adnoddau cyllid neu dderbyniad cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf neu ad-daliad benthyciad allanol a mathau eraill o drafodion cyllido cyfalaf.

Cynllun Buddiannau Diffiniedig – Pensiwn neu gynllun budd ymddeoliad arall sydd ddim yn gynllun cyfraniad diffiniedig.

Cynllun Cyfraniadau Diffiniedig - Pensiwn neu gynllun budd ymddeoliad arall lle gwelir gweithiwr yn cyfrannu symiau penodol rheolaidd fel swm neu ganran o'r cyflog, a ni fydd rhwymedigaeth gyfreithiol nac adeiladol i dalu cyfraniadau pellach petai'r cynllun ddim ag asedau digonol i dalu buddion i'r holl weithwyr mewn perthynas â gwasanaeth y gweithiwr yn y cyfnod presennol a blaenorol.

Darpariaeth – Ymrwymiad sydd ag amseru neu swm ansicr, sydd i gael ei dalu drwy drosglwyddo buddion economaidd.

Derbyniadau Cyfalaf - Incwm a dderbynnir o werthu tir neu asedau cyfalaf arall.

Dibrisio – Mesuriad cost y budd economaidd yr asedau sefydlog diriaethol dreuliwyd yn ystod y cyfnod.

Dyledwyr - Symiau yn ddyledus i'r Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaeth a dderbyniwyd, o fewn y cyfnod cyfrifo, sydd â thaliadau heb eu derbyn erbyn diwedd y cyfnod cyfrifo.

Eiddo Buddsoddi – Eiddo a ddelir unai ar gyfer ennill incwm rhent neu ar gyfer gwerthfawrogiad cyfalaf, neu'r ddau.

Enillion a Cholledion Actiwaraid - Ar gyfer cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, mae y newidiadau mewn gwarged actiwaraid sydd yn codi oherwydd bod digwyddiadau heb gyd-daro gyda rhagdybiaeth actiwaraid a wnaed ar gyfer y prisiad diwethaf (profiad enillion a cholledion) neu bod y rhagdybiaethau actiwaraid wedi newid.

Gwariant Cyfalaf - Gwariant caffael ar ased anghyfredol, a gaiff ei ddefnyddio wrth ddarparu gwasanaeth tu hwnt i'r cyfnod cyfrifo neu wariant sydd yn cyfrannu, a ddim yn unig yn cynnal, at werth ased anghyfredol.

Gwerth Llyfr Net – Gwerth lle caiff asedau sefydlog eu cynnwys ar y Fantolen, h.y. eu cost hanesyddol neu werth cyfredol llai'r gwerth cronus a ddarperir ar gyfer dibrisiad.

Gwerth Teg - Y pris a dderbynnir i werthu ased, neu a delir i drosglwyddo ymrwymiad mewn trafodyn trefnus rhwng cyfranwyr i'r farchnad ar ddyddiad y mesuriad.

Lleiafswm Darpariaeth Refeniw (LIDR) – Y lleiafswm sydd rhaid ei godi ar gyfrif refeniw Awdurdod yn flynyddol a'i neilltuo fel darpariaeth ar gyfer ymrwymiad credyd.

Menter Cyllid Preifat (MCP) – Menter llywodraeth ganolog sy'n anelu i gynyddu lefel y cyllid sydd ar gael ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus drwy ddenu ffynonellau preifat o gyllid.

Offerynnau Ariannol - Unrhyw gytundeb sydd yn cynyddu ased un endid ac ymrwymladau ariannol neu offeryn ecwiti un arall. Mae'r term yn cynnwys asedau ariannol ac ymrwymladau ariannol, o fasnach dderbyniadwy (anfoneb dyledus) a masnach daladwy (anfoneb sy'n ddyledus i'w talu) i ddeilliadau cymhleth a deilliadau wedi eu mewnbllannu.

Partïon Cysylltiedig - Caiff partïon eu hystyried i fod yn gysylltiedig os oes gan un parti'r gallu i reoli'r parti arall neu gyda dylanwad sylweddol penodol dros y parti arall wrth wneud penderfyniadau ariannol neu weithredol.

Praeseptau – Yr ardoll a wnaed gan awdurdodau archebiant ar awdurdodau sy'n bilio, gyda'r gofyn ar yr Awdurdod sy'n bilio i gasglu'r incwm gan drethdalwyr y Cyngor ar eu rhan.

Prydlesau Cyllidol – Les sydd yn trosglwyddo'n sylweddol holl risg a gwobr perchnogaeth ased anghyfredol i'r deiliad prydles.

Prydlesau Gweithredol - Math o les, gan amlaf ar offer cyfrifiadurol, cyfarpar swyddfa, dodrefn a.y.y.b. ble mae'r cydbwysedd risgiau a gwobrau o ddal yr ased ynghlwm â'r prydleswr. Mae'r ased yn aros ym mherchnogaeth y prydleswr ac mae costau'r les yn wariant refeniw i'r Cyngor.

Rhestr Eiddo – Niferoedd stoc heb eu defnyddio sy'n cael eu dal gyda'r disgwyliad o'u defnyddio yn y dyfodol. Fe gawn eu categorioedd fel nwyddau neu asedau eraill a brynwyd i'w gwerthu ymlaen, nwyddau traul, defnydd crai a chyfansoddion, nwyddau a gwasanaeth mewn camau canolog rhwng cwblhad a gorffenedig.

Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh) – Cyfres o safonau cyfrifo a ddefnyddir ar draws y byd. Rhaid iddynt gael eu gweithredu ar bob datganiad cyllidol gan bob endid sy'n adrodd i bob datganiad cyllidol er mwyn darparu darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol yr endid, ac fel ffordd i gysoni a chymharu gyda datganiadau cyllidol endidau eraill.

Ymrwymladau – Symiau sydd yn ddyledus i unigolion / sefydliadau y bydd yn rhaid eu talu rhywbryd yn y dyfodol.

CYFARFOD:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD:	11 MEDI 2025
TEITL:	ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO 2024-25
PWRPAS:	Cyflwyno'r adroddiad drafft i'r Pwyllgor i'w adolygu a'i gymeradwyo cyn ei gyflwyno i gyfarfod y Cyngor llawn
AWDUR:	CARYS EDWARDS, CADEIRYDD Y PWYLLGOR
SWYDDOG CYSWLLT:	DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID

1. Cyflwynir gerbron y Pwyllgor yr adroddiad blynyddol sy'n cwmpasu ei waith dros y flwyddyn 2024/25, gan amlygu sut mae'r Pwyllgor wedi cyflawni ei ddyletswyddau statudol, a sut mae'n ychwanegu gwerth i drefniadau llywodraethu Cyngor Gwynedd.

2. Mae canllawiau CIPFA yn nodi:

“Dylai'r pwyllgor baratoi adroddiad blynyddol sy'n rhoi sicrwydd i bawb sy'n gyfrifol am lywodraethu ei fod yn cyflawni ei bwrpas ac yn gallu dangos ei effaith”.

3. Atodir Adroddiad Blynyddol drafft ar gyfer y flwyddyn ariannol 2024/25 i sylw'r Pwyllgor. Bwriedir ei gyflwyno i'r Cyngor llawn ar 2 Hydref.

Argymhelliad

4. Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried cynnwys yr adroddiad, cynnig sylwadau ac addasiadau, a chymeradwyo'r Adroddiad Blynyddol.

Atodiad:

Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 2024-25 (drafft)

ADRODDIAD BLYNYDDOL
PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
CYNGOR GWYNEDD
2024-25

RHAGAIR GAN Y CADEIRYDD

Pwrrpas yr adroddiad yma yw cyflwyno crynodeb o waith y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod 2024-25 ac i gyflwyno tystiolaeth posib am effaith gwaith y pwyllgor.

Mae'n bleser gennyf gyflwyno adroddiad blynyddol y Pwyllgor. Mae'r adroddiad yma yn bodloni gofynion statudol, ond rwyf yn mawr obeithio fod yr adroddiad yn gwneud mwy na "ticio blwch" yn unig a'i fod yn rhoi gwir ymdeimlad i'r darllenydd o'r hyn y mae'r Pwyllgor yn ei wneud, ac yn dangos sut mae Pwyllgor o'r fath yn gwneud gwir wahaniaeth.

Mae Cyngor Gwynedd, fel pob awdurdod lleol a chorff cyhoeddus arall, yn wynebu ystod o risgiau a heriau. Yn ystod 2024/25 gwelwyd nifer o heriau llywodraethu, gan gynnwys newid Arweinydd. Serch hynny, credaf fod y trefniadau llywodraethu sydd yn eu lle, sydd dan adolygiad parhaus y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, wedi dangos ei fod yn wydn dan amgylchiadau anodd iawn ac rwyf yn ddiolchgar i swyddogion ac aelodau am gydweithio i sicrhau fod y Cyngor yn gallu parhau i wneud ei orau ar ran pobl Gwynedd. Rwyf yn sicr fod sylwadau'r Pwyllgor wedi bod yn gymorth a chefnogaeth yn ystod y cyfnod hwn.

Wrth gwrs, mae heriau ariannol yn parhau a rwyf yn falch fod y Pwyllgor wedi cymryd rôl flaenllaw yn craffu sefyllfa gyllidebol Cyngor Gwynedd, gan herio fel bo'r angen, er mwyn gwneud yn sicr ar ran y trethdalwr fod y Cyngor yn gwneud y defnydd gorau o'r arian mae yn ei dderbyn. Gallwch weld o'r adroddiad yma faint o waith mae'r Pwyllgor wedi ymdrin â fo yn ystod y flwyddyn.

Hoffwn ddiolch i'r holl swyddogion, yr Aelodau Etholedig a'r Aelodau Lleyg am eu cefnogaeth a'u cyfraniad dros y flwyddyn diwethaf. Mae'r cydweithio yma wedi bod yn amhrisiadwy. Roedd 2024/25 yn flwyddyn lle roedd rhai seddi gwag ar y Pwyllgor, o safbwynt Aelodau Etholedig ac Aelodau Lleyg, ond rwyf yn falch o weld cynnydd y cael ei wneud i lenwi'r bylchau hyn ar gyfer 2025/26.

Mae'r adroddiad blynyddol hwn yn ymwneud â'r cyfnod o Mai 2024 hyd Mai 2025, ac wrth gloi fy rhagair hoffwn gyfeirio at gyd-aelodau o'r Pwyllgor y bu i ni eu colli yn ddiweddar. Ar 4 Mai 2025, yn sydyn ac annisgwyl, bu farw Sharon Warnes, fy rhagflaenydd fel Cadeirydd y Pwyllgor hwn. Roedd Sharon wedi bod yn aelod o'r Pwyllgor ers 2017, ac roedd yn aelod gwerthfawr iawn o'r Pwyllgor ers hynny. Roedd Sharon yn bresennol ym mhob cyfarfod o'r Pwyllgor yn ystod 2024/25 ac roedd colli Sharon mor sydyn yn fraw i bawb.

Yna, ddiwedd mis Mai clywsom ein bod wedi colli aelod arall o'r Pwyllgor sef y Cynghorydd Rob Triggs ar ôl cyfnod o salwch. Roedd Rob wedi bod yn aelod o'r Pwyllgor ers 2022, a gwnaeth gyfraniad mawr i waith y Pwyllgor. Bydd colled fawr ar ei ôl.

Mrs Carys Edwards

CYFLWYNIAD

1. Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio rôl barhaus yn y drefn o ddarparu llywodraethu dda. Pwrpas craidd y pwyllgor yw darparu sicrwydd annibynnol ar ddigonolrwydd y fframwaith reoli risg a'r amgylchedd reolaeth gysylltiol, craffu annibynnol o berfformiad ariannol ac anariannol yr awdurdod i'r graddau y mae'n effeithio ar ei amlygiad i risg ac yn gwanhau'r amgylchedd reolaeth, ac i oruchwylio'r broses adrodd ariannol.
2. Wrth gyflawni ei waith, mae'r Pwyllgor yn rhoi sylw i ganllawiau gwahanol gyrff a sefydliadau allanol gan gynnwys CIPFA.
3. Yn ôl Datganiad Sefyllfa CIPFA i Bwyllgorau Archwilio mewn Awdurdodau Lleol a'r Heddlu (2022), diben y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yw:

Darparu ffocws annibynnol a lefel uchel ar ddigonolrwydd trefniadau llywodraethu, risg a rheoli. Mae rôl y pwyllgor yn sicrhau bod digon o sicrwydd ynghylch risg a rheolaeth lywodraethu ac felly yn rhoi mwy o hyder i bawb sy'n gyfrifol am lywodraethu bod y trefniadau hynny'n effeithiol.

CYFNOD YR ADRODDIAD

4. Mae'r adroddiad hwn yn cwmpasu gwaith y Pwyllgor am y cyfnod rhwng cyfarfod blynyddol y Cyngor ar 9 Mai 2024 a'r cyfarfod blynyddol ar 1 Mai 2025. Cynhaliwyd 6 cyfarfod o'r Pwyllgor yn ystod cyfnod dan sylw:

[23 Mai 2024](#)

[5 Medi 2024](#)

[10 Hydref 2024](#)

[28 Tachwedd 2024](#)

[16 Ionawr 2025](#)

[6 Chwefror 2025](#)

AELODAETH Y PWYLLGOR

5. Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cynnwys 12 Cynghorydd ar sail cydbwysedd gwleidyddol, ynghyd a chwe 'aelod lleyg', sef person nad yw'n aelod o awdurdod lleol. Serch hynny, roedd nifer o seddi gwag ar y Pwyllgor yn ystod y flwyddyn.
6. Roedd presenoldeb yr aelodau yn y cyfarfodydd fel a ganlyn:

Cadeirydd (Aelod Lleyg)

	23/05/2024	09/05/2024	10/10/2024	28/11/2024	16/01/2025	06/02/2025
Carys Edwards	✓	✓	✓	x	✓	✓

Is-Gadeirydd (Aelod Lleyg)

	23/05/2024	09/05/2024	10/10/2024	28/11/2024	16/01/2025	06/02/2025
Rhys Parry	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Cynghorwyr

	23/05/2024	09/05/2024	10/10/2024	28/11/2024	16/01/2025	06/02/2025
Cyng. Elfed Wyn ap Elwyn	✓	✓	✓	x	✓	✓
Cyng. Menna Baines	x	x	✓	x	✓	✓
Cyng. Meryl Roberts	✓	✓	✓	✓	✓	x
Cyng. Huw Rowlands	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Cyng. Elwyn Jones	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Cyng. Edgar Owen	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Cyng. Arwyn Herald Roberts	x	x	x	✓	✓	✓
Cyng. Richard Glyn Roberts	✓	✓	✓	✓	✓	x
Cyng. Angela Russell	✓	✓	✓	x	✓	x
Cyng. Rob Triggs	x	x	✓	✓	✓	✓
Cyng. Dafydd Meurig ¹					x	✓
Cyng. Ioan Thomas	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Aelodau Lleyg

	23/05/2024	09/05/2024	10/10/2024	28/11/2024	16/01/2025	06/02/2025
Clare Hitchcock ²	✓	✓	✓	✓		
Hywel Eifion Jones	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sharon Warnes	✓	✓	✓	✓	✓	✓

¹ Wedi ymuno â'r Pwyllgor yn Ionawr 2025
² Wedi ymddiswyddo Rhagfyr 2024

SWYDDOGAETHAU'R PWYLLGOR

7. Yn unol â Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 Rhan 6, Pennod 2 rhaid i Cyngor Gwynedd sefydlu pwyllgor llywodraethu ac archwilio gyda rhai swyddogaethau mandadol, ac mae ganddo hefyd yr hawl i gyflawni unrhyw swyddogaethau addas eraill.
8. Mae Cyfansoddiad Cyngor Gwynedd yn pennu'r canlynol fel swyddogaethau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:

Swyddogaeth na all fod yn gyfrifoldeb i'r Weithrediaeth

Y ddyletswydd i gymeradwyo datganiad awdurdod o'i gyfrifon, ei incwm, a'i wariant a'i fantolen neu ei gofnod o dderbyniadau a thaliadau (yn ôl fel y digwydd) yn unol â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

Swyddogaethau mandadol o dan fesur llywodraeth leol (Cymru) 2011

Mae'r pwyllgor yn gyfrifol am gyflawni'r swyddogaethau statudol canlynol o dan Adran 81 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (fel y diwygiwyd) :

- (a) arolygu materion ariannol yr awdurdod a chraffu arnynt,
- (b) llunio adroddiadau a gwneud argymhellion mewn perthynas â materion ariannol yr awdurdod,
- (c) adolygu ac asesu trefniadau'r awdurdod ar gyfer rheoli risgiau, rheolaeth fewnol, asesu perfformiad a llywodraethu corfforaethol,
- (ch) llunio adroddiadau a gwneud argymhellion i'r awdurdod ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd y trefniadau hynny,
- (d) adolygu ac asesu gallu'r awdurdod i ymdrin a chwynion mewn modd effeithiol
- (e) llunio adroddiadau a gwneud argymhellion mewn perthynas a gallu'r awdurdod i ymdrin a chwynion mewn modd effeithiol.
- (f) arolygu trefniadau archwilio mewnol ac allanol yr awdurdod, ac
- (g) adolygu'r datganiadau ariannol a lunnir gan yr awdurdod.
- (ng) Gweithredu swyddogaethau Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym Mhennod 1 o Ran 6 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (perfformiad prif gynghorau a'u llywodraethu).

Swyddogaethau Eraill

Bydd y pwyllgor hefyd yn gyfrifol am gyflawni'r swyddogaethau canlynol :-

- (i) hybu rheolaeth fewnol, gan sefydlu amserlen i adolygu rheolaeth, datblygu diwylliant sydd yn milwrio yn erbyn twyll ac adolygu gweithdrefnau cyllidol;
- (ii) canolbwyntio adnoddau archwilio'r Cyngor trwy gytuno ar gynlluniau archwilio a monitro darpariaeth archwilio;
- (iii) monitro perfformiad archwilio trwy sicrhau gwaith swyddogion o fewn amserlenni, sicrhau bod adroddiadau archwilio yn cael eu cyhoeddi yn brydlon ac yr ymatebir iddynt yn yr un modd, monitro cwblhau'r cyfrifon a sicrhau y gweithredir argymhellion archwilio;
- (iv) ystyried sylwadau a phryderon am wasanaethau unigol ar lefel sirol, ar sail adroddiadau gan y swyddogion o'r Cyngor neu Archwilio Cymru a monitro ymateb a gweithrediad ar argymhellion neu ganfyddiadau'r adroddiadau.

Adolygu a chymeradwyo'r datganiadau ariannol a lunnir gan yr awdurdod

9. Yn ei gyfarfod ar 23 Mai 2024, cymeradwyodd y Pwyllgor gyfrifon terfynol Harbyrau Gwynedd am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2024, oedd yn cwmpasu Cyfrif Incwm a Gwariant Refeniw 2023/24 yn ogystal â'r Ffurflen Flynyddol ar gyfer y Flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2024 (yn amodol ar archwiliad gan Archwilio Cymru).
10. Cyflwynwyd Datganiad o Gyfrifon drafft Cyngor Gwynedd yn amodol ar archwiliad 2023/24 i'r Pwyllgor yn ei gyfarfod ar 5 Medi 2024. Nid oes gofyn statudol i aelodau etholedig gymeradwyo'r fersiwn drafft o'r Datganiad o Gyfrifon. Er hynny, ystyrir bod cyflwyno'r datganiad drafft i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio er gwybodaeth yn arfer da i'w ddilyn, ac yn gyfle i'r aelodau holi swyddogion ariannol am y cynnwys ac arfogi eu hunain gyda gwybodaeth berthnasol er mwyn ystyried risgiau perthnasol, a materion eraill fydd yn destun archwiliad, yn eu cyd-destun. Yn ystod y drafodaeth bu'r Pwyllgor yn herio'r swyddogion Cyllid ar wahanol agweddau o'r cyfrifon, yn enwedig trefniadau'r Cyngor i gynnal ei gronfeydd ariannol.
11. Cyflwynwyd y Cyfrifon Terfynol am y Flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2024, a'r archwiliad perthnasol, i gyfarfod y Pwyllgor ar 28 Tachwedd 2024. Ar ôl ystyried adroddiad Archwilio Cymru ar y cyfrifon (adroddiad "ISA 260"), penderfynodd y Pwyllgor:
  - Derbyn a chymeradwyo Adroddiad 'ISA260' gan Archwilio Cymru ar gyfer Cyngor Gwynedd
  - Derbyn a chymeradwyo Datganiad o'r Cyfrifon 2022/23 (ôl-archwiliad)
  - Is-gadeirydd y Pwyllgor ynghyd a'r Pennaeth Cyllid i ardystio'r Llythyr Cynrychiolaeth yn electroneg
  - Llongyfarch y swyddogion ar eu gwaith o dderbyn datganiad diamod
  - Diolch i Archwilio Cymru am gydweithio da.

Arolygu materion ariannol yr awdurdod, craffu arnynt, gan lunio adroddiadau a gwneud argymhellion

Cynllun Ariannol Tymor Canolig

12. Cyflwynwyd adroddiad gan yr Aelod Cabinet Cyllid ar y Cynllun Ariannol Tymor Canolig i'r Pwyllgor ar 23 Mai 2024, mewn ymateb i'r heriau ariannol sy'n wynebu'r Cyngor. Pwrpas y cynllun yw gosod allan y rhagolygon am sefyllfa'r Cyngor dros y dair blynedd ariannol nesaf gan gynnig rhagdybiaethau yn ogystal a chynigion i fynd i'r afael â'r bwlch ariannol mae'r Cyngor yn ei wynebu. Amlygwyd bod y cynllun wedi cael ei gymeradwyo gan y Cabinet ar 14 Mai 2024.
13. Adroddwyd fod y Cabinet wedi penderfynu comisiynu'r Prif Weithredwr i sefydlu ac arwain ar ystod o fesurau a phecynnau gwaith, i ragbaratoi ar gyfer cyfarch y bwlch sylweddol yn y gyllideb dros y tair blynedd nesaf. Bydd y gwaith hefyd yn ystyried dulliau enwyd o ariannu gwasanaethau, yn rhoi darlun clir o gynaliadwyedd y Cyngor dros y tair blynedd nesaf ac yn gymorth i wneud penderfyniadau mewn cyfnod anodd. Ategwyd bod y Cynllun yn gynllun byw fydd yn cael ei ddiweddarau fel bydd gwybodaeth yn dod i law.
14. Ar ôl herio'r swyddogion a'r Aelod Cabinet am gynnwys y Cynllun, penderfynodd y Pwyllgor dderbyn yr adroddiad, nodi'r risgiau perthnasol sy'n deillio o'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig a chefnogi penderfyniadau'r Cabinet.

Gwariant Refeniw

15. Mae'r Pwyllgor wedi derbyn adroddiadau rheolaidd ar sefyllfa ariannol yr awdurdod yn ystod y flwyddyn. Cyflwynwyd adroddiad Aldro Refeniw ar y Cyfrifon Terfynol 2023/24 i gyfarfod 23 Mai 2024 er mwyn i'r Pwyllgor allu derbyn gwybodaeth, ystyried unrhyw risgiau sy'n deillio o'r gwir wariant ac incwm yn erbyn cyllideb 2023/24, a chraffu penderfyniadau'r Cabinet yng nghyswllt rheoli cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau. Roedd yr adroddiad yn manylu ar wariant y Cyngor yn 2023/24, sefyllfa alldro tanwariant neu orwariant yr adrannau unigol, a'r rhesymau am hynny. Diolchwyd am yr adroddiad a chydabuwyd bod y cyfnod yn un heriol iawn i wasanaethau. Cafwyd trafodaeth eang lle mynegwyd pryder am sefyllfa gorwariant, toriadau a than-gyllido. Nodwyd gan y Pwyllgor fod derbyn adroddiadau parhaus ar y sefyllfa yn fuddiol, ond bod gorwariant sylweddol gan y Cyngor – a'n bod yn ffodus o fod ag arian wrth gefn. Serch hynny, roedd y Pwyllgor yn bryderus fod risg i'r gorwariant waethgu yn y tymor hwy, yn enwedig wrth i'r boblogaeth heneiddio.
16. Yn ogystal ag ystyried y sefyllfa alldro ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, cynhelir adolygiadau ffurfiol o sefyllfa'r gyllideb refeniw yn ystod y flwyddyn, ar ddiwedd Awst a diwedd Tachwedd. Cyflwynwyd adroddiadau ar adolygiad diwedd Awst 2024 i'r Pwyllgor ar 10 Hydref 2024, ac adroddiadau ar adolygiad diwedd Tachwedd 2024 i'r cyfarfod ar 16 Ionawr 2025. Ar yr achlysuron hyn penderfynodd y Pwyllgor dderbyn yr adroddiadau gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau yng nghyswllt cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau, a bu i'r Pwyllgor gytuno gydag argymhellion y Cabinet er mwyn ymdrin â'r sefyllfa o or-wariant oedd yn cael ei ragweld erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

17. Ymysg y materion a godwyd yn ystod y trafodaethau hyn roedd yr angen i'r Cabinet herio beth yw amserlen y gwaith sydd wedi ei gomisiynu gan y Prif Weithredwr i gael gwell dealltwriaeth o orwariant eithriadol gan yr Adran Oedolion Iechyd a Llesiant gan fod angen sicrwydd bod y gwaith yma yn ei le i osod cyllideb i'r Cabinet. Mynychodd Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol a Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant gyfarfod Ionawr 2025 i roi cyd-destun ac eglurhad llawnach ar benawdau cyllideb yr Adran gan fanylu ar sefyllfa gyllidol heriol yr Adran.
18. Nodwyd hefyd fod y defnydd o gronfeydd wrth gefn yn achosi pryder. Os defnyddio'r arian yma, rhaid sicrhau bod yr arian yn cael ei ddefnyddio yn y llefydd priodol, sef ymateb i'r angen.

Rhaglen Gyfalaf

19. Ar 23 Mai 2024, cyflwynwyd Adolygiad Diwedd Blwyddyn (sefyllfa 31 Mawrth 2024) Rhaglen Gyfalaf 2023-24. Prif ddiben yr adroddiad oedd cyflwyno'r rhaglen gyfalaf diwygiedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, a chymeradwyo'r ffynonellau ariannu perthnasol. Penderfynodd y Pwyllgor dderbyn yr adroddiad, gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau yng nghyswllt rhaglen gyfalaf y Cyngor.
20. Cyflwynwyd adroddiadau ar adolygiad diwedd Awst 2024 o'r rhaglen gyfalaf i'r Pwyllgor ar 10 Hydref 2024, ac ar adolygiad diwedd Tachwedd 2024 i'r cyfarfod ar 16 Ionawr 2025 er mwyn derbyn y wybodaeth, ystyried y risgiau ynglŷn â'r Rhaglen Gyfalaf, a chraffu penderfyniadau'r Cabinet.

Rhaglen Arbedion

21. Ynghlwm â'r adolygiad o sefyllfa'r gyllideb refeniw, mae'r Pwyllgor hefyd wedi derbyn adroddiadau ar wahân yn ystod y flwyddyn ar allu'r Cyngor i wireddu ei gynlluniau arbedion. Cyflwynwyd adroddiadau cynnydd ar wireddu cynlluniau arbedion i'r Pwyllgor yn ei gyfarfodydd ar 10 Hydref 2024 a 16 Ionawr 2025 fel bod modd i'r Pwyllgor ystyried risgiau cyffredinol sy'n deillio o'r llithriadau, a chraffu penderfyniadau'r Cabinet yng nghyswllt y Trosolwg Arbedion.
22. Awgrymodd y Pwyllgor ffordd amgen o gyflwyno gwybodaeth, gan llunio tabl i'r dyfodol sydd yn gwahaniaethu rhwng y sefyllfa hanesyddol a'r sefyllfa ddiweddaraf fel bod bodd adnabod risgiau i'r sefyllfa gyfredol. Roedd y Pwyllgor yn cydnabod bod yr arbedion 'hawsaf' wedi eu gwireddu – mae'r arbedion sydd angen eu gwireddu yn y dyfodol agos yn anodd ac felly bydd angen sicrhau bod ystyriaeth yn cael ei roi i osod amserlen briodol ar gyfer gweithredu a rhoi cyfle i adrannau gynllunio'n well i'r tymor hir, ond gan nodi fod hwn waith heriol iawn oedd wedi ei gyflwyno mewn modd dealladwy.

23. Oherwydd y bwlch ariannol mae'r Cyngor yn ei wynebu dros y blynyddoedd nesaf bu'n rhaid iddo ddatblygu cynlluniau arbed newydd ar gyfer blwyddyn ariannol 2025/26 ymlaen. Cyflwynwyd adroddiad gan Arweinydd y Cyngor i gyfarfod y Pwyllgor ar 6 Chwefror 2025, oedd yn cyflwyno cyfres o arbedion pellach ar gyfer 2025/26. Gofynnwyd i'r Pwyllgor ystyried priodoldeb y broses o adnabod yr arbedion, a chyflwyno sylwadau i'r Cabinet eu hystyried cyn dod i benderfyniad yn eu cyfarfod ar 11 Chwefror. Roedd y Pwyllgor yn glir nad ei rôl oedd mynegi barn ar beth ddylai maint yr arbedion fod neu rinweddau'r cynigion unigol oedd cael ei hargymell fel arbedion, ond yn hytrach sicrhau fod y Cabinet yn glir o'r ffeithiau sydd yn cael eu cyflwyno iddynt, fel bod y penderfyniad sydd yn cael ei gymryd yn seiliedig ar wybodaeth gadarn. Penderfynodd y Pwyllgor:
- Bod camau rhesymol, o dan amgylchiadau heriol, wedi eu cymryd i lunio'r Cynllun Arbedion
  - Bod yr arbedion a gynigwyd yn rhesymol a chyraeddadwy
  - Bod y risgiau a'r goblygiadau'r penderfyniad yn glir
  - Bod yr adroddiad yn ddigonol i alluogi'r Cabinet i wneud penderfyniad ar y Cynllun Arbedion
  - Cyflwyno sylwadau o'r drafodaeth ar yr adroddiad i'r Cabinet eu hystyried wrth drafod a chymeradwyo'r Cynllun Arbedion 2025/26 yn eu cyfarfod ar 11 Chwefror 2025.
  - Croesawu gwahoddiad i'r gweithdai rhannu gwybodaeth
24. Yn ogystal â hynny, gofynnwyd i'r Cabinet ystyried adolygu'r ymgynghoriad cyhoeddus i'r dyfodol i geisio barn trigolion am lefel treth, yn ogystal ag annog mwy o ymdrech i resymoli gwasanaethau.

Rheolaeth Trysorlys

25. Yn unol â threfniadau llywodraethu da yn ogystal â gofynion statudol, mae'r Pwyllgor wedi derbyn diweddariad ar weithgareddau Rheolaeth Trysorlys y Cyngor yn rheolaidd yn ystod y flwyddyn. Ar ôl derbyn diweddariad chwarterol ar 23 Mai 2024, cyflwynwyd adroddiad i gyfarfod 5 Medi 2024 ar wir ganlyniadau rheolaeth trysorlys y Cyngor 2023/24, yn erbyn y strategaeth a gymeradwywyd gan y Cyngor Llawn 2 Mawrth 2023. Yn dilyn hynny, cyflwynwyd diweddariad chwarterol Rheolaeth Trysorlys yng nghyfarfod 10 Hydref 2024, ac adolygiad canol blwyddyn Rheolaeth Trysorlys 2024/25 i gyfarfod 28 Tachwedd 2024. Pwrpas yr adroddiadau hyn oedd diweddarau'r Pwyllgor am wir weithgarwch Rheolaeth Trysorlys y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol gyfredol.

Gosod Cyllideb

26. Wrth agosáu at ddiwedd y flwyddyn ariannol, bu'r pwyllgor yn ystyried adroddiad ar Gyllideb 2025/26 ar 6 Chwefror 2025 er mwyn craffu'r wybodaeth cyn i'r Cabinet argymhell cyllideb 2025/26 i'r Cyngor llawn. Rôl y Pwyllgor yn y cyd-destun hwn oedd craffu'r wybodaeth gan sicrhau bod y Cabinet a'r Cyngor yn glir o'r ffeithiau sydd yn cael eu cyflwyno iddynt fel bod y penderfyniad yn seiliedig ar wybodaeth gadarn. I gynorthwyo'r gwaith yma, cafodd aelodau etholedig ac aelodau lleig y Pwyllgor gyfle i fynychu Sesiwn Briffio ar y Sefyllfa Ariannol gan y Prif Weithredwr a'r Pennaeth Cyllid ar 28 Ionawr.
27. Ar ôl ystyried yr adroddiad a'i atodiadau, penderfyniad y Pwyllgor oedd derbyn yr adroddiad gan nodi'r cynnwys, derbyn priodoldeb ariannol y cynigion a'r risgiau perthnasol a chyflwyno sylwadau o'r drafodaeth ar yr opsiynau i'r Cabinet eu hystyried wrth drafod Cyllideb 2025/26 yn eu cyfarfod ar 11 Chwefror 2025.
28. Nid oedd unrhyw bwynt penodol roedd y Pwyllgor yn ystyried fod angen dwyn sylw'r Cabinet na'r Cyngor Llawn iddo. Fodd bynnag, gwnaethpwyd y sylwadau canlynol yn ystod y drafodaeth:
- Bod lefel y dreth yn uchel - yn anodd ar drethdalwyr Gwynedd o ystyried bod sefyllfa'r blynyddoedd nesaf i weld yn gwaethygu. Angen osgoi codi treth eto.
  - Croesawu bod y gyllideb yn gytbwys, ond angen cadw llygad ar y sefyllfa o ystyried bod prisiau tai yn uchel yng Ngwynedd a chyflogau yn isel.
  - Yn diolch am y gwaith trylwyr o baratoi'r gyllideb.
  - Bod defnydd o £8.8m o gronfa wrth gefn i weld yn sylweddol - yn amlygu pryder bod y gorwariant yn parhau. Angen i'r Adrannau geisio gweithredu o fewn eu cyllidebau.
  - Bod rhaid sicrhau bod arian wrth gefn ar gyfer argyfwng.
  - Os daw mwy o arian gan Lywodraeth Cymru, a fydd bwriad ei ddefnyddio i gryfhau'r gronfa wrth gefn yn hytrach na defnydd bidiau?
29. Hefyd yng nghyfarfod 6 Chwefror 2025 bu'r Pwyllgor yn ystyried Strategaeth Gyfalaf 2025/26 (yn cynnwys Strategaethau Buddsoddi a Benthg), a hynny er mwyn ystyried unrhyw risgiau sy'n codi o'r strategaeth cyn cyflwyno i'r Cyngor llawn ei dderbyn. Roedd y cyflwyniad roedd aelodau'r Pwyllgor wedi ei dderbyn ar 4 Chwefror gan Arlingclose, ymgynghorwyr rheolaeth trysorlys y Cyngor, yn hynod ddefnyddiol wrth ymgymryd â'r dasg yma. Derbyniwyd yr adroddiad gan nodi'r wybodaeth a'r risgiau perthnasol, a cefnogwyd bwriad yr Aelod Cabinet Cyllid i gyflwyno'r Strategaeth i'r Cyngor Llawn am gymeradwyaeth ar 6 Mawrth 2025.

Hybu rheolaeth fewnol; Adolygu ac asesu trefniadau'r awdurdod ar gyfer rheoli risgiau, rheolaeth fewnol, asesu perfformiad a llywodraethu corfforaethol, gan lunio adroddiadau a gwneud argymhellion

Adroddiadau Archwilio Mewnol

30. Pwrpas Gwasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor ydi “Rhoi hyder i’r dinesydd a'r Cyngor am amgylchedd reolaeth a threfniadau llywodraethu'r Cyngor trwy adrodd yn annibynnol a gwrthrychol i’r Pennaeth Cyllid a’r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio”.
31. Mae adroddiadau archwilio mewnol yn arf pwysig felly i alluogi’r Pwyllgor i gyflawni ei swyddogaeth o adolygu ac asesu trefniadau'r awdurdod ar gyfer rheoli risgiau a rheolaeth fewnol.
32. Mae mwyafrif adroddiad Archwilio Mewnol yn gosod canlyniad y gwaith i un o bedwar categori o lefel sicrwydd, fel a ddangosir yn y tabl isod:

LEFEL SICRWYDD	UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.
	DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru’r risgiau ymhellach.
	CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â’r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau’r risgiau mae’r gwasanaeth yn agored iddynt.
	DIM SICRWYDD	Ystyrir bod y rheolaethau mewn lle yn annigonol gyda methiant i gyflawni amcanion.

33. Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol Pennaeth Archwilio Mewnol 2023/24 i gyfarfod y Pwyllgor ar 23 Mai 2024. Ar sail gwaith Archwilio Mewnol a gwblhawyd yn ystod 2023/2024, roedd y Rheolwr Archwilio o’r farn bod fframwaith rheolaeth fewnol Cyngor Gwynedd yn ystod y flwyddyn ariannol yn gweithredu ar lefel sicrwydd rhesymol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol fframwaith llywodraethu’r Awdurdod, rheoli risg a rheolaeth fewnol.
34. Mae’r Pwyllgor wedi derbyn ddiweddariadau ar waith archwilio mewnol yn ystod y flwyddyn. Cyflwynwyd adroddiad am y cyfnod o 1 Rhagfyr 2023 hyd 31 Mawrth 2024 i gyfarfod y Pwyllgor ar 23 Mai 2025. Amlygwyd bod 12 o archwiliadau’r cynllun wedi eu cwblhau. O’r rhain, roedd 1 wedi derbyn barn “sicrwydd uchel”, 8 wedi derbyn “sicrwydd digonol” a 3 “sicrwydd cyfyngedig”.
35. Cyflwynwyd adroddiad i’r Pwyllgor ar 10 Hydref 2024 yn diweddaru’r Pwyllgor ar waith archwilio mewnol am y cyfnod o 1 Ebrill 2024 hyd 30 Medi 2024. Amlygwyd bod 11 o archwiliadau wedi eu cwblhau, gyda 4 ohonynt yn dangos lefel “sicrwydd uchel”, 3 yn dangos lefel “sicrwydd digonol” a 4 “sicrwydd cyfyngedig”.

36. Cyflwynwyd adroddiad pellach i'r Pwyllgor ar 6 Chwefror 2025 yn diweddaru'r Pwyllgor ar waith archwilio mewnol am y cyfnod o 1 Hydref 2024 hyd 27 Ionawr 2025. Amlygwyd bod 9 o archwiliadau o Gynllun Gweithredol 2024/25 wedi eu cwblhau gyda phump ohonynt wedi derbyn lefel "sicrwydd digonol" ac phedwar wedi derbyn lefel "sicrwydd cyfyngedig".
37. Rhoddwyd sylw i'r holl gynnyrch yma yn eu tro gan y Pwyllgor. Lle roedd sicrwydd cyfyngedig, gwnaethpwyd cais am wybodaeth ddilynol er mwyn caniatáu i'r Pwyllgor gyflawni ei ddyletswyddau.
38. Yn ychwanegol i'r uchod, cyflwynwyd canlyniad archwiliad arbennig ar y maes Gofal Cartref i'r Pwyllgor ar 28 Tachwedd 2024. Gosodwyd pedwar cwestiwn gan y comisiynwyr:
- Oes gan yr adran reolaeth gyllidol ddigonol ar y ddarpariaeth gofal cartref preifat?
  - Oes rheolaeth weithredol ddigonol ar gomisiynu gofal cartref preifat?
  - Ydi trefniadau rheoli risgiau ar y ddarpariaeth gofal cartref preifat yn ddigonol?
  - Oes gan yr adran ddata rheolaethol effeithiol ar gyfer rheoli a chomisiynu gofal cartref preifat?
39. Pwysleisiwyd nad oedd yr archwiliad yn cwmpasu adolygiad o'r gofal.
40. Nodwyd er bod model comisiynu gofal cartref yn un uchelgeisiol, fod heriau gweithredu a bellach mae elfen o ail-strwythuro wedi ei roi yn ei lle, gyda Grŵp Prosiect wedi ei sefydlu dan arweiniad y Pennaeth. Yn ogystal, amlygwyd bod rhaglen waith wedi ei llunio i gyfarch y gwendidau a'r blaenoriaethu ac y bydd Archwilio Mewnol yn derbyn gwahoddiad i fynychu'r Grŵp Prosiect.
41. Penderfynodd y Pwyllgor dderbyn cynnwys yr adroddiad a nodi'r wybodaeth gan nodi fod angen diweddariad pellach yn rhoi sicrwydd bod y sefyllfa yn gwella, gyda mewnbwn gan y Prif Weithredwr.

42. Mynychodd y Prif Weithredwr, Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant a Cadeirydd Pwyllgor Craffu Gofal gyfarfod y Pwyllgor ar 6 Chwefror 2025 er mwyn cyflwyno cynllun ymateb i'r adroddiad Archwilio Mewnol. Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan aelodau:

- Angen cyllideb ddigonol ar gyfer y gwaith - y gorwariant yn bryder.
- Bod gwendidau sylweddol yng ngweinyddiaeth yr Adran - angen sicrhau bod y mater yn cael ei oruchwylio. Oes sicrwydd bod y gwendidau wedi diflannu a /ynteu sicrwydd bod yr arian sydd yn cael ei dalu allan yn gywir?
- Bod data yn cael ei ddefnyddio yn briodol - derbyn bod diffygion gwybodaeth wedi bodoli, ond angen sicrwydd bod y model newydd yn sicrhau gwybodaeth gywir i reoli a monitro y sefyllfa yn well.
- Bod angen sicrhau bod llwyddiant yn cael ei fesur.
- Bod angen diweddariad ar y cynnydd a llwyddiant y rhaglen waith.

43. Penderfynwyd derbyn a nodi'r cynnydd i ganfyddiadau gwaith Archwilio Mewnol ar drefniadau Gofal Cartref y Cyngor, croesawu'r Rhaglen Waith drylwyr sydd mewn lle i wella'r ddarpariaeth ond bod angen diweddariad pellach ymhén 12 mis ar gynnydd a llwyddiant y rhaglen waith.

Adroddiadau Archwilwyr Allanol

44. Ar 23 Mai 2024 cyflwynodd Archwilio Cymru ddwy adroddiad i'r Pwyllgor. Roedd y cyntaf ohonynt, *Datblygu cynaliadwy? - gwneud y defnydd gorau o dir llwyd ac adeiladau gwag* yn adroddiad cenedlaethol. Cyflwynwyd ymateb y rheolwyr oedd yn amlinellu'r hyn mae'r Cyngor yn bwriadu ei wneud i ymateb i'r argymhellion o fewn yr adroddiad, ac roedd y Pwyllgor yn fodlon gyda chynnwys yr ymateb.

45. Roedd yr ail adroddiad a gyflwynwyd i'r cyfarfod yma gan Archwilio Cymru yn adroddiad penodol i Cyngor Gwynedd, sef *Gosod Amcanion Llesiant*. Roedd yr archwiliad yn sefydlu sut wnaeth y Cyngor gymhwyso'r egwyddor datblygu gynaliadwy drwy gydol y broses o osod ei amcanion llesiant. Amlygwyd bod Cyngor Gwynedd wedi dechrau'r gwaith o osod amcanion llesiant newydd yn ystod 2022 gan gyhoeddi saith amcan newydd ym Mawrth 2023 fel rhan o Gynllun y Cyngor ar gyfer 2023 - 2028. Gofynnwyd i'r Cyngor ystyried canfyddiadau a phedwar argymhelliad Archwilio Cymru. Cyflwynwyd ymateb y sefydliad i'r argymhellion ac i'r Pwyllgor eu hystyried. Ar gyfer yr adroddiad yma hefyd, cyflwynwyd ymateb y rheolwyr oedd yn amlinellu'r hyn mae'r Cyngor yn bwriadu ei wneud i ymateb i'r argymhellion o fewn yr adroddiad, ac roedd y Pwyllgor yn fodlon gyda chynnwys yr ymateb.

46. Ar 5 Medi 2024 cyflwynwyd adroddiad *Arolygiad o Wasanaethau Troseddau Ieuencid Gwynedd ac Ynys Môn* gan Arolygaeth Prawf EF i'r Pwyllgor. Penderfyniad y Pwyllgor oedd i dderbyn yr adroddiad ar ganlyniad ac argymhellion yr arolwg a llongyfarch y Gwasanaeth ar ganlyniadau'r arolygiad. Awgrymodd y Pwyllgor dylid ychwanegu canran y defnyddwyr sy'n derbyn gwasanaeth Gymraeg i'r ystadegau yn y dyfodol.

47. Cyflwynwyd adroddiad Archwilio Cymru *Gofal Brys ac Argyfwng: Llif allan o'r Ysbyty – Rhanbarth Gogledd Cymru* i'r Pwyllgor ar 10 Hydref 2024, yn ogystal ag ymateb sefydliadol ar y cyd i'r argymhellion archwilio. Nodwyd bod gwaith a chanfyddiadau Archwilio Cymru wedi eu croesawu a bod yr ymateb yn un ar y cyd gan sefydliadau ar draws y rhanbarth, gyda Chyngor Gwynedd yn chwarae rhan allweddol yn y broses o ryddhau cleifion o'r ysbyty. Ategodd bod y rhanbarth yn cydnabod ac yn adnabod y gwelliannau sydd angen eu gweithredu i sicrhau cefnogaeth i gleifion ar ôl dod adref ac y byddai Gwynedd yn gwneud pob ymdrech i gydweithio gyda'r holl bartneriaethau i ymateb i'r heriau hyn. Nododd hefyd bod nifer o'r materion yn cyd-fynd â Blaenoriaethau Cyngor Gwynedd. Penderfynwyd derbyn cynnwys yr adroddiad, gan ofyn am ddiweddariad ar yr argymhellion ymhen 12 mis.
48. Ar 16 Ionawr 2025 cyflwynwyd dwy adroddiad Archwilio Cymru, sef adroddiad cenedlaethol *Cynaliadwyedd ariannol llywodraeth leol* yn ogystal ag adroddiad lleol *Adolygiad o Gynaliadwyedd Ariannol – Cyngor Gwynedd*. Cyflwynwyd Ffurflen Ymateb Rheolwyr i argymhelliad yr adroddiad lleol hefyd. Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan aelodau:
- Bod angen ychydig mwy o fanylder yn y cynllun gweithredu, ond nodwyd mai cychwyn y daith oedd y camau a nodwyd ac yn dilyn cefnogaeth a chanllawiau gan CIPFA, bydd gwaith o ddechrau llunio rhaglen waith ar gyfer y strategaeth yn dechrau canol Mawrth 2025, gyda bwriad o gyflwyno rhaglen waith manwl ym Mawrth 2026.
  - I dreialu cyllideb di-sylfaen (*zero-based budget*) i drawsnewid rhai gwasanaethau
  - Bod yr adroddiadau yn ddefnyddiol ac yn edrych ar y darlun mawr
  - Bod rhai Cyngorau mewn sefyllfa well na'i gilydd i ddygymod â'r heriau ariannol
  - Bod angen cywiro cyfieithiadau enwau llefydd ar y mapiau sydd yn yr adroddiad cenedlaethol
  - Derbyn sefyllfa cronfeydd wrth gefn y Cyngor, ond at bwrpas penodol ac nid i wireddu arbedion.
49. Penderfynwyd derbyn yr adroddiad Cenedlaethol a Lleol a derbyn ymateb y Cyngor i'r argymhellion.
50. Cyflwynwyd Crynodeb Archwilio Blynnyddol 2023 i'r Pwyllgor yn ein gyfarfod ar 5 Medi 2024. Roedd y crynodeb hwn yn dangos y gwaith a gwblhawyd gan Archwilio Cymru ers y Crynodeb Archwilio Blynnyddol blaenorol, a gyhoeddwyd ym mis Ebrill 2023. Mae'r crynodeb archwilio yn rhan o ddyletswyddau Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol

51. Un o orchwylion blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ydi adolygu a chymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft. Mae'r datganiad, er nad yn rhan o'r cyfrifon, yn ddogfen statudol ac angen ei chyhoeddi gyda'r cyfrifon. Yn unol â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) a Chod Ymarfer CIPFA mae'n rhaid i bob Awdurdod Lleol sicrhau bod datganiad o reolaeth fewnol yn ei le. Y Prif Weithredwr ac Arweinydd y Cyngor sydd yn arwyddo'r datganiad er bod angen cymeradwyaeth gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, ac mae gan y Pwyllgor rôl allweddol yn gwirio a herio ei gynnwys.
52. Cyflwynwyd Datganiad Llywodraethu Blynyddol Cyngor Gwynedd ar gyfer 2023/24 i'r Pwyllgor ar 5 Medi 2024. Bu'r Pwyllgor yn herio gynnwys y datganiad, a gwneud arsylwadau ar rai o'r sgoriau risg, yn enwedig yr angen i adolygu sgôr tebygolrwydd Cyfreithlondeb (gwnaethpwyd hyn yn dilyn y cyfarfod a daeth y Grŵp Llywodraethu i'r casgliad ei fod yn briodol). Penderfynwyd cymeradwyo'r datganiad ac argymhell bod Arweinydd y Cyngor a Prif Weithredwr y Cyngor yn ei arwyddo.
53. Wrth symud ymlaen, mae angen ystyried adolygu'r cwestiynau ac addasu'r ddogfen i fod yn eglur i drigolion. Er is fod yn cydymffurfio â chanllawiau CIPFA, awgrym i ystyried cyfuno gyda'r asesiad o drefniadau llywodraethu sydd wedi ei gynnwys yn Hunanasesiad Cyngor Gwynedd i osgoi dyblygu gwaith.

Gweithgor Gwella Rheolaethau

54. Cynhaliwyd un cyfarfod o'r Gweithgor Gwella Rheolaethau yn ystod y flwyddyn, a hynny ar 28 Tachwedd 2024 gyda Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, Carys Edwards, Rhys Parry (Is-Gadeirydd) a'r Cynghorwyr Angela Russell a Ioan Thomas, swyddogion Archwilio Mewnol a swyddogion o'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant yn bresennol. Roedd hyn yn dilyn penderfyniad yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 10 Hydref 2024 i alw'r archwiliadau canlynol gerbron y Gweithgor Gwella Rheolaethau:
  - Plas Pengwaith
  - Llys Cadfan
  - Plas Hafan.
55. Adroddwyd yn ôl i gyfarfod y Pwyllgor ar 28 Tachwedd 2024 bod y cyfarfod wedi bod yn fuddiol gan roi cyfle i swyddogion a rheolwyr y cartrefi ymateb yn onest i'r sefyllfa. Nodwyd gan y Pwyllgor fod pryder am gostau staff asiantaethau gan awgrymu bod angen cynnal adolygiad i geisio cadw staff o dan reolaeth Cyngor Gwynedd gan byddai hyn yn lleihau trosiant. Roedd y Pwyllgor o'r farn bod angen cyfeirio argymhellion yr adroddiad at sylw'r Pwyllgor Craffu Gofal, a gwnaethpwyd awgrym ar wella adroddiadau'r Gweithgor i'r dyfodol trwy gynnwys crynodeb o'r materion sydd angen sylw i'w cynnwys ar ddiwedd yr adroddiad.

Adolygiad y Cyfansoddiad

56. Ar 9 Chwefror 2025 cyflwynwyd adroddiad ar y cyd gan y Swyddog Monitro a'r Rheolwr Caffael yn diweddarau'r Pwyllgor ar newidiadau i Reolau Gweithdrefn Contractau sydd yn digwydd yn sgil y Ddeddf Caffael 2023. Nodwyd mai prif amcan y gwaith yw newid Cyfansoddiad y Cyngor a threfniadau canolog i gyfarch newidiadau'r Ddeddf.
57. Penderfynwyd derbyn y newidiadau i Reolau Gweithdrefn Contractau sydd yn digwydd yn sgil Deddf Caffael 2023, a gyflwynwyd i'r Cyngor Llawn ar 6 Mawrth er mwyn eu mabwysiadu.

Cynllun Rheoli Asedau

58. Ar 23 Mai 2024, gofynnwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried y gwaith ar y Cynllun Rheoli Asedau diwygiedig. Cyflwynwyd adroddiad gan y Prif Weithredwr yn gofyn i'r aelodau graffu'r wybodaeth a chynnig sylwadau bod y ffeithiau sydd yn cael eu cyflwyno yn seiliedig ar wybodaeth gadarn a bod priodoldeb y broses o sefydlu'r blaenoriaethau wedi eu hystyried yn llawn, cyn i'r Cabinet ystyried y Cynllun yn ei gyfarfod 11 Mehefin 2024.
59. Ar ôl holi'r Prif Weithredwr am faterion yn y Cynllun drafft, a'r rhaglen gyfalaf, penderfynwyd derbyn yr adroddiad, cymeradwyo priodoldeb y broses o sefydlu blaenoriaethau'r Cynllun a chefnogi'r argymhelliad i'r Cabinet (11 Mehefin 2024) i gymeradwyo'r Cynllun.

Cyd Bwyllgor Corfforedig y Gogledd – Sefydlu Is Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

60. Ar 10 Hydref 2024 cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth gydag argymhelliad fod y Pwyllgor yn enwebu un cynghorydd i wasanaethu ar Is-Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cyd-bwyllgor Corfforedig y Gogledd ac un cynghorydd i weithredu fel dirprwy ar gyfer yr aelod hwnnw. Gofynnwyd i'r Pwyllgor hefyd benderfynu a yw'n dymuno enwebu Aelod Lleyg i Is-Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cyd-bwyllgor Corfforedig y Gogledd.
61. Penderfyniad y Pwyllgor oedd i enwebu'r Cynghorydd Ioan Thomas i wasanaethu ar Is-bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd, ac enwebu'r Cynghorydd Richard Glyn Roberts i weithredu fel dirprwy, gan enwebu Carys Edwards (Cadeirydd Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Gwynedd) i'w hystyried i wasanaethu ar Is-bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd fel un o'r aelodau lleyg.

Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio

62. Cyflwynwyd adroddiad ar yr Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio i'r Pwyllgor ar 28 Tachwedd 2024. Pwrpas yr adroddiad oedd i roi cyfle i'r Pwyllgor ystyried canlyniadau'r adolygiad o ddosbarthiadau pleidleisio a'r manau pleidleisio yn etholaethau seneddol Dwyfor Meirionnydd a Bangor Aberconwy i'r graddau y maent o fewn Gwynedd, yn dilyn cyfnod ymgynghori, er mwyn ei gyflwyno i'r Cyngor Llawn am benderfyniad.
63. Mae'n ofynnol i Awdurdodau Lleol rannu'u hardal i ddosbarthiadau pleidleisio ar gyfer etholiadau seneddol y DU, ac i ddynodi manau pleidleisio ar gyfer y dosbarthiadau pleidleisio hyn. O dan Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 a Rheoliadau Arolwg Dosbarthiadau Pleidleisio a Mannau Pleidleisio (Etholiadau Seneddol) 2006 mae'n ofynnol hefyd i'r Cyngor adolygu pob dosbarth pleidleisio a'r manau pleidleisio bob pum mlynedd. Roedd adolygiad statudol wedi ei gynnal rhwng 23 Medi 2024 a 1 Tachwedd 2024.
64. Ar ôl ystyried yr adroddiad a holi'r swyddogion, penderfyniad y Pwyllgor oedd i dderbyn yr adroddiad a chymeradwyo canlyniadau'r adolygiad i'w gyflwyno i'r Cyngor Llawn ar 5 Rhagfyr 2024.

I adolygu ac asesu gallu'r awdurdod i ymdrin a chwynion mewn modd effeithiol, gan lunio adroddiadau a gwneud argymhellion

65. Cyflwynwyd Adroddiad Blynnyddol Cwynion a Gwella Gwasanaeth 2023/24 i'r Pwyllgor ar 28 Tachwedd 2024, er mwyn diweddarau'r Pwyllgor o gynnwys Llythyr Blynnyddol yr Ombwdsman a threfniadau'r Cyngor o safbwynt ymdrin â chwynion.
66. Atgoffwyd yr Aelodau bod gofyn statudol ar y Pwyllgor i sicrhau bod gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer ymdrin â chwynion. Ategwyd, ni fu unrhyw newid yn y drefn na'r Polisi Pryderon a Chwynion yn ystod 2023/2024 ac felly bod cynnwys llythyr yr Ombwdsman yn seiliedig ar y Polisi a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn 2021.
67. Adroddwyd bod y Llythyr Blynnyddol wedi dod i law 9fed o Fedi 2024. Cyfeiriwyd at rai sylwadau ac argymhellion a wnaethpwyd gan yr Ombwdsmon oedd yn cynnwys, "Byddwn yn annog Cyngor Gwynedd, ac yn benodol, eich Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, i ddefnyddio'r data hwn i ddeall eich perfformiad o ran cwynion yn well ac ystyried pa mor dda y mae dulliau ymdrin â chwynion yn dda wedi'i wreiddio ledled yr Awdurdod".
68. Ar ôl trafodaeth ar ei gynnwys, penderfynodd y Pwyllgor dderbyn yr adroddiad.

Arolygu a monitro trefniadau archwilio mewnol ac allanol yr awdurdod

Rhaglen Waith Archwilio Mewnol

69. Cyflwynwyd fersiwn ddiwygiedig o Siarter Archwilio Mewnol i gyfarfod y Pwyllgor ar 23 Mai 2024. Yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus 2013 (diwygiedig 2017) rhaid llunio Siarter Archwilio Mewnol gyda chynnwys y Siarter yn cyfarch Nodyn Gweithredu Llywodraeth Leol (2019) a gyhoeddwyd gan CIPFA. Cyfrifoldeb y Pwyllgor yw cymeradwyo'r siarter yn flynyddol.
70. Tynnwyd sylw at yr angen yn y flwyddyn nesaf i ddiweddaru'r Siarter Archwilio i adlewyrchu gofynion newydd "Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang" (*Global Internal Audit Standards*) fel y cyhoeddwyd gan yr *Institute of Internal Auditors* (IIA). Bydd angen i'r addasiadau fod yn weithredol erbyn 2025. Cyfeiriwyd hefyd at un newid arall ers cymeradwyo siarter 2023/24, sef bod pwrpas y Gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi ei ehangu.
71. Penderfynodd y Pwyllgor dderbyn yr adroddiad a chymeradwyo'r Siarter Archwilio Mewnol.
72. Yn yr un cyfarfod, cymeradwyodd y Pwyllgor Strategaeth Archwilio Mewnol a'r Cynllun Archwilio Blynnyddol ar gyfer 2024/25.
73. Derbyniodd y Pwyllgor ddiweddariad ar y cynnydd ar waith y cynllun archwilio yn ei gyfarfodydd ar 10 Hydref 2024 a 6 Chwefror 2025. Cyfeiriwyd at statws y gwaith ynghyd â'r amser a dreuliwyd ar bob archwiliad. Cymeradwywyd addasiadau i'r cynllun er mwyn adlewyrchu'r adnoddau oedd wedi bod ar gael i'r gwasanaeth yn ystod y flwyddyn.

Rhaglen Waith Archwilio Cymru

74. Cyflwynwyd Cynllun Archwilio Manwl 2024 gan Archwilio Cymru i gyfarfod 5 Medi 2024. Roedd y cynllun yn nodi'r gwaith roedd yr archwilwyr yn bwriadu ei wneud fel modd o gyflawni eu cyfrifoldebau statudol fel archwilydd allanol y Cyngor ac yn unol â'u rôl o dan Còd Ymarfer Archwilio. Nodwyd byddai'r archwiliad o ddatganiadau ariannol yn canolbwyntio ar risgiau'r Cyngor a meysydd pwyslais eraill, a byddai'r archwiliad o berfformiad yn cynnwys asesu Sicrwydd a Risg, a gwaith lleol ar yr ymateb i'r galw presennol am ofal cartref, a strategaeth y Cyngor ar gyfer defnyddio cronfeydd wrth gefn.
75. Mae'r Cynllun Manwl yn cyfeirio at risgiau sylweddol i'r datganiadau ariannol (h.y. Gwrthwneud gan y Rheolwyr) sydd yn berthnasol i bob Awdurdod Lleol, ynghyd â meysydd eraill byddai'r gwaith archwilio yn canolbwyntio arnynt, sef prisio tir ac adeiladau a phrisio rhwymedigaethau net cronfa bensiwn.
76. Yn ystod y flwyddyn cyflwynwyd y diweddariadau chwarterol canlynol i'r Pwyllgor ar waith y cyrff adolygu:
  - Chwarter 4 2023/24 i gyfarfod 23 Mai 2024
  - Chwarter 1 2024/25 i gyfarfod 5 Medi 2024
  - Chwarter 2 2024/25 i gyfarfod 28 Tachwedd 2024.

Swyddogaethau Deddf 2021 – Perfformiad y Cyngor

77. Mae'n ofyn statudol newydd yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 fod y Cyngor yn cynhyrchu "adroddiad hunanasesu" sy'n nodi ei gasgliadau ynglŷn ag i ba raddau y gwnaeth y Cyngor fodloni'r gofynion perfformiad sydd wedi eu gosod allan yn y Ddeddf yn ystod y flwyddyn ariannol berthnasol. Mae'r un darn o ddeddfwriaeth yn nodi fod rhaid i'r Cyngor sicrhau bod fersiwn ddrafft o'i adroddiad hunanasesu ar gael i'w bwyllgor llywodraethu ac archwilio (Adran 91(6)).
78. Cyflwynwyd adroddiad hunanasesiad drafft ar gyfer 2023/24 i'r Pwyllgor ar 5 Medi 2024 a chafwyd trafodaeth fanwl ar y cynnwys. Ar ôl trafod, penderfyniad y Pwyllgor oedd i dderbyn yr hunanasesiad drafft, ond gwnaethpwyd nifer o awgrymiadau ar gyfer cryfhau'r adroddiad unai ar gyfer 2024/25 neu mewn blynyddoedd i ddod.
79. Ymysg y sylwadau a wnaethpwyd oedd fod angen cynnwys y Pwyllgor yn gynharach yn y broses a gwnaethpwyd awgrym fod gweithdy'n cael ei gynnal gyda'r Aelodau fel bod y Pwyllgor yn cael mewnbwn a gwell cyfle i gynnig argymhellion.
80. Awgrymwyd hefyd ystyried trefniadau ymgynghori priodol i'r dyfodol i sicrhau mewnbwn trigolion Gwynedd yn y broses, ac wrth gyflwyno data fod angen sicrhau eglurhad llawn. O ran Cynyddu Cyflenwad o Dai i Bobl Leol awgrymodd y Pwyllgor fod angen amlygu'r effaith ac nid y nifer yn unig.

Monitro ymateb a gweithrediad ar argymhellion archwilwyr allanol a rheoleiddwyr

81. Derbyniodd y Pwyllgor ddiweddariad ar Argymhellion a Chynigion Gwella Adroddiadau Archwilio Allanol yn ei gyfarfod ar 6 Chwefror 2025. Yn unol â'i rôl statudol, mae angen i'r Pwyllgor fodloni ei hun bod trefniadau priodol yn eu lle er mwyn sicrhau bod cynigion gwella sy'n codi o adroddiadau archwilio allanol yn cael eu gwireddu.
82. Ar sail yr adroddiadau a gyflwynwyd i'r Pwyllgor, a'r gwaith herio a gyflawnwyd yn ystod y ddau gyfarfod, roedd y Pwyllgor yn fodlon fod trefniadau'r Cyngor ar gyfer ymateb i argymhellion a chynigion gwella adroddiadau archwilio allanol a rheoleiddwyr yn gadarn.
83. Penderfynwyd derbyn a nodi bod trefniadau a phrosesau ar waith er mwyn sicrhau bod y cynigion gwella yn cael eu gweithredu. Croesawyd y trefniadau newydd i adrodd ar gynnydd adroddiadau archwilio allanol pob 6 mis i'r Pwyllgor a croesawyd hefyd y penderfyniad bod ymatebion i'r adroddiadau yn cael eu cyflwyno i gyfarfodydd Herio a Chefnogi Perfformiad yr Adran berthnasol o hyn ymlaen.

Ymateb y Cyngor i Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

84. Cyflwynwyd un adroddiad ar ymateb y Cyngor i Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 i'r Pwyllgor yn ystod y flwyddyn, sef diweddariad gan y Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor i gyfarfod 23 Mai 2024 ar y gwaith o gynnal Asesiad Perfformiad Panel o fewn y Cyngor.
85. Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn gosod cyfrifoldeb ar Gynghorau i gynnal Asesiad Perfformiad Panel unwaith o fewn cylch etholiadol. Daeth y ddyletswydd i rym ym mis Mai 2022. Gofynnwyd i'r Pwyllgor ystyried yr adroddiad a gyflwynir gan gynnig unrhyw sylwadau ac argymhellion gan ganolbwyntio yn benodol ar y meysydd posibl i'r Panel edrych arnynt.
86. Yn ychwanegol i'r materion oedd eisoes wedi eu rhestru yn yr adroddiad, cynigiodd y Pwyllgor dylai'r Panel ystyried cynllunio'r gweithlu, cynllunio olyniaeth a dilyniant rheolaethol fel meysydd posib i'r Panel edrych arno.

Effeithiolrwydd y Pwyllgor

87. Derbyniodd y Pwyllgor diweddariad ar y camau sydd wedi eu gwneud i weithredu ei benderfyniadau i bob un o'i gyfarfodydd yn ystod 2024/25. Cred y Pwyllgor fod hyn yn gam arwyddocaol er mwyn sicrhau ei fod yn parhau i weithredu'n effeithiol.
88. Cynhaliwyd gweithdy yn swyddfeydd y Cyngor, Caernarfon, ar 3 Ebrill 2024. Defnyddiwyd hwylusydd allanol i gefnogi'r gweithdy, sy'n brofiadol iawn yn y maes archwilio. Roedd ymdeimlad fod y gweithdy wedi bod yn un gwerthfawr a defnyddiwyd canllawiau CIPFA, a defnyddiwyd y Cwestiynau arfer da sy'n ymddangos yng nghyhoeddiad CIPFA "*Audit Committees: Practical Guidance for Local Authorities*" er mwyn cynnal adolygiad lefel uchel sy'n ymgorffori'r egwyddorion allweddol a nodir yn Natganiad Safbwynt CIPFA.
89. Yn ei gyfarfod ar 23 Mai 2024 cytunodd y Pwyllgor i dderbyn a chymeradwyo cynnwys yr hunan-asesiad o ymarfer da a chymeradwyo a chefnogi'r camau gweithredu. Nodwyd fod angen adnabod cyfleoedd i atgyfnerthu perthynas rheoleiddwyr allanol ac Archwilio Mewnol.
90. Mae'r Pwyllgor wedi derbyn diweddariad ym mhob cyfarfod (os nad oedd hynny'n anymarferol) ar gynnydd yn erbyn penderfyniadau'r Pwyllgor, ac fel rhan o'r cynllun gweithredu i'r hunan-asesiad caiff blaen-raglen dreigl ei gyflwyno i bob cyfarfod.

Eitem 9

CYFARFOD:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD:	11 MEDI 2025
TEITL:	RHEOLAETH TRYSORLYS 2024/25
PWRPAS:	Mae'n ofynnol dan God Ymarfer CIPFA i adrodd ar ganlyniadau gwir weithgaredd Rheolaeth Trysorlys y Cyngor
ARGYMHELLIAD:	DERBYN YR ADRODDIAD ER GWYBODAETH
AWDUR:	DELYTH JONES-THOMAS, RHEOLWR BUDDSODDI

Crynodeb Gweithredol

Yn ystod y flwyddyn ariannol 2024/25 arhosodd gweithgaredd rheolaeth trysorlys y Cyngor o fewn y cyfyngiadau a osodwyd yn wreiddiol a derbyniwyd £2.5m o log ar fuddsoddiadau sydd yn is na'r £2.7m a oedd yn y gyllideb. Ni wnaeth unrhyw sefydliad yr oedd y Cyngor wedi buddsoddi arian gyda hwy fethu â thalu.

1. Cyflwyniad

Cymeradwywyd y Strategaeth Rheolaeth Trysorlys ar gyfer 2024/25 gan y Cyngor Llawn ar y 7fed o Fawrth 2024.

Mae'r Cyngor wedi benthyg a buddsoddi symiau sylweddol o arian ac felly yn agored i risgiau ariannol gan gynnwys colli symiau sydd wedi cael eu buddsoddi a'r effaith refeniw o newidiadau mewn cyfraddau llog. Felly, mae adnabod, monitro a rheoli risg yn llwyddiannus yn ganolog i Strategaeth Rheolaeth Trysorlys y Cyngor.

Mae'r adroddiad yma yn cymharu gwir berfformiad yn erbyn y strategaeth ar gyfer y flwyddyn ariannol 2024/25 ac yn cyflawni dyletswydd gyfreithiol y Cyngor o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 i gymryd ystyriaeth o God CIPFA ac Arweiniad Buddsoddi Llywodraeth Cymru.

2. Cyd-destun allanol

Cefndir economaidd: Etholodd y DU a'r Unol Daleithiau lywodraethau newydd yn ystod y cyfnod, a mae eu penderfyniadau polisi wedi effeithio ar y rhagolygon economaidd. Cyflwynodd Canghellor y Trysorlys ei Datganiad Gwanwyn ym mis Mawrth 2025, yn dilyn ei Chyllideb ym mis Hydref 2024. Yn seiliedig ar y cynlluniau a gyhoeddwyd, israddiodd y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllideb ei rhagolygon ar gyfer twf y DU yn 2025 i 1% o 2%. Fodd bynnag, uwchraddiodd ei ragfynegiadau ar gyfer y pedair blynedd dilynol. Cafodd rhagolygon chwyddiant ar gyfer 2025 eu gwthio i fyny, i 3.2% o 2.6%, cyn eu gweld yn cwmpo yn ôl i'r targed yn 2027. Roedd ymateb y farchnad i Ddatganiad y Gwanwyn yn fwy tawel o'i gymharu â'r Gyllideb, gyda chynnwrf marchnad diweddar iawn yn cael ei yrru'n fwy gan benderfyniadau polisi masnach yr Unol Daleithiau a'r Arlywydd Trump.

Ar ôl adolygu ei ragolwg cyfradd llog ym mis Tachwedd yn dilyn y Gyllideb, cynhaliodd ymgynghorwyr rheolaeth trysorlys y cyngor, Arlingclose, ei safbwynt y bydd Cyfradd Banc yn gostwng i 3.75% yn 2025.

Parhaodd chwyddiant Mynegai Prisiau Defnyddwyr blynyddol y DU (CPI) i aros yn uwch na tharged 2% Bank Lloegr (BoE) yn rhan olaf y cyfnod. Adroddodd y Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS) brif brisiau defnyddwyr ar 2.8% ym mis Chwefror 2025, i lawr o 3.0% yn y mis blaenorol ac yn is na'r disgwyliadau. Roedd CPI craidd hefyd yn parhau i fod yn uchel, gan ostwng ychydig ym mis Chwefror i 3.5% o 3.7% ym mis Ionawr, ychydig yn is na'r disgwyliadau ar gyfer 3.6% ond yn uwch na thri mis olaf y flwyddyn galendr.

Tyfodd Cynnyrch Domestig Crynswth (CDC) economi'r DU 0.1% rhwng Hydref a Rhagfyr 2024, heb ei ddiwygio o'r amcangyfrif cychwynnol. Roedd hyn yn welliant ar y twf sero yn y chwarter blaenorol, ond i lawr o'r twf o 0.4% rhwng Ebrill a Mehefin 2024. O'r ffigurau CMC misol, amcangyfrifwyd bod yr economi wedi crebachu 0.1% ym mis Ionawr, yn waeth na'r disgwyliadau am gynnydd o 0.1%.

Dangosodd data diweddar fod y gyfradd ddiweithdra wedi codi i 4.4% (3 mis/ y flwyddyn) yn y tri mis hyd at Ionawr 2025 tra bod y gyfradd anweithgarwch economaidd wedi gostwng eto i 21.5%. Adroddodd yr ONS dwf cyflog dros yr un cyfnod o dri mis ar 5.9% ar gyfer enillion rheolaidd (ac eithrio taliadau bonws) a 5.8% ar gyfer cyfanswm enillion.

Cadwodd Pwyllgor Polisi Ariannol y BoE (MPC) Gyfradd Banc ar 4.5% yn ei gyfarfod ym mis Mawrth 2025, ar ôl ei ostwng ym mis Chwefror. Mae hyn yn dilyn toriadau cynharach o 0.25% ym mis Tachwedd ac Awst 2024 o'r brig o 5.25%. Yng nghyfarfod MPC mis Mawrth, pleidleisiodd aelodau 8-1 i gynnal Cyfradd Banc ar 4.5%, gyda'r un gwerthwynebydd yn ffafrio torri 25 pwynt sylfaen arall. Yn y cofnodion, uwchraddiodd y Banc hefyd ei ragolwg CDC Ch1 2025 i oddeutu 0.25% o'r amcangyfrif blaenorol o 0.1%.

Dangosodd Adroddiad Polisi Ariannol Chwefror (MPR) fod y BoE yn disgwyl i dwf CMC yn 2025 fod yn sylweddol wannach o'i gymharu â'r MPR ym mis Tachwedd. Rhagwelir y bydd CMC yn codi 0.1% yn Ch1 2025, yn llai na'r amcangyfrif blaenorol o 0.4%. Disgwylir i dwf CMC pedwar chwarter godi o ganol 2025, i dros 1.5% erbyn diwedd y cyfnod a ragwelir. Dangosodd y rhagolygon ar gyfer chwyddiant CPI ei fod yn parhau i fod yn uwch na tharged 2% yr MPC trwy gydol 2025. Disgwylir iddo gyrraedd tua 3.5% erbyn mis Mehefin cyn cyrraedd uchafbwynt o 3.7% yn Ch3 ac yna llacio tua diwedd y flwyddyn, ond aros uwchlaw'r targed o 2%. Disgwyliwyd i'r gyfradd ddiweithdra godi'n raddol i tua 4.75% erbyn diwedd y gorwel a ragwelir, uwchlaw'r gyfradd ddiweithdra cydbwysedd tymor canolig tybiedig o 4.5%.

Cynhaliodd Arlingclose, ymgynghorwyr rheolaeth trysorlys y Cyngor, ei farn ganolog y byddai Cyfradd Banc yn parhau i ostwng trwy gydol 2025. Disgwylir i'r Gyfradd Banc gyrraedd 3.75% erbyn diwedd 2025.

Fe wnaeth Cronfa Ffederal yr Unol Daleithiau oedi ei gylch torri yn nhri mis cyntaf 2025, ar ôl gostwng Cyfradd Cronfeydd Fed 0.25% i ystod o 4.25% -4.50% ym mis Rhagfyr, y trydydd toriad yn olynol. Nododd llunwyr polisi y Fed ansicrwydd ynghylch y rhagolygon economaidd ond roeddent yn rhagweld tua 0.50% o doriadau pellach yn y gyfradd bolisi yn 2025. Parhaodd twf economaidd i godi ar gyflymder rhesymol,

gan ehangu ar gyfradd flynyddol o 2.4% yn Ch4 2024 tra bod chwyddiant yn parhau i fod yn uchel dros y cyfnod. Fodd bynnag, disgwylir i dwf wanbau mwy na'r disgwyl yn 2025, i 1.7% o 2.1%. Disgwylir i'r ansicrwydd y mae'r Arlywydd Trump wedi'i ddod cyn ac ers ei urddo ym mis Ionawr barhau.

Parhaodd Banc Canolog Ewrop (ECB) â'i gylch torri cyfraddau dros y cyfnod gan leihau ei dair cyfradd bolisi allweddol 0.25% arall ym mis Mawrth, cydnabod bod polisi ariannol yn dod yn ystyrlon llai cyfyngol. Mae chwyddiant ardal yr ewro wedi gostwng yn raddol yn 2025, gan ostwng i 2.2% ym mis Mawrth, y lefel isaf ers mis Tachwedd 2024. Dros y flwyddyn galendr gyfredol, disgwylir i chwyddiant fod yn 2.3% ar gyfartaledd. Arafodd twf CMC yn chwarter olaf blwyddyn galendr 2024, ar ôl ehangu 0.4% yn y chwarter blaenorol. Ar gyfer 2025, diwygiwyd rhagolygon twf economaidd i lawr i 0.9%.

Marchnadoedd ariannol: Roedd teimlad y farchnad ariannol yn weddol gadarnhaol dros y rhan fwyaf o'r cyfnod, ond roedd materion economaidd, ariannol a geowleidyddol yn golygu bod y duedd o anwadalrwydd y farchnad yn parhau. Yn rhan olaf y cyfnod, cynyddodd anwadalrwydd a dechreuodd cynnyrch bondiau ostwng ar ôl cyrraedd y brig ym mis Ionawr wrth i'r ansicrwydd economaidd ynghylch polisi masnach tebygol yr Unol Daleithiau effeithio ar farchnadoedd ariannol. Dechreuodd cynnyrch yn y DU a'r Unol Daleithiau wahanu ym mis olaf y cyfnod, gyda'r cyntaf yn codi o gwmpas pryderon am y goblygiadau cyllidol ar lywodraeth y DU o dwf gwannach, teimlad busnes a chyfraddau uwch, tra bod yr olaf yn dechrau disgyn ar ofnau dirwasgiad posibl oherwydd natur anrhagweladwy cyhoeddiadau polisi gan Arlywydd yr Unol Daleithiau a'u heffaith bosibl.

Dechreuodd cynnyrch gilt meincnod 10 mlynedd y DU y cyfnod ar 3.94% a gorffennodd ar 4.69%, ar ôl cyrraedd isaf o 3.76% ym mis Medi ac uchafswm o 4.90% ym mis Ionawr rhyngddynt. Tra bod lefel gilt 20 mlynedd wedi dechrau ar 4.40% a gorffen yn 5.22%, lefel isaf o 4.27% ym mis Medi ac uchafswm o 5.40% ym mis Ionawr. Roedd cyfartaledd y gyfradd Sterling dros nos (SONIA) yn 4.90% dros y cyfnod.

Daeth y cyfnod dan sylw i ben ychydig cyn i Arlywydd yr Unol Daleithiau Donald Trump gyhoeddi ei becyn o '*reciprocal tariffs*'. Yn syth ar ôl hynny, gwelodd prisiau stoc a chynnyrch bondiau'r llywodraeth yn gostwng a chyflwyno ansicrwydd pellach dros y rhagolygon economaidd.

Adolygiad credyd: Ym mis Hydref, adolygodd Arlingclose y terfyn buddsoddi hyd uchaf heb ei warantu ar y mwyafrif o fanciau ar ei restr gwrthbarti i chwe mis. Cafodd y cyngor hyd ar gyfer y pum sefydliad sy'n weddill, gan gynnwys Marchnadoedd Corfforaethol Banc Lloyds sydd newydd eu hychwanegu, ei gadw i uchafswm o 100 diwrnod. Mae'r cyngor hwn yn parhau i fod yn weithredol ar ddiwedd y cyfnod.

Fe wnaeth Fitch adolygu'r rhagolygon ar Fanc y Gymanwlad Awstralia (CBA) i bositif o sefydlog wrth gadarnhau ei sgôr hirdymor yn AA-, gan nodi ei enillion cryf cyson a phroffidioldeb.

Ar wahân i CBA, roedd tri mis olaf y cyfnod yn gymharol dawel ar y ffrynt sgôr credyd banc, gyda nifer fach o ddiweddariadau wedi'u cyhoeddi ar gyfer nifer o fenthycwyr nad ydynt ar restr gwrthbarti a argymhellir gan Arlingclose.

O ran awdurdodau lleol, neilltuodd S&P BBB+ i Gyngor Warrington, ar ôl tynnu ei sgôr yn ôl yn gynharach yn 2024, a hefyd tynnodd ei sgôr ar gyfer Cyngor Sir Gaerhirfryn yn ôl oherwydd bod y cyngor wedi penderfynu rhoi'r gorau i gynnal sgôr credyd. Fodd bynnag, mae'n dal sgôr o hyd gyda Fitch a Moody's. Tynnodd Moody's ei sgôr o Gyngor Cernyw yn ôl ar ôl iddo ddewis peidio â chynnal sgôr mwyach.

Roedd prisiau cyfnewid diffyg credyd yn tueddu i fod yn is dros y cyfnod ond dechreuodd godi'n gymedrol ym mis Mawrth, ond nid i unrhyw lefelau a ystyrir yn bryderus. Unwaith eto, roedd anwadalrwydd prisiau dros y cyfnod yn parhau i fod yn gyffredinol yn fwy tawel o'i gymharu â chyfnodau blaenorol.

Disgwylir i anwadalrwydd dwysach y farchnad aros yn nodwedd, o leiaf yn y tymor agos, a bydd lefelau cyfnewid diodyn credyd yn cael eu monitro am arwyddion o straen credyd parhaus. Fel erioed, mae'r sefydliadau a'r cyfnodau ar restr gymeradwy yr Awdurdod a argymhellir gan Arlingclose yn parhau i gael eu hadolygu'n gyson.

3. Sefyllfa Diwedd y Flwyddyn

Crynodeb Mantolen

Ar 31 Mawrth 2025 roedd gan y Cyngor fuddsoddiadau net o £53m oherwydd gweithgareddau refeniw a chyfalaf. Mae angen sylfaenol y Cyngor i fenthycu er dibenion cyfalaf yn cael ei fesur gan y Gofyn Benthycu Cyfalaf (CFR), tra mai'r cronfeydd defnyddiadwy a chyfalaf gweithredol yw'r adnoddau sylfaenol sydd ar gael i'w buddsoddi. Mae'r symudiadau yn cael eu crynhoi yn y tabl isod.

	31.3.24 Gwir £m	2024/25 Symudiad £m	31.3.25 Gwir £m
CFR	174	6	180
Llai : Ymrwymadau dyled eraill	(1)	(5)	(6)
CFR Benthyciadau	173	1	174
Llai: Cronfeydd defnyddiadwy	(128)	(10)	(138)
Llai: Cyfalaf Gweithredol	(85)	(4)	(89)
Benthyciadau / (Buddsoddiadau) net	(40)	(13)	(53)

Dilynodd y Cyngor ei strategaeth o gadw benthyciadau a buddsoddiadau islaw eu lefelau sylfaenol, a elwir weithiau yn benthycu mewnol, er mwyn lleihau risg a chadw costau llog yn isel.

Crynodeb Rheolaeth Trysorlys

	31.3.24 Balans £m	2024/25 Symudiad £m	31.3.25 Balans £m
Benthyciadau tymor hir	94.0	(3.9)	90.1
Benthyciadau tymor byr	6.9	(2.9)	4.0
PFI	1.0	4.5	5.5
Cyfanswm Benthyciadau	101.9	(2.3)	99.6
Buddsoddiadau tymor byr	(97.6)	10.7	(86.9)
Arian a Chywerthoedd arian	(43.9)	(22.1)	(66.0)
Cyfanswm Buddsoddiadau	(141.5)	(11.4)	(152.9)
Benthyciadau / (Buddsoddiadau) net	(39.6)	(13.7)	(53.3)

4. Gweithgaredd Benthycia

Ar 31 Mawrth 2025, roedd gan y Cyngor £94.1m o fenthyciadau, lleihad o £6.8m ers y flwyddyn cynt fel rhan o'r strategaeth i ariannu cynlluniau cyfalaf blynnyddoedd blaenorol.

Y llog a dalwyd yn ystod 2024/25 oedd £5.3 miliwn ar bortffolio benthyciadau cyfartalog o £99.2 miliwn ar gyfradd llog cyfartalog o 5.37%.

Gweler y sefyllfa a symudiadau benthyciadau ar ddiwedd y flwyddyn yn y tabl isod.

	31.3.24 Balans £m	2024/25 Symudiad £m	31.3.25 Balans £m	31.3.25 Cyfradd %	31.3.25 WAM* blynnyddoedd
PWLB	83.4	(6.6)	76.8	5.6	17.0
Banc (tymor sefydlog)	16.2	0.0	16.2	4.2	53.4
Eraill	1.3	(0.2)	1.1	0.0	2.7
Cyfanswm Benthyciadau	100.9	(6.8)	94.1		

* Cyfartaledd Aeddfedu wedi'i bwysu

Prif amcan y Cyngor wrth fenthycia yw taro cydbwysedd risg isel briodol rhwng sicrhau costau llog isel a derbyn sicrwydd cost dros y cyfnod y mae angen yr arian, gyda'r ail amcan o hyblygrwydd i ail-negodi benthyciadau pe byddai cynlluniau hir dymor y Cyngor yn newid. Mae strategaeth fenthycia'r Cyngor yn parhau i fynd i'r afael â mater allweddol fforddiadwyedd heb beryglu sefydlogrwydd tymor hwy y portffolio dyledion a, lle bo'n ymarferol, i gadw benthycia a buddsoddiadau yn is na'u lefelau sylfaenol, a elwir weithiau yn fenthycia mewnol. Yn ystod y rhan fwyaf o'r cyfnod, mae cyfraddau llog tymor byr wedi bod yn uwch na chyfraddau llog tymor hir.

Ar ôl cynnydd sylweddol mewn cyfraddau llog ers 2021, mae llawer o fanciau canolog bellach wedi dechrau lleihau eu cyfraddau polisi, er yn araf. Roedd cynnyrch gilt yn gyfnewidiol ond maent wedi cynyddu'n gyffredinol yn ystod y cyfnod. Mae llawer o'r cynnydd wedi bod mewn ymateb i bryderon y farchnad y bydd polisïau a

gyflwynwyd gan y llywodraeth Lafur yn cynyddu chwyddiant ac yn arwain at lefelau uwch o fenthycia gan y llywodraeth. Disgwylir i ethol Donald Trump yn yr Unol Daleithiau ym mis Tachwedd hefyd arwain at bolisiau masnach sydd yn cynyddu chwyddiant.

Cyfradd sicrwydd PWLB ar gyfer benthyciadau aeddfedrwydd 10 mlynedd oedd 4.8% ar ddechrau'r cyfnod a 5.42% ar y diwedd. Y gyfradd aeddfedrwydd 10 mlynedd isaf oedd ar gael oedd 4.52% a'r uchaf oedd 5.71%. Roedd cyfraddau ar gyfer benthyciadau aeddfedrwydd 20 mlynedd yn amrywio o 5.01% i 6.14% yn ystod y cyfnod, a benthyciadau aeddfedrwydd 50 mlynedd o 4.88% i 5.88%.

Am y rhan fwyaf o'r flwyddyn roedd cost y benthycia tymor byr gan awdurdodau lleol eraill yn olrhain y gyfradd sylfaenol yn agos ar oddeutu 5.00% - 5.25%. Fodd bynnag, o ddiwedd 2023 dechreuodd cyfraddau godi, gan gyrraedd uchafbwynt o tua 6% ym mis Chwefror a Mawrth 2025.

Mae Cod Darbodus 2021 CIPFA yn glir na ddylai awdurdodau lleol fenthycia i fuddsoddi'n bennaf ar gyfer enillion ariannol ac nad yw'n ddoeth i awdurdodau lleol wneud unrhyw benderfyniad buddsoddi neu wariant a fydd yn cynyddu'r gofyniad ariannu cyfalaf ac felly gall arwain at fenthycia newydd, oni bai ei fod yn gysylltiedig yn uniongyrchol ac yn bennaf â swyddogaethau'r Cyngor. Nid yw benthyciadau PWLB bellach ar gael i awdurdodau lleol sy'n bwriadu prynu asedau buddsoddi yn bennaf ar gyfer cynnyrch oni bai bod y benthyciadau hyn at ddibenion ailariannu. Nid oes gan y Cyngor unrhyw gynlluniau i fuddsoddi'n bennaf ar gyfer enillion ariannol.

Ni wnaed unrhyw fenthycia tymor hir newydd yn 2024/25, gyda'r benthyciadau presennol yn aeddfedu heb gymryd benthyciad newydd yn eu lle. Galluogodd y strategaeth yma i'r Cyngor leihau eu costau benthycia net (er colli incwm buddsoddi) a lleihau'r risg trysorlys cyffredinol.

5. Gweithgaredd Buddsoddi Trysorlys

Mae Cod Ymarfer Rheolaeth Trysorlys CIPFA yn diffinio buddsoddiadau rheoli'r trysorlys fel y rheiny sy'n deillio o lif arian y sefydliad neu weithgaredd rheoli risg trysorlys sydd yn y pen draw yn cynrychioli balansau y mae angen eu buddsoddi hyd nes y bydd angen yr arian parod i'w ddefnyddio yn nhrefn arferol busnes.

Mae'r Cyngor wedi dal cronfeydd buddsoddi sylweddol, sy'n cynrychioli incwm a dderbyniwyd cyn gwario ynghyd â'r balansau a'r cronfeydd wrth gefn a ddelir. Yn ystod y flwyddyn, amrywiodd balansau buddsoddi'r Cyngor rhwng £106.8 miliwn a £235.8 miliwn.

Sefyllfa Buddsoddi Trysorlys

	31.3.24 Balans £m	2024/25 Symudiad £m	31.3.25 Balans £m	31.3.25 Cyfradd %	31.3.25 WAM* (diwrnodau)
Banciau & Chymdeithasau Adeiladu (heb eu diogelu)	5.9	0.1	6.0	4.5	29.3
Awdurdodau Lleol	81.0	(56.0)	25.0	5.8	48.8
Cronfeydd Marchnad Arian	43.0	22.0	65.0	4.5	1.0
Swyddfa Rheoli Dyledion (DMO)	0.0	45.0	45.0	4.5	3.2
Cronfeydd wedi'u pwlio	11.6	0.3	11.9	6.0	365+
Cyfanswm buddsoddiadau	141.5	11.4	152.9		

* Cyfartaledd Aeddfedu wedi'i bwysu

Mae Cod Ymarfer CIPFA ac arweiniad y llywodraeth yn gofyn i'r Cyngor fuddsoddi ei arian yn ddarbodus ac i roi sylw i ddiogelwch a hylifedd buddsoddiadau cyn chwilio am y gyfradd uchaf o ddychweliadau neu gynnyrch. Amcan y Cyngor wrth fuddsoddi arian yw ceisio taro cydbwysedd priodol rhwng risg a dychweliadau, lleihau'r risg o achosi colledion o ddiffygion a'r risg o dderbyn incwm buddsoddi isel anaddas.

Gostyngodd cyfradd y banc o 5.25% i 5.00% ym mis Awst 2024, eto i 4.75% ym mis Tachwedd 2024 ac eto i 4.5% ym mis Chwefror 2025 gyda chyfraddau llog tymor byr o gwmpas y lefelau hyn i raddau helaeth. Roedd y cyfraddau ar adneuron DMADF yn amrywio rhwng 4.45% a 5.20% a chyfraddau y farchnad arian rhwng 4.45% a 5.29%.

Mae £11.9m o fuddsoddiadau'r Cyngor yn cael eu dal mewn cronfeydd ecwiti, bondiau ac eiddo cyfun strategol a reolir yn allanol lle mae hylifedd byrdymor yn ystyriaethau llai, a'r amcanion yn lle hynny yw incwm referniw rheolaidd a sefydlogrwydd hirdymor prisiau. Cynhyrchodd y cronfeydd hyn enillion incwm o 5.95% a ddefnyddir i gefnogi gwasanaethau yn y flwyddyn ac enillion cyfalaf heb ei wireddu o £0.3m yn y flwyddyn ariannol yma. Oherwydd nad oes gan y cronfeydd hyn ddyddiad aeddfedrwydd diffiniedig, ond eu bod ar gael i'w tynnu'n ôl ar ôl cyfnod rhybudd, adolygir eu perfformiad a'u sefydlogrwydd parhaus wrth gyflawni amcanion buddsoddi tymor canolig i hir y Cyngor yn rheolaidd. Gwneir buddsoddiadau cronfeydd strategol gan wybod y bydd gwerthoedd cyfalaf yn symud i fyny ac i lawr mewn misoedd, chwarteri a hyd yn oed blynedd ond gyda'r hyder y bydd cyfanswm yr enillion dros gyfnod o dair i bum mlynedd yn fwy na llog arian parod.

Meincnodi Buddsoddiadau

	Sgôr Credyd	Graddfa Credyd	Datguddiad 'Bail-in'	WAM* (diwrnodau)	Cyfradd Dychwelyd
31.03.2024	5.30	A+	38%	36	5.59%
31.03.2025	4.67	A+	50%	22	4.82%
A.LI Tebyg	3.92	AA-	30%	105	4.53%
Pob A.LI	4.77	A+	64%	8	4.65%

* Cyfartaledd Aeddfedu wedi'i bwysu

6. Adroddiad Cydymffurfio

Mae'r swyddog adran 151 yn adrodd bod yr holl weithgareddau rheolaeth trysorlys a gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn yn cydymffurfio'n llawn â Chod Ymarfer CIPFA a Strategaeth Rheolaeth Trysorlys y Cyngor. Mae'r cydymffurfiaeth gyda chyfyngiadau buddsoddi penodol yn cael ei ddangos yn y tablau isod:

Cyfyngiadau Dyled

	2024/25 Uchafswm	31.3.25 Gwir	2024/25 Ffin Weithredol	2024/25 Terfyn Awdurdodedig	Cydymffurfiwyd
Benthyciadau	£100.9m	£94.1m	£190m	£200m	✓

Gan fod y ffin weithredol yn declyn rheolaeth ar gyfer monitro yn ystod y flwyddyn nid yw'n arwyddocaol os yw'r ffin weithredol yn cael ei thorri ar adegau oherwydd amrywiadau yn y llif arian, ac nid yw hyn yn cael ei gyfrif fel methiant cydymffurfiad.

Cyfyngiadau Buddsoddi

	2024/25 Uchafswm	31.3.25 Gwir	2024/25 Terfyn	Cydymffurfiwyd
Llywodraeth y DU	£71.7m	£45m	Diderfyn	✓
Awdurdodau lleol ac endidau llywodraeth eraill	£5m	£5m	£10m	✓
Buddsoddiadau a sicrwydd	£0m	£0m	£10m	✓
Banciau (ansicredig)	£5m	£5m	£5m	✓
Cymdeithasau adeiladau (ansicredig)	£0m	£0m	£5m	✓
Darparwyr cofrestredig (ansicredig)	£0m	£0m	£5m	✓
Cronfeydd marchnad arian	£10m	£10m	£10m	✓
Cronfeydd cyfun strategol	£5m	£5m	£10m	✓
Ymddiriedolaethau buddsoddi ystâd real	£0m	£0m	£10m	✓
Buddsoddiadau eraill	£0m	£0m	£5m	✓

7. Dangosyddion Rheolaeth Trysorlys

Mae'r Cyngor yn mesur a rheoli ei ddatguddiad i risgiau rheolaeth trysorlys drwy ddefnyddio'r mesuryddion canlynol:

Diogelwch: Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu mesur gwirfoddol i fesur ei amlygiad i risg credyd drwy fonitro sgôr credyd cyfartalog wedi'i bwyso gan amser ar ei bortffolio buddsoddi. Caiff hyn ei gyfrifo drwy roi sgôr i bob buddsoddiad a chymryd y cyfartaledd rhifyddol, wedi'i bwyso yn ôl hyd bob buddsoddiad. Mae buddsoddiadau heb eu graddio yn cael sgôr yn seiliedig ar eu risg canfyddedig.

	31.3.25 Gwir	2024/25 Targed	Cydymffurfiwyd
Sgôr credyd cyfartalog y portffolio	4.67	Sgôr o 6 neu is	✓

Hylifedd: Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu mesur gwirfoddol er mwyn mesur ei amlygiad i risg hylifedd trwy fonitro faint o arian sydd ar gael ar gyfer cwrdd â thaliadau annisgwyl o fewn cyfnod tri mis dreigl, heb fenthyciadau ychwanegol.

	31.3.25 Gwir	2024/25 Targed	Cydymffurfiwyd
Cyfanswm arian ar gael o fewn 3 mis	£141.0m	£10m	✓

Datguddiad Cyfraddau Llog: Nod y dangosydd hwn yw rheoli pa mor agored yw'r Cyngor i risg cyfraddau llog. Roedd y terfynau uchaf ar effaith refeniw un flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad 1% mewn cyfraddau llog fel a ganlyn:

	31.3.25 Gwir	2024/25 Terfyn	Cydymffurfiwyd
Terfyn uchaf ar effaith refeniw un flwyddyn o gynnydd 1% mewn cyfraddau llog	£1,301,900	£2,290,000	✓
Terfyn uchaf ar effaith refeniw un flwyddyn o gwmp 1% mewn cyfraddau llog	£1,301,900	£2,290,000	✓

Strwythur Aeddfedrwydd Benthyciadau: Mae'r dangosydd hwn wedi ei osod i reoli datguddiad y Cyngor i risg ail-ariannu. Roedd y terfynau uchaf ac isaf ar strwythur aeddfedrwydd benthyciadau cyfradd sefydlog yn:

	31.3.25 Gwir	Terfyn Uchaf	Terfyn Isaf	Cydymffurfiwyd
O dan 12 mis	4.27%	25%	0%	✓
12 mis ac o fewn 24 mis	4.83%	25%	0%	✓
24 mis ac o fewn 5 mlynedd	3.04%	50%	0%	✓
5 mlynedd ac o fewn 10 mlynedd	25.19%	75%	0%	✓
Dros 10 mlynedd	62.68%	100%	0%	✓

Mae cyfnodau amser yn dechrau ar ddiwrnod cyntaf pob blwyddyn ariannol. Dyddiad aeddfedu benthyciadau yw'r dyddiad cynharaf gall y benthyciwr ofyn am ad-daliad.

Prifsymiau a fuddsoddwyd am gyfnod hwy na 364 diwrnod: Pwrpas y dangosydd hwn yw rheoli datguddiad i'r risg o golled a allai ddigwydd os yw'r Cyngor yn gorfod ad-dalu'r symiau a fuddsoddwyd yn gynnar. Y cyfyngiadau ar symiau y gellir buddsoddi gydag aeddfedrwydd heibio diwedd y cyfnod oedd:

	2024/25	2025/26	2026/27
Gwir brifswm a buddsoddwyd heibio diwedd y flwyddyn	£13m	£0	£0
Terfyn ar gyfer prifswm a fuddsoddwyd heibio diwedd y flwyddyn	£40m	£20m	£20m
Cydymffurfiwyd	✓	✓	✓

8. Argymhelliad

I dderbyn yr adroddiad.

ENW'R PWYLLGOR	Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
DYDDIAD Y CYFARFOD	11eg o Fedi 2025
TEITL YR EITEM	Adroddiadau Archwilio Cymru
AMCAN	Rhoi diweddariad i'r pwyllgor ar raglen waith Chwarter 1 Archwilio Cymru
ARGYMHELLIAD	Gofynnir i Aelodau dderbyn yr adroddiad.
AWDUR	Carwyn Rees, Rheolwr Archwilio, Archwilio Cymru/Dewi W. Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor

1. CEFNDIR

- 1.1. Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio swyddogaeth i adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol, rheoli perfformiad a llywodraethu corfforaethol y Cyngor ac fel rhan o'r swyddogaeth hon mae disgwyliad i ystyried adroddiadau cyrff adolygu allanol megis Archwilio Cymru, Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC).
- 1.2. Yn ogystal ag ystyried adroddiadau yn ymarferol, mae disgwyl i bwyllgorau sicrhau eu hunain bod trefniadau ar waith i fonitro a gwerthuso cynnydd yn erbyn unrhyw argymhellion a geir ynddynt. Er mwyn hwyluso'r gwaith mae Archwilio Cymru yn paratoi diweddariad chwarterol ar waith y cyrff adolygu ac mae copi o'r ddogfen hon ar gyfer Chwarter 1 2025/26 wedi ei gynnwys fel **Atodiad 1**.
- 1.3. Cyflwynwyd adroddiad ar astudiaethau cyfredol Archwilio Cymru, Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) a'r cynnydd sydd wedi ei wneud gan y Cyngor mewn ymateb i gynigion neu argymhellion i gyfarfod y Pwyllgor hwn ar y 6ed o Chwefror 2025. Bydd yr adroddiad nesaf yn cael ei gyflwyno yn yr Hydref.

Rhaglen Waith ac Amserlen Archwilio Cymru – Cyngor Gwynedd - 30 Mehefin 2025

Ceir isod fanylion gwaith arfaethedig a gwaith diweddar, lle y bo'n berthnasol, gan Archwilio Cymru, Arolygiaeth Gofal Cymru ac Estyn. Byddwn yn darparu diweddariad pellach ar gynnydd a chynlluniau ar gyfer y dyfodol ddiwedd mis Rhagfyr 2025.

Gwaith Archwilio Ariannol

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Archwiliad o Ddatganiad Cyfrifon 2024-25 y Cyngor	I roi barn ar 'gywirdeb a thegwch' y datganiadau ariannol ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025.	Hydref 2025.	Derbyniwyd y Datganiad Cyfrifon ar 30 Mehefin 2025 ac mae gwaith maes archwilio ar y gweill.
Archwiliad o hawliadau a ffurflenni grant y Cyngor ar gyfer 2024-25	Ardystio'r hawliadau a'r ffurflenni canlynol: - Trethi Annomestig - Pensiynau Athrawon - Cymhorthdal Budd-dal Tai	Mehefin 2025 – Ionawr 2026	Mae gwaith wedi dechrau ar y hawliadau grant hyn.

Gwaith Archwilio Perfformiad

Gwaith Archwilio Perfformiad 2023-24	Cwmpas	Amserlen	Statws
Adolygiad thematig – comisiynu	Adolygiad sy'n canolbwyntio ar sut mae trefniadau cynghorau ar gyfer comisiynu, a rheoli contractau yn cymhwyso ystyriaethau gwerth am arian a'r egwyddor datblygu cynaliadwy.	Rhwng mis Mawrth 2024 a mis Mawrth 2025	Rhannwyd yr adroddiad terfynol ym mis Mehefin 2025. Yn aros am ymateb y Rheolwyr i'r argymhellion.

Gwaith Archwilio Perfformiad 2024-25	Cwmpas	Amserlen	Statws
Adolygiad Sicrwydd ac Asesu Risg	Prosiect i nodi lefel y sicrwydd archwilio a/neu lle y gallai fod angen rhagor o waith archwilio yn y dyfodol mewn cysylltiad â risgiau i'r Cyngor, gan roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau a gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy.	Wedi'w gwblhau	Wedi'w gwblhau
Gwaith prosiect lleol – Ymateb i'r galw presennol am ofal cartref	Adolygiad o'r trefniadau sydd ar waith gan y Cyngor i ymateb i'r galw presennol am gymorth gofal cartref nad yw'n cael ei ddiwallu.	Mis Medi i fis Rhagfyr 2024	Wedi'w gwblhau
Gwaith prosiect lleol – Defnydd Strategol o Gronfeydd	Adolygiad o'r trefniadau sydd gan y Cyngor ar waith i reoli ei gronfeydd wrth gefn a'i falansau yn strategol.	Mawrth l Orffenaf 2025	Adroddiad drafft i'w gyhoeddi i Swyddogion erbyn wythnos gyntaf mis Awst.

Gwaith Archwilio Perfformiad 2025-26	Cwmpas	Amserlen	Statws
Adolygiad thematig – heriau recriwtio a chadw staff	Adolygiad sy'n canolbwyntio ar sut mae trefniadau cynghorau ar gyfer mynd i'r afael â heriau recriwtio a chadw staff yn cymhwyso ystyriaethau gwerth am arian ac egwyddor datblygu cynaliadwy.	Mehefin 2025 – Mehefin 2026	Mae'r prosiect yn cael ei gynllunio
Prosiect lleol – Rheoli Risg	Adolygiad a fydd yn edrych ar y trefniadau sydd ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio ei adnoddau drwy drefniadau rheoli risg	Ionawr – Mehefin 2026	Mae'r prosiect yn cael ei gynllunio
Gwaith Rhanbarthol: defnyddio data wrth osod cyllideb ar gyfer gwasanaethau sy'n cael eu harwain gan y galw	Gwaith archwilio lleol ar draws y 6 cyngor yng Ngogledd Cymru a fydd yn edrych ar drefniadau i sicrhau cynaliadwyedd ariannol wrth bennu cyllidebau. Bydd hyn yn cynnwys sut mae cynghorau'n defnyddio data i lywio'r adnoddau sydd eu hangen.	Ionawr – Mehefin 2026	Mae'r prosiect yn cael ei gynllunio

Astudiaethau cenedlaethol llywodraeth leol wedi'u cynllunio/ar y gweill

Astudiaeth	Cwmpas	Amserlen	Statws	Gwaith maes wedi'i gynllunio yn Nghyngor Gwynedd
Llety Dros Dro	Archwilio'r costau, y galw a sut mae gwasanaethau'n cydweithio i symud yr ymateb i lety dros dro yn ei flaen.	Bwriedir cyhoeddi'r adroddiad ar gyfer mis Gorffennaf 2025	Gwaith maes wedi'i gwblhau.	Cynhaliwyd cyfweiliadau yn y cyngorau canlynol: - Conwy - Sir Benfro - Caerdydd - Casnewydd - Wrecsam
Cynllunio Cyfalaf mewn Llywodraeth Leol	Archwilio a yw buddsoddiad cyfalaf yn y sylfaen asedau mewn llywodraeth leol yn gallu ateb galw	Cyhoeddiad wedi'i gynllunio ar gyfer mis Medi 2025	Gwaith maes wedi'i gwblhau.	Cynhaliwyd cyfweiliadau yn y cyngorau canlynol: - Ynys Môn - Castell-nedd Port Talbot - Powys - Rhondda Cynon Taf - Abertawe - Torfaen
Gwasanaethau Plant	Mae gwaith cwmpasu ar y gweill gyda ffocws tebygol ar gynlluniau cyngorau ar gyfer gweithredu Deddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2025; costau a'r galw am wasanaethau, a sut mae cyngorau a'u partneriaid yn gweithio i wella gwerth am arian gwasanaethau.	Gwaith maes i'w ddechrau yn haf 2025	Cwmpasu	I'w gadarnhau

Astudiaeth	Cwmpas	Amserlen	Statws	Gwaith maes wedi'i gynllunio yn Nghyngor Gwynedd
Trefniadau ariannu llywodraeth leol	I'w gadarnhau	Gwaith maes i'w ddechrau yn hydref 2025	Cwmpasu' n mynd rhagddo	I'w gadarnhau
Trefniadau comisiynu mewn llywodraeth leol	Cwmpasu ar y gweill ar gyfer astudiaeth llywodraeth leol yn dilyn cwblhau adolygiad thematig ym mhob un o'r 22 cyngor (gweler uchod)	Gwaith maes i'w ddechrau yn haf / hydref 2025	Cwmpasu	I'w gadarnhau
Gwaith Dilynol Cyd-bwyllgorau Corfforaethol	Cwmpas i'w gadarnhau. I ddilyn Astudiaeth Llywodraeth Leol flaenorol	I'w gadarnhau	Heb ddechrau eto	I'w gadarnhau

Estyn

Yn ystod tymor yr hydref, byddwn yn arolygu LGES Casnewydd. Gwnaethom hefyd gynnal arolygiad o waith ieuenctid yr awdurdod lleol. Nodwyd gennym ymarfer cryf yn y ddarpariaeth yng Nghasnewydd, yn enwedig mewn meysydd sy'n ymwneud â chefnogi cyllid ysgolion, llawer o agweddau ar wella ysgolion ac ADY, yn ogystal â'u gwaith wrth ddatblygu addysg cyfrwng Cymraeg. Gwnaethom dynnu sylw at effaith arweinyddiaeth gref ar lefel cyfarwyddwyr, a'i heffaith ar ansawdd a chyflawniad y swyddogaethau allweddol sy'n ymwneud â'i rôl.

Gwnaethom gynnal ymweliad monitro o LGES Torfaen fel rhan o'n proses ddilynol ar gyfer awdurdod a oedd yn peri pryder sylweddol. Arfarnodd yr ymweliad ei gynnydd yn erbyn yr argymhellion o'r arolygiad craidd. Nodwyd gennym fod LGES Torfaen wedi gwneud digon o gynnydd i fynd i'r afael ag elfennau allweddol o'r argymhellion a chafodd ei dynnu o'r gweithgarwch dilynol. Y ffactor allweddol wrth sicrhau'r gwelliant fu'r cynnydd mewn capasiti arweinyddiaeth ar lefel Prif Weithredwr a Chyfarwyddwr sydd wedi cael effaith sylweddol ar sicrhau cynnydd pwysig mewn perthynas â disgwyliadau, prosesau a chyflawni.

Gwnaethom gynnal ymweliad uwch gan arolygydd cyswllt â Sir Ddinbych ym mis Hydref, gan ganolbwyntio ar agweddau penodol ar bresenoldeb ac anghenion dysgu ychwanegol.

Yn ystod tymor y gwanwyn, cynhaliwyd arolygiad o LGES Powys a gwaith ieuenctid. Roeddem o'r farn bod angen gwelliant sylweddol ar LGES Powys ac felly bydd angen ei fonitro gan Estyn. Mae'r Gwasanaeth Ieuenctid ym Mhowys yn gryf ar y cyfan.

Cynhaliwyd ymweliad uwch gan arolygydd cyswllt â Phen-y-bont ar Ogwr a oedd yn canolbwyntio ar ei Gynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg (CSGA) a'i waith ar wella presenoldeb. Gwnaethom hefyd gyfrannu at arolygiad ar y cyd AGC o drefniadau amddiffyn plant yn Sir Benfro a'i waith dilynol ar Adolygiad Cyflym o ddiogelu.

Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC)

	Cwmpas	Amserlen	Statws
Gwaith wedi'i gynllunio gan AGC 2025-26 Adolygiadau thematig – Arolygiadau Cydweithredfa Mabwysiadu Ranbarthol (RAC)	Bydd AGC yn cwblhau pum arolygiad yn cwmpasu Cymru gyfan. Cynhelir arolygiadau ar draws y pum cydweithrediad mabwysiadu ranbarthol: byddwn yn tynnu ar y themâu cenedlaethol mewn adroddiad cenedlaethol.	Ebrill 2025 – Rhagfyr 2025	Arolygiadau'n mynd rhagddynt

	Cwmpas	Amserlen	Statws
Tîm Anabledd Dysgu Cymunedol (CLDT) Arolygiadau Iechyd Meddwl Cymunedol	Yn 2025-26, byddwn yn parhau â rhaglen flynyddol o waith ar y cyd sy'n canolbwyntio ar CLDT a'r Tîm Iechyd Meddwl Cymunedol (CMHT)	Gorffennaf 2025 – Chwefror 2026	Arolygiad yn yr arfaeth
Adolygiad ar y Cyd o Drefniadau Amddiffyn Plant	Adolygiad ar y Cyd o Drefniadau Amddiffyn Plant: Sir Benfro	Mawrth 2025	Heb ei gyhoeddi eto
Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid (Dols)	Adroddiad Monitro Blynnyddol ar gyfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2023-24- Adolygiad cenedlaethol o ddefnyddio Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid (DoLS) yng Nghymru 2023-24 Arolygiaeth Gofal Cymru	Chwefror 2025	Wedi'i gyhoeddi
Adroddiad Blynnyddol	Adroddiad Blynnyddol y Prif Arolygydd 2023-2024	Tachwedd 2024	Wedi'i gyhoeddi
Cymorth Iechyd meddwl i blant a phobl ifanc	Adolygiad ar y Cyd: Sut mae gwasanaethau gofal iechyd, gwasanaethau addysg a gwasanaethau plant yn cefnogi anghenion iechyd meddwl plant a phobl ifanc yng Nghymru?	Tachwedd 2024	Wedi'i gyhoeddi
Arolygiadau Chwarter 4	Gwiriad Gwella: Gwasanaethau plant Cyngor Sir Ddinbych	Chwefror 2025	Wedi'i gyhoeddi
	Arolygiad Gwerthuso Perfformiad: Gwasanaethau oedolion Cyngor Dinas Casnewydd	Chwefror 2025	Wedi'i gyhoeddi

	Cwmpas	Amserlen	Statws
Arolygiadau 2025-26 Chwarter 1	Tîm Iechyd Meddwl Cymunedol Caerdydd (CMHT)	Mawrth 2025	Heb ei gyhoeddi eto
	<u>Gwiriad Gwella Awdurdod Lleol: Cyngor Sir Fynwy</u>	Mawrth 2025	Wedi'i gyhoeddi
	Gwiriad Gwelliant: Gwasanaethau oedolion Cyngor Sir Ceredigion	Mai 2025	Heb ei gyhoeddi eto
	Gwiriad gwella: Gwasanaethau Plant Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	Mehefin 2025	Arolygiad yn yr arfaeth
Adolygu perfformiad Awdurdodau Lleol a Cafcass Cymru	<u>Sut rydym yn arolygu gwasanaethau awdurdodau lleol a CAFCASS Cymru</u>		
Arolygiadau Chwarter 3	Rydym yn parhau i arolygu Awdurdodau Lleol yn unol â'n Cod Ymarfer wedi'i ddiweddarau ar gyfer ein gweithgarwch arolygu awdurdodau lleol Arolygiaeth Gofal Cymru <u>Rydym wedi diwygio ein Cod Ymarfer</u>	Tachwedd 2024	Wedi'i gyhoeddi
	<u>Gwiriad gwella awdurdod lleol: Gwasanaethau oedolion Cyngor Sir Ynys Môn</u>	Awst 2024	Wedi'i gyhoeddi
	<u>Tîm Iechyd Meddwl Cymunedol y Drenewydd</u>	Hydref 2024	Wedi'i gyhoeddi

	Cwmpas	Amserlen	Statws
	<u>Gwiriad sicrwydd awdurdod lleol: Gwasanaethau oedolion Castell-nedd Port Talbot</u>	Tachwedd 2024	Wedi'i gyhoeddi
	<u>Adroddiad ar Arolygiad Gwerthuso Perfformiad: Gwasanaethau plant Cyngor Sir Caerfyrddin</u>	Rhagfyr 2024	Wedi'i gyhoeddi
	<u>Llythyr gwiriad sicrwydd awdurdod lleol: Gwasanaethau Oedolion Caerffili Arolygiaeth Gofal Cymru</u>	Tachwedd 2024	Wedi'i gyhoeddi
	<u>Llythyr gwiriad gwella awdurdod lleol: Gwasanaethau Oedolion Cyngor Gwynedd Arolygiaeth Gofal Cymru</u>	Hydref 2024	Wedi'i gyhoeddi

Adroddiadau cenedlaethol ac allbynnau eraill Archwilio Cymru a gyhoeddwyd yn ystod y flwyddyn ddiwethaf

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
Trefniadau arbed costau'r GIG (erthygl gyda <u>Rhestr Wirio ar gyfer Aelodau Byrddau'r GIG</u>)	<u>Mehefin 2025</u>
Y Strategaeth Buddsoddi yn Seilwaith Cymru	<u>Mai 2025</u>
Dim amser i'w golli: Gwersi o'n gwaith dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol	<u>Ebrill 2025</u>
Llywodraethu a Rheolaeth Ariannol – Gwersi o Waith Archwilio i Gyngorau Tref a Chymuned yng Nghymru	<u>Mawrth 2025</u>

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
Y Ddyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau	Mawrth 2025
Mynd i'r afael â heriau o ran y gweithlu yn GIG Cymru	Chwefror 2025
Gwasanaethau Canser yng Nghymru	Ionawr 2025
Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol	Rhagfyr 2024
Diweddariad Offeryn Data Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol sydd bellach yn cynnwys data o gyfrifon drafft 2023-24	Rhagfyr 2024
Y Fenter Twyll Genedlaethol yng Nghymru 2022-23	Hydref 2024
Teithio llesol (adroddiad ac offeryn data)	Medi 2024
Llywodraethu Awdurdodau Tân ac Achub	Medi 2024
Tai fforddiadwy	Medi 2024
Cyllid y GIG – a diweddariad yr offeryn data hyd at 31 Mawrth 2024	Awst 2024
Digidol yn ôl dyluniad? – Gwersi o'n hadolygiad o strategaethau digidol ar draws cynghorau yng Nghymru	Awst 2024
Defnyddio gwybodaeth am berfformiad: safbwynt defnyddwyr gwasanaethau a deilliannau – Crynodeb o ganfyddiadau ein hadolygiad yng nghynghorau Cymru	Gorffennaf 2024
Cefnogaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer TVR Automotive Ltd	Gorffennaf 2024

Adroddiadau cenedlaethol ac allbynnau eraill Archwilio Cymru (gwaith sy'n mynd rhagddo/wedi'i gynllunio)^{1, 2}

Teitl	Dyddiad cyhoeddi disgwylledig
Dynodi Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig – Cyfoeth Naturiol Cymru	Haf 2025
Heriau i'r sector diwylliannol (ffocws ar gynaliadwyedd ariannol)	Haf 2025 (gwaith archwilio lleol yng nghyrrff hyd braich Llywodraeth Cymru wedi'i gwblhau i raddau helaeth ond bydd adroddiadau'n cael eu cyhoeddi ar y wefan yn dilyn pwyllgorau archwilio: eisoes ar gael ar gyfer y Llyfrgell Genedlaethol, Chwaraeon Cymru, a Chyngor Celfyddydau Cymru)
Canfyddiadau paru data peilot cofrestru meddygon teulu	Haf 2025
Cyllid a goruchwyliaeth addysg bellach ac uwch – Medr / Y Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil	Haf 2025 (ar gyfer cam cychwynnol y gwaith ar osod amcanion llesiant – gwaith pellach i ddilyn)
Gofal brys a gofal mewn argyfwng (negeseuon cenedlaethol)	Hydref 2025
Canolfan Ganser Newydd Felindre	Hydref 2025
Yr uwch wasanaeth cyhoeddus	I'w gadarnhau (cwmpasu)

¹ Byddwn yn parhau i adolygu ein cynlluniau'n gyson, gan ystyried yr amgylchedd allanol sy'n esblygu, ein blaenoriaethau archwilio, cyd-destun ein hadnoddau ein hunain a gallu cyrrff archwiliedig i ymgysylltu â ni. Gallai gwaith dilynol hefyd arwain at allbynnau eraill, yn ogystal â gwaith archwilio ymchwiliol eraill a gwaith archwilio lleol, lle rydym o'r farn bod rhagoriaeth mewn allbwn cryno cenedlaethol o ryw fath.

² Mae ein [Cynllun Blynnyddol 2025-26](#) hefyd yn darparu rhestr ddiwedddaredig o'r gwaith sydd ar y gweill ac yn rhestru cynlluniau ar gyfer gwaith newydd i ddechrau yn ystod 2025-26 a fydd yn cael eu hychwanegu at y papur hwn maes o law. Lle mae gwaith cenedlaethol/thematig wedi symud ymlaen drwy'r cam cynllunio, mae crynodeb byr o'i ffocws a'i amserlen arfaethedig hefyd ar gael ar [dudalennau rhaglen waith ein gwefan](#) erbyn hyn.

Teitl	Dyddiad cyhoeddi disgwyliedig
Ailgydbwyso gofal a chymorth	Hydref 2025
Mynd i'r afael â rhestrau aros y GIG (crynodeb o waith archwilio lleol mewn byrddau iechyd)	Hydref 2025 (gwaith lleol i'w gwblhau erbyn diwedd mis Gorffennaf 2025)
Mynediad i addysg i blant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol	Gaeaf 2025
Cymorth Llywodraeth Cymru i fusnesau	Gwanwyn 2026
Cymorth i wasanaethau bysiau a rheilffyrdd	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Cynnydd gyda buddsoddiad mewn adeiladau ysgol a choleg drwy'r Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy	Gaeaf 2025
Darlun o wasanaethau cyhoeddus – myfyrdodau ar heriau cyllid cyhoeddus, llywodraethu a darparu gwasanaethau	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Dulliau cyrff y GIG o drawsnewid digidol (gwaith archwilio lleol)	I'w gadarnhau (gwaith archwilio lleol yn cael ei gyflwyno o fis Gorffennaf 2025)

Digwyddiadau ac adnoddau'r Gyfnewidfa Arfer Da

Teitl	Dolen i'r adnodd
Dim amser i'w golli: Blaenoriaethu Atal Bydd y ffocws ar archwilio'r meddyliau diweddaraf ar atal ac edrych ar sut y gall cyrff cyhoeddus symud o ymdrin â heriau wrth iddynt godi i ddiogelu at y dyfodol. Bydd modd i gynrychiolwyr rannu, dysgu a rhwydweithio gyda chydweithwyr o bob cwr o Gymru.	<u>15 Gorffennaf – 09:30 – 13:00 – Stadiwm Dinas Caerdydd</u> <u>17 Gorffennaf – 09:30 – 13:00 – Canolfan Busnes Conwy</u> Dilynwch y dolenni i drefnu lle neu e-bostiwch arfer.da@archwilio.cymru
Rydym yn y broses o bennu dyddiadau terfynol ar gyfer ein digwyddiadau sydd i ddod a fydd yn cynnwys y themâu canlynol: • Mynd i'r afael â thwyll a gwallau • Y dirwedd gwasanaethau cyhoeddus cymhleth • Gweithlu'r dyfodol • Cynyddu lled band ar drawsnewid digidol • Profi gwerth am arian	Byddwn yn rhannu manylion archebu yn fuan.

Rheolaeth Strategol ar Falansau a Chronfeydd wrth Gefn

Cyngor Gwynedd

Medi 2025

Amdanom ni

Rydym wedi paratoi a chyhoeddi'r adroddiad hwn o dan adran 17 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 ac adran 15 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2025

Cewch ailddefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys logos ac eithrio fel rhan annatod o'r ddogfen) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng.

Os ydych yn ei ailddefnyddio, rhaid i'ch ailddefnydd fod yn gywir ac ni ddylai fod mewn cyd-destun sy'n gamarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru ac mae'n rhaid i chi roi teitl y cyhoeddiad hwn. Lle'r ydym wedi nodi unrhyw ddeunydd hawlfraint trydydd parti, bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei ailddefnyddio.

Os oes angen cymorth arnoch gyda'r ddogfen hon

Os hoffech ragor o wybodaeth, neu os oes angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau arnoch mewn fformat neu iaith arall:

- Ffoniwch ni ar 029 2032 0500
- e-bostiwch ni: post@archwilio.cymru

Cewch ddefnyddio'r Gymraeg neu'r Saesneg pan fyddwch yn cysylltu â ni – byddwn yn ymateb yn yr iaith yr ydych yn ei defnyddio.

Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Mae Archwilio Cymru yn dilyn y safonau archwilio perfformiad rhyngwladol a gyhoeddwyd gan International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI).

Cynnwys

Ciplun Archwiliad	4
Ffeithiau a ffigyrau allweddol	6
Ein canfyddiadau	8
Argymhellion	12
1 Ynglŷn â'n gwaith	14

Ciplun archwilio

Yr hyn yr oeddem yn edrych arno

- 1 Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am ofalu am ei gronfeydd wrth gefn ariannol. Mae hyn yn golygu sicrhau bod digon o arian wedi'i neilltuo i ddelio â digwyddiadau annisgwyl, tra hefyd yn buddsoddi mewn gwasanaethau a seilwaith i gefnogi'r gymuned a chynnal gwerth am arian.
- 2 Edrychodd yr archwiliad hwn ar sut mae'r Cyngor yn rheoli ei gronfeydd wrth gefn. Canolbwyntiodd ar lywodraethu, rheoli risg, adrodd ariannol, a sut mae cronfeydd wrth gefn yn cael eu defnyddio'n strategol i wneud yn siŵr bod arian cyhoeddus yn cael ei reoli'n dda i gefnogi sefydlogrwydd hirdymor.

Pam mae hyn yn bwysig

- 3 Mae defnydd strategol o gronfeydd wrth gefn yn helpu cynghorau i ddarparu gwasanaethau hanfodol, rheoli risgiau, ac ymateb yn hyblyg i anghenion lleol sy'n newid. Drwy sicrhau gwerth am arian, gall cynghorau gefnogi blaenoriaethau cymunedol, cynnal ymddiriedaeth y cyhoedd a diogelu sefydlogrwydd ariannol hirdymor, gan sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio lle mae ganddynt yr effaith gymdeithasol ac economaidd fwyaf.
- 4 Drwy sicrhau rheolaeth gadarn o gronfeydd wrth gefn, gall Cyngor Gwynedd lywio ansicrwydd ariannol, cefnogi gwasanaethau hanfodol, a chyflawni ei amcanion strategol.

Yr hyn a ganfuwyd gennym

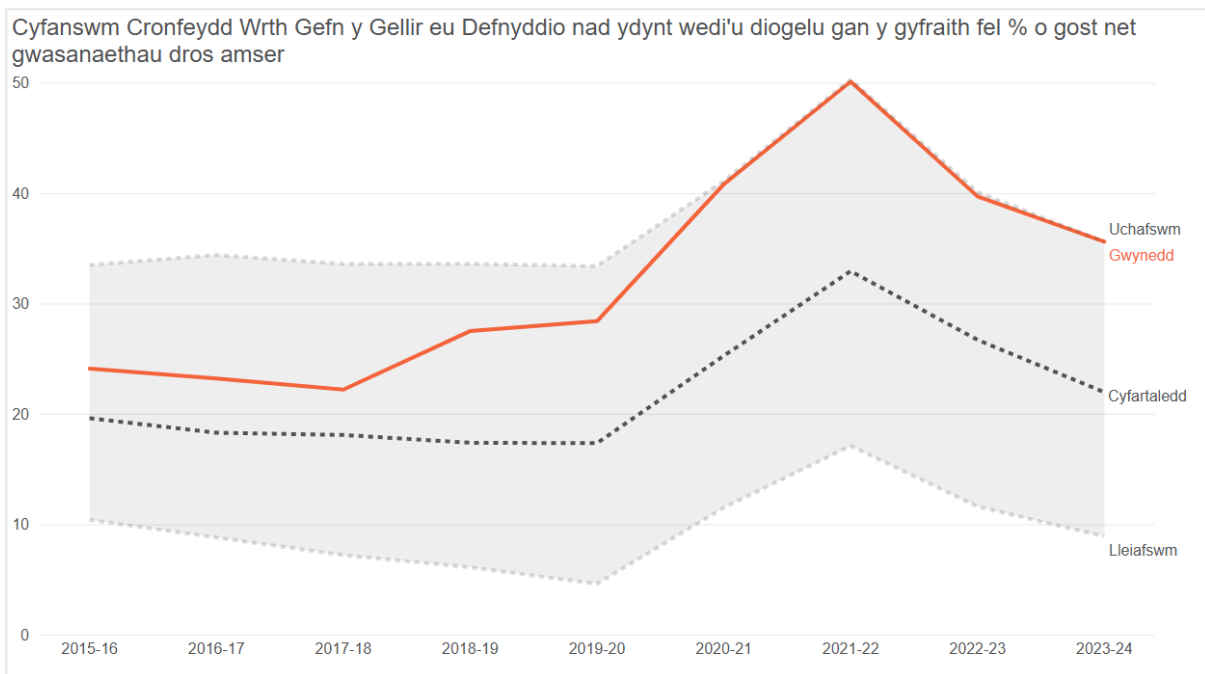
- 5 Mae gan Gyngor Gwynedd drefniadau llywodraethu clir a strwythuredig ar gyfer rheoli ei gronfeydd wrth gefn. Mae Prif Swyddog Cyllid y Cyngor yn cynghori aelodau a swyddogion yn rheolaidd ar lefelau a defnydd cronfeydd wrth gefn. Cryfder allweddol yw proses "gynaeafu" barhaus y Cyngor, sy'n adolygu cronfeydd wrth gefn ar sawl adeg drwy gydol y flwyddyn. Fodd bynnag, nid oes strategaeth na fframwaith ffurfiol i arwain penderfyniadau ar lefelau cronfeydd wrth gefn, a allai helpu i sicrhau bod cronfeydd wrth gefn yn cael eu defnyddio'n effeithiol a rhoi sicrwydd eu bod yn gyson yn cyd-fynd ag amcanion y Cyngor.

Yr hyn a argymhellir gennym

- 6 Rydym yn gwneud un prif argymhelliad i ffurfioli sut mae'r Cyngor yn sefydlu ac yn defnyddio ei gronfeydd wrth gefn. Dylai hyn wella ei drefniadau wrth ddefnyddio cronfeydd wrth gefn sy'n helpu i sicrhau gwerth am arian.

◀ Ffeithiau a ffigurau allweddol

- 7 Mae **Arddangosyn 1** yn dangos pa ganran o wariant Cyngor Gwynedd a gadwyd mewn cronfeydd wrth gefn defnyddiwyd rhwng 2015-16 a 2023-24. Dangosir hyn ochr yn ochr â'r uchafswm a'r isafswm a gadwyd, a'r cyfartaledd.

Ffynhonnell: Cyngor Gwynedd drwy [Offeryn Data](#) Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol Archwilio Cymru

- 8 Mae **Arddangosyn 2** yn dangos cyfanswm y cronfeydd refeniw wrth gefn defnyddiadwy (fesul £miliwn), heb eu gwarchod gan gyfraith a gadwyd gan Gyngor Gwynedd ochr yn ochr â chyfartaledd Cymru, rhwng 2015-16 a 2023-24.

Ffynhonnell: Cyngor Gwynedd drwy [Offeryn Data](#) Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol Archwilio Cymru

- 9 Mae rhagor o ddata ar gael ar Offeryn Data Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol Archwilio Cymru. Mae'r offeryn hwn yn cymharu data ariannol ar gyfer pob cyngor, parc cenedlaethol ac awdurdod tân ac achub yng Nghymru o 2015-16 ymlaen. Gweler: [Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol | Audit Wales](#)

Ein canfyddiadau

Mae llywodraethu cronfeydd wrth gefn yn gryf gyda phrosesau adolygu sefydledig

- 10 Mae gan Gyngor Gwynedd drefniadau llywodraethu clir a strwythuredig ar gyfer rheoli ei gronfeydd wrth gefn. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu polisi ar ddefnyddio cronfeydd wrth gefn, ac mae'r Prif Swyddog Cyllid yn cynghori aelodau a swyddogion yn rheolaidd ar lefelau a defnydd cronfeydd wrth gefn. Rhennir y diweddariadau hyn drwy bapurau'r Cabinet, adroddiadau Pwyllgor Craffu, a chyflwyniadau.
- 11 Mae proses "cynaeafu" y Cyngor yn gryfder allweddol, sy'n adolygu cronfeydd wrth gefn ym misoedd pump, wyth, a 12 o'r flwyddyn ariannol. Nid tasg diwedd blwyddyn yn unig yw hon - mae wedi'i hymgorffori mewn monitro ariannol drwy gydol y flwyddyn. Mae'r broses yn gwirio a oes dal angen cronfeydd wrth gefn at eu diben gwreiddiol ac a ellir eu hailddyrannu. Mae'r adolygiad parhaus hwn yn arfer nodedig.
- 12 Fodd bynnag, er bod y broses wedi'i hen sefydlu, mae'n dibynnu'n fawr ar farn broffesiynol. Mae tystiolaeth gyfyngedig o resymu systematig y tu ôl i lefelau y cronfeydd wrth gefn. Er enghraifft, nid yw penderfyniadau i gadw symiau penodol bob amser yn cael eu cefnogi gan gyfrifiadau clir na rhesymeg wedi'i dogfennu. Gallai cyflwyno trothwyon cymesur ar gyfer adolygu wella cysondeb a sicrwydd, yn enwedig ar gyfer cronfeydd wrth gefn mwy.

Mae'r ddealltwriaeth o'r cronfeydd wrth gefn yn glir, ond mae'r strategaeth yn anffurfiol

- 13 Mae'r Cyngor yn deall y mathau o gronfeydd wrth gefn y mae'n eu dal ac yn adrodd arnynt yn glir yn ei gyfrifon. Mae hefyd yn egluro faint sydd wedi'i glustnodi ac at ba ddiben. Fodd bynnag, mae'r ffordd y mae'n penderfynu a yw cronfeydd wrth gefn yn ddigonol (heb fod yn rhy isel nac yn rhy uchel) yn llai clir. Nid oes strategaeth na fframwaith ffurfiol i arwain penderfyniadau ar lefelau cronfeydd wrth gefn.
- 14 Mae'r polisi cronfeydd wrth gefn presennol yn fwy o ddogfen ddisgrifiadol nag offeryn gwneud penderfyniadau. Mae'n amlinellu diffiniadau a chyfrifoldebau ond mae'n brin o feini prawf ar gyfer sefydlu, adolygu neu ddefnyddio cronfeydd wrth gefn. Er y gall y Cyngor egluro pa gronfeydd wrth gefn sy'n bodoli, mae hyn yn golygu na all bob amser esbonio pam mae symiau penodol yn cael eu dal neu a ydynt yn dal yn briodol. Pe bai ei bolisi yn offeryn gwneud penderfyniadau, gallai'r Cyngor a'r cyhoedd fod yn sicr eu bod yn cael eu cymhwyso'n gyson i'r gwahanol gronfeydd wrth gefn.
- 15 Mae'r broses gynaeafu yn helpu i nodi cronfeydd wrth gefn nad oes eu hangen mwyach, ond nid yw bob amser yn casglu tystiolaeth i gael sicrwydd bod y balans ar y lefel angenrheidiol. Byddai strategaeth cronfeydd wrth gefn fwy strwythuredig yn helpu i sicrhau bod penderfyniadau yn gyson, yn dryloyw ac yn cyd-fynd â blaenoriaethau'r Cyngor. Byddai hefyd yn cefnogi gwell defnydd o arian cyhoeddus drwy ryddhau arian nad oes ei angen mwyach at eu diben gwreiddiol.

Defnyddir cronfeydd wrth gefn mewn cynllunio risg, ond nid oes strategaeth ar gyfer ailgyflenwi

- 16 Mae Cyngor Gwynedd yn defnyddio cronfeydd wrth gefn i reoli risgiau ariannol, fel tywydd garw, costau cyfreithiol, neu fethiannau system. Mae'r risgiau hyn wedi'u cydnabod yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol, ac mae cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi i'w lliniaru. Fodd bynnag, nid oes gan y Cyngor gynllun clir ar gyfer ailgyflenwi cronfeydd wrth gefn ar ôl iddynt gael eu defnyddio.
- 17 Mae tystiolaeth gyfyngedig hefyd o sut mae lefelau cronfeydd wrth gefn yn cael eu cyfrifo. Mae llawer yn ffigurau crwn, ac er bod hyn yn gyffredin, nid yw'r rhesymeg y tu ôl iddynt bob amser yn glir. Er enghraifft, nid yw'n amlwg sut mae'r Cyngor yn penderfynu mai £900,000 yw'r swm cywir ar gyfer risg benodol. Mae hyn yn gwanhau'r sicrwydd bod cronfeydd wrth gefn yn gymesur â'r risgiau y bwriedir iddynt eu lleddfu.
- 18 Mae dull darbodus y Cyngor yn golygu ei bod yn annhebygol y bydd yn rhedeg cronfeydd wrth gefn i lawr yn llwyr. Fodd bynnag, heb strategaeth ar gyfer cynnal neu adfer lefelau cronfeydd wrth gefn, mae risg na fydd arian ar gael pan fo angen. Byddai cysylltiad cliriach rhwng chwant am risg, lefelau cronfeydd wrth gefn, a chynlluniau ailgyflenwi yn cryfhau gwydnwch ariannol ac yn cefnogi cynllunio hirdymor gwell.

Mae adrodd ar gronfeydd wrth gefn yn dryloyw, ond fe all cyfathrebu wella

- 19 Mae'r Cyngor yn cyflawni ei rwymedigaethau adrodd ac yn rhannu diweddariadau rheolaidd ar gronfeydd wrth gefn drwy sianeli ffurfiol. Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys nodiadau manwl a geirfa i helpu i esbonio symudiadau cronfeydd wrth gefn. Fodd bynnag, gellid gwella rhai agweddau ar gyfathrebu i helpu rhanddeiliaid i ddeall y wybodaeth yn haws.

- 20 Er enghraifft, mae'r Cyngor yn dal rhai cronfeydd wrth gefn sy'n ymddangos fel pe baent â diben tebyg fel y Gronfa Trawsnewid Busnes a Chronfa Trawsnewid / Cynllun y Cyngor. Mae hyn yn ei gwneud hi'n anodd i aelodau a'r cyhoedd ddeall sut mae cronfeydd wrth gefn yn cael eu defnyddio.
- 21 Er bod y Cyngor yn dryloyw yn ei gyfrifyddu ar gronfeydd wrth gefn, gallai'r ffordd y mae'n cyflwyno'r wybodaeth fod yn gliriach. Byddai gwella cyfathrebu ynghylch sut mae'r cronfeydd wrth gefn yn gweithio gyda'i gilydd yn gydlynol yn helpu i feithrin ymddiriedaeth a chefnogi gwell ymgysylltiad. Mae hyn yn arbennig o bwysig o ystyried arwyddocâd rhai cronfeydd wrth gefn, fel y £18 miliwn a gedwir yn y Gronfa Strategaeth Ariannol, sydd heb nenfwd clir na diben wedi'i ddiffinio.

Mae defnydd strategol o gronfeydd wrth gefn yn amlwg, ond gellid gwella blaenoriaethu

- 22 Mae Cyngor Gwynedd yn defnyddio cronfeydd wrth gefn i gefnogi ei nodau strategol a nodir yng Nghynllun y Cyngor, gan gynnwys tai a thrawsnewid digidol. Er enghraifft, mae incwm o breimiwm treth y cyngor ar ail gartrefi wedi'i glustnodi i gefnogi strategaeth dai y Cyngor. Mae gan y gronfa hon ddiben clir, cynllun gwariant wedi'i ddiffinio, a chysylltiadau â risgiau a nodwyd fel apeliadau cyfreithiol.
- 23 Fodd bynnag, nid yw pob cronfa wrth gefn yn cael ei rheoli gyda'r un eglurder. Mae rhai, fel y gronfa wrth gefn gwastraff, yn dal symiau sylweddol heb resymeg glir. Nid yw polisi presennol y Cyngor yn darparu fframwaith ar gyfer blaenoriaethu defnydd cronfeydd wrth gefn neu benderfynu pryd i ryddhau arian ar gyfer buddsoddi. Mae hyn yn peryglu gwneud penderfyniadau adweithiol ac yn cyfyngu ar ei allu i ddefnyddio cronfeydd wrth gefn i'w potensial llawn.
- 24 Mae dull pwyllog y Cyngor wedi ei helpu i adeiladu cronfeydd wrth gefn cryfion, sydd wedi rhoi'r Cyngor mewn sefyllfa gref i reoli hinsawdd ariannol anodd. Byddai fframwaith gwneud penderfyniadau strwythuredig yn helpu i sicrhau bod cronfeydd wrth gefn yn cael eu defnyddio'n effeithiol ac yn rhoi sicrwydd eu bod yn cyd-fynd yn gyson ag amcanion y Cyngor.

Argymhellion

A1 Er mwyn sicrhau bod ei gronfeydd wrth gefn yn cael eu defnyddio'n strategol, dylai'r Cyngor gryfhau ei drefniadau presennol drwy fabwysiadu strategaeth cronfeydd wrth gefn sy'n cynnwys

1.1 meini prawf i benderfynu pryd a sut y dylid sefydlu a blaenoriaethu cronfeydd wrth gefn; a

1.2 dull cymesur i gefnogi'r rhesymeg y tu ôl i'r symiau a gedwir mewn cronfeydd wrth gefn ar ddiwedd y flwyddyn.

Atodiadau

---

1 Ynglŷn â'n gwaith

Cwmpas yr archwiliad

Adolygodd yr archwiliad hwn ddull y Cyngor o reoli ei gronfeydd wrth gefn a'i falansau'n strategol. Canolbwyntiodd ar:

- lywodraethu a goruchwylio cronfeydd wrth gefn;
- mathau a digonolrwydd cronfeydd wrth gefn;
- y berthynas rhwng rheoli risg a rheoli cronfeydd wrth gefn;
- adrodd ariannol a thryloywder; a
- defnydd strategol o gronfeydd wrth gefn.

Cwestiynau a meini prawf archwilio

Cwestiynau

- A oes gan y Cyngor drefniadau llywodraethu a goruchwylio digonol ar gyfer ei gronfeydd wrth gefn a'i falansau?
- A oes gan y Cyngor ddealltwriaeth glir o fathau a digonolrwydd ei gronfeydd wrth gefn a'i falansau?
- A yw trefniadau rheoli gwasanaethau a risg y Cyngor yn llywio ei reolaeth strategol o gronfeydd wrth gefn a falansau?
- A yw trefniadau Adrodd Ariannol y Cyngor yn sicrhau tryloywder yn y rheolaeth strategol o'i gronfeydd wrth gefn a'i falansau?
- A oes gan y Cyngor drefniadau i sicrhau bod y defnydd o'i gronfeydd wrth gefn yn effeithiol?

Meini prawf

Ystyriodd yr archwiliad sut y gwnaeth y Cyngor gymhwyso canllawiau CIPFA, (Chartered Institute of Public Finance and Accountancy) sy'n pwysleisio pwysigrwydd protocolau clir ar gyfer sefydlu, defnyddio ac adolygu cronfeydd wrth gefn. Gwerthusodd rôl y prif swyddog cyllid wrth gynghori ar lefelau cronfeydd wrth gefn, digonolrwydd cronfeydd wrth gefn mewn perthynas â risgiau a nodwyd, a thryloywder adrodd ariannol. Yn ogystal, archwiliwyd sut mae'r Cyngor yn cynllunio ar gyfer defnydd strategol o gronfeydd wrth gefn, gan gynnwys y meini prawf a ddefnyddir i benderfynu pryd a sut y dylid defnyddio cronfeydd wrth gefn.

Dulliau

Roedd yr archwiliad hwn yn cynnwys adolygiadau dogfennau a chyfweliadau gyda swyddogion ac aelod etholedig.

Amdanom ni

Mae Archwilydd Cyffredinol Cymru yn annibynnol ar Lywodraeth Cymru a'r Senedd. Swyddogaeth yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilio ac adrodd cyfrifon Llywodraeth Cymru, y GIG yng Nghymru a chyrff cyhoeddus cysylltiedig eraill, ynghyd â chyfrifon cynghorau a chyrff llywodraeth lleol eraill. Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn adrodd defnydd y sefydliadau hyn o adnoddau ac yn awgrymu ffyrdd y gallent wella.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn cyflawni ei waith â chymorth staff ac adnoddau eraill gan Swyddfa Archwilio Cymru, sef corff a sefydlwyd i gefnogi, cynghori a monitro gwaith yr Archwilydd Cyffredinol.

Archwilio Cymru yw term ambarél Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru. Mae'r rhain yn endidau cyfreithiol ar wahân ac mae ganddynt swyddogaethau gwahanol a amlinellir uchod. Nid yw Archwilio Cymru ei hun yn endid cyfreithiol.

Archwilio Cymru

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a
galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

We welcome correspondence and
telephone calls in Welsh and English.

Ffurflen ymateb rheolwyr

At ddefnydd Archwilio Cymru yn unig	
Corff a archwilir	Cyngor Gwynedd
Enw'r archwiliad	Rheolaeth Strategol ar Falansau a Chronfeydd wrth Gefn
Dyddiad cyhoeddi	Medi 2024

Cyf	Argymhelliad	Sylwebaeth ar gamau gweithredu arfaethedig	Dyddiad cwblhau ar gyfer camau gweithredu a gynlluniwyd	Swyddog cyfrifol (teitl)	Archwilio Cymru yn unig
A1	Er mwyn sicrhau bod ei gronfeydd wrth gefn yn cael eu defnyddio'n strategol, dylai'r Cyngor gryfhau ei drefniadau presennol drwy fabwysiadu strategaeth cronfeydd wrth gefn sy'n cynnwys 1.1 meini prawf i benderfynu pryd a sut y dylid sefydlu a	Byddwn yn datblygu strategaeth cronfeydd wrth gefn sydd yn ymgorffori'r materion isod yn ogystal â materion perthnasol eraill.	31 Mawrth 2026	Pennaeth Cyllid	

Cyf	Argymhelliad	Sylwebaeth ar gamau gweithredu arfaethedig	Dyddiad cwblhau ar gyfer camau gweithredu a gynlluniwyd	Swyddog cyfrifol (teitl)	Archwilio Cymru yn unig
	blaenoriaethu cronfeydd wrth gefn; a 1.2 dull cymesur i gefnogi'r rhesymeg y tu ôl i'r symiau a gedwir mewn cronfeydd wrth gefn ar ddiwedd y flwyddyn.				

CYFARFOD	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD	11 Medi 2025
TEITL	ADRODDIAD BLYNYDDOL CWYNION A GWELLA GWASANAETH
PWRPAS	Diweddaru'r Pwyllgor o gynnwys Llythyr Blynyddol yr Ombwdsmon a threfniadau'r Cyngor o safbwynt ymdrin â chwynion a gwella gwasanaeth
AWDUR	Ian Jones, Pennaeth Adran Gwasanaethau Corfforaethol

1. Penderfyniad a Geisir

Llynedd cafwyd cais gan y Pwyllgor hwn am fwy o wybodaeth am y drefn gwynion gorfforaethol. Cyflwynir yr adroddiad hon felly fel ymateb i'r cais hwnnw yn amlinellu trefniadau cwynion y Cyngor. Gobeithir wrth roi y trosolwg yma y gellir arddangos fod trefniadau digonol mewn lle i ymdrin â chwynion corfforaethol am Wasanaethau'r Cyngor. I gyd fynd â'r adroddiad a gosod cyd-destun, cyflwynir hefyd fel atodiad Lythyr Blynyddol Ombwdsmon Cymru ar gyfer y flwyddyn 2024/25 sydd wedi ei dderbyn yn yr wythnosau diwethaf. Mae'r Ombwdsman wedi gofyn fod ei lythyr yn caei ei gyflwyno i'r Pwyllgor hwn.

Gofynnir fod y Pwyllgor yn derbyn yr adroddiad gan gyflwyno unrhyw sylwadau neu argymhellion ar y drefn gwynion wrth wneud hynny.

2. Cyflwyniad a Rhesymeg

Mae'r adroddiad hon yn rhoi trosolwg o drefniadau y Cyngor ar ymdrin â chwynion corfforaethol, gan hefyd gyflwyno sylwadau Ombwdsmon Cymru ar ein trefniadau a pherfformiad fel Cyngor yng nghyd-destun ymdrin â chwynion. Mae sylwadau'r Ombwdsman yn amlygu llwyddiannau, sialensau, a datblygiadau yn benodol ar gyfer y cyfnod 2024/25. Derbynnir sylwadau gan yr Ombwdsmon mewn trefn ffurfiol o Lythyr Blynyddol. Derbyniwyd y Llythyr Blynyddol diweddaraf ar gyfer y flwyddyn 2024/25 ar y 14/08/2025 eleni ac fe gyflwynir dadansoddiad o ddata meintiol ac ansoddol ynddo sy'n arddangos perfformiad y Cyngor. Mae'r Llythyr wedi atodi fel Atodiad 2 i'r adroddiad hon.

Yn unol â Chanllawiau Statudol ac Anstatudol ar gyfer Prif Gyngorau yng Nghymru – darpariaethau ategol yn Neddf Llywodraeth Leol 2000, Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 a Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 a gyhoeddwyd ym mis Mehefin, 2023 mae gofyn i'r Pwyllgor sicrhau bod trefniadau effeithiol ar gyfer ymdrin a chwynion o fewn y Cyngor.

Dylid nodi mai nid rôl y Pwyllgor yw ystyried a ddeliwyd â chwynion unigol yn briodol, ond yn hytrach, ystyried effeithiolrwydd y broses gwyno yn ei chyfanrwydd. O ganlyniad, nid oes cyfeiriad yn yr adroddiad at unrhyw gŵyn unigol neu berfformiad adrannol o fewn y Cyngor.

Cyflwynir yr adroddiad yma felly, fel sail i'r Pwyllgor ddod i gasgliad ar pa mor effeithiol yw'r trefniadau hynny. Er gwybodaeth, ni fu unrhyw newid yn y drefn na'r Polisi Pryderon a Chwynion yn ystod 2024/25 felly, mae cynnwys llythyr yr Ombwdsmon yn seiliedig ar y Polisi a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn 2021. Mae cynllun Gofal Cwsmer newydd wedi ei fabwysiadu ddechrau Haf 2025 fel rhan o waith Cynllun Ffordd Gwynedd a hynny wedi proses ymgynghorol drwyadl. Bydd y gwaith o hyfforddi a chodi ymwybyddiaeth o'r Cynllun Gofal Cwsmer newydd nid yn unig yn ffordd o atgoffa swyddogion am y drefn gwynion ar draws y Cyngor, ond hefyd y gobaith wrth gwrs yw gwella y Gwasanaeth i drigolion a lleihau y nifer o gwynion.

Gwahoddir y Pwyllgor i ystyried y wybodaeth a gyflwynir, a chynnig unrhyw sylwadau neu awgrymiadau perthnasol.

Sut mae Trigolion Gwynedd yn ymwybodol o'r drefn Gwynion

Mae'r adroddiad isod yn rhoi trosolwg o'r drefn sydd mewn lle ar gyfer ymdrin, a phrosesu Cwynion Corfforaethol. Cyn dechrau manylu ar y drefn honno fodd bynnag dylid amlygu mai trefn Gwynion Gorfforaethol yw hon, ac mae rhai meysydd wedi eu heithrio o'r drefn honno. Mae pedwar maes yn benodol wedi eu heithrio sydd wedi eu rhestru isod, ac mae Atodiad 1 o'r adroddiad yn manylu ymhellach am bob un o'r eithriadau hynny :

- ❖ Gofal
- ❖ Addysg
- ❖ Cyflogaeth
- ❖ Byw'n lach

Trefn gwynion Corfforaethol

Mae'n holl bwysig fod y cyhoedd yn ymwybodol o sut i gysylltu â'r Cyngor os ydynt yn dymuno codi cwyn neu gonsyrn. Mae'r drefn gwynion bresennol yn dyddio nôl i 2015 pan ei sefydlwyd a bryd hynny cyflwynwyd erthygl yn cyflwyno'r drefn o fewn Newyddion Gwynedd, oedd ar y pryd yn cael ei ddosbarthu i gartrefi trigolion Gwynedd.

Cafodd y Polisi Pryderon a Chwynion ei ysgrifennu o dan oruchwyliaeth Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Mae'n cyd-fynd â chanllawiau Llywodraeth Cymru, ac felly'n gyson gyda threfniadau cwynion cyrff cyhoeddus eraill.

Diweddarwyd y Polisi yn 2021 a throsglwyddwyd y cyfrifoldeb am weithredu'r drefn Cwynion a Gwella Gwasanaeth i'r Adran Gwasanaethau Corfforaethol dan ofal y Swyddog Gwella Gwasanaeth, oedd ar y pryd yn rhan o'r Tim Dysgu a Datblygu'r Sefydliad. Erbyn hyn mae'r Swyddog a'r Swyddogaeth wedi eu symud a bellach maent yn eistedd o fewn y Tim Cefnogol, Gwasanaethau Corfforaethol.

Gellir gweld manylion y drefn i gyd ar safle we y Cyngor, ac mae copïau o'r Polisi, sydd yn ddwyieithog ac yn cynnwys Ffurflen Canmol neu Gwyno hefyd ar gael yn Siopau Gwynedd y Cyngor, ac yn ein Llyfrgelloedd.

Mae modd anfon copi papur o'r Polisi allan i unrhyw un os ydynt angen copi papur unrhyw amser wrth gwrs.

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Dogfennau-Cyngor/Cysylltu-%C3%A2-ni/Polisi-Pryderon-Cymraeg-2023-Layout-1.pdf>

Mae copi Hawdd i'w Ddarllen o'r Polisi hefyd ar gael.

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Dogfennau-Cyngor/Cysylltu-%C3%A2-ni/Hawdd-i-Darllen-Cymraeg.pdf>

Pe byddai cwsmer angen copi mewn iaith wahanol neu angen cyfieithydd i gynorthwyo efo'u cwyn, gellid trefnu hynny ar gais.

Sut mae Trigolion Gwynedd yn gallu adrodd ar gŵyn neu bryder?

Gellir adrodd ar bryder neu gŵyn drwy fynd ar safle we y Cyngor www.gwynedd.llyw.cymru

Mae ffurflen ar gael sydd yn ffurflen aml bwrpas, y gellir ei defnyddio i Ganmol neu i Gwyno.

<https://diogel.gwynedd.llyw.cymru/HunanwasanaethGweFfurflenni/cy/CwynCyffredinol/Index>

Os yw cwsmer angen copi papur gall ofyn am gopi o'r ffurflen wrth yr unigolyn maent mewn cysylltiad ag ef/hi.

Gellir cysylltu â'n pwynt cyswllt cwynion canolog ar 01766 771000 os ydynt eisiau cwyno dros y ffôn.

Gellir anfon e-bost i cwynion@gwynedd.llyw.cymru

Gellir ysgrifennu at Swyddog Gwella Gwasanaeth, Gwasanaethau Corfforaethol, Cyngor Gwynedd, Stryd y Jêl, Caernarfon, Gwynedd, LL55 1SH

Mae swyddogaeth y Swyddog Gwella Gwasanaeth yn golygu bod yn Eiriolydd ar ran y cwsmer.

Trefniadau'r Cyngor o ran ymdrin â chwynion

Pan mae Cwyn yn cyrraedd, boed drwy'r ffurflen ar lein, drwy ebost, drwy lythyr neu dros y ffôn, anelir i'w chydabod o fewn 5 diwrnod gwaith, a bydd y cwsmer yn cael gwybod pwy fydd yn trefnu ymchwiliad ac ymateb i'r gŵyn. Caiff linc i'r Polisi Pryderon a Chwynion ei anfon iddynt yn y neges cydnabod. Os mai drwy lythyr y mae'r gwyn wedi ei chyflwyno, yna anfonir llythyr

cydnabod i'r cwsmer gyda copi papur o'r Polisi. Os daeth y gŵyn dros y ffôn, fe ofynnir i'r cwsmer sut maent yn awyddus i gael cyswllt, boed drwy ebost, neu drwy lythyr ayyb.

Unwaith mae cwyn wedi ei derbyn, fe'i cofnodir ar y system Cwynion, a bydd yn cael ei throsglwyddo i'r Gwasanaeth/Swyddog perthnasol am sylw.

Mae dau gam i'r drefn sef Cam 1 (Cwyn Anffurfiol) a Cam 2 (Cwyn Ffurfiol). Fel arfer bydd cwyn Anffurfiol yn cael ei datrys mwy neu lai yn syth gan y Gwasanaethau. Wrth reswm mae ymchwiliad ac ymateb i gŵyn Ffurfiol yn mynd i gymryd mwy o amser.

Yn unol a'r Polisi, mae gan y Gwasanaeth hyd at 20 diwrnod gwaith i ymchwilio ac ymateb i unrhyw gŵyn. Os ydynt angen mwy o amser i ymchwilio ac ymateb yna mae angen iddynt fod yn hysbysu'r cwsmer a'r Swyddog Gwella Gwasanaeth o hynny ar eu cyfle cyntaf. Ar yr un pryd, disgwylir iddynt roi dyddiad pendant o pryd gall y cwsmer ddisgwyl ymateb llawn.

Os oes oediad hirach yn mynd i fod am ba bynnag reswm, dylid pob amser gadw'r cwsmer a'r Swyddog Gwella Gwasanaeth yn ymwybodol o hynny.

Mae'r Swyddog Gwella Gwasanaeth yn cadw golwg ar yr amserlen ymateb, ac yn atgoffa Gwasanaethau am yr amserlen fel bo angen. Mae achosion yn codi weithiau ple fo'r Swyddog yn gorfod anfon sawl nodyn atgoffa at Wasanaeth gan fod cŵyn yn parhau ar agor am gyfnod hirach nac 20 diwrnod, a nad ydi'r Gwasanaeth wedi egluro eu bod angen mwy o amser ayyb.

Os yw Gwasanaeth wedi methu ateb o fewn yr 20 diwrnod gwaith a heb egluro eu bod angen mwy o amser wrth y cwsmer a'r Swyddog Gwella Gwasanaeth, yna mae gan y cwsmer yr hawl i fynd a'r mater ymlaen at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

Trefniadau os nad yw'r achwynydd yn fodlon gyda'r ymateb

Mae disgwyl i Wasanaeth gynnwys paragraff safonol sy'n cynnwys manylion am sut i gysylltu â swyddfa'r Ombwdsmon yn eu hatebion i gwynion Ffurfiol bob amser. Os yw cwsmer yn anfodlon â'r ymateb maent wedi ei gael gan Wasanaeth, yna mae ganddynt yr hawl i fynd a'r mater ymhellach, sef at yr Ombwdsmon os ydynt yn dymuno.

Dysgu gwersi o'r cwynion a gwella gwasanaethau

Yn y mwyafrif o achosion mae'r Gwasanaethau yn gweld eu camgymeriadau ac yn cymryd y cyfle i ddysgu ac i geisio sicrhau nad oes cwyn o'r fath yn codi eto trwy wella eu gwasanaethau. Mae achosion yn codi, a hynny am amrywiol resymau ple nad yw'r Gwasanaethau mor agored i welliannau, a phle fo hynny yn wir, bydd y Swyddog Gwella Gwasanaeth yn ymyrryd gan annog a

dwyn perswâd. Gall hyn weithiau brofi yn dalcen galed, ac mewn rhai achosion mae'r Swyddog Gwella Gwasanaeth wedi annog cwsmer i fynd a'r gŵyn at yr Ombwdsmon, sydd yn eu tro yn dilyn ymchwiliad eu hunain, ac ambell waith wedi gofyn i'r Cyngor Setlo ar y gŵyn.

Y Swyddog Gwella Gwasanaeth yw pwynt cyswllt y Cyngor o ran swyddfa'r Ombwdsmon.

Bydd swyddogion yr Ombwdsmon yn cysylltu gyda Ymholiad, Cais am fwy o wybodaeth neu Ymateb. Yn ddibynnol ar bob achos, gall eu hymateb fod yn unai Dim Ymchwiliad, Dim Ymchwiliad Cynamserol, Ymchwiliad, neu Adroddiad.

Adroddir ar berfformiad Cwynion y Cyngor i'r Cabinet ddwy waith y flwyddyn a hynny yn benodol i adrodd ar Gwynion Ffurfiol – Dilys, a Chwynion yr Ombwdsmon. Caiff Llythyr yr Ombwdsman ei gyflwyno i'r Cabinet yn flynyddol, a bydd y Llythyr am eleni yn cael ei gynnwys yn yr Adroddiad nesaf i'r Cabinet yn hwyrach ymlaen yn y flwyddyn.

3. Llythyr Blynnyddol yr Ombwdsmon

Fel a nodwyd yn flaenorol yn yr Adroddiad, daeth y Llythyr Blynnyddol i law eleni ar 14/08/2025. Byddwn yn ystyried a chynnal trafodaethau mewnol tros yr wythnosau nesaf i ystyried yr ystadegau a gyflwynir yn y llythyr, ynghyd ac unrhyw addasiadau neu welliannau ellir ei wneud sy'n deillio o'r trafodaethau hynny fel rhan o ymdrechion i welliant parhaus.

Byddwn wrth gwrs yn adrodd yn ôl i'r Ombwdsmon ar pryd bydd y Llythyr wedi cael ei gyflwyno i'r Cabinet ac i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Byddwn yn parhau i ymgysylltu gyda'r Ombwdsmon a'u gwaith Safonau Cwynion, gweithredu eu polisi enghreifftiol yn llawn ac yn darparu data cwynion yn gywir ac amserol iddynt. Bydd unrhyw hyfforddiant sydd ar gynnig ganddynt yn cael ei gynnig a'i hybu gennym.

Rhestr Atodiadau

- Atodiad 1: Manylion am feysydd sydd wedi eu heithrio o'r drefn gwynion gorfforaethol
- Atodiad 2: Llythyr Blynnyddol yr Ombwdsmon am 2024/25

Atodiad 1

Manylion am feysydd sydd wedi eu heithrio o'r drefn gwynion gorfforaethol

Mae pedwar maes wedi eu heithrio o'r drefn Gwynion Gorfforaethol, a hynny am fod trefniadau a phrosesau amgen mewn lle. Manylir ar y trefniadau ar gyfer y pedwar maes isod.

- 1.1. Gofal** - Oherwydd natur y maes gwaith, mae trefn Statudol mewn lle ar gyfer y Gwasanaeth Oedolion a'r Gwasanaeth Plant a mae linc i'r drefn honno i'w gael ar dudalen Cwynion Corfforaethol y Cyngor, ac wedi ei gynnwys isod er hwylustod.

[Cwynion a chanmoliaeth \(Gwasanaethau Cymdeithasol\)](#)

(Gweler isod ddetholiad o'r canllaw Cwynion yn y maes Gofal.)

Os nad ydych yn hapus gyda'ch Gwasanaethau Cymdeithasol, rhowch wybod i ni.

Rydym yn anelu tuag at safonau uchel ond weithiau nid yw pethau'n mynd fel y dylent. Os ydych yn cysylltu â ni, byddwn yn gallu gweithio gyda chi i unioni pethau cyn gynted â phosibl.

Gallwch wneud sylw neu gwyn drwy ddefnyddio'r manylion cyswllt isod:

Cwynion am y Gwasanaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant

- [Ffurflen ar-lein: Cwyn am wasanaethau oedolion Gwynedd](#)
- 01286 679549
- gcgc@gwynedd.llyw.cymru
- Swyddog Gofal Cwsmer, Oedolion, Iechyd a Llesiant, Cyngor Gwynedd, Pencadlys, Stryd y Jêl, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SH

Cwynion am Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd

- [Ffurflen ar-lein: Cwyn am adran plant Cyngor Gwynedd](#)
- 01286 679151
- gcgc@gwynedd.llyw.cymru
- Swyddog Gofal Cwsmer, Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd, Pencadlys, Stryd y Jêl, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SH

Neu, gallwch siarad ag unrhyw aelod o staff Gwasanaethau Cymdeithasol, a byddant yn pasio'ch pryder neu'ch sylw ymlaen i'r Swyddog Gofal Cwsmer priodol.

- 1.2. Addysg** - Mae gan Ysgolion Drefn Gwyno eu hunain. Gweler y linc isod sydd ar safle Llywodraeth Cymru.

<https://www.llyw.cymru/gweithdrefnau-cwyno-ysgolion-canllawiau-html#110594>

- 1.3. Cyflogaeth** - Nid yw materion cyflogaeth yn disgyn o dan y drefn Gwynion Gorfforaethol. Yn hytrach, maent yn cael eu pasio ymlaen i sylw Rheolwr Adnoddau Dynol.

Caiff Cwynion weithiau eu derbyn gan aelodau'r cyhoedd am ymddygiad staff wrth eu gwaith. Caiff cwynion o'r math hyn eu pasio i'r Rheolwr perthnasol am ymchwiliad ac ymateb. Pe byddai'r gŵyn yn un Ffurfiol, byddai'n cael ei chynnwys yn yr adroddiad i'r Cabinet.

- 1.4. Byw'n lach** - Mae Cwynion Byw'n lach yn cael sylw gan y Rheolwyr perthnasol neu gan y Cyfarwyddwr yn ddibynnol ar sail y gŵyn, drwy gysylltu a Byw'n lach yn uniongyrchol [.cyswllt@bywniach.cymru](mailto:cyswllt@bywniach.cymru)

Gofynnwch am: Cyfathrebu

01656 641150

Caseinfo@ombwdsmon.cymru

Dyddiad: 14 Awst 2025

PERSONOL A CHYFRINACHOL

Cynghorydd Nia Jeffreys
Cyngor Gwynedd

Drwy e-bost yn unig

cynghorydd.niajeffreys@gwynedd.llyw.cymru
dafyddgibbard@gwynedd.llyw.cymru
iwangdevans@gwynedd.llyw.cymru
MeinirGriffiths@gwynedd.llyw.cymru

Annwyl Gynghorydd Nia Jeffreys

Llythyr Blynyddol 2024-25

Rôl OGCC

Fel y gwyddoch, ein rôl ni fel Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yw ystyried cwynion am wasanaethau cyhoeddus, ymchwilio i achosion honedig o dorri'r Cod Ymddygiad ar gyfer Cynghorwyr, gosod safonau ar gyfer ymdrin â chwynion gan gyrrff cyhoeddus a sbarduno gwelliant mewn ymdrin â chwynion a dysgu o gwynion. Rydym hefyd yn cynnal ymchwiliadau i wasanaethau cyhoeddus ar ein liwt ein hunain.

Diben y llythyr

Trwy'r llythyr hwn, rydym am roi diweddariad i chi ar ein gwaith, rhannu tueddiadau allweddol mewn cwynion am lywodraeth leol yng Nghymru a thynnu sylw at unrhyw faterion penodol i'ch sefydliad, ynghyd â chymau yr hoffwn i'ch sefydliad eu cymryd.

Cwynion am wasanaethau cyhoeddus

Mae'r llythyr hwn, fel bob amser, yn cyd-fynd â chyhoeddi ein Hadroddiad Blynyddol. Unwaith eto, gwelsom gynnydd yn nifer y bobl sy'n cysylltu â ni am wasanaethau cyhoeddus. Ers 2019-20, mae nifer y cwynion newydd am wasanaethau cyhoeddus sy'n cyrraedd ein swyddfa wedi cynyddu 44%.

Caewyd y nifer uchaf erioed o gwynion am wasanaethau cyhoeddus – 5% yn fwy na'r llynedd. Eleni, gwnaethom ymyrryd (canfod bod rhywbeth wedi mynd o'i le, ac argymhell sut i gywiro pethau) mewn 18% o'r cwynion a gaewyd. Ar nodyn

Tudalen 1 o 15

ombwdsmon.cymru
holwch@ombwdsmon.cymru
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
Rydym yn hapus i dderbyn ac
ymateb i ohebiaeth yn y Gymraeg.

ombudsman.wales
ask@ombudsman.wales
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
We are happy to accept and respond
to correspondence in Welsh.

Tud. 210

cadarnhaol, eleni fe wnaethom ddatrys llawer mwy o gwynion yn gynnar. Roedd 87% o'n hymyriadau eleni yn ymwneud â Datrysiad Cynnar, o'i gymharu â 70% yn 2023-24.

Rydym yn deall bod pobl sy'n dod atom eisiau i'w cwynion gael eu datrys cyn gynted â phosibl ac rydym wedi ymrwymo i ddelio â nhw'n brydlon.

Yn gyffredinol, gwnaethom asesu cwynion a ddaeth i law, neu ymyrryd gyda Datrysiad Cynnar, o fewn 4 wythnos ar gyfartaledd; sydd ymhell o fewn ein targed o 6 wythnos. Rydym hefyd wedi lleihau'r amser y mae'n ei gymryd i gwblhau ymchwiliad ar gyfartaledd, o 64 wythnos yn 2023-24, i 53 wythnos eleni.

Yn ystod 2024-25, cawsom 1,337 o gwynion am gynghorau lleol - cynnydd o 20% o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol a 54% yn fwy nag yn 2019-20.

Roedd y prif gwynion oedd i gyfrif am y cynnydd hwn yn ymwneud â gwasanaethau cymdeithasol, yr amgylchedd ac iechyd yr amgylchedd, a thai. Fodd bynnag, gwelsom hefyd ostyngiad, sydd i'w groesawu, mewn cwynion am ymdrin â chwynion.

Gwnaethom ymyrryd mewn 13% o gwynion cynghorau lleol a gaewyd – cyfran debyg i'r blynyddoedd diwethaf.

Derbyniwyd 46 o gwynion am Cyngor Gwynedd a chaewyd 44 – cafodd rhai cwynion eu cario drosodd o'r flwyddyn flaenorol. Cyfradd ymyrraeth Cyngor Gwynedd oedd 7%. Gallwch ddod o hyd i wybodaeth fanwl am gwynion am eich sefydliad y rhoddwyd sylw iddynt eleni yn yr atodiadau.

Yn 2024-25, gwnaethom 9 o argymhellion i'ch sefydliad. Er mwyn sicrhau bod ein hymchwiliadau a'n hadroddiadau yn hybu gwelliant, gwnawn waith dilynol ar gydymffurfiaeth â'r argymhellion y cytunwyd arnynt gyda'ch sefydliad. Yn 2024-25, roedd angen cydymffurfio â 9 argymhelliad. Cyflawnwyd 100% o argymhellion oedd angen eu cwblhau o fewn yr amserlen y cytunwyd arni. Caiff argymhellion ac amserlenni ar gyfer cydymffurfio ag argymhellion bob amser eu cytuno gyda'r corff cyhoeddus dan sylw cyn eu cwblhau, ac felly rydym yn disgwyl sefydliadau i gydymffurfio o fewn yr amserlenni y cytunwyd arnynt.

Ein gwaith Cod Ymddygiad

Ein rôl yw ymchwilio i honiadau bod cynghorwyr wedi torri eu Cod Ymddygiad. Pan fydd ymchwiliad yn canfod tystiolaeth i gefnogi'r gŵyn ar fater sy'n ddigon difrifol fel bod angen ei gyfeirio er budd y cyhoedd, caiff yr achosion hyn eu cyfeirio naill ai at y Pwyllgor Safonau Lleol neu'r Panel Dyfarnu Cymru i'w hystyried.

Yn 2024-25, cawsom 4% yn llai o gwynion Cod Ymddygiad newydd o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Roedd 60% o'r cwynion hyn yn ymwneud ag aelodau o Gynghorau Tref a Chymuned. Rydym yn dal i weld bod tuedd i dros hanner y cwynion hyn (56% eleni) fod yn gysylltiedig â hyrwyddo cydraddoldeb a pharch.

Gwnaethom 15 o atgyfeiriadau at y Pwyllgorau Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru (o'i gymharu â 21 y llynedd). Rydym yn ddiolchgar i'ch Swyddog Monitro am eu hymgysylltiad cadarnhaol gyda'm swyddfa dros y flwyddyn ddiwethaf. Eleni byddwn yn parhau i ymgysylltu â nhw ar faterion sy'n ymwneud â'r fframwaith safonau moesegol, gan gynnwys Gweithdrefnau Datrys Lleol.

Adolygiad Annibynnol

Fel y gwyddoch, y llynedd, tynnwyd i'n sylw bod aelod o staff a oedd wedi bod yn Arweinydd Tîm ein Tîm Cod Ymddygiad wedi bod yn postio sylwadau amhriodol ac annerbyniol o natur wleidyddol ar y cyfryngau cymdeithasol. Cafodd yr aelod o staff ei atal yn brydlon ac yn fuan wedyn ymddiswyddodd.

O ystyried difrifoldeb y mater, comisiynwyd Dr Melissa McCullough i gynnal adolygiad annibynnol o'n gwaith Cod Ymddygiad. Mae [Adroddiad Dr McCullough](#), a gyhoeddwyd ym mis Medi 2024, wedi canfod "yn gyffredinol, bod prosesau a dirprwyaethau Cod Ymddygiad Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn gadarn o ran diogelu tegwch a didueddrwydd. Maent yn systematig, wedi eu dogfennu'n dda ac wedi eu hategu gan ganllawiau priodol ac mae'n ofynnol cofnodi ac egluro'r rhesymau dros y penderfyniad fel bo'n berthnasol."

Er bod y canfyddiadau yn gyffredinol yn gadarnhaol iawn, roedd yr adroddiad adolygu yn cynnwys nifer o argymhellion a gwersi a ddysgwyd, i " ategu'r mesurau diogelu presennol ar gyfer sicrhau tegwch a didueddrwydd y prosesau a byddai'n egluro'r canllawiau cysylltiedig fel bo'n berthnasol:

Yn dilyn hyn, cyhoeddodd Pwyllgor Cyllid y Senedd ei adroddiad ar yr [Adolygiad o weithrediadau, prosesau ac ymchwiliadau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru](#). Gwnaeth y Pwyllgor argymhellion pellach i ni yn ei adroddiad. Gellir dod o hyd i fanylion yr holl argymhellion a gwersi a ddysgwyd a'r camau rydyn ni wedi'u cymryd mewn ymateb yn ein Hadroddiad Blynnyddol.

Er mwyn darparu sicrwydd ychwanegol, cynhaliodd Dr McCullough asesiad annibynnol pellach o sut y gwnaethom weithredu'r argymhellion a'r gwersi a ddysgwyd, fel y nodir yn ei Hadroddiad Adolygiad Annibynnol 2024. Daeth yr [asesiad](#) hwn i'r casgliad canlynol:

- derbyniwyd yr holl argymhellion a'r gwersi a ddysgwyd yn llawn gennym ac maent wedi'u gweithredu'n llawn.
- dangoswyd dull cynhwysfawr, ystyriol ac ymgynghorol o weithredu'r argymhellion
- mae cyflymder y gweithredu wedi bod yn drawiadol
- cadarnhaodd adolygiad sicrwydd ansawdd ar wahân fod ein proses yn gadarn.

Cefnogi'r gwaith o wella gwasanaethau cyhoeddus

Gwnaethom barhau â'n gwaith ar gefnogi gwelliannau mewn gwasanaethau cyhoeddus.

Yn ystod 2024-25, gwnaethom gwblhau ein hail ymchwiliad ehangach ar ein liwt ein hunain a oedd yn edrych ar asesiadau o anghenion gofalwyr yng Nghymru. Edrychwyd ar 4 cyngor lleol – Caerffili, Ceredigion, Sir y Fflint a Chastell-nedd Port Talbot – i weld p'un ai oedden nhw'n cynnal asesiadau gofalwyr yn unol â'u rhwymedigaethau statudol.

Cyhoeddwyd yr adroddiad ar yr ymchwiliad hwn ym mis Hydref 2024. Canfuom mai dim ond 2.8% o bobl yn ardaloedd y cyngorau hynny a nododd eu bod yn ofalwyr oedd wedi derbyn asesiad o anghenion. Yn ogystal â hyn, dim ond 1.5% oedd wedi derbyn cynllun cymorth priodol yn dilyn eu hasesiad. Nid oedd llawer o ofalwyr chwaith yn ymwybodol o'u hawliau mewn perthynas ag asesiadau a gwasanaethau cymorth a allai fod ar gael iddynt.

Nodwyd rhai meysydd o arfer da gan y cyngorau yr ymchwiliwyd iddynt. Fodd bynnag, gwnaethom hefyd sawl argymhelliad gan gynnwys:

- gwella arferion cofnodi
- gwella sut mae gwybodaeth yn cael ei rhannu â gofalwyr
- cynnig hyfforddiant diweddar i staff ar hawliau gofalwyr
- cydweithio'n well â'r sector gofal iechyd.

Gwahoddwyd y cyngorau lleol eraill yng Nghymru i wneud gwelliannau tebyg.

Fel y gwnaethom yn achos ein hymchwiliad cyntaf ar ein liwt ein hunain, rydym wedi bod yn monitro sut mae sefydliadau wedi bod yn cydymffurfio â'n hargymhellion. Rydym yn bwriadu adolygu cydymffurfiaeth â'r argymhellion ac unrhyw effeithiau eraill yr adroddiad ym mis Hydref 2025.

Ar hyn o bryd mae 54 o sefydliadau ledled Cymru yn gweithredu ein polisi cwynion enghreifftiol. Mae hyn yn cynnwys yr holl gynghorau lleol, pob bwrdd iechyd a bellach y rhan fwyaf o gymdeithasau tai - sy'n cynrychioli tua 85% o'r cwynion a dderbyniwn.

Mae ein cynnig o hyfforddiant am ddim ar ymdrin â chwynion wedi parhau i fod yn boblogaidd a darparwyd 52 o sesiynau hyfforddi pellach i gyrff cyhoeddus ledled Cymru yn ystod y flwyddyn. Mae hyn yn dod â'r cyfanswm i 550 o sesiynau hyfforddi a 10,000 o bobl, ers 2020.

Rydym wedi parhau â'n gwaith i gyhoeddi ystadegau cwynion, a gasglwyd gan gyrff cyhoeddus, gyda data'n cael ei gyhoeddi ddwywaith y flwyddyn. Rydym yn disgwyl cyhoeddi'r data am gwynion sy'n cael sylw gan gynghorau lleol yng

Nghymru yn ystod 2024-25 yn yr Hydref. Mae'r data hwn yn caniatáu inni weld gwybodaeth gyda mwy o gyd-destun – er enghraifft, yn ystod 2024-25 aeth 5.18% o'r cwynion a wnaed i gynghorau lleol ymlaen i gael eu cyfeirio atom.

Yn olaf, cyhoeddom hefyd 2 adroddiad thematig eleni, a oedd yn cynnwys astudiaethau achos o gwynion am gynghorau lleol:

- 'Byw mewn Cyflyrau Difrifol' (Tachwedd 2024): adroddiad thematig am gwynion tai a lleithder a llwydni.
- 'Mae Cydraddoldeb o Bwys' (Ionawr 2025): adroddiad thematig ar gynhwysiant a hygyrchedd ar draws gwasanaethau cyhoeddus.

Mae'r adroddiadau hyn yn cynnwys argymhellion cyffredinol ar gyfer darparwyr gwasanaethau cyhoeddus, gan roi ystyriaeth i'r gwersi a ddysgwyd o'n gwaith achos.

Camau yr hoffem i'ch sefydliad eu cymryd

Ymhellach i'r llythyr hwn, a gaf ofyn i'ch Cyngor gymryd y camau canlynol:

- Cyflwyno'r Llythyr Blynyddol hwn i'r Cabinet ac i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod y cyfle nesaf sydd ar gael a rhoi gwybod i mi pryd y bydd y cyfarfodydd hyn yn cael eu cynnal.
- Ystyried y data yn y llythyr hwn, ochr yn ochr â'ch data eich hun, i ddeall mwy am eich perfformiad ar gwynion, gan gynnwys unrhyw batrymau neu dueddiadau a chydymffurfiaeth eich sefydliad ag argymhellion a wnaed gan fy swyddfa.
- Rhoi gwybod i mi am ganlyniad ystyriaethau a chymau gweithredu arfaethedig y cyngor yng nghyswllt y materion uchod erbyn cyn gynted â phosibl.

Hoffwn ddiolch i chi, a'ch swyddogion, am barhau i fod yn agored, ac am ymgysylltu, gyda fy swyddfa. Mae ein gwybodaeth yn dangos bod awdurdodau lleol yn ystyried mwy o gwynion nag erioed o'r blaen ac yn defnyddio gwybodaeth o gwynion i sicrhau canlyniadau gwell i bobl Cymru.

Yn gywir

Michelle Morris

Michelle Morris

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus

Cc. Dafydd Gibbard, Prif Weithredwr, Cyngor Gwynedd
Iwan Evans, Swyddog Monitro, Cyngor Gwynedd
Meinir Griffiths, Swyddog Cyswllt OGCC, Cyngor Gwynedd

Taflen Wybodaeth

Mae **Atodiad A** yn dangos nifer y cwynion a gafodd OGCC ar gyfer pob Awdurdod Lleol yn 2024-25. Caiff y cwynion hyn eu rhoi mewn cyd-destun gan boblogaeth pob awdurdod.

Mae **Atodiad B** yn dangos categori pob cwyn a gafwyd, a pha gyfran o'r cwynion a gafwyd sy'n cynrychioli ar gyfer yr Awdurdod Lleol.

Mae **Atodiad C** yn dangos cyfraddau ymyrru ar gyfer pob Awdurdod Lleol yn 2024-25. Mae ymyrraeth yn cael ei gategoreiddio naill ai gan gŵyn a gadarnhawyd (naill ai cadarnhawyd er budd y cyhoedd neu cadarnhawyd nid er budd y cyhoedd), penderfyniad cynnar, neu setliad gwirfoddol.

Mae **Atodiad D** yn dangos canlyniadau'r cwynion a gaeodd OGCC mewn cysylltiad â'r Awdurdod Lleol yn 2024-25. Mae'r tabl hwn yn dangos y niferoedd, a'r gyfran y mae pob canlyniad yn ei chynrychioli ar gyfer yr Awdurdod Lleol.

Mae **Atodiad E** yn dangos perfformiad o ran cydymffurfriad ar gyfer pob Awdurdod Lleol.

Mae **Atodiad F** yn dangos canlyniadau cwynion y Cod Ymddygiad a gaewyd gan OGCC mewn perthynas ag Awdurdod Lleol yn 2024-25. Mae'r tabl hwn yn dangos y niferoedd, a'r gyfran, y mae pob canlyniad yn ei chynrychioli ar gyfer yr Awdurdod Lleol.

Mae **Atodiad G** yn dangos canlyniadau cwynion y Cod Ymddygiad a gaewyd gan OGCC mewn perthynas â Chynghorau Tref a Chynghorau Cymuned yn ardal yr Awdurdod Lleol yn 2024-25. Mae'r tabl hwn yn dangos y niferoedd, a'r gyfran y mae pob canlyniad yn ei chynrychioli ar gyfer Cynghorau Tref a Chynghorau Cymuned.

Atodiad A – Cwynion a gafwyd (trosolwg)

	MAL			CODE			Cyfanswm		
Awdurdod Lleol	Cwynion a Gafwyd	Poblogaeth	Cafwyd fesul 1,000 o drigolion	Cwynion a Gafwyd	Poblogaeth	Cafwyd fesul 1,000 o drigolion	Cwynion a Gafwyd	Poblogaeth	Cafwyd fesul 1,000 o drigolion
Cyngor Bwrfeistref Sirol Blaenau Gwent	14	67356	0.21	1	67356	0.01	15	67356	0.22
Cyngor Bwrfeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	58	146743	0.40	10	146743	0.07	68	146743	0.46
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	78	176437	0.44	3	176437	0.02	81	176437	0.46
Cyngor Caerdydd	219	383536	0.57	4	383536	0.01	223	383536	0.58
Cyngor Sir Gâr	86	190083	0.45	14	190083	0.07	100	190083	0.53
Cyngor Sir Ceredigion	47	73050	0.64	0	73050	0.00	47	73050	0.64
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	29	114410	0.25	9	114410	0.08	38	114410	0.33
Cyngor Gwynedd	46	119173	0.39	2	119173	0.02	48	119173	0.40
Cyngor Sir Ddinbych	98	97156	1.01	7	97156	0.07	105	97156	1.08
Cyngor Sir y Fflint	61	155812	0.39	3	155812	0.02	64	155812	0.41
Cyngor Sir Ynys Môn	22	69291	0.32	2	69291	0.03	24	69291	0.35
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	17	58593	0.29	3	58593	0.05	20	58593	0.34
Cyngor Bwrdeistref Sir Fynwy	19	94572	0.20	9	94572	0.10	28	94572	0.30
Cyngor Castell-nedd Port Talbot	48	142898	0.34	1	142898	0.01	49	142898	0.34
Cyngor Dinas Casnewydd	61	163628	0.37	1	163628	0.01	62	163628	0.38
Cyngor Sir Penfro	47	125006	0.38	6	125006	0.05	53	125006	0.42
Cyngor Sir Powys	55	134439	0.41	24	134439	0.18	79	134439	0.59
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf	62	241178	0.26	3	241178	0.01	65	241178	0.27
Cyngor Abertawe	113	246742	0.46	6	246742	0.02	119	246742	0.48
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	20	93419	0.21	4	93419	0.04	24	93419	0.26
Cyngor Bro Morgannwg	61	134733	0.45	3	134733	0.02	64	134733	0.48
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	76	136149	0.56	11	136149	0.08	87	136149	0.64
Cyfanswm	1337	3164404	0.41	126	3164404	0.04	1463	3164404	0.46

Atodiad B – Cwynion a gafwyd (yn ôl sefydliad)

Cyngor Gwynedd	Cwynion a Gafwyd	% rhannu
Gwasanaethau Cymdeithasol Oedolion	4	9%
Gweinyddu Budd-daliadau	0	
Gwasanaethau Cymdeithasol Plant	4	9%
Cyfleusterau Cymunedol, Adloniant a Hamdden	0	
Ymdrin â Chwynion	4	9%
Covid19	0	
Addysg	1	2%
Yr Amgylchedd ac Iechyd yr Amgylchedd	4	9%
Cyllid a Threthiant	7	15%
Iechyd	0	
Tai	4	9%
Trwyddedu	2	4%
Cynllunio a Rheoli Adeiladu	13	28%
Ffyrdd a Thrafnidiaeth	2	4%
Darparwr Gofal sy'n Hunan-gyllido	0	
Amrywiol Eraill	1	2%
Cyfanswm	46	

Atodiad C – Achosion lle ymyrodd OGCC (trosolwg)

Awdurdod Lleol	Nifer yr ymyriadau	Nifer y cwynion a gaewyd	% yr ymyriadau
Cyngor Bwrfeistref Sirol Blaenau Gwent	0	12	0%
Cyngor Bwrfeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	6	57	11%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	11	79	14%
Cyngor Caerdydd	37	190	19%
Cyngor Sir Gâr	11	86	13%
Cyngor Sir Ceredigion	11	45	24%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	5	29	17%
Cyngor Sir Ddinbych	6	98	6%
Cyngor Sir y Fflint	7	61	11%
Cyngor Gwynedd	3	44	7%
Cyngor Sir Ynys Môn	1	20	5%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	1	15	7%
Cyngor Bwrdeistref Sir Fynwy	1	16	6%
Cyngor Castell-nedd Port Talbot	5	45	11%
Cyngor Dinas Casnewydd	6	62	10%
Cyngor Sir Penfro	8	47	17%
Cyngor Sir Powys	8	51	16%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf	6	60	10%
Cyngor Abertawe	12	109	11%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	0	18	0%
Cyngor Bro Morgannwg	12	63	19%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	7	72	10%
Cyfanswm	164	1279	13%

Atodiad D – Achosion lle ymyrrodd OGCC (yn ôl sefydliad) (* yn dynodi ymyrraeth)

Cyngor Gwynedd	Canlyniadau Cwynion	% rhannu
Rhoddwyd gorau i'r ymchwiliad i'r gŵyn (gyda datrysiad cynnar yn ystod y camau asesu)*	0	
Rhoddwyd y gorau i ymchwilio'r gŵyn (heb setliad)	0	
Penderfynu peidio ymchwilio cwyn	19	43%
Datrys yn gynnar*	3	7%
Mater tu hwnt i awdurdodaeth	9	20%
Adroddiad nid er budd y cyhoedd wedi'i gyhoeddi: y gŵyn heb ei chadarnhau	0	
Adroddiad nid er budd y cyhoedd wedi'i gyhoeddi: y gŵyn wedi'i chadarnhau*	0	
Adroddiad nad yw er budd y cyhoedd wedi'i gyhoeddi: cwyn wedi'i chadarnhau a'i datrys yn gynnar yn y cam asesu*	0	
Cynamserol	13	30%
Adroddiad Budd y Cyhoedd wedi'i gyhoeddi: y gŵyn wedi ei chadarnhau*	0	
Adroddiad Budd y Cyhoedd wedi'i gyhoeddi: cwyn wedi'i chadarnhau gyda datrysiad cynnar yn ystod y cam asesu*	0	
Adroddiad Budd Arbennig	0	
Setliadau gwirfoddol*	0	
Cyfanswm	44	

Atodiad E – Cymhariaeth o berfformiad cydymffurfio

Awdurdod Lleol	Nifer yr amgymhellion a wnaed ar gwynion y caewyd yn 2024-25	Nifer yr amgymhellion sy'n ddyledus yn 2024-25	% yr argymhellion, y cydymffurfiwyd â dyddiad targed cytûn
Cyngor Bwrfeistref Sirol Blaenau Gwent	0	0	n/a
Cyngor Bwrfeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	15	18	17%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	24	24	50%
Cyngor Caerdydd	97	96	59%
Cyngor Sir Gâr	29	27	67%
Cyngor Sir Ceredigion	24	24	63%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	14	14	64%
Cyngor Sir Ddinbych	10	8	50%
Cyngor Sir y Fflint	20	22	100%
Cyngor Gwynedd	9	9	100%
Cyngor Sir Ynys Môn	4	6	0%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	2	8	75%
Cyngor Bwrdeistref Sir Fynwy	2	2	0%
Cyngor Castell-nedd Port Talbot	11	8	88%
Cyngor Dinas Casnewydd	12	11	36%
Cyngor Sir Penfro	20	18	61%
Cyngor Sir Powys	21	23	22%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf	11	10	20%
Cyngor Abertawe	25	22	27%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	0	0	n/a
Cyngor Bro Morgannwg	30	31	55%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	19	16	63%

Atodiad F – Cwynion y Cod Ymddygiad a gaewyd

Cyngor Gwynedd	Cwynion Y Cod Ymddygiad y caewyd
Cod Ymddygiad heb ei weithredu	0
Taflen Cod Ymddygiad wedi'i hanfon/dolen i'r wefan wedi'i darparu	0
Gafwyd y gŵyn dros y ffôn - yn aros am lofnod	0
Tynnwyd y gŵyn ôl	0
Rhoddwyd y gorau. Nid er budd y cyhoedd i'w ddilyn	0
Cŵynddyblyg heb dystiolaeth newydd	0
Gwybodaeth a ddarparwyd	0
Dim angen gweithredu	0
Dim datganiad y derbyniwyd - tynnwyd yn ôl	0
Dim dystiolaeth o esgeulustod	0
Dim dystiolaeth ar yr olwg gyntaf o esgeulustod	2
Nid er lles y cyhoedd i ymchwilio	0
Tu hwnt i awdurdodaeth - cyfeirio	0
Cynamserol - Cyfeiriwyd ar gyfer datrysiad lleol	0
Cyfeiriwyd at Banel Dyfarnu Cymru	0
Cyfeiriwyd at Bwyllgor Safonau	0
Tynnwyd yn ôl	0
Total	2

Atodiad G – Cwynion Cod Ymddygiad Cyngorau Tref / Cyngor Cymuned

Penderfyniad i beidio ag ymchwilio i'r cod			Ymchwiliadau					
Cyngor Gwynedd	Nid er lles y cyhoedd i ymchwilio	Dim tystiolaeth ar yr olwg gyntaf o esgeulustod	Rhoddwyd y gorau. Nid er budd y cyhoedd i'w ddilyn	Dim angen gweithredu	Dim tystiolaeth o esgeulustod	Cyfeiriwyd at Banel Dyfarnu Cymru	Cyfeiriwyd at Bwyllgor Safonau	Cyfanswm
Cyngor Cymuned Aberdaron	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Aberdyfi	0	1	0	0	0	0	0	1
Cyngor Cymuned Abergwyngregyn	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Arthog	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Dinas Bangor	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Tref Bermo	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Tref Bermo	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Beddgelert	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Betws Garmon	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Bontnewydd	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Botwnnog	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Brithdir, Llanfachreth a Rhydymain	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Bryncrug	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Buan	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Tref Caernarfon	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Beddgelert	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Corris	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Tref Cricieth	0	0	0	0	0	0	0	0

Cyngor Cymuned Dolbenmaen	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Tref Dolgellau	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Dyffryn Ardudwy a Thalybont	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Tref Ffestiniog	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Ganllwyd	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Tref Harlech	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Llanaelhaearn	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Llanbedr	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llanbedrog	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Llanberis	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Llanddeiniolen	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Llandderfel	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Llandwrog	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Llandygai	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Llanegryn	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cynuned Llanelltyd	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llanengan	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llanfair	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llanfihangel- y-Pennant	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llanfrothen	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llangelynnin	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llangywer	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llanllechid	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llanllyfni	0	0	0	2	0	0	0	2
Cyngor Cymuned Llannor	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llanrug	0	0	0	0	0	0	0	0

Cyngor Cymuned Llanuwchllyn	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llanwnda	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llanycil	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llanystumdwy	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Maentwrog	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Mawddwy	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Tref Nefyn	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Pennal	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Tref Penrhyndeudraeth	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Pentir	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Pistyll	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Tref Porthmadog	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Tref Pwllheli	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Talsarnau	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Trawsfynydd	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Tudweiliog	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Tref Tywyn	6	6	0	0	0	0	0	12
Cyngor Cymuned Waunfawr	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Tref Y Bala	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Y Felinheli	0	0	0	0	0	0	0	0

MEETING	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD	10 Medi 2025
TEITL	ADOLYGIAD O'R CYNLLUN DIRPRWYO
DIBEN YR ADRODDIAD	I geisio cefnogaeth I'r newid hawliau dirprwyiedig ynglŷn a thrafodion tiroedd
ARGYMHELLIAD	Bod y Pwyllgor yn cefnogi'r diwygiadau arfaethedig i'r Cynllun Dirprwyo i Swyddogion ynglŷn a chaffael a gwaredu eiddo ac argymell y Cyngor Llawn i gymeradwyo y newidiadau .
AWDUR	Iwan Evans – Swyddog Monitro

Rheswm am ofyn am benderfyniad

1. Mae angen adolygu y rhan yma o'r Cyfansoddiad oherwydd yn newidiadau sylweddol mewn gwerth eiddo a natur trafodaethau tir y Cyngor Gwynedd.

Cefndir

2. Fe welir y trefniadau cyfredol ar gyfer dirprwyo materion Eiddo yn y Cyfansoddiad yn Atodiad 1. Mae bellach yn ddarpariaeth sydd wedi dyddio yn sylweddol. Mae natur y trafodaethau tir sydd yn digwydd erbyn hyn a niferoedd yn golygu fod angen adolygu yr hawliau dirprwyedig. Mae elfennau hefyd sydd yn aneglur o ran ystyr e.e 3.12 “lleiniau bach yn unig”.
3. O ystyried cynlluniau dirprwy awdurdodau eraill mae hefyd yn amlwg fod y rhain yn fwy hyblyg ac yn perthnasu eu hunain i drafodaethau tir ehangach a mwy sylweddol.
4. Gyda chymorth yr Adran Tai ac Eiddo mae gwybodaeth ystadegol wedi ei gasglu yn dangos y newid sydd wedi bod yn y farchnad eiddo.

	1996	2025
Gwerth Cyfartaledd Tŷ yng Nghymru	£41,000	£207,000
Gwerth Cyfartaledd acer o dir amaethyddol yng Nghymru	£1,500	£7,200

O wybodaeth yn y rhestr asedau a thiroedd mae'r Cyngor wedi gwerthu ers 2007 (280) mae 115 wedi bod am swm o £25,000 neu uwch, gyda 40 am werthoedd dros £100,000. Wrth gwrs mae yna eraill am swm enwol.

5. Gellir gweld felly fod lle i ystyried gwneud newidiadau i'r Cynllun dirprwyo er cyfarch y newidiadau yma
6. Yn Atodiad 2 fe welir y geiriad amgen sydd yn cael ei gynnig . Mae'r rhain wedi eu datblygu mewn cydweithrediad agos gyda'r Adran Tai ac Eiddo a'r Tim Cyfreithiol.

7. Os nad yw trawsgludiad yn cyrraedd y meini prawf yna yn arferol drwy benderfyniad aelod Cabinet y gweithreidir y penderfyniad. Ar faterion sydd o bwys strategol neu yn sylweddol na gall hyn fod yn benderfyniad Cabinet.

8. Yn ogystal mae amodau cyffredinol sydd ar ddefnydd pwerau dirprwyedig gan Swyddogion yn perthnasu i'r mater yma hefyd. Amlygir y rhain yn Atodiad 3.

1.

Ystyrir fod yr addasiadau yma yn taro balans cywir rhwng gallu gweithio yn effeithiol i gefnogi gwireddu amcanion y Cyngor ond yn sicrhau priodoldeb ac atebolrwydd.

Argymhelliad

Bod y Pwyllgor yn cefnogi'r diwygiadau arfaethedig i'r Cynllun Dirprwyo i Swyddogion ynglŷn a chaffael a gwaredu eiddo ac yn argymhell y Cyngor Llawn i fabwysiadu y newidiadau .

ATODIAD 1

- 3.12 Awdurdodir pob prif swyddog i brynu eiddo sydd ei angen ar gyfer gwelliannau o fewn cyllideb yr adran (e.e. priffyrdd, lleiniau bychain yn unig).
- 3.13 Awdurdodi pob prif swyddog i ar werthu neu waredu lleiniau o dir a/neu adeiladau sy'n berchen i'r gwasanaeth yn dilyn ymgynghoriad gyda'r aelod(au) lleol ac ar delerau i'w cytuno gan y Rheolwr Eiddo Corfforaethol ac yn amodol ar y canlynol.
- (a) Lle gwerthir rhyddfraint, fod gwerth y tir yn llai na £25,000.
  - (b) Lle gosodir y tir drwy brydles neu denantiaeth, bod y rhent blynyddol yn llai na £10,000.
  - (c) ym mhob achos os bydd yr aelod(au) lleol yn gwrthwynebu, cyfeirir y mater at y Cabinet am benderfyniad.
  - (ch) nad yw'r gwerthiant neu warediad yn groes i Gynllun Rheoli Asedau'r Cyngor.

ATODIAD 2

3.13-Awdurdodi pob prif swyddog i weithredu mewn cysylltiad a chaffael neu waredu tiroedd neu adeiladau ar delerau i'w cytuno gan Bennaeth Tai ac Eiddo ac yn amodol ar y canlynol :

- a. Pe gaffaelir tir neu adeiladau nad yw'r gydnabyddiaeth yn uwch na gwerth y farchnad am yr eiddo.
- b. Pe gwaredir tir neu eiddo nad yw'r cydnabyddiaeth islaw y gorau y gellir yn rhesymol ei dderbyn.
- c. Ble gwaredir tir neu adeilad fod ymgynghori ymlaen llaw gyda'r aelodau lleol ar gyfer y ward ble saif yr eiddo ac os byddent yn gwrthwynebu, cyfeirir y mater at y Cabinet am benderfyniad.
- ch. Nad yw'r gweithrediad yn groes i Gynllun Rheoli Asedau'r Cyngor.
- d. Lle gwaredir tir neu adeilad drwy rhyddfraint neu les am bremiwm mae'r amcan gydnabyddiaeth yn llai na £100,000;
- dd. Lle prynir rhyddfraint neu les drwy bremiwm mae'r amcan gydnabyddiaeth am y tir yn llai na £250,000
- e. Lle gosodir y tir drwy brydles neu denantiaeth nad yw'r amcan rent blynyddol yn llai na rhent y farchnad ac eithrio gweithredu cynlluniau hybu defnydd eiddo sydd yn caniatáu cynnig amodau islaw rhent masnachol am gyfnod.
- f. Lle caffaelir tir neu eiddo drwy brydles mae'r amcan rhent blynyddol yn £25,000 neu lai ac mae'r Pennaeth Adran wedi cadarnhau y gyllideb am gyfnod y les;

- 3.14 Yn ddarostyngedig i (a) (b) a (ch) uchod awdurdodir pob prif swyddog i adnewyddu neu gytuno i adnewyddu unrhyw brydles sydd yn bodoli eisoes (ble mae'r Cyngor y Denant neu yn Landlord).
- 3.15 Caniateir i'r Pennaeth Tai ac Eiddo mewn ymgynghoriad a'r Prif Swyddog Cyllid a Swyddog Monitro weithredu unrhyw benderfyniad gan Gyd Bwyllgor neu gorff arall i gaffael neu waredu tir neu adeilad ble mae'r Cyngor yn gweithredu ar eu rhan fel awdurdod lletyo neu gyffelyb. Mae hyn yn amodol fod hyn yn unol a chyfansoddiad y Cyd Bwyllgor neu gorff arall ac o fewn amodau cytundeb cyd-weithio perthnasol.

Yn unol a'r y cyd destun golygai "caffael" neu "waredu" drwy ryddfaint neu les neu denantiaeth.

Ble cyfeirir at werth ariannol golygai hyn yr amcan werth a sefydlir a chofnodir wrth benderfynu symud ymlaen i gaffael neu waredu.

Ystyr "premiwm" yn cymal yma yw cyfandaliad am les.

ATODIAD 3

2. Amodau a chyfyngiadau ar weithredu pwerau dirprwyedig

- 2.1 Awdurdodir pob prif swyddog i weithredu ar ran y Cyngor yn unol â'r cynllun hwn mewn perthynas ag unrhyw fater o fewn y gwasanaethau y bo ef/hi yn gyfrifol amdanynt OND YN DDAROSTYNGEDI i'r canlynol:-
- 2.1.1 y polisiâu a gymeradwywyd gan y Cyngor neu'r Cabinet;
- 2.1.2 unrhyw fater sydd wedi ei gadw i'r Cyngor, Cabinet, Pwyllgor neu is-bwyllgor neu sydd wedi ei ddirprwyo i Arweinydd;
- 2.1.3 Cyfansoddiad y Cyngor (gan gynnwys Rheolau Gweithdrefn y Cyngor, y Rheolau Gweithdrefn Ariannol a'r Rheolau Gweithdrefn Contractau).
- 2.2 Lle byddai gweithredu pwerau dirprwyedig yn debygol o effeithio ar ragor nag un gwasanaeth rhaid i brif swyddog ymgynghori ag unrhyw brif swyddog arall y gellid effeithio ar y gwasanaeth y mae'n gyfrifol amdano.
- 2.3 Heb ragfarn i'w bwerau/phwerau dirprwyedig neu rai'r Pwyllgor perthnasol, ac mewn achosion priodol yn unig, dylai bob prif swyddog wrth weithredu ei bwerau/phwerau:-
- 2.3.1 gadw cysylltiad agos gyda'r Cabinet ac, yn benodol, â'r aelodau hynny o'r Cabinet sydd yn dal portffolio mewn meysydd perthnasol i'r pwnc dan sylw a hefyd roi sylw digonol i unrhyw sylwadau o eiddo'r pwyllgorau craffu perthnasol i'r mater dan sylw;
- 2.3.2 sicrhau ei b/fod yn ymgynghori â/neu gwybyddu'r aelodau lleol;
- 2.3.3 sicrhau ei b/fod yn ymgynghori â/neu'n gwybyddu'r Prif Weithredwr, Prif Swyddog Cyllid y Cyngor a Swyddog Monitro'r Cyngor.

2.4 Cyn gweithredu unrhyw bŵer dirprwyedig dylai bob prif swyddog ystyried a yw'r Penderfyniad sydd i'w wneud yn gyfryw fel y dylid ei gyfeirio i'r Cabinet, bwyllgor neu is-bwyllgor priodol i'w benderfynu.

2.5 Wrth benderfynu a ddylid cyfeirio mater i'r Cabinet, pwyllgor neu is-bwyllgor bydd prif Swyddog yn rhoi sylw i'r ystyriaethau canlynol:-

2.5.1 fel arfer bydd penderfyniadau ar faterion technegol neu broffesiynol dydd i ddydd yn digwydd heb gyfeirio at aelodau;

2.5.2 rhaid ystyried barn yr aelod lleol, arweinydd portffolio a'r Prif Weithredwr; os bydd penderfyniad yn debyg o gael effaith sylweddol ar ddelwedd y Cyngor neu'n debyg o dderbyn sylw anffafriol yn y wasg bydd rhagdybiaeth o blaid ei gyfeirio at aelodau.

2.6 Bydd unrhyw swyddogaethau newydd a ddaw'n gyfrifoldeb i'r Cyngor yn cael eu cynnwys oddi fewn y cynllun hwn heb yr angen i'w ddiwygio gan y Cyngor llawn ac os cyfyd unrhyw amheuaeth ynglŷn â pha brif swyddog sy'n derbyn y swyddogaeth newydd bydd y Prif Weithredwr yn penderfynu.

Blaenraglen y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio hyd Medi 2026

9 Hydref 2025

Gweithredu Penderfyniadau'r Pwyllgor
Adroddiad Perfformiad Blynyddol ac Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2024/25
Argymhellion a Chynigion Gwella Adroddiadau Archwilio Allanol
Cynllun Ariannol Tymor Canolig
Cyllideb Refeniw 2025/26 – Adolygiad Diwedd Awst 2025
Rhaglen Gyfalaf 2025/26 – Adolygiad Diwedd Awst 2025
Trosolwg Arbedion: Adroddiad Cynnydd ar Wireddu Cynlluniau Arbedion
Diweddariad Chwarterol Rheolaeth Trysorlys
Adroddiadau Archwilio Cymru
Blaenraglen y Pwyllgor

13 Tachwedd 2025

Gweithredu Penderfyniadau'r Pwyllgor
Cyfrifon Terfynol am y Flwyddyn a Ddaeth i Ben 31 Mawrth 2025 a'r Archwiliad Perthnasol
Rheolaeth Trysorlys 2025-26 Adolygiad Canol Blwyddyn
Cyfraddau Casglu Treth Cyngor
Cynnyrch Archwilio Mewnol
Cynllun Archwilio Mewnol 2025/26
Adroddiadau Archwilio Cymru Diweddariad Rhaglen Waith ac Amserlen Ch2
Argymhellion a Chynigion Gwella Adroddiadau Archwilio Allanol
Blaenraglen y Pwyllgor

15 Ionawr 2026

Gweithredu Penderfyniadau'r Pwyllgor
Adolygu Rhaglen Waith Hunanasesiad y Pwyllgor
Cyllideb Refeniw 2025/26 – Adolygiad Diwedd Tachwedd 2025
Rhaglen Gyfalaf 2025/26 – Adolygiad Diwedd Tachwedd 2025
Trosolwg Arbedion: Adroddiad Cynnydd ar Wireddu Cynlluniau Arbedion
Adroddiadau Archwilio Cymru
Blaenraglen y Pwyllgor

5 Chwefror 2026

Gweithredu Penderfyniadau'r Pwyllgor

Adroddiad Risg Hanner Blwyddyn

Adolygu Rhaglen Waith Hunanasesiad y Pwyllgor

Cynnyrch Archwilio Mewnol

Cynllun Archwilio Mewnol 2025/26

Arbedion 2026/27

Strategaeth Gyfalaf 2026/27 (yn cynnwys Strategaethau Buddsoddi a Benthg)

Cyllideb 2026/27

Strategaeth Archwilio Mewnol a'r Cynllun Archwilio Blynnyddol 2026/27

Diweddariad Canol Blwyddyn ar Risgiau Llywodraethu Cyngor Gwynedd

Argymhellion a Chynigion Gwella Adroddiadau Archwilio Allanol

Adroddiadau Archwilio Cymru Diweddariad Rhaglen Waith ac Amserlen Ch3

Blaenraglen y Pwyllgor

Mai 2026

Ethol Cadeirydd

Ethol Is-Gadeirydd

Gweithredu Penderfyniadau'r Pwyllgor

Cyfrifon Terfynol Harbyrau Gwynedd am y Flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2026

Cyfrifon Terfynol 2025/26 – Alldro Refeniw

Rhaglen Gyfalaf 2025/26 – Adolygiad Diwedd Blwyddyn (sefyllfa 31 Mawrth 2026)

Cynnyrch Archwilio Mewnol

Adroddiad Blynnyddol Pennaeth Archwilio Mewnol 2025/26

Siarter Archwilio Mewnol

Archwilio Cymru - Diweddariad Chwarter 4

Archwilio Cymru - Crynodeb Archwilio Blynnyddol Cyngor Gwynedd 2025

Adroddiadau Archwilio Cymru a'r Ymateb Sefydliadol

Adroddiad Chwarterol Rheolaeth Trysorlys

Blaenraglen y Pwyllgor

Medi 2026

Gweithredu Penderfyniadau'r Pwyllgor

Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 2025-26

Rhaglen Ddatblygu'r Pwyllgor

Datganiad o Gyfrifon 2025/26 (Amodol ar Archwiliad)

Datganiad Llywodraethu Blynyddol Cyngor Gwynedd ar Gyfer 2025/26

Rheolaeth Trysorlys 2025/26

Adroddiad Risg Hanner Blwyddyn

Cynllun Ariannol Tymor Canolig

Adroddiadau Archwilio Cymru - Diweddariad Ch1

Adroddiad Perfformiad Blynyddol ac Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2025/26

Argymhellion a Chynigion Gwella Adroddiadau Archwilio Allanol

Trefniadau'r Cyngor i Ymdrin â Chwynion

Blaenraglen y Pwyllgor